

al. dumas

1222

al. dumas

contele de monte-cristo

★★

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

90 ani de apariție neîntreruptă. 25 ani
— seria nouă

«Care din generația mea, acum cinquantenară, nu a citit, instruindu-se, volumașele cu copertă subțire, cărămizie, din vechea „Biblioteca pentru toți”?... Aceste „cărțițele” inițiate de inimos-eroicul Stăncescu au educat și instruit, mi-au relevat scriitorii și universuri de cugetare, mi-au luminat și maturizat junetea...

„Biblioteca pentru toți” avea să-și reia ciclul după ultimul război, s-a reorganizat, era mai corpolentă... În 1960 se restabilește tradiția numerotării, i se imprimă un ritm de apariție și i se asigură condiții extraordinare de profesionalitate și ținută. E aproape o renaștere, editorii numind-o, pe drept, *nova serie* din „B.P.T.”. Colecția a fost și este vegheată de oameni pricepuți, are un program bine gândit în perspectivă, se publică — potrivit tradiției — deopotrivă literatură română și universală (în traduceri excelente, adesea inedite...), e înzestrată cu ceea ce se numește aparat critic: o densă prefață și un tabel cronologic... Iar tirajele sînt efectiv amețitoare: 85.620.000, noua serie, în timp ce vechea serie (1895—1949) tipărise volume într-un tiraj de 27 milioane. Sînt cifre care spun multe — poate chiar totul — despre setea de cultură a românilor de astăzi»

Z. ORNEA

(România literară, 11.IV.1985)

al.dumas

Vol. I-II, lei 16

editura minerva

Coperta de : *Kalab Francisc*

al dumas

contele de monte-cristo

ROMAN

TRADUCERE DE GELLU NAUM

★★

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1985
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Capitolul I

COMOARA

A doua zi de dimineață, cînd Dantès intră în celula tovarășului său de captivitate, îl găsi pe Faria stînd cu fața liniștită.

La lumina razei ce străbătea prin ferestruica îngustă a celulei, abatele ținea în mîna desfăcută, în mîna stîngă, singura pe care o mai putea folosi, o bucată de hîrtie. Pentru că fusese multă vreme strînsă într-un sul îngust, hîrtia păstra forma unui cilindru anevoie de întins.

Fără să scoată un cuvînt, abatele îi arată hîrtia lui Edmond.

— Ce-i asta ? întrebă Dantès.

— Uită-te bine, îl îndemnă abatele, zîbind.

— Mă uit cît pot mai bine, răspunse Dantès, dar nu văd decît o hîrtie pe jumătate arsă și acoperită cu litere gotice, scrise cu o cerneală neobișnuită.

— Hîrtia asta, dragă prietene — pot să-ți mărturisesc acum, fiindcă te-am încercat — hîrtia asta e comoara mea din care, începînd de azi, jumătate îți aparține ție.

O sudoare rece îi năpădi fruntea lui Dantès. Pînă în ziua aceea, atîta amar de vreme, se ferise să vorbească cu Faria despre comoara care-i atrăsese sărmanului abate fama de nebun. Cu delicatețea lui înăscută, Edmond preferase să nu atingă coarda aceasta dureros de vibrantă. Iar, la rîndul său, abatele Faria tăcuse. Edmond luase tă-

cerea bătrînului drept o însănătoşire a minţii. Astăzi, cele cîteva cuvinte scăpate de Faria, după o criză atît de îngrozitoare, păreau să vestească o gravă revenire a rătăcirii minţii.

— Comoara dumitale ? îngăimă Dantès.

Faria zîmbi.

— Da, spuse el. Tu, Edmond, ai o inimă nobilă în toate privinţele, şi înţeleg, după paloarea şi după fiorul care te străbate, ce se petrece cu tine în clipa aceasta. Dar fii liniştit, nu sînt nebun. Comoara există, Dantès, şi dacă nu mi-a fost dat mie s-o stăpînesc, o vei stăpîni tu ; n-a vrut nimeni să mă asculte şi nici să mă creadă, pentru că mă socoteau nebun. Dar tu, care trebuie să ştii că am mintea întreagă, ascultă-mă întîi şi apoi vei crede ce vei voi.

„Vai, gîndi Dantès în sinea lui, iată-l din nou bolnav ! Numai nenorocirea asta îmi mai lipsea !“

Apoi cu glas tare :

— Prietene, îi spuse el lui Faria, poate că te-a obosit criza. N-ai vrea mai bine să te odihneşti puţin ? Dacă vrei, miine îţi voi asculta povestirea, dar astăzi ţin să te îngrijesc, şi atît. De altfel, continuă el, zîmbind, o comoară ne poate zori atît în situaţia în care sîntem ?

— Da, Edmond, răspunse bătrînul. Cine ştie dacă miine, sau poate poimîine, nu voi avea a treia criză ? Şi gîndeşte-te că totul va fi pierdut atunci ! Da, e adevărat, m-am gîndit adesea cu o amară plăcere la bogăţiile în stare să fericească zece familii şi zăcînd pierdute pentru oamenii care mă prigoneau ; gîndul ăsta a fost răz-bunarea mea, şi am sorbit-o cu nesaţ, pe îndelete, în bezna celulei şi în deznădejdea captivităţii. Dar acum, cînd am iertat lumea din dragoste pentru tine, acum cînd te văd tînăr şi ai viitorul în faţă, acum cînd mă gîndesc la fericirea pe care poate să ţi-o aducă o asemenea destăinuire, mă înfioară întîrzierea şi tremur la gîndul de-a nu

dărui unui stăpîn atît de vrednic, ca tine, bogățiile tăi-
nute în pămînt.

Edmond întoarse capul, oftînd.

— Văd bine că tot nu mă crezi, Edmond, continuă Faria. Oare glasul meu nu te-a convins de loc ? Văd că trebuie să-ți dau dovezi, Iată, citește hîrtia asta, pe care n-am mai arătat-o nimănui.

— Mîine, prietene, răspunse Edmond, nevenindu-i să se lase tîrît de nebunia bătrînului. Credeam că ne-am înțeles să nu vorbim decît mîine despre toate acestea.

— Nu vom vorbi decît mîine, dar hîrtia citește-o azi.

„Să-i fac pe plac“, își spuse Edmond.

Și luînd hîrtia, din care lipsea o jumătate, nimicîță fără doar și poate în vreun accident, Edmond citi următoarele rînduri :

„Comorii acesteia care poate prețui pînă la două mii de taleri romani, și pe care găsi ridicînd a douăzecea stîn golfulețului de la est, în linie dreaptă. Două des în aceste grote : comoara se găsește în colțul cel mai de care comoară i-o las în de meu moștenitor.

25 aprilie 149“

— Ce ai de spus ? întrebă Faria, cînd tînărul termină de citit.

— Dar nu văd decît rînduri trunchiate și cuvinte fără șir. Scrisul e întrerupt din pricina vreunui foc și rămîne nelămurit.

— Ție, prietene, care-l citești pentru prima oară, poate să îți se pară așa, dar mie, care am stat plecat deasupra lui nopți îndelungate, mie care am reconstituit fiecare frază și am completat fiecare idee..

— Crezi că ai găsit înțelesul care lipsește ?

— Sînt sigur, și-ai să-ți dai și tu seama. Dar mai întîi ascultă povestea hîrtiei acesteia.

— Tăcere ! strigă Dantès... Pași... Se apropie... Plec...
Adio.

Și Dantès, fericit că scapă de povestirea și de explicațiile care, fără îndoială, i-ar fi dovedit nenorocita stare a prietenului său, se strecură ca o șopîrlă prin coridorul îngust, în timp ce Faria, pe care spaima îl sili să facă unele mișcări, împinse cu piciorul lespedeza și o acoperi cu o rogojină, ca să ascundă golurile rămase neacoperite din pricina grabei.

În ușa se ivi guvernatorul închisorii. Temnicerul îl anunțase despre boala abatelui Faria și el venea să se asigure cu proprii săi ochi cît era de gravă.

Faria îl primi stînd în pat, se feri să facă vreun gest care l-ar fi putut da de gol și reuși să-i ascundă guvernatorului paralizia jumătății corpului său. Se temea ca nu cumva guvernatorul, din milă, să nu-l mute într-o încăpere mai sănătoasă, despărțindu-l astfel de tînărul său tovarăs. Dar, din fericire, nu se întîmplă așa, și guvernatorul plecă, convins că bietul său nebun, pentru care simțea puțină înduioșare în fundul inimii, n-avea decît o ușoară indispoziție.

În acest timp, Edmond, stînd pe pat, cu fruntea în palme, încerca să-și adune gîndurile. Totul era atît de chibzuit, de mare și de logic în Faria, de cînd îl cunoștea, încît nu-și putea închipui înțelepciunea acăasta, măreață din toate punctele de vedere, luînd-o razna într-o singură privință. Oare se înșela Faria cu privire la comoară, sau se înșela întreaga lume cu privire la Faria ?

Dantès rămase în celula lui toată ziua, necutezînd să se reîntoarcă la Faria. Încerca astfel să întîrzie clipa cînd va căpăta certitudinea că abatele e nebun. Convingerea aceasta l-ar fi îngrozit.

Dar pe înserat, după ora vizitei obișnuite, văzînd că tînărul nu se mai reîntoarce, Faria încercă să străbată singur depărtarea care-i despărțea. Edmond se cutremură auzind sforțările dureroase, făcute de bătrîn ca să se

poată țiri ; piciorul îi era înțepenit și nu se putea sluji decât de un braț. Edmond se văzu silit să-l tragă în propria lui celulă, căci abatele n-ar fi fost în stare să iasă singur prin deschizătura îngustă, care răspundea în celula lui Dantès.

— Iată-mă pornit cu înverșunare nemiloasă în urmărirea ta, îi spuse Faria, cu un suris plin de dragoste. Ai crezut că vei putea scăpa de mărinimia mea, dar nu se poate. Așadar, ascultă.

Edmond văzu că nu poate da înapoi. Îl așeză pe bătrîn în pat și luă loc lângă el, pe un scăunăș.

— Știi, începu abatele, că am fost secretarul, intimul, prietenul cardinalului Spada, ultimul vlăstar al principilor ce poartă acest nume. Acestui vrednic senior îi datorez toată fericirea pe care am gustat-o vreodată în viață. Cardinalul nu era bogat, deși avuțiile familiei lui fuseseră proverbiale și deși am auzit adesea spunîndu-se : bogat ca un Spada. Dar și el, ca și zvonul public, trăia pe faima aceasta de belșug. Palatul lui a fost raiul meu. Dădeam lecții nepoților săi, care au murit, și cînd a rămas singur pe lume i-am răsplătit, printr-o supunere deplină față de voințele lui, tot ce făcuse pentru mine timp de zece ani.

În scurtă vreme, casa cardinalului nu mai avu taine pentru mine ; îl văzusem adesea pe monsenior, cercelînd cărți antice și scormonind cu lăcomie manuscrisele familiei. Într-o zi, pe cînd îl dojeneam pentru nopțile de veghe pierdute zadarnic și pentru descurajarea care urma după ele, cardinalul mă privi zîmbind cu amărăciune și îmi deschise o carte, cuprinzînd istoria orașului Roma. Acolo, la capitolul douăzeci al vieții papei Alexandru al VI-lea, se aflau următoarele rînduri, pe care n-am putut să le mai uit niciodată :

Marile războaie din Romagna erau sfîrșite. Cezar Borgia, ducîndu-și la capăt cucerirea, avea nevoie de bani ca să cumpere întreaga Italie. Papa de asemenea avea

nevoie de bani, ca să termine cu Ludovic al XII-lea, regele Franței, încă de temut, cu toate înfringerile suferite în ultima vreme. Era vorba deci să se facă o speculație bănoasă, lucru anevoios în această biată Italie secătuită.

Sfintia sa avu o idee. El hotărî să facă doi cardinali.

Alegînd doi oameni cu vază din Roma, doi bogătași mai ales, iată ce cîștiga Sfintul Părinte din speculație : mai întii avea de vînzare înaltele sarcini și funcțiile mărețe în stăpînirea cărora se aflau cei doi cardinali : în plus, se putea aștepta la un preț uriaș pentru vînzarea celor două pălării de cardinal.

Mai rămînea o a treia parte a speculației, care se va vedea de îndată.

Papa și Cezar Borgia găsiră mai întii pe cei doi viitori cardinali : unul dintre ei era Giovanni Rospigliosi, care deținea, el singur, patru din cele mai înalte demnități ale Sfintului Scaun ; celălalt era Cezar Spada, unul dintre cei mai nobili și mai bogați locuitori ai Romei. Și unul, și altul își dădeau seama cît avea să-i coste o asemenea favoare din partea papei. Dar amîndoi erau ambițioși. Odată găsiți oamenii, Cezar găsi curînd și cumpărători pentru funcțiile deținute de ei pînă atunci.

De aci urmă că Rospigliosi și Spada plătiră ca să fie aleși cardinali, și că alte opt persoane plătiră ca să fie ceea ce fuseseră mai înainte cei doi cardinali de curînd aleși. Opt mii de taleri intrară astfel în lăzile speculatorilor.

Acum e timpul să trecem la ultima parte a speculației. Papa, copleșindu-i cu bunăvoință pe Rospigliosi și Spada, dîndu-le însemnele de cardinali, era încredințat că amîndoi, pentru a-și plăti datoria adevărată a recunoștinței lor, își adunaseră și-și prefăcuseră în bani averea, ca să se mute la Roma. Papa și Cezar Borgia îi invitară la masă pe cei doi cardinali.

Invitația dădu loc unei discuții între Sfintul Părinte și fiul său : Cezar se gîndea că ar fi putut folosi unul

dintre mijloacele pe care le ținea la îndemână oricând pentru prietenii săi cei mai apropiați, și anume, mai întâi faimoasa cheie cu ajutorul căreia anumiți oameni erau rugați să deschidă un anumit dulap. Cheia aceasta avea o mică așchie de fier, rămasă ca din neatenția lăcătușului. Cine încerca să deschidă dulapul, a cărui broască se descuia anevoie, se înțepa cu așchia de fier și murea a doua zi. Mai era de asemenea inelul cu cap de leu, pe care Cezar și-l punea pe deget cînd dădea mîna cu anumiți oameni. Leul mușca pielea de pe mîinile celor aleși și mușcătura aducea moartea, în douăzeci și patru de ore.

Cezar îi propuse deci tatălui său, fie să-l trimită pe cardinali să deschidă dulapul, fie să strîngă mîna fiecăruia dintre ei, prietenește. Dar Alexandru al VI-lea îi răspunse : „Să nu ne uităm la o masă, cînd e vorba de minunații cardinali, Spada și Rospigliosi. Ceva îmi spune că ne vom scoate banii cheltuiți pe ea. De altfel, nu uita, Cezar, că o indigestie se declară numaidecît, pe cînd o înțepătură sau o mușcătură nu-și ating ținta decît după o zi sau două.”

Cezar se plecă în fața acestui raționament. Iată de ce cardinalii fură invitați la masă.

Masa fu întinsă în via pe care o stăpînea papa, lângă Saint-Pierre-ès-Liens, o locuință fermecătoare, cunoscută cardinalilor prin faima ei.

Rospigliosi, năucit de noua-i demnitate, își pregăti stomacul și înfățișarea de zile mari. Spada, om prevăzător, neiubind altceva în lume decît pe nepotul său, un tînăr căpitan care îndreptătea cele mai frumoase speranțe, luă hîrtie și o pană și-și făcu testamentul.

Îi trimise apoi vorbă nepotului să-l aștepte în împrejurimile viei, dar se pare că sluga însărcinată să-l anunțe nu-l găsi.

Spada cunoștea obiceiul invitațiilor. De cînd creștinismul, pe de-a-ntregul civilizator, adusese progresele lui, nu mai exista în Roma centurionul care să-ți spună,

în numele tiranului : „Cezar vrea să mori“, ci un trimis *a latere*, care venea cu zîmbetul pe buze, să-ți spună din partea papei : „Sfinția sa vrea să luați masa împreună eu ea“.

Spada porni pe la orele două spre via de la Saint-Pierre-ès-Liens ; acolo îl aștepta papa. Primul chip asupra căruia se ațintiră ochii lui Spada, fu acela al nepotului său, gătit și grațios, copleșit de mîngîierile lui Cezar Borgia : Spada păli ; iar Cezar îl privi cu ironie, lăsînd să se vadă că prevăzuse totul, că întinsese bine cursa.

Masa fu servită. Spada, abia dacă avu timp să-și întrebte nepotul : „Mi-ai primit mesajul ?“ Nepotul îi răspunse că nu, și pricepu cît se poate de bine însemnătatea întrebării acesteia, dar era prea tîrziu, căci sorbise un pahar de vin minunat, pus deoparte, anume pentru el, de chelarul papei. Spada văzu în aceeași clipă că se mai aduce o sticlă, din care i se oferea cu dărnicie. Peste un ~~ceas~~, medicii îi declarară pe amîndoi otrăviți cu ciuperci veninoase. Spada muri în pragul viei. Nepotul său își dădu sufletul la ușa casei sale, făcînd un semn pe care nevastă-sa nu-l înțelese.

Cezar și papa se grăbiră îndată să cotopească moștenirea, sub cuvînt că au de căutat hîrțile celor morți. Dar nu găsiră drept moștenire decît un petic de hîrtie, pe care Spada scrisese următoarele :

„Îi las moștenire iubitului meu nepot cuferele mele și cărțile, printre care frumoasa mea carte de rugăciuni legată cu colțuri de aur, dorind să păstreze amintirea aceasta de la iubitorul său unchi.“

Moștenitorii căutară pretutindeni, admirară cartea de rugăciuni, jefuiră mobila și se mirară că Spada, om bogat, fusese cu adevărat cel mai nepricopsit dintre unchi. Despre comori, nici urmă, în afară de comorile științifice, închise în bibliotecă și în laboratoare.

Asta a fost tot. Cezar și tatăl său căutară, răscoliră, și iscodiră, dar nu găsiră nimic sau mai nimic : argintăria

cam de-o mie de taleri și cam tot atîția bani în monezi. Nepotul însă, întorcîndu-se, avusese vreme să-i spună nevastei sale : „Căutați printre hîrțiile unchiului. Există un testament adevărat.“

Se căută cu și mai multă înflăcărare decît căutaseră auguștii moștenitori. Zadarnic, însă. Rămăseseră încă două palate și o vie în dosul Palatinului. Dar în timpurile acelea, averea imobiliară nu prea avea valoare ; cele două palate și via fură lăsate familiei, nefiind vrednice de lăcomia papei și a fiului său.

Trecură lunile și anii. Alexandru al VI-lea muri otrăvit, știți prin ce greșală ; Cezar, otrăvit o dată cu el, scăpă, schimbîndu-și pielea, ca un șarpe, și îmbrăcînd un înveliș nou, în care otrava lăsase urme asemenea celor ce se văd pe blăniile tigrilor. În sfîrșit, silit să părăsească Roma, el fu ucis într-o încăierare de noapte, nelămurită și aproape uitată de istorie.

După moartea papei, după exilul fiului său, toată lumea se aștepta să vadă cum familia Spada își va relua traiul pe care-l dusesese în timpul vieții cardinalului. Dar nu se întîmplă așa. Neamul Spada rămase într-o bunăstare îndoielnică, un mister veșnic acoperi întreaga afacere și se zvoni că Cezar, politician mai iscusit decît tatăl său, îi răpise papei averea celor doi cardinali.

Pînă acum, se întrerupsese Faria, zîmbind, nu-i așa că povestirea nu ți se pare prea nésăbuită ?

— Nu, prietene ; dimpotrivă, mi se pare că ascult o cronică deosebit de interesantă, răspunse Dantès. Te rog să povestești mai departe.

— Atunci ascultă :

Familia se obișnuie cu starea aceasta. Trecură ani și ani. Unii dintre urmași fură militari, alții diplomați, unii clerici, alții bancheri, unii se îmbogățiră, alții izbutiră să se ruineze. Și astfel ajung la ultimul urmaș al familiei, la acela al cărui secretar am fost, la contele Spada.

Îl auzisem adesea plângându-se de nepotrivirea dintre averea și rangul său, de aceea îl sfătuisem să-și plaseze puținele bunuri pe care le mai avea, în rente pe viață. El îmi urmă sfatul și își dublă astfel veniturile.

Faimoasa carte de rugăciuni rămăsese în familie și era în stăpînirea contelui Spada ; fusese păstrată din tată în fiu, căci cuprinsul ciudat al singurului testament găsit făcuse din ea o adevărată relictă, păstrată în familie cu un respect încărcat de superstiții. Era o carte împodobită cu cele mai frumoase chipuri gotice și atît de grea din pricina aurului, încît, în zilele de mare sărbătoare, trebuia dusă la biserică de către un slujitor, care o purta mergînd înaintea cardinalului.

Dînd cu ochii de hrisoavele felurite, de titlurile, contractele, pergamentele păstrate în arhivele familiei și rămase de la cardinalul otrăvit, începui și eu, asemenea celor douăzeci de slujitori, douăzeci de intendenți și douăzeci de secretari care mă precedaseră, să cercetez teancurile uriașe. Dar cu toată străduința și pioșenia cercetărilor mele, nu găsii nimic. Pe atunci citisem și chiar scrisesem o istorie exactă și aproape calendaristică a familiei Borgia, numai cu scopul de a mă încredința dacă, la moartea cardinalului Cezar Spada, principii Borgia dobîndiseră vreun prisos de avere, și nu găsisem decît adăugirea bunurilor cardinalului Rospigliosi, tovarășul său de nenorocire.

Eram deci aproape sigur că moștenirea nu ajunsese nici în mîinile lui Borgia și nici în ale familiei, și că rămăsese fără stăpîn, cum sînt comorile din poveștile arabe, dormind, în sînul pămîntului, sub paza vreunui duh. Am răscolit, am scotit, am scotocit de mii și mii de ori veniturile și cheltuielile familiei Spada pe timp de trei veacuri : totul a fost zadarnic și am rămas mai departe, eu neștiutor, iar contele Spada sărac.

Prietenul meu muri. Cînd luase rentele, își păstrase hrisoavele familiei, biblioteca formată din cinci mii de

volume și faimoasa carte de rugăciuni. Mi le lăasă mie moștenire, împreună cu o mie de taleri pe care-i mai avea în bani, cu condiția să fac parastasele rînduite și să întocmesc un arbore genealogic și o istorie a familiei sale, condiție îndeplinită întocmai...

Liniștește-te, dragă Edmond, sîntem aproape de sfîrșit...

În 1807, cu o lună înaintea arestării mele și la două săptămîni după moartea contelui de Spada, în ziua de 25 decembrie (și ai să-ți dai seama în curînd de ce data aceasta de neuitat mi-a rămas în minte), citeam pentru a mia oară hrisoavele pe care le orînduisem. Palatul avea să aparțină unui străin, iar eu trebuia să părăsesc Roma, ca să mă stabilesc la Florența, ducînd cu mine cele aproape douăsprezece mii de lire pe care le aveam, biblioteca și faimoasa carte de rugăciuni. În ziua de 25 decembrie deci, ostenit de prea multă lectură, simțindu-mă cam rău din pricina unui prînz prea încărcat, mi-am plecat fruntea pe brațe și am adormit : era ora trei după amiază.

M-a trezit pendula, sunînd ora șase.

Am deschis ochii. Era întuneric deplin. Am sunat ca să mi se aducă lumină, dar n-a venit nimeni. M-am hotărît atunci să aprind eu însumi. Cu deprinderea asta de filozof trebuia, de altfel, să încep să mă obișnuiesc... Cu o mîină am apucat lumina gata pregătită, iar cu cealaltă, fiindcă nu erau chibrituri în cutie, am luat o hîrtie, pe care mă gîndeam s-o aprind la rămășița de flacără ce mai pîlpîia în vatră. Dar, temîndu-mă să nu iau, în întuneric, vrec, hîrtie prețioasă în locul uneia nefolositoare, am șovăit și mi-am amintit că văzusem în faimoasa carte de rugăciuni, pusă pe masă, lingă mine, o hîrtie veche, cu marginile îngălbenite, care părea că servise drept semn de carte și străbătuse secolele, păstrată de respectul moștenitorilor. Am căutat, pipăind, hîrtia

aceea nefolositoare, am găsit-o, am răsucit-o și, punînd-o dinaintea flacărei aproape stinse, am aprins-o.

Și atunci, ca printr-o vrajă, pe măsură ce focul cuprindea hîrtia, am văzut, sub degetele mele ivindu-se din hîrtia albă litere gălbui. Am simțit că mă cuprinde spaima. Am strîns hîrtia în mină, am înăbușit focul, am aprins lumînarea direct de la flacăra vetrei, am deschis cu emoție de nedescris hîrtia mototolită și mi-am dat seama că o tainică cerneală simpatică trasase literele care nu apăreau decît la căldură puternică. Flacăra pîrjolise ceva mai mult decît o treime din hîrtie : e hîrtia pe care ai citit-o azi dimineață. Citește-o din nou, Dantès. Apoi, după ce o vei reciti, am să-ți completez frazele întrerupte și întelesul care lipsește.

Tăcînd, Faria îi întinse hîrtia lui Dantès. El citi, de data aceasta cu lăcomie, cuvintele următoare, scrise cu o cerneală roșcată, asemănătoare ruginii :

„Astăzi, 25 aprilie 1498, fi

*Alexandru VI, și temîndu-mă că, ne
titlul de cardinal, vrea să mă moștenească, și că îmi re-
otrăvire, îi declar
moștenitorul întregii mele averi, că am în
fiindcă l-am vizitat împreună, adică în
insula Monte-Cristo, tot ce a
mate, diamante, giuvaeruri ; că numai eu
comorii acesteia care poate prețui pînă la două mi
de taleri romani, și pe care
găsi ridicînd a douăzecea stîn
golfulețul de la est, în linie dreaptă. Două des
în aceste grote ; comoara se găsește în colțul cel mai de
care comoară i-o las în de
meu moștenitor.*

25 aprilie 1498.

CEZ^a

— Acum, vorbi abatele, citește și hîrtia asta.

Și îi întinse lui Dantes o a doua hîrtie, cu alte frînturi de rînduri.

Dantès citi :

*„ind invitat să iau masa la Sfinția sa
mulțumindu-se numai cu ceea ce a luat vînzîndu-mi
zervă soarta cardinalilor Caprara și Bentivoglio,
uciși prin
nepotului meu Guido Spada,
gropat într-un loc pe care îl cunoaște
grotele din mica
veam ca lingouri, aur, monezi, neste
eunosc existența
lioane
o va
că începînd dinspre
chizături au fost săpate
părtat al celei de-a doua ;
plină proprietate, fiind singurul*

AR 7 SPADA“.

Faria îl privea înflăcărat.

— Și acum, spuse el, văzînd că Dantès ajunsese la ultimul rînd, apropie cele două fragmente și judecă sigur.

Dantès îl ascultă. Cele două fragmente, puse unul lingă altul, cuprindeau următoarele :

„Astăzi, 25 aprilie 1498, fi... ind invitat să iau masa la Sfinția sa... Alexandru VI, și tîmîndu-mă că, ne... mulțumindu-se numai cu ceea ce a luat vînzîndu-mi... titlul de cardinal, vrea să mă moștenească și că îmi re... zervă soarta cardinalilor Caprara și Bentivoglio, uciși prin... otrăvire, îi declar... nepotului meu Guido Spada... moște-

ntorului întregi mele averi, că am în... gropat într-un loc pe care îl cunoaște... fiindcă l-am vizitat împreună, adică în... grotelile din mica... insulă Monte-Cristo, tot ce a... veam ca lingouri, aur, monezi, neste... mate, diamante, giuvaeruri; că numai eu... cunosc existența... comorii acesteia care poate pretui până la două milioane... de taleri romani, și pe care... o va... găsi ridicând a douăzeci de stîn... că, începînd dinspre... golfulețul de la est, în linie dreaptă. Două des... chizături au fost săpate... în aceste grote; comoara se găsește în colțul cel mai de... pîrtat al celei de-a doua; ... care comoară i-o las în de... plină proprietate, fiind singurul... meu moștenitor.

25 aprilie 149...8

CEZ...AR † SPADA."

— Acum înțelegi, în sfîrșit ? întrebă Faria.

— Era declarația cardinalului Spada și testamentul atîta vreme căutat ? se miră Dantès, nevenindu-i încă să creadă.

— Da, de o mie de ori da.

— Și cine l-a reconstituit astfel ?

— Eu. Cu ajutorul fragmentului rămas, am ghicit restul, măsurînd lungimea rîndurilor după lungimea hîrtiei și pătrunzînd în necunoscut cu ajutorul cunoscutului, așa cum pătrunzi într-o subterană cu ajutorul unui fir de lumină, strecurat de sus.

— Ce-ai făcut cînd n-ai mai avut nici o urmă de îndoială ?

— Am vrut să plec, și am plecat chiar în clipa aceea, luînd cu mine începutul marelui mele lucrări asupra unității unui regat al Italiei. Dar poliția imperială (care în timpurile acelea voia împărțirea provinciilor, deci cu totul altceva decît ceea ce a vrut Napoleon, mai apoi, cînd i s-a născut un fiu) își pusese de multă vreme ochii pe mine. Plecarea mea grăbită, al cărei motiv poliția

n-avea cum să-l cunoască, i-a trezit bănuielile și, în clipa cînd mă îmbarcam la Piombino, am fost arestat.

Acum, continuă Faria, privindu-l pe Dantès aproape ca un tată, acum, prietene drag, știi tot atîta cît știu și eu : dacă vom scăpa vreodată amîndoi, jumătate din comoară îți aparține. Iar dacă eu mor aici și tu rămîi singur, comoara îți aparține în întregime.

— Dar nu cumva există în lume vreun moștenitor, mai legitim decît noi, al comorii ? întrebă Dantès, șovăind.

— Nu, nu. Poți fi liniștit. Familia Spada s-a stins pînă la ultimul. De altfel, cel din urmă conte Spada m-a numit moștenitorul său. Lăsîndu-mi cartea de rugăciuni simbolică, el mi-a lăsat, de fapt, și ce cuprindea ea. Nu, nu, liniștește-te ; dacă punem mîna pe comoară, ne putem bucura de ea fără nici o muștrare de cuget.

— Și cît spui că prețuiește comoara ?

— Două milioane de taleri romani, adică aproape treisprezece milioane în bani de-ai noștri.

— E cu neputință ! strigă Dantès, înspăimîntat de valoarea uriașă a sumei.

— Cu neputință ? De ce ? Familia Spada era una dintre cele mai vechi și mai puternice familii din secolul al XV-lea. De altfel, pentru vremurile acelea, cînd nu existau afaceri sau meserii bănoase, asemenea îngrămădiri de aur și de bijuterii nu sînt de loc rare. Și astăzi mai există încă, la Roma, familii care mor de foame lîngă o avere de un milion, formată din diamantele și nestematele rămase prin moștenire în așa fel, încît nu se pot atinge de ele.

Edmond, plutind între neîncredere și bucurie, credea că visează.

— Am păstrat atîta vreme taina față de tine, continuă Faria, mai întîi ca să te încerc, și apoi ca să-ți fac o surpriză. Dacă am fi evadat împreună înaintea crizei mele de catalepsie, te-aș fi dus la Monte-Cristo. Acum, adăugă

el oftînd, ai să mă duci tu, acolo. Ce spui, Dantès, nu-mi mulțumești ?

— Comoara e a dumitale prietene, răspunse Dantès. Îți aparține numai dumitale, iar eu n-am nici un drept asupra ei ; doar nu-ți sînt rudă.

— Ești fiul meu, Dantès ! strigă bătrînul. Ești copilul captivității mele. Starea mea mă osîndise la celibat ; Dumnezeu mi te-a trimis, ca să-l aline totodată și pe omul care nu putea fi tată, și pe deținutul care nu putea fi liber.

Și Faria își întinse singurul braț sănătos spre tînărul care i se aruncă, plîngînd, la piept.

Capitolul II

CEA DE A TREIA CRIZA

Acum, cînd comoara aceasta, care-i stătuse abatelui pe suflet atîta vreme, putea să-i asigure fericirea viitoare aceluia pe care Faria îl iubea cu adevărat ca pe fiul său, ea își sporise valoarea în ochii bătrînului. O cîntărea zilnic, explicîndu-i lui Dantès tot binele pe care un om, în timpurile noastre moderne, l-ar putea face, cu o avere de treisprezece sau paisprezece milioane, prietenilor săi. Și atunci chipul lui Dantès se întuneca, fiindcă tînărul nu putea să uite legămîntul său de răzbunare. De partea lui, Edmond se gîndea la răul pe care, în timpurile noastre moderne, un om, cu o avere de treisprezece-paisprezece milioane, l-am putea face dușmanilor săi.

Abatele nu cunoștea insula Monte-Cristo, dar Dantès o știa ; trecuse adeseori pe dinaintea ei. O știa situată la douăzeci și cinci de mile depărtare de Pianosa, între Corsica și insula Elba. Odată chiar se oprise acolo. Insula aceasta a fost întotdeauna și este și astăzi cu totul pustie. Ea seamănă cu o stîncă de formă aproape conică, pîrînd că a fost zvîrlită din străfundul apelor, la suprafață, de vreun cataclism vulcanic.

Dantès îi făcea lui Faria planul insulei, și Faria îi dădea sfaturi lui Dantès asupra mijloacelor de a găsi comoara.

Dar Dantès era depărte de a fi atît de înflăcărat și mai cu seamă atît de încrezător pe cît era bătrînul. Fără îndoială, acum era pe deplin sigur că abatele avea mintea întreagă, iar felul cum făcuse descoperirea pentru care fusese luat drept nebun îi sporea și mai mult admirația. Dar, totodată, nu putea crede că o asemenea comoară, presupunînd că ar fi existat, ar mai exista încă. Astfel, dacă nu privea comoara ca pe o nălucire, Dantès o socotea cel puțin pierdută.

Între timp, ca și cum soarta ar fi vrut să le răpească deținuților ultimele nădejdi și să-i facă să înțeleagă că erau osîndiți la închisoare veșnică, îi lovi o nouă nenorocire ! Galeria de pe țărmul mării, care de multă vreme zăcea aproape ruinată, fusese reclădită. Temeliile îi fuseseră reparate, iar groapa, pe jumătate astupată de Dantès, fusese astupată cu bolovani uriași. Dacă Faria n-ar fi avut prevederea să-l îndemne pe Dantès la astuparea gropii, nenorocirea lor ar fi devenit și mai mare încă, deoarece li s-ar fi descoperit încercarea de evadare și ar fi fost, fără îndoială, despărțiți unul de altul. Așadar, o nouă poartă, mai tare, mai de nestrăbătut decît celelalte, se închisese în fața lor.

— Vezi bine că Dumnezeu vrea să-mi răpească pînă și meritul așa-zisului meu devotament, îi spunea Dantès lui Faria, cu o blîndă tristețe în glas. Ți-am făgăduit să rămîn pentru totdeauna împreună cu dumneata. Acum nu mai pot să-mi calc făgăduiala. Dumneata vei fi singura mea comoară și nu vom ieși de aici nici unul. De altfel, dragă prietene, vezi, adevărata comoară pentru mine nu e aceea care mă așteaptă sub stîncile mohorîte de pe Monte-Cristo, ci faptul că ești aici, că stăm împreună cinci sau șase ore pe zi, în ciuda temnicerilor. Comoara sînt razele de înțelepciune pe care le-ai revărsat asupra minții mele, limbile străine vîrîte în minte cu toate ramificațiile lor filologice, științele felurite înțelese de mine cu atîta ușurință, datorită adîncimii cunoștințelor dumi-

tale și limpezimii principiilor la care le-ai restrîns. Iată-mă comoara, prietene, iată cu ce m-ai făcut bogat și fericit. Crede-mă și consolează-te ; pentru mine ele prețuiesc mai mult decît tonele de aur și lăzile cu diamante, chiar dacă n-ar fi îndoielnice ca norii ce se văd plutind dimineața deasupra valurilor și sînt luați drept pămînturi, pentru ca apoi să se evapore, să se destrame și să dispară cu cît te apropii de ei. Să te am cît se poate mai mult lingă mine, să-ți aud glasul înțelept îmbogățindu-mi mintea, călîndu-mi sufletul, făcîndu-mă pe de-a-ntregul în stare de lucruri mari și grozave — dacă voi fi vreodată liber, dîndu-mi atîtea, încît deznădejdea în care eram gata să cad cînd te-am cunoscut nu-și mai găsește loc în mine, iată comoara mea ; și ea nu e o nălucire. Ți-o datorez cu adevărat, și toți suveranii pămîntului, fie ei și Cezari Borgia, nu vor reuși să mi-o smulgă.

Astfel urmară pentru cei doi nefericiți zile dacă nu fericite, cel puțin mai ușor de îndurat față de cele ce aveau să vină. Faria, care ani îndelungați nu scosese nici un cuvînt despre comoară, vorbea acum despre ea de cîte ori avea prilejul. După cum prevăzuse, brațul drept și piciorul stîng îi rămăseseră paralizate. Deși își pierduse aproape orice nădejde de a se mai bucura el însuși de libertate, se gîdea într-una la eliberarea sau la evadarea tînărului său tovarăș și se bucura pentru el. De teamă ca nu cumva scrisoarea să se rătăcească sau să se piardă, îl silise pe Dantès s-o învețe pe dinafară, și Dantès o știa de la primul pînă la ultimul cuvînt. Atunci bătrînul distrusese partea a doua a testamentului, fiind incredințat că prima parte putea fi găsită și luată fără a i se ghici adevăratul înțeles. Uneori Faria petrecea ore întregi dîndu-i lui Dantès sfaturi pentru timpul cînd se va elibera. Atunci, cînd va fi liber, chiar în ziua, în ora și în clipa eliberării, Dantès nu trebuia să mai aibă decît un gînd : să ajungă prin orice mijloace la Monte-Cristo, să rămînă singur, în așa fel încît să nu dea de bănuît, și,

odată ajuns acolo, odată singur, să caute grotele tainice și să sape în locul știut. Iar locul acela să nu uite că e colțul cel mai depărtat al celei de a doua deschizături.

În așteptare, orele treceau, dacă nu rezezi, cel puțin nu prea anevoioase. Fără să-și mai poată folosi mâna și piciorul, paralizate, Faria își redobândise toată limpezimea minții și-l învăța pe Edmond, în afara cunoștințelor morale, meșteșugul acesta răbdător și măreț al deținutului, care știe să încropească din nimic ceva. Așadar își găseau mercu de lucru, Faria de teamă să nu îmbătrânească, iar Dantès de teamă să nu-și amintească trecutul aproape mort, plutindu-i doar în fundul memoriei, ca o lumină îndepărtată, rătăcită în nopte. Totul se depăna astfel ca într-o viață nelovită de nenorocire, care s-ar scurge nelulburată, de la sine, sub ochiul ursitei.

Dar sub liniștea aceasta înșelătoare, în inima tînărului și în a bătrînului zăceau poate multe avînturi zăgăzuite, multe gemete înăbușite, care ieșeau la lumină cînd Faria rămînea singur și cînd Edmond pleca în celula sa.

Într-o noapte, Edmond se trezi tresărînd. I se păruse că l-a strigat cineva.

Deschise ochii și încercă să străpungă beznă.

Își auzi numele sau, mai bine zis, auzi o voce plîngătoare încercînd să-i rostească numele.

Edmond se ridică în pat, cu fruntea brobonită de sudoarea spaimei, și ascultă. Nu încăpea îndoială, vaietul venea din celula tovarășului său.

— Doamne ! șopti Dantès, oare să fie ?...

Își dădu patul la o parte, scoase piatra, se avîntă în tunel și ajunse la capătul celălalt. Acolo găsi lespeda ridicată.

La lumina lămpii strîmbe și pilpiitoare, Edmond îl zări pe bătrîn, palid, stînd încă ridicat și sprijinindu-se de lemnul patului. Întregul chip îi era răvășit de semnele îngrozitoare ale bolii pe care o cunoștea atît de bine și care îl înspăimîntaseră cînd se iviseră pentru prima oară.

— Haide, prietene, îi spuse Faria, rescmnat, înțelegi, nu-i așa ? N-am nevoie să-ți mai spun nimic !

Edmond gemu îndurerat și, pierzându-și mințile, se repezi spre ușă, strigînd :

— Ajutor ! Ajutor !

Faria mai avu putere să-l oprească, apucîndu-l de braț.

— Dacă nu taci, ești pierdut, îi spuse el. Să nu ne gîndim decît la tine, prietene, cum să-ți înduri închisoarea sau cum să poți fugi. Îți vor trebui ani întregi ca să refaci singur tot ce-am făcut eu aici, dacă paznicii vor afla despre înțelegerea noastră. Gîndește-te că vor nimici totul, chiar în clipa cînd vor prinde de veste. De altfel, fii liniștit, prietene, celula pe care o voi părăsi nu va rămîne multă vreme goală : un alt nefericit îmi va lua locul. Și acestuia îi vei apărea ca un înger salvator. El va fi, poate, tînăr, puternic, și răbdător ca tine, va putea să-ți înlesnească fuga, pe cîtă vreme eu ți-o stăvileam. N-ai să mai ai lîngă tine o jumătate de cadavru, care să-ți paralizeze toate mișcările. Fără îndoială că Dumnezeu face, în sfîrșit, un lucru pentru tine : îți dă mai mult decît îți răpește. Iar mie mi-a venit timpul să mor.

Edmond nu. putu decît să-și împreune mîinile și să strige :

— Prietene, prietene, taci !

Apoi, revenindu-i puterile zdruncinate o clipă de lovitură aceasta neașteptată și recăpătîndu-și curajul frînt de cuvintele bătrînului, spuse :

— Te-am mai scăpat o dată, te voi salva și acum...

Și Edmond, săltînd piciorul patului, scoase sticluța în care se mai găsea încă o treime din licoarea roșie.

— Iată, adăugă el, a mai rămas ceva din băutura salvatoare. Spune-mi repede, ce trebuie să fac de data asta ? E nevoie de ceva în plus ? Spune-mi repede, prietene ! Te ascult.

— Nu mai e nici o nădejde, răspunse Faria, clătînînd din cap. Dar n-are a face. Domnul vrea ca omul creat

de el, și în inima căruia a înrădăcinat atât de adânc dragostea pentru viață, să facă tot ce-i cu putință ca să-și păstreze viața, atât de grea uneori, și atât de scumpă totdeauna.

— Da, da, strigă Dantès, și îți spun că te voi salva.

— Atunci încearcă ! Mă răcesc ; simt cum singele îmi năpădește creierul ; tremurul ăsta groaznic, care îmi clănțăne dinții și pare că-mi desprinde oasele, începe să-mi scuture tot corpul. Peste cinci minute va izbucni criza. Peste un sfert de oră nu voi mai fi decât un cadavru.

— Nu ! strigă Dantès, cu inima copleșită de durere.

— Să faci cum ai făcut și data trecută, dar să nu mai aștepti atât. În clipa de față viața îmi e aproape stinsă, continuă el, arătându-și brațul și piciorul paralizat, iar moartea nu va avea de lucrat decât pe jumătate. Dacă vezi că nu-mi revin după ce-mi torni în gură douăsprezece picături în loc de zece, atunci toarnă-mi și restul. Și acum, culcă-mă în pat. Nu mă mai pot ține pe picioare.

Edmond îl luă pe bătrîn în brațe și-l întinse pe pat.

— Acum, prietene, vorbi Faria, ție, singura alinare a vieții mele nenorocite, ție, pe care cerul mi te-a dat cam târziu, dar mi te-a dat totuși, și-i mulțumesc pentru darul acesta de neprețuit, îți doresc toată fericirea, tot binele pe care îl meriți. Te binecuvîntez, fiule !

Tînărul ingenunche, sprijinindu-și fruntea de patul bătrînului.

— Și, mai cu seamă, ascultă bine ce-ți spun acum, în clipa de pe urmă : comoara lui Spada există. Dumnezeu îmi îngăduie să trec acum peste orice distanțe și peste orice stavile. O văd în fundul celei de a doua grote. Ochii mei străpung întunecimea pămîntului și sînt orbiți de atîta bogăție. Dacă ajungi să fugi, amintește-ți că bietul abate, pe care toată lumea îl credea nebun, avea mintea întregă. Aleargă la Monte-Cristo, folosește comoara noastră, bucură-te de ea, căci ai suferit îndeajuns.

O puternică zvicnire curmă glasul bătrînului. Dantès ridică fruntea și văzu cum ochii i se injectează de sînge ; s-ar fi putut crede că un val de sînge i se urca dinspre piept spre cap.

— Adio ! Adio ! șopti Faria, strîngînd în spasme mîna lui Edmond. Adio !

— Nu încă ! Nu încă ! strigă Dantès. Nu mă părăsi însă ! Doamne, ajută-l ! Ajutor !... Ajutor !...

— Tăcere ! Tăcere ! șopti muribundul. Să nu ne despartă, dacă ai să mă salvezi. —

— Ai dreptate ! Da, da, n-avea grijă, am să te salvez ! De altfel, cu toate că suferi mult, tot parcă ți-e mai bine decît data trecută.

— Nu te amăgi. Sufăr mai puțin, fiindcă am mai puțină putere să sufăr. La vîrsta ta, ai încredere în viață. E dreptul tinereții să creadă și să nădăjduiască. Dar bătrînii vād mai limpede moartea. Iat-o !... Vine !... S-a sfîrșit !... Nu mai vād... Îmi pierd mințile... Dă-mi mîna, Dantès !... Adio !... Adio ! Și, ridicîndu-se cu un ultim efort în care își adunase tot ce-i mai rămăsese din viață, bătrînul spuse : Monte-Cristo ! Nu uita, Monte-Cristo !

Apoi se prăbuși în pat.

Criza fu cumplită : mădulare răsucite, pleoape umflate a spumă însîngerată, un trup înțepenit, iată ce mai rămăsese în pat în locul ființei înțelepte care se culcase acolo cu o clipă mai înainte.

Dantès luă lampa și o puse la căpătîiul patului, pe o piatră ieșită în afară. Flacăra pîlpîitoare lumina într-un chip ciudat și fantastic fața descompusă a muribundului și trupul său neclintit și înțepenit.

Cu ochii ațintiți spre bolnav, Dantès aștepta nerăbdător clipa cînd trebuia să-i dea leacul salvator.

Cînd socoti că e timpul, luă cuțitul, descleștă dinții care îi opuseră mai puțină rezistență decît data trecută, numără, una după alta, zece picături, apoi așteptă. În sticlută mai rămăsese încă aproape de două ori pe-atita.

Așteptă zece minute, un sfert, o jumătate de oră, dar nimic nu se clintii. Înfiorat, cu părul zbîrlit, cu fruntea înghețată de sudoare, Edmond număra clipele după bătaile inimii sale.

Atunci își spuse că ar fi timpul să facă ultima încercare : apropie sticluta de buzele vinete ale lui Faria și, fără să aibă nevoie să-i desfacă fâlcile rămase deschise, îi turnă în gură toată licoarea care mai rămăsese.

Leacul avu un efect fulgerător. Un spasm puternic zgudui trupul bătrînului, ochii i se holbară, înfiorători, din gitlej îi scăpă un geamăt care semăna mai mult a strigăt, apoi întregul lui trup cuprins de spasme înțepeni iar, încetul cu încetul.

Doar ochii îi mai rămaseră deschiși.

Trecu o jumătate de oră, o oră, o oră și jumătate. În această oră și jumătate de neliniște, Edmond, aplecat deasupra prietenului său, cu mîna lipită de inima lui, simți corpul răcindu-i-se cu încetul, și inima bătîndu-i tot mai slab și mai înăbușit.

În sfîrșit îi pieriră și ultimele semne de viață ; încetară ultimele bătăi ale inimii, fața i se făcuse albă ca varul. Ochii îi rămaseră deschiși, dar privirea i se stinsese.

Se făcuse ora șase și jumătate, dimineata. Zorile începuseră să se ivească, și razele lor alburii, pătrunzînd în carceră, făceau să pălească pîlpîirea firavă a lămpii. Lumini ciudate se răsfrîngeau peste chipul mortului, făcîndu-l să pară, uneori, viu. Cît timp ținu lupta aceasta dintre zi și noapte, Edmond se mai îndoi încă. Dar cînd ziua învinse, el înțelese că avea dinaintea sa un cadavru.

Atunci îl cuprinse o groază adîncă și de neînvins. Nu mai avu curajul să strîngă mîna care atîrna pe marginea patului, nu mai îndrăzni să privească ochii ațîntiți și goi pe care încercase de mai multe ori, zadarnic, să-i închidă și care se redeschideau mereu. Stinse lampa, o ascunse cu grijă și fugi, potrivit cît putu mai bine leșpedea deasupra capului.

Era și timpul de altfel, căci trebuia să sosească tem-
nicherul.

De data aceasta, el își începu vizita mai întâi la Dan-
tès. Ieșind de aici, urma să treacă în celula lui Faria,
căruiă îi adusese mîncare și cîteva rufe.

Se vedea cît de colo că omul habar n-are de cele pe-
trecute. Ieși.

Dantès se simți cuprins de dorința arzătoare de a afla
ce se va întîmpla în celula bietului său prieten. Intră
deci în galeria subterană și ajunsese tocmai la timp, ca
să-l audă pe temnicher strigînd după ajutor.

Curînd intrară încă vreo cîțiva paznici. Se auziră apoi
pașii greoi și cadențați ai soldaților. În urma soldaților
păși guvernatorul.

Edmond auzi zgomotul patului pe care zgîlțiau ca-
davrul ; auzi glasul guvernatorului poruncind să se arunce
apă peste fața mortului, și apoi, văzînd că încercarea
aceasta nu duce la nimic, îl auzi trimițînd după medic.

Guvernatorul ieși. Și la urechea lui Dantès ajunseră
cîteva cuvinte miloase, amestecate cu risete batjocoritoare.

— Haida-de, spunea unul, nebunul s-a dus să-și ia
comorile. Călătorie bună !

— Cu toate milioanele lui, n-o să aibă nici măcar
cu ce să-și plătească giulgiul, spuse altul.

— O ! se amestecase un al treilea. Giulgiurile castelu-
lui d'If nu sînt scumpe de loc.

— Poate, fiindcă a fost față bisericească, să se facă
ceva pentru el, spuse unul dintre cei care vorbise
mai întîii.

— Atunci o să i se facă cinste cu un sac.

Edmond ascultă, nu scăpă nici un cuvînt, dar nici
nu înțelese mare lucru din ceea ce auzea. Curînd vocile
se stinseră și i se păru că oamenii ieșiseră din încăpere.

Totuși, el nu îndrăzni să între : putea să fi rămas
vreun temnicher, de veghe la căpățiul mortului.

Așteptă deci, mut, neclintit, ținîndu-și răsufllarea.

Peste aproape un ceas, tăcerea fu alungată de un zgomot care creştea tot mai mult.

Se reîntorcea guvernatorul împreună cu medicul şi cu mai mulţi ofiţeri.

O clipă se făcu tăcere : pesemne că medicul se apropiase de pat şi examina cadavrul.

Peste puţin începură întrebările.

Medicul cercetă semnele bolii deţinutului şi declară că acesta e mort.

Întrebările şi răspunsurile erau puse cu o nepăsare care îl înfuria pe Dantès. Lui i se părea că toată lumea trebuia să simtă măcar o parte din dragostea pe care i-o purtase el bietului abate.

— Îmi pare rău de ce-mi spui, vorbi guvernatorul, drept răspuns la afirmaţia sigură a medicului că bătrînul era cu adevărat mort. A fost un deţinut blînd, nepericulos, plăcut în nebunia lui şi, mai ales, uşor de păzit.

— Da, se amestecă temnicherul, am fi putut să nu-l păzim de loc, şi pun rămăşag că ar fi rămas aici încă cincizeci de ani, fără să-i dea prin gînd să evadeze.

— Totuşi, vorbi iar guvernatorul, ar fi bine, nu pentru că m-aş îndoi de ştiinţa dumitale, ci doar pentru propria mea răspundere, să ne asigurăm că deţinutul e mort cu adevărat.

O clipă se făcu tăcere deplină. Dantès, mereu cu urechea la pîndă, socoti că medicul cerceta a doua oară cadavrul.

— Puteţi fi fără grijă, spuse apoi medicul. E mort. Răspund eu pentru asta.

— Ştiţi, domnule, insistă guvernatorul, în asemenea cazuri nu ne puştem mulţumi cu o simplă examinare. Cu toate că pare mort, vă rog să îndepliniţi toate formalităţile prescrise de lege.

— Atunci să se pună fiarele la înroşit, se învoi medicul. Dar vă spun că ne pierdem timpul degeaba.

Porunca de a se pune fiarele la înroșit îl înfioră pe Dantès.

Se auziră pași trecînd grăbiți, ușa scîrții, cineva tropăi în încăpere, și peste cîteva clipe, un paznic intră, spunînd :

— Am adus cărbunii aprinși și fierul.

Se făcu din nou tăcere, apoi se auzi sfîrșitul cărnii arse, al cărei miros greoi și dezgustător pătrunse prin zidul înapoia căruia Dantès asculta îngrozit.

Din pricina mirosului de carne omenească arsă, tînărul simți cum îi țîșnește sudoarea de pe frunte. Credea că leșină.

— Vedeți, domnule guvernator, e mort de-a binelea, spuse medicul. Arsura la călcîi arată totul. Bietul nebun s-a tîmăduit de nebunie și a scăpat de închisoare.

— Nu cumva îl chema Faria ? întrebă unul dintre ofițerii care veniseră împreună cu guvernatorul.

— Ba da, domnule. După cîte spunea, purta numele unei vechi familii. De altfel era foarte savant și cu destulă judecată în toate privințele, în afară de comoara lui. Dar cînd era vorba de comoară, atunci, vă spun drept, nu te mai puteai înțelege cu el.

— Suferea de boala pe care noi o numim monomanie, spuse medicul.

— N-ai avut nici un motiv să te plîngi de el ? îl întrebă guvernatorul pe temnicerul însărcinat să aducă hrana abatelui.

— Nici unul, domnule guvernator, răspunse temnicerul, nici unul ! Ba, dimpotrivă, cîteodată chiar mă distra grozav, povestindu-mi fel de fel. Într-o zi, nevastă-mea era bolnavă, și el mi-a dat o rețetă care a lecuit-o.

— De, de ! făcu medicul, nu știam că am de-a face cu un coleg. Nădărduiesc, domnule guvernator, că-l veți trata ca atare, adăugă el rîzînd.

— N-avea nici o grijă. Va fi învelit cuviincios, în cel mai nou sac ce se va găsi. Ești mulțumit ?

— Trebuie să facem această ultimă formalitate în fața dumneavoastră ? întrebă un temnicer.

— Nici vorbă că da. Dar grăbiți-vă, doar n-o să rămîn toată ziua în celula asta.

Se auziră noi tropăituri. Peste o clipă, un fișit ajunsese la urechea lui Dantès, balamalele patului scîrțîiră, un pas greoi de om care duce o povară răsună pe lespezi, apoi patul scîrțîi din nou sub greutatea pusă deasupra lui.

— Pe deseară, spuse guvernatorul.

— O să i se facă vreo slujbă ? întrebă un ofițer.

— N-am cum, răspunse guvernatorul. Preotul mi-a cerut ieri un concediu de opt zile, ca să se ducă la Hyères. Eu l-am asigurat că n-o să moară nici un deținut. Bietul abate n-avea decît să nu se grăbească și să aștepte să aibă cine să-i cînte prohodul.

— De, de ! făcu medicul, cu nepăsarea oamenilor de meserie sa, e doar față bisericească ; Dumnezeu o să țină seama și n-o să-i facă iadului neplăcerea de a-i trimite un popă.

Un hohot de rîs urmă glumei acesteia de prost gust.

Între timp, pregătirea de înmormîntare se desfășura mai departe.

— Pe deseară, repetă guvernatorul, cînd totul fu gata.

— La ce oră ? întrebă temnicerul.

— Păi, pe la zece, unsprezece...

— Mortul va fi vegheat ?

— La ce bun ? O să închidem celula ca și cînd ar fi viu, și atîta tot.

Apoi pașii se depărtară, vocile se stinseră cu încetul. Se auzi ușa cu broasca ei scîrțîitoare și cu zăvoarele scriș-nitoare, și o tăcere mai mohorîtă decît a singurătății, tăcerea morții, năpădi totul, pînă și sufletul înghețat al tînărului.

Atunci Edmond ridică încet lespedeza cu capul și privi atent în cameră.

Camera era goală. Dantès ieși din galerie.

Capitolul III

CIMITIRUL CASTELULUI D'IF

Pe pat, întins de-a lungul și abia luminat de lumina ceoasă care pătrundea prin fereastră, se vedea un sac de postav grosolan, sub ale cărui cute largi se deslușea o formă lungă și țepăună : era veșmîntul de pe urmă a lui Faria, acel giulgiu atît de ieftin, după cum spusese paznicul. Așadar totul se sfîrșise. Între Dantès și bătrînul său prieten se afla de pe acum o stavilă materială : nu-i mai putea vedea ochii rămași deschiși, ca să privească dincolo de moarte, nu mai putea strînge mîna aceea iscusită, care ridicase din calea lui vîlul ce tănuia lucrurile ascunse. Faria, tovarășul folositor, bun, atît de apropiat sufletului său, nu mai exista decît în amintire. Atunci Edmond se așeză la căpătîiul patului aceluia îngrozitor și se cufundă într-o tristețe mohorîtă și amară.

Singur ! Era din nou singur. Îl împrejmuisie iar tăcerea, se găsea din nou în fața neantului !

Singur ! Nu mai putea nici măcar să vadă, nici măcar să audă unica ființă care-l mai lega de pămînt ! Nu era mai bine ca, asemenea lui Faria, să pornească spre Dumnezeu, ca să-i ceară dezlegarea tainei vieții, chiar cu riscul de a trece prin lugubra poartă a suferințelor ?

Gîndul sinuciderii, alungat de prietenul său, îndepărtat de prezența acestuia, se ivi din nou, ca o nălucă, lîngă cadavrul lui Faria.

— Dac-aş putea să mor, îşi spuse Edmond, l-aş regăsi, fără doar şi poate. Dar cum să mor ? E-atît de uşor ! adăugă el rîzînd. Voi rămîne aici şi mă voi zvîrli asupra primului venit, îl voi sugruma şi mă vor ghilotina.

Dar, cum se întîmplă în marile dureri ca şi în marile furtuni, cînd prăpastia se află între două creste de valuri, Dantès dădu înapoi în faţa morţii acesteia înjositoare şi trecu grabnic de la deznădejde la o sete vie şi arzătoare de viaţă.

— Să mor ? Nu ! strigă el. E păcat să fi trăit şi să fi suferit atîta, ca să mor acum. Ar fi fost bine să mor cu ani în urmă, cînd luasem hotărîrea asta, dar acum ar însemna să-mi ajut eu singur ursita nenorocită. Nu ! Vreau să trăiesc şi să lupt pînă la capăt, vreau să-mi recuceresc fericirea furată. Înainte de a muri n-am voie să uit că trebuie să-mi pedepsesc călăii şi, poate, — cine ştie ? — să răsplătesc vreun prieten. De acum însă voi rămîne uitat aici şi nu voi mai ieşi din celulă decît la fel ca Faria...

Dar, rostind cuvîntul acesta, Edmond încremeni cu privirea aţintită în gol, ca un om lovit pe neaşteptate de un gînd şi înspăimîntat de gîndul său. Se ridică dintr-o dată, îşi duse mîinile la frunte ca şi cum l-ar fi cuprins ameţeala, ocoli de cîteva ori camera şi se opri iar în faţa patului...

— Oh, îngăimă el, cine mi-a trimis gîndul acesta ? Oare tu, Doamne ? Dacă numai morţii ies liberi de aici, să luăm locul morţilor !

Şi fără să-şi lase timp să se răzgîndească, temîndu-se parcă să nu-i dea minţii vremea de a-i nimici hotărîrea deznădăjduită, Dantès se plecă spre sac, îl deschise cu cuţitul făcut de Faria, scoase cadavrul din sac, îl duse în celula lui, îl culcă pe pat, îl acoperi cu zdreanţa pe care obişnuia să şi-o pună el însuşi pe spinare, îl înveli cu pătura sa, îi sărută pentru cea din urmă oară fruntea îngheţată, încercă să-i închidă ochii răzvrătiţi, care conti-

nuau să rămână deschiși și înfricoșători, pentru că lipsea din ei gîndirea, îi întoarse capul spre zid, în așa fel încît temnicerul, aducîndu-l masa de seară, să-l creadă culcat, cum îl găsisse adeseori, reintră în galerie, trase patul la zid, reintră în carcera lui Faria, luă din dulap acul și ața, își lepădă zdrențele ca să se simtă sub pînza sacului un corp gol, se strecură în sacul descusut, se așează așa cum stătuse cadavrul, și cusu tăietura sacului pe dinăuntru.

Dacă, din nenorocire, ar fi intrat cineva în clipa aceea, i-ar fi putut auzi bătăile inimii.

Dantès ar fi putut să facă toate acestea după vizita de seară, dar se temea ca nu cumva guvernatorul să-și schimbe hotărîrea și să poruncească să fie luat cadavrul de acolo.

Atunci orice speranță ar fi fost pierdută.

În orice caz, acum planul lui era întocmit.

Iată ce avea de gînd să facă :

Dacă pe drum groparii și-ar fi dat seama că duc un om viu în locul unui mort, Dantès n-avea să le dea răgaz să-și revină ; cu o lovitură zdravănă de cuțit putea străpunge sacul de sus și pînă jos, profitînd de spaima groparii și scăpînd. Dacă ar fi încercat să-l prindă, avea cuțitul la îndemînă.

Dacă aveau să-l ducă la cimitir și să-l pună într-o groapă s-ar fi lăsat acoperit cu țărînă, apoi, fiind noapte, de cum s-ar fi întors groparii cu spatele, el ar fi săpat o ieșire prin pămîntul moale și-ar fi fugit. Nădăjduia că nu vor pune prea mult pămînt deasupra lui și că va putea ieși.

Dacă s-ar fi înșelat, și dacă, dimpotrivă, țărîna ar fi fost prea grea, ar fi murit înăbușit, și cu asta, basta ! Se termina odată !

Dantès nu mîncase nimic, încă din ajun, dar dimineața nu se gîndise la foame, și nu se gîndea încă nici acum. Situația lui era prea critică, pentru a se mai putea gîndi la altceva.

Primul pericol care îl pâstea era ca nu cumva temnicerul, aducându-i hrana la ora șapte, să observe schimbarea făcută. Din fericire însă de zeci de ori pînă atunci, fie din silă față de oameni, fie din pricina osteneții, Dantès îl primise culcat pe temnicer și, de obicei, în asemenea cazuri, omul îi pune pe masă pîinea și supa și pleca fără să-i vorbească.

Dar, de data aceasta, temnicerul se putea abate de la mutismul lui obișnuit, putea să-i vorbească și, văzînd că Dantès nu-i răspunde, putea să se apropie de pat și să descopere tot.

Cînd se făcu aproape șapte, Dantès fu cuprins de temeri adevărate. Apăsîndu-și inima cu o mîină, el încercă să-i înăbușe bătăile, în timp ce cu cealaltă mîină își ștergea sudoarea care-i șiroia pe tîmple. Din cînd în cînd, fiorii îi străbăteau tot corpul și-i strîngeau inima ca într-o mîngine de gheață. Atunci credea că-și dă sufletul.

Orele trecură fără să se audă nici o mișcare în castel, și Dantès înțelese că a scăpat de primejdie ; ăsta era un semn bun.

În sfîrșit, spre ora fixată de guvernator, se auziră pași pe scară. Edmond înțelese că venise momentul. Își adună tot curajul, reținîndu-și suflarea. Ce fericit ar fi fost dacă și-ar fi putut reține în același timp și în același fel și zvicnirile grăbite ale arterelor !

Pașii a doi oameni se opriră la ușă. Dantès bănuî că veniseră să-l ia cei doi gropari. Bănuiala lui se schimbă în certitudine, cînd auzi zgomotul pe care îl făcură punînd targa jos.

Ușa se deschise și o lumină cernită pătrunse pînă la ochii lui Dantès. Prin pînza care îl acoperea, el văzu două umbre apropiindu-se de pat. O a treia rămăsese la ușă, ținînd un felinar în mîină. Cei doi oameni care se apropiaseră de pat apucară sacul, fiecare de cîte un capăt.

— Măi, dar greu mai e pentru un slăbănog bătrîn ! se miră cel care-l ridicase de cap.

— Se zice că fiecare an îți îngreuiază ciolanele cu o jumătate de kilogram, spuse cel care îl apucase de picioare.

— Ai făcut lațul ? întrebă primul.

— Doar nu-s prost să mă încarc de pomană, răspunse celălalt. O să-l fac cînd vom ajunge.

— Așa e. Hai să pornim.

„Despre ce laț poate fi vorba ?“ se întrebă Dantès în sinea lui.

Presupusul mort fu mutat de pe pat pe targă. Edmond se înțepeni, ca să-și joace cît mai bine rolul de răposat. Îl puseră pe targă, și convoiul, luminat de omul cu felinarul care mergea înainte, urcă scara.

Dintr-o dată năvăli aerul proaspăt și tare al nopții. Edmond recunoscuse mistralul și avu o senzație neașteptată, plină de plăceri și temeri.

Purtătorii mai făcură vreo douăzeci de pași, apoi se oprimiră și lăsară targa jos.

Unul dintre ei se depărtă, și Dantès îi auzi pașii răsunînd pe lespezi.

„Unde oi fi, oare ?“ se întrebă el.

— Da' știi că nu-i ușor de loc, spuse cel care rămăsese, așezîndu-se pe marginea tărgii.

În prima clipă, Dantès simți imboldul să încerce să fugă, dar, din fericire, se stăpîni.

— Hei, dobitocule, luminează locul, n-auzi ? Sau vrei să nu mai găsesc ce caut ? strigă groparul care se depărtase.

„Ce-o fi căutînd ? se întrebă Dantès. O cazma, desigur“.

Un mormăit de satisfacție îi dădu de veste că groparul găsisese ceea ce căutase.

— Oricum, spuse celălalt, nu merge ușor.

— Da, dar n-o să piardă nimic că ne-a așteptat, răspunse celălalt.

Și vorbind astfel, groparul se apropie de Edmond, care îl auzi punind lîngă el un obiect greu și răsunător. În aceeași clipă o funie îi înconjură picioarele, strîngîndu-l tare și dureros.

— Hei, ai înnodat lațul ? întrebă groparul care stătuse deoparte.

— Și încă cum ! Nici că se poate mai bine.

— Atunci să pornim.

Și targa ridicată își relua drumul.

Mai făcură aproape cincizeci de pași, apoi se opriră ca să deschidă o poartă și porniră iar la drum. Cu cît înaintau mai mult, cu atît Dantès auzea mai limpede zgomotul valurilor spărgîndu-se de stîncile pe care e clădit castelul.

— Afurisită vreme ! spuse unul dintre gropari. Pe o noapte ca asta nu-i bine să fii în larg.

— Da, abatele o să se ude al naibii, răspunse celălalt.

Și izbucniră amîndoi în rîs.

Dantès, deși nu prea le înțelesese gluma, simți cum i se zbirlește părul de spaimă.

— Ei, iată că am ajuns, spuse primul gropar.

— Hai mai încolo, îl îndemnă celălalt. Doar știi că ultimul a rămas în drum, zdrobit de stînci, și că guvernatorul ne-a zis a doua zi că sîntem niște nevolnici.

Mai merseră vreo patru-cinci pași, urcînd mereu, apoi Dantès se simți apucat de cap și de picioare și legănat.

— Una, spuseră groparii.

— Două !

— Trei !

În aceeași clipă, Dantès se simți zvîrlit într-un gol fără fund, zburînd prin aer ca o pasăre rănită, prăbușindu-se, prăbușindu-se întruna, cu inima înghețată de groază. Deși era tras în jos de ceva greu, care îi grăbea

zborul rapid, i se păru că prăbușirea durează un veac. În sfârșit, cu un zgomot înspăimântător, păstrunse ca o săgeată într-o apă înghețată, care îl făcu să scoată un strigăt, înăbușit pe dată de scufundare.

Dantès fusese zvîrlit în mare, spre al cărei fund îl tîra o ghiulea de treizeci și șase, legată la picioarele lui.

Cimitirul castelului d'If era marea.

Capitolul IV
INSULA TIBOULEN

Năucit și aproape sufocat, Dantès avu totuși destulă prezență de spirit ca să-și oprească respirația. Cu mână dreaptă, în care ținea cuțitul, gata pentru orice nevoie, spintecă repede sacul. Își liberă brațele, și, apoi, capul. Dar în ciuda efortărilor de-a ridica ghiuleaua, simți că e tîrît tot mai la fund. Atunci se încordă, căutînd funia care-i lega picioarele, și, printr-o efortare uriașă, o tăie, exact în secunda cînd simțea că se sufocă. Apoi, cu o puternică lovitură din picioare, se ridică, liber, la suprafața mării, în timp ce ghiuleaua tira spre adîncimile necunoscute postavul grosolan, care fusese cît pe-aci să-i devină giulgiu.

De îndată ce trase aer în piept, Dantès se scufundă iar, căci prima măsură care trebuia luată era să nu fie văzut.

Cînd ieși pentru a doua oară la suprafață, se depărtase cu cel puțin cincizeci de pași de locul căderii. Deasupra capului său văzu cerul negru și furtunos, pe care vîntul alunga repede cîțiva nori, descoperind uneori vreun colțisor azuriu, țintuit cu stele. În fața lui se întindea marea mohorîtă, mugind, iar valurile clocoteau ca la apropierea unei furtuni. În urma lui, mai negru decît marea și decît cerul, se înălța ca o nălucă amenințătoare gigantul de granit, al cărui vîrf întunecat părea un braț întins să-și prindă

iar prada. Pe cea mai înaltă stîncă, un felinar lumina două umbre.

Lui Dantès i se păru că umbrele acelea se pleacă, neli-niştite, spre mare. Într-adevăr, ciudaţii gropari pesemne că auziseră strigătul pe care îl scăpase plutind în spaţiu. Dantès se afundă deci din nou, şi îşi luă vînt, plutind îndelung între două ape. Mişcarea aceasta îi era, pe vremuri, foarte obişnuită, şi atrăgea de obicei în preajma lui, în golful Pharo, numeroşi admiratori, care îl proclamaseră adeseori cel mai priceput înotător din Marsilia.

Cînd ieşi pe creasta valurilor, felinarul nu se mai vedea.

Acum, Dantès trebuia să se orienteze. Dintre toate insulele ce înconjură castelul d'If, Ratonneau şi Pommègue sînt cele mai apropiate, dar amîndouă sînt locuite. La fel este şi cu insuliţa Daume. Deci insulele cele mai prielnice rămîneau Tiboulen sau Lemaire. Şi una, şi alta se găsesc la o leghe de castelul d'If.

Dantès se hotărî pentru una din ele ; dar cum să le poată găsi în bezna ce se îndesea clipă de clipă ?

Tocmai atunci văzu licărind, ca o stea, farul de la Planier.

Înotînd de-a dreptul spre far, insula Tiboulen i-ar fi venit cam spre stînga. Luînd-o deci, puţin spre stînga, trebuia să dea peste insula aceasta.

Dar, după cum am spus, între castelul d'If şi insula Tiboulen era cel puţin o leghe.

Adesea, în închisoare, văzîndu-l abătut şi leneş Faria îi spusese :

„Dantès, nu te lăsa prins de lenevie ; cînd ai să încerci să fugi, ai să te îneci dacă nu-ţi menţii puterile“.

Sub valurile grele şi mari, sfatul acesta răsunase în urechile lui Dantès ; atunci el se grăbise să se ridice şi să taie valurile, ca să vadă decă într-adevăr nu-şi pierduse forţele. Şi îşi dădu seama, cu bucurie, că inactivitatea silită nu-i răpise de loc puterea şi agerimea. Se simţea încă stăpîn al mării în care se jucase din copilărie.

De altfel, frica, prigonitoarea aceasta care nu se lăsă mult aşteptată, îi sporea vigoarea. De fiecare dată cînd se sălta pe vreo undă, Dantès asculta, plecat pe creasta valurilor, dacă nu se aude vreun zgomot. Cerceta cu privirea, cît putea să vadă, şi încerca să străpungă cu ochii bezna deasă. Orice val mai înalt decît celelalte i se părea o luntre pornită în urmărirea lui, şi atunci îşi dubla eforturile, înaintînd fără doar şi poate, dar sleindu-şi puterile.

Totuşi înota, iar groaznicul castel începuse de pe acum să se topească în negurile nopţii. Dantès abia dacă-l mai vedea. Dar îl simţea mereu aproape.

Astfel se scurse o oră, în timpul căreia Dantès, înflăcărat de simţămîntul libertăţii care îi năpădisese întreaga fiinţă, continuă să spintece valurile în direcţia hotărîtă.

„Iată, îşi spuse el, în curînd va fi o oră de cînd înot, dar fiindcă am vîntul în faţă cred că mi-am pierdut un sfert din viteză. Cu toată asta, dacă n-am pierdut direcţia, trebuie să fiu acum pe lîngă Tiboulén... Dar dacă m-am înşelat ?”

Dantès se înfioră. Încercă o clipă să facă pluta, ca să se mai odihnească. Dar marea era tot mai agitată, şi el îşi dădu seama că mijlocul acesta de a prinde puteri nu putea fi folosit.

„Atunci, fie ! îşi spuse el. Voi înota pînă la capăt, pînă ce braţele îmi vor fi istovite, pînă ce trupul îmi va fi năpădit de cîrcei, şi atunci mă voi duce la fund !”

Şi începu să înoate cu toată vigoarea şi cu toată voinţa deznădejdei.

Deodată i se păru că zarea şi așa destul de întunecată, se înnegreşte şi mai mult, că un nor gros, greoi şi compact se coboară spre el. În aceeaşi clipă simţi o durere cumplită în genunchi : imaginaţia, cu repeziciunea ei neîntrecută, îi şopti atunci că l-a lovit un glonte şi că va auzi îndată detunătura armei. Dar detunătura nu răsună. Dantès întinse mîna şi simţi ceva tare. Îşi trase piciorul întins şi

atinse pământul. Atunci văzu ce era lucrul pe care îl luase drept un nor.

La douăzeci de pași înaintea lui se înălța o îngrămădire de stînci ciudate, pîrînd un cuptor uriaș, pietrificat în clipa celei mai năpraznice arderi : era insula Tiboulen.

Dantès se ridică, înaintă cîțiva pași și, mulțumind lui Dumnezeu, se lungi pe vîrfurile de granit care i se pîrură atunci mai mîi decît i se pîruse vreodată cel mai moale pat.

Apoi, în ciuda vîntului, în ciuda furtunii și a ploii ce începuse să cadă, frînt de osteneală, cum era, el se lăsă cuprins de somnul plăcut al omului căruia corpul îi amorțește, dar sufletul îi veghează, simțind o fericire nesperată.

Peste o oră, Edmond fu trezit de bubuitul unui trăsnet uriaș : furtuna se dezlănțuise și biciuia aerul cu zborul ei falnic. Din cînd în cînd fulgerele coborau din cer, asemenea unor șerpi de foc, luminînd valurile și norii ce se rostogoleau unii înaintea altora, ca undele unui haos fără de sfîrșit.

Dantès, cu ochiul său de marinar, nu se înșelase : se oprise pe țărîmul primei dintre cele două insule. Ajunsese într-adevăr la Tiboulen. O știa stearpă, descoperită și neoferind nici un adăpost. Dar cînd avea să se potolească furtuna, nădăjduia să se arunce din nou în mare și să înoate pînă la insula Lemaire, la fel de stearpă, dar mai întinsă și deci mai primitoare.

O stîncă ieșită în afară îi oferi un adăpost vremelnice. El se adăposti sub ea, și aproape în aceeași clipă, furtuna izbucni în toată furia ei.

Edmond simțea cum se clatină stîncă sub care se adăpostise. Valurile se spîrgeau de temelia giganticei piramide și țîșneau pînă la el. Deși nu i se putea întîmpla nimic, se afla în mijlocul zgomotului asurzitor, în mijlocul fulgerelor orbitoare, în prada unei ciudate ameteți : i se părea că insula tremură sub el și că, dintr-un moment

într-altul, ca un vas ancorat, își va rupe cablul și va fi tirită în mijlocul vârtejului.

Își aminti atunci că nu mîncase de douăzeci și patru de ore ; îi era foame și sete.

Dantès întinse mîinile și capul și bău apa de ploaie din scobiturile unei stînci.

Cînd se ridică, un fulger, care părea că spintecă bolta pînă la picioarele tronului orbitor al lui Dumnezeu, luminează zările. La lumina fulgerului, între insula Lemaire și Capul Croisille, la un sfert de leghe depărtare, Dantès zări un fel de nălucă, lunecînd din înălțimea unui val într-o prăpastie. Era o corăbioară de pescari, mînată de furtună și de talazuri. Peste o clipă, năluca se ivi iar pe coama unui val, apropiindu-se cu o iuțeală înfricoșătoare. Dantès voi să strige, căută vreo zdreanță ca s-o fluture și să le arate oamenilor că merg la pieire, dar și ei își dădeau seama de lucrul acesta. La lumina unui alt fulger, tînărul zări patru oameni ținîndu-se strîns de catarg și de odgoanele lui. Un al cincilea se agățase de cîrma sfărîmată. Fără îndoială că îl văzuseră și oamenii, căci strigăte deznădăjduite, duse de vijelia suierătoare, ajunseră pînă la Dantès. Deasupra catargului frînt ca o trestie, o pînză sfîșiată de vînt plesnea aerul, filfiînd repede. Deodată, funiile care o mai țineau se rupseră, și ea pieri, purtată spre adîncimile mohorîte ale cerului, ca o pasăre albă profilîndu-se pe norii întunecați.

Atunci se iscă un trosnet înspăimîntător, și Dantès auzi strigătele de agonie ale oamenilor. Lipit ca un sfînx de stîncă sa, de unde privea prăpastia, el văzu, la lumina unui fulger, nava sfărîmată și, printre rămășițele ei, capete și chipuri deznădăjduite, brațe întinse spre cer.

Apoi totul se cufundă în beznă. Cumplita priveliște ținuse doar cît lumina fulgerului.

Cu riscul de a se prăbuși el însuși în mare, Dantès se repezi pe povîrnișul alunecos al stîncilor. Privi și ascultă, dar nu mai văzu și nu mai auzi nimic : nici strigăte, nici

sforțări omenеști. Numai furtuna, această unealtă a cerului, mugea mereu laolaltă cu vînturile și spumega laolaltă cu valurile.

Încetul cu încetul, vîntul se potoli. Cerul rostogoli spre apus namilele cenușii ale norilor muiați parcă de furtună; bolta albastră se ivi țintuită de stele mai strălucitoare ca oricînd. Apoi, spre apus, o fișie roșatică de lumină coloră zarea, făcînd să apară în fundul ei rotunjimi vineții. Valurile răbufniră. O lucire neașteptată le mîngie crestele spumegînde, schimbîndu-le în coame de aur.

Se iveau zorile.

În fața acestei priveliști mărețe, Dantès rămase neclintit și mut, ca și cum ar fi văzut-o pentru prima oară. Într-adevăr, în lungul răstimp cît stătuse în castelul d'If, Dantès uitase cum arată lumina zilei. Întorcîndu-se cu fața spre fortăreață, el cercetă îndelung pămîntul și marea care-l înconjurau.

Clădirea posomorîtă a castelului răsărea din sînul valurilor, cu măreția impunătoare a lucrurilor împietrite, ce par că veghează și poruncesc totodată.

Erau orele cinci dimineța. Marea se liniștea din ce în ce.

„Peste două-trei ore, își zise Dantès, temnicerul va intra în carcera mea, va da peste cadavrul bietului meu prieten, îl va recunoaște, mă va căuta zadarnic și va da alarma. Atunci vor găsi săpătura, tunelul, vor interoga oamenii care m-au zvîrlit în mare și care, pesemne, m-au auzit strigînd. Apoi, bărci pline cu ostași înarmați vor porni după nefericitul fugar, știindu-l pe aproape. Tunul va înștiința întregul țărm că nu trebuie să-l adăpostescă pe omul întîlnit rătăcind, gol și flămînd. Spionii și polițaii din Marsilia vor primi vestea și vor scotoci țărmul, în timp ce guvernatorul castelului d'If va porunci să fie cercetată marea. Atunci, fiind hăituit pe apă, împresurat pe uscat, ce se va întîmpla cu mine? Mi-e foame, mi-e frig, am lepădat totul, pînă și cuțitul salvator, că să pot înota

mai bine. Sînt la cheremul primului țăran care va voi să cîștige douăzeci de franci predîndu-mă ; nu mai am nici putere, nici minte, nici voință. Doamne ! Doamne ! Uită-te dacă n-am suferit îndeajuns și dacă nu poți face pentru mine mai mult decît aș putea face eu însumi.”

Edmond rosti rugăciunea aceasta înflăcărată, în delir, din pricina istovirii și a neputinței de a mai gîndi, privind cu groază spre castelul d'If. Și tocmai atunci zări ivindu-se în dreptul insulei Pommègue, o navă mică, cu pînza în vînt, pîrînd un pescăruș ce zboară la înălțimea valurilor. Numai un ochi de marinăr ar fi putut să-și dea seama în zarea încă întunecată a mării că nava era una dintre acele vase lungărețe, cu un catarg, folosite de genovezi. Venind dinspre Marsilia, vasul se îndrepta spre larg, brăzdînd spuma lucitoare cu prova lui ascuțită, care deschidea drum flancurilor rotunjite.

„Cînd te gîndești că aș putea ajunge nava asta într-o jumătate de ceas, dacă nu m-aș teme să fiu întrebare, recunoscut ca fugăr, și dus înapoi la Marsilia ! gîndi Edmond. Ce-i de făcut ? Ce să spun ? Ce poveste să născocesc ? Toți oamenii din soiul acestora sînt contrabandiști, pe jumătate piraiți. Spunînd că navighează din port în port, ei de fapt jefuiesc țărmul. Sigur că le-ar prinde mai bine să mă vîndă, decît să facă o faptă bună pe degeaba.

Să aștept.

Dar e cu neputință să mai aștept : mor de foame. Peste cîteva ceasuri, puținele puteri pe care le mai am se vor istovi și ele ; și apoi, ora vizitei se apropie ; nu s-a sunat încă alarma ; poate că n-au să bănuiască nimic : aș putea să mă dau drept unul din marinarii corăbiei care s-a sfărîmat astă-noapte. Povestea asta ar avea o urmă de adevăr în ea. N-o să aibă cine să mă contrazică, fiindcă s-au înecat toți. Haidem !”

Și spunînd aceste cuvinte, Dantès privi spre locul unde se sfărîmase corabia, și tresări. Pe creasta unei stînci ră-

măsese agățată boneta unuia dintre marinarii înecați, iar pe aproape pluteau câteva resturi de carenă, birne înțepenite, împinse și aduse de mare spre poalele insulei, de care se ciocneau ca niște berbeci neputincioși.

Cît ai clipi din ochi, Dantès se hotărî ; sări în mare, înotă spre bonetă, și-o puse pe cap, apucă o bîrnă și porni să taie drumul vasului.

„Acum sînt salvat“, își spuse el.

Și convingerea aceasta îi întări puterile.

Curînd zări vasul genovez care, împins de un vînt potrivnic, gonia între castelul d'If și turnul Planier. Dantès se temu o clipă ca nu cumva, în loc de a pluti pe lîngă țărîm, să nu pornească spre larg, cum ar fi făcut, de pildă, dacă s-ar fi îndreptat spre Corsica sau spre Sardinia. Dar își dădu seama, după cum era manevrat, că vasul ar fi vrut să treacă așa cum fac navele ce se îndreaptă spre Italia, printre insulele Jaros și Calaseraigne.

Între timp, vasul și înotătorul se apropiaseră pe nesimțite unul de altul, ba chiar, la un moment dat, vasul ajunsese la un sfert de leghe de Dantès. Edmond se săltă pe valuri, fluturîndu-și cu deznădejde boneta, dar nimeni nu-l zări, și vasul se întoarse încercînd o manevră. Edmond se gîndi să strige, dar măsurînd din ochi distanța își dădu seama că vocea lui, purtată și înăbușită de vînt și de mugetul valurilor, nu va ajunge pînă la bord.

Atunci se bucură că-i dăduse prin minte să ia grînda cu el. Slăbit cum era, nu s-ar fi putut ține deasupra apei pînă la vas, iar dacă vasul ar fi trecut fără să-l vadă, ceea ce de asemenea s-ar fi putut întîmpla, fără îndoială că nu s-ar mai fi putut întoarce la țărîm.

Deși era aproape sigur de linia pe care va merge vasul, Dantès îl urmări, privindu-l neliniștit pînă cînd îl văzu abătîndu-se și întorcîndu-se spre el.

Atunci înotă ca să-i iasă înaintea. Dar abia se apropie puțin, că vasul se și întoarse din nou.

Cu ultimele puteri, Dantès se ridică aproape în picioare, deasupra valurilor, își flutură boneta și scoase unul dintre strigătele acelea jalnice ale marinarilor dez-nădăjduiți, semănînd cu plînsul vreunui duh al mării.

De data aceasta fu văzut și auzit. Vasul își opri manevra și se întoarse spre el. Totodată Edmond zări o luntre coborîndu-se în apă.

Apoi luntrea, mînată de doi oameni, se îndreptă spre el, bătînd valurile cu cele două vîsle ale ei. Dantès dădu drumul birnei de care se gîndea că nu mai are nevoie și înotă cu putere, ca să scurteze pe jumătate drumul celor ce veneau spre el.

Se bizuise însă pe forțe care-i lipseau și-și dădu curînd seama cît de folositoare i-ar fi fost bucata de lemn, dusă de valuri acum, la o sută de pași mai încolo. Brațele începuseră să-i amortească, picioarele își pierduseră mlădierea, se mișca greoi și zvîcnind, gîfîia...

Strigă cît putu de tare, iar cei doi vîslași își sporiră puterile, în timp ce unul dintre ei îi strigă, în italiană :

— Curaj !

Dantès îl auzi tocmai cînd un val, peste care n-avusese putere să sară, îi trecea pe deasupra capului, acoperindu-l de spumă.

Ieși din nou la suprafață, bătînd apa cu mișcările inegale și deznădăjduite ale unui om gata să se înece, mai strigă o dată și simți cum se duce la fund, ca și cum tot ar mai fi avut legată de picioare ghiuleau ucigătoare.

Apa îl acoperi, și, prin ea, Dantès zări cerul vinețiu, pătat cu negru.

O sfortare puternică îl readuse deasupra valurilor. I se păru atunci că îl trage cineva de păr. Apoi nu mai văzu și nu mai auzi nimic. Leșinase.

Cînd deschise ochii, Dantès se pomeni pe bordul vasului genovez, care-și continua drumul. Prima lui grijă fu să vadă încotro se îndreptau : vasul se depărta tot mai mult de castelul d'If.

Dantès era atît de istovit, încît strigătul lui de bucurie fu luat drept geamăt de durere.

După cum spuneam, era întins pe punte. Un marina-
r îi freca brațele și picioarele cu o pătură de lînă. Un altul,
în care recunosc pe cel ce-i strigase „curaj“ îi dădea să
bea dintr-o ploscă pîntecoasă. Al treilea (un marinăr bă-
trîn, pilotul și patronul corăbiei totodată) îl privea cu
sentimentul de milă egoistă al oamenilor abia scăpați de
o nenorocire, care însă îi poate lovi oricînd, din nou.

Cîteva picături de rom din sticla pîntecoasă reînsu-
flecîră inima istovită a tînărului, pe cînd frecțiile făcute
mereu de către marinarul îngenunchiat în fața lui îi dez-
mortîră brațele și picioarele.

— Cine ești ? întrebă patronul, vorbind o franțu-
zească stilcită.

— Sînt un marinăr mâltez, îi răspunse Dantès, într-o
italiană la fel de stilcită. Ne întorceam din Siracusa cu
o încărcătură de vin și untdelemn. Furtuna de astă-noapte
ne-a prins la capul Morgion și ne-a sfărîmat vasul de
stîncile care se văd colo.

— De unde vii ?

— De la stîncile acelea, unde am avut norocul să
ajung, în timp ce bietul nostru căpitan își zdrobea țeasta
de ele. Ceilalți trei tovarăși s-au înecat și ei. Cred că
n-am mai rămas viu decît eu. V-am zărit corabia și, te-
mîndu-mă să nu rămîn prea multă vreme pe insula aceea
izolată și pustie, m-am urcat pe o rămășiță din corabia
noastră, încercînd să vă ajung. Vă mulțumesc că mi-ați
salvat viața, vorbi apoi Dantès. Cînd unul dintre voi m-a
apucat de pâr, nu mai puteam...

— Eu te-am prins, spuse un marinăr cu fața cinstită
și prietenoasă, încadrată în favoriți lungi, negri. Era și
timpul de altfel ; te duceai la fund.

— Da, răspunse Dantès întinzîndu-i mîna, așa e, prie-
tene. Îți mulțumesc încă o dată.

— Pe cinstea mea dacă nu șovăiam, făcu marinarul. Cu barba dumitale, lungă de șase șchioape, și cu pletele astea de-un cot păreai mai curînd un bandit decît un om de treabă.

Dantès își aminti că, într-adevăr, cît timp fusese în-temnițat în castelul d'If, nici nu se tunsese și nici nu-și răsese barba.

— Da, spuse el, am făcut un legămînt la Maica Dom-nului del Pie de la Grotta, într-un moment de primejdie, să nu mă tund și să nu mă rad timp de zece ani. Astăzi se împlinea tocmai termenul, și eu era cît pe-acî să mă înec.

— Acum, ce să facem cu tine ? întrebă patronul.

— Vai, răspunse Dantès, faceți ce vreți. Corăbioara pe care lucram nu mai există, căpitanul a murit ; după cum vedeți, eu am scăpat, dar sînt gol pușcă. Din fericire însă, îmi cunosc destul de bine meseria de marinar. Zvîr-liți-mă în primul port din drum și am să-mi găsesc oricînd de lucru pe vreo corabie de negoț.

— Cunoști Mediterana ?

— Am călătorit pe ea de cînd eram țînc.

— Știi locurile bune de ancorat ?

— Sînt puține porturi, chiar dintre cele mai ane-voioase, unde să nu pot intra sau să nu pot ieși cu ochii închiși.

— Păi atunci, ia ascultă, patroane, spuse marinarul care-i strigase „curaj“ lui Dantès, dacă tovarășul nu minte, de ce n-ar rămîne cu noi ?

— Da, dacă nu minte, făcu patronul, cu un aer în-doielnic. Dar în halul în care se găsește bietul om, poți să făgăduiești multe și să faci puține.

— Am să fac mai mult decît am făgăduit, spuse Dantès.

— Ha, ha ! rise patronul, o să vedem noi.

— Oricînd vreți, continuă Dantès, ridicîndu-se. Încotro mergeți ?

— La Livorno.

— Atunci de ce, în loc să gonfiți în salturi și să vă pierdeți timpul, nu strângeți vîntul mai îndeaproape ?

— Fiindcă am nimerit drept în insula Rion.

— O să treceți la aproape patruzeci de metri de ea.

— Ia cîrma, spuse patronul, să te vedem ce știi.

Dantès se așează la cîrmă. O ușoară apăsare îi dovedi că nava, fără să fie de mîna întîia, îl asculta și nu i se împotriva.

— La pînza mare și odgoane ! comandă el.

Mateloții îi îndeplinesc comanda cu destulă pricepere.

— Și acum, legați odgoanele !

Ordinul fu executat ca și cel de mai înainte, iar nava, în loc să mai înainteze în salturi, se îndreaptă spre insula Rion și trecu pe lîngă ea, după cum prevăzuse Dantès, la vreo 30—40 de metri spre tribord.

— Bravo ! strigă patronul.

— Bravo ! repetară marinarii.

Și priviră toți cu uimire spre omul acesta, a cărui privire recăpătase o inteligență și al cărui corp recăpătase o vigoare de nebănuît.

— Vedeți că v-aș putea fi folositor măcar în timpul cursei, le spuse Dantès, părăsind cîrma. Dacă la Livorno nu mă mai vreți, n-aveți decît să mă lăsați acolo. Iar la prima zi de leafă am să vă dau înapoi hrana și îmbrăcămîntea pe care mi le veți împrumuta.

— Bine, bine ! Dacă nu ești pretențios, ne putem înțelege, spuse patronul.

— Un om face cît oricare alt om, răspunse Dantès. Îmi veți da și mie cît le dați celorlalți, și gata.

— Păi, nu-i drept, făcu marinarul care-l scosese din apă. Tu știi mai multe decît noi.

— De ce naiba te amesteci ? Ce te privește pe tine, Jacopo ? se supără patronul. Fiecare e liber să se angajeze pentru cît crede.

— E drept, făcu Jacopo. Vorbeam și eu așa...

— Mai bine i-ai împrumuta băiatului ăsta, care e gol, un pantalon și o bluză, dacă ai câte două.

— Bluză n-am, răspunse Jacopo, dar am o cămașă și o pereche de pantaloni.

— Nici nu-mi trebuie mai mult, se bucură Dantès. Îți mulțumesc prietene.

Jacopo își dădu drumul în cală și se reîntoarse peste câteva clipe, aducînd veșmintele pe care Dantès le îmbracă nespun de bucuros.

— Acum îți mai trebuie ceva ? întrebă patronul.

— O bucată de piine și încă o înghițitură din romul acela strașnic de adineauri. E cam mult de cînd n-am mîncat și n-am băut nimic.

Într-adevăr, trecuseră de atunci aproape patruzeci de ore.

I se aduse un codru de pîine, iar Jacopo îi întinse plosca.

— Cîrma la babord ! strigă căpitanul, întorcîndu-se spre cîrmaci.

Dantès privi în direcția cîrmei și-și duse plosca la gură, dar rămase cu ea în aer.

— Ia te uită ! Ce se petrece la castelul d'If ? se miră patronul.

Într-adevăr, un nouraș alb, pe care Dantès îl zărise, se ivise deasupra meterezurilor bastionului de sud ale castelului d'If.

Peste o secundă, o bubuitură depărtată ajunsese pînă la corabia genoveză.

Marinarii ridicaseră capetele, privindu-se între ei.

— Ce-o fi asta ? întrebă patronul.

— O fi scăpat vreun deținut, astă-noapte, spuse Dantès, și acum trag tunul de alarmă.

Patronul aruncă o privire spre tinărul care, spunînd aceste cuvinte, își dusesese plosca la gură. Dar îl văzu sorbind licoarea cu atîta liniște și mulțumire, încît, dacă ar

fi avut cît de cît o bănuială, ea ar fi pierit așa cum i se ivise.

— Al naibii de tare, romul ăsta ! făcu Dantès, ștergîndu-și cu mîneca fruntea scaldată în sudoare.

„În orice caz, își spuse patronul, dacă el e, cu-atît mai bine ; am dat peste un om care știe să se descurce.“

Sub motiv că e ostenit, Dantès ceru să stea la cîrmă. Cîrmaciul, încîntat că mai scapă puțin, întrebă din ochi pe patron. Acesta îi făcu semn că îi poate încredința cîrma noului său tovarăș.

Ștînd astfel, Dantès putu să-și țină privirea ațintită spre țarmul Marsiliei.

— În cîte ale lunii sîntem astăzi ? îl întrebă el pe Jacopo, care i se așezase alături, după ce nu se mai văzu castelul d'If.

— În 28 februarie, răspunse Jacopo.

— Și în ce an ? mai întrebă Dantès.

— Cum adică ? M-ai întrebat în ce an ?

— Da, răspunse Dantès, te-am întrebat anul.

— Ai uitat în ce an sîntem ?

— Ce vrei să fac ? rîse Dantès. Am trecut printr-o spaimă astă-noapte, de era cît p-aci să-mi pierd mințile. Din pricina asta mi s-a cam slăbit ținerea de minte ; așa că, te întreb, ne aflăm în 28 februarie al cărui an ?

— Al anului 1829, răspunse Jacopo.

Trecuseră paisprezece ani, zi după zi, de cînd Dantès fusese arestat.

Intrase la vîrsta de nouăsprezece ani în castelul d'If, și ieșea la treizeci și trei de ani.

Un zîmbet dureros îi flutura pe buze. Dantès se întrebă ce-o fi devenit Mercédès în tot acest timp cît îl crezuse mort.

Apoi un fulger de ură i se aprinse în ochi, gîndindu-se la cei trei oameni cărora le datora o captivitate atît de îndelungată și de cumplită.

Și el își reînnoi legământul de răzbunare necruțătoare, rostit în închisoare împotriva lui Danglars, Fernand și Villefort.

Iar legământul acesta nu era o amenințare deșartă căci, la ora aceea, nici corabia cea mai rapidă din Mediterana n-ar fi putut ajunge din urmă nava genoveză, care gonea cu toate pânzele spre Livorno.

Capitolul V

CONTRABANDIȘTII

Lui Dantès nu-i trebui să petreacă nici măcar o zi pe bord, ca să-și dea seama cu cine are de a face. Fără să fi urmat școala abatelui Faria, vrednicul patron al „Tinerei-Amélie“, căci așa se numea corăbioara genoveză, știa aproape toate limbile care se vorbesc în jurul marelui lac numit Mediterana, de la limba arabă și pînă la provençală. Lucrul acesta îl scutea de tълmacii plictisitori și uneori indiscreți, și-i dădea putința să se înțeleagă cum nu se poate mai bine fie cu oamenii de pe navele întilnite pe mare, fie cu cei din luntrile zărite de-a lungul coastelor, fie, în sfîrșit, cu oamenii fără nume, fără patrie, fără rost, care hoinăresc pe lespezile cheiurilor din preajma porturilor maritime, trăind din venituri necunoscute și ascunse, care parcă le-ar pica de-a dreptul din cer, fiindcă n-au nici o meserie vizibilă. Se înțelege, așadar, că Dantès nimerise pe bordul unei corăbii de contrabandiști.

De aceea patronul îl primise cu oarecare neîncredere : era bine cunoscut tuturor vameșilor de pe coastă și, cum între el și domnii aceia exista un schimb de șiretlicuri care de care mai iscusite, patronul crezuse la început că Dantès era vreun trimis de-al fiscului și că folosește un mijloc atît de dibaci doar ca să pătrundă în tainele meseriei. Dar felul strălucit în care Dantès ieșise din

încurcătură, îndrumînd vasul pe drumul cel mai scurt, îl convinsese pe deplin. Cînd văzuse mai apoi dîra de fum plutind deasupra bastionului castelului d'If și cînd auzise bubuitul îndepărtat al exploziei, patronului i se năzărise o clipă că l-a primit pe bord pe acela ale cărui intrări și ieșiri erau, asemenea intrărilor și ieșirilor regilor, salutate cu salve de tun. Faptul acesta, trebuie s-o mărturisim, îl neliniștise mai puțin decît dacă oaspetele său ar fi fost vameș. Dar și bănuiala aceasta îi pierise curînd, ca și prima, văzînd cît de liniștit stătea noul său marinar.

Dantès se bucură deci de avantajul de a ști cine-i este patron, fără ca patronul să știe cine este el. Oricum îl suciră și-l răsuciră bătrînul marinar sau tovarășii săi, el o ținu una și bună, dînd numeroase amănunte despre Neapole, pe care îl cunoștea la fel de bine ca pe Marsilia și rămînînd la prima istorisire, cu o siguranță care-i făcea cînte memoriei. Așa se întîmplă că genovezul, cît era el de dibaci, se lăsă dus de nas de Dantès, în sprijinul căruia veneau blîndețea firii, priceperea în meseria marinărească și, mai cu seamă, iscusita lui șiretenie.

Și apoi, poate că genovezul era unul dintre acei oameni care nu știu niciodată decît ceea ce trebuie să știe și nu cred decît ceea ce au interes să creadă.

Așa stăteau lucrurile cînd ajunseră la Livorno.

Acolo, Edmond trebui să treacă printr-o nouă încercare : să vadă dacă se va recunoaște pe sine însuși, după ce nu-și mai văzuse chipul timp de paisprezece ani. Păstrase o amintire destul de exactă despre înfățișarea sa ca tînăr și avea să vadă cum arăta ca bărbat în toată firea. Tovarășilor săi le spusese că și-a îndeplinit legămîntul : la Livorno poposisse de vreo douăzeci de ori pînă atunci și cunoștea un bărbier pe strada Sfîntul Ferdinand. Intră deci la acesta, ca să-și reteze barba și pletele.

Bărbierul se uită uimit la omul cu plete lungi și cu barba deasă și neagră, care semăna cu unul din frumoa-

sele capete pictate de Tițian. Pe atunci nu se purtau încă barba și părul atît de lungi ; astăzi un bărbier s-ar mira numai dacă un bărbat înzestrat cu asemenea podoabe fizice ar vrea să se lipsească de ele.

Bărbierul livornez își începu munca fără să spună nimic.

Cînd totul fu gata, cînd Edmond își simți obrajii rași pe deplin, cînd pletele lui fură scurtate atît cît trebuie, ceru o oglindă și se privi.

Avea treizeci și trei de ani, după cum am spus, și cei paisprezece ani de închisoare îi aduseseră, ca să zicem așa, o mare schimbare în înfățișare.

Dantès intrase în castelul d'If cu obrazul bucălat, surizător și înflorițor al tînărului fericit, căruia i-au izbutit primii pași în viață și vede viitorul ca pe o urmare firească a trecutului. Toate acestea se schimbaseră mult.

Fața lui ovală se alungise, gura lui zîmbitoare căpătase liniile tari și precise ale hotărîrii ; sprîncenele i se arcuiseră sub o singură cută, îngîndurată ; din fundul ochilor, plini de o tristețe adîncă, izbucneau din cînd în cînd fulgerele mohorîte ale silei de oameni și ale urii ; obrazul, ferit atîta vreme de lumina zilei și de arșița soarelui, căpătase culoarea aceea mată, care dă o frumusețe deosebită oamenilor din nord, atunci cînd au părul negru ; știința serioasă pe care și-o însușise îi răsfrîngea pe întregul chip o aureolă de liniște înțeleaptă ; printre altele, deși era destul de înalt de felul lui, Dantès căpătase acea virtușenie pe care o are totdeauna un trup concentrîndu-și forțele în el.

După eleganța formelor nervoase și plăpînde, urmasa vigoarea formelor pline și musculoase. Cît despre vocea sa, rugăciunile, gemetele și blestemele i-o schimbaseră, făcînd-o să aibă cînd o blîndețe ciudată, cînd o tonalitate aspră, aproape răgușită.

Printre altele, fiindcă stătuse atîta vreme în întuneric, ochii lui căpătaseră însușirea neobișnuită de a vedea și noaptea, așa cum văd hienele și lupii.

Văzîndu-și chipul, Edmond zîmbi : ar fi fost cu neputință ca prietenul său cel mai bun, dacă i-ar mai fi rămas un astfel de prieten, să-l recunoască. Abia dacă se mai recunoștea el însuși.

Patronul „Tinerei-Amélie“, care ținea foarte mult să păstreze printre oamenii săi un om de valoarea lui Edmond, îi propusese să-i dea un scont din viitoarea plată, și Edmond primise. Ieșind de la bărbierul unde fusese săvîrșită prima schimbare, cea dintîi grijă a lui Edmond fu să intre într-un magazin și să-și cumpere un costum complet de marinar. Un asemenea costum e foarte simplu : se compune dintr-un pantalon alb, o bluză dungată și o bonetă.

În costumul acesta, după ce-i înapoie lui Jacopo bluza și pantalonii împrumutați, Dantès se înfățișă patronului „Tinerei-Amélie“, căruia trebui să-i repete din nou povestea sa. Patronul nu voia în ruptul capului să recunoască în tînărul acesta elegant pe omul cu barbă stufoasă, cu pletele încîlcite de alge și cu trupul muiat de apa mării, cules gol și gata să-și dea duhul, pe puntea navei sale.

Atras de înfățișarea lui plăcută, îi reînnoi lui Dantès propunerile de angajare. Dar Dantès, care își avea planurile sale, nu vru să primească decît o angajare pe trei luni.

Altminteri, echipajul „Tinerei-Amélie“ era foarte muncitor și supus față de ordinele patronului, care luase obiceiul să nu-și piardă timpul. Abia trecuseră opt zile de la sosirea la Livorno, că pîntecele rotunjit al navei se și umpluse cu țesături de tulpan înflorat, cu bumbac prohibit, cu pulbere englezească și cu tutun pe care regia uitase să-și pună pecetea. Toată încărcătura trebuia scoasă din Livorno, port liber, și debarcată pe coasta Cor-

sicei, de unde niște afaceriști se însărcinau s-o treacă în Franța.

Porniră. Edmond spintecă din nou marea aceasta albastră, prima zare a tinereții lui, atît de adesea revăzută în visele din temniță. Lăsă Gorgona în dreapta, Pianosa în stînga, și înaintă spre patria lui Paoli și a lui Napoleon.

A doua zi, urcîndu-se ca de obicei, devreme, pe punte, patronul îl văzu pe Dantès stînd sprijinit de peretele vasului și aruncînd priviri ciudate spre o îngrămădire de stînci granitice, pe care zorile o scăldau în lumina lor tran-dafirie. Treceau pe lîngă insula Monte-Cristo.

„Tinăra-Amélie“ lăsă insula la vreo trei sferturi de leghe, spre tribord, și-și urmă drumul spre Corsica.

Trecînd pe lîngă insula cu nume atît de răsunător pentru el, Dantès se gîdea că n-avea decît să sară în valuri, ca să ajungă într-o jumătate de oră pe pămîntul acesta al făgăduinței. Dar ce ar fi putut să facă acolo, fără unelte ca să scoată comoara, fără arme ca s-o apere ? Și apoi, ce aveau să creadă marinarii ? Ce avea să spună patronul ? Era mai bine să aștepte.

Din fericire, Dantès știa să aștepte : își așteptase timp de paisprezece ani libertatea. Acum, cînd era liber, putea prea bine să mai aștepte bogăția șase luni sau un an.

Iar dacă i s-ar fi făgăduit, n-ar fi primit oare libertatea și fără bogăție ?

Și apoi comoara aceasta nu era cumva închipuită ? Născută în creierul bolnav al bietului abate Faria, nu murise ea oare o dată cu el ?

E adevărat că scrisoarea, scrisoarea cardinalului Spada, era ciudat de precisă.

Și Dantès își repetă în gînd, de la un capăt la altul, scrisoarea din care nu uitase nici un cuvînt.

Se inseră. Dantès văzu insula trecînd prin toate culorile amurgului și pierzîndu-se în beznă, pentru întreaga lume. Dar ochii lui, obișnuiți cu bezna temniței, conti-

nuau să o vadă, fără îndoială, căci el rămase ultimul pe punte.

A doua zi se treziră în dreptul Aleriei. Înaintară în zig-zag întreaga zi. Seara se aprinseră focuri pe țarm. Nu mai încăpea nici o urmă de îndoială, după cum erau așezate focurile, că să putea debarca. Un felinar fu înălțat, în loc de pavilion, pe catargul micului vas, și înaintară pînă la o bătaie de pușcă de țarm.

Dantès băgase de seamă că, pentru împrejurarea aceasta solemnă, pe cînd se apropiau de țarm, patronul „Tinerei-Amélie“ instalase pe bord două pușcoace, asemănătoare flintelor de metereze, care, fără să facă cine știe ce zgomot, ar fi putut trimite la o mie de pași o ghiulăa zdravănă.

Dar pentru seara aceea măsura de prevedere se dovedi a nu avea nici un rost. Totul se petrecu în modul cel mai liniștit și mai politicos cu putință. Patru luntrii se apropiară fără zgomot de corabie, care, nici vorbă că pentru a le cinsti cum se cuvine, își lăsă propria ei barcă pe mare. Pînă la urmă, cele cinci luntrii se descurcară atît de bine, încît la ora două dimineața întreaga încărcătură de pe bordul „Tinerei-Amélie“ fusese trecută pe țarm.

Patronul „Tinerei-Amélie“ era un om atît de ordonat, încît chiar în aceeași noapte împărți cîștigul : partea fiecăruia se ridica la o sută de livre toscane, adică aproape optzeci de franci.

Dar călătoria nu se sfîrșise încă. Porniră spre Sardinia. Era vorba să încarce din nou corabia care abia fusese descărcată.

A doua operație se desfășură la fel de bine ca și cea dintîi. „Tinăra-Amélie“ trecea printr-o zodie norocoasă.

Noua încărcătură era destinată ducatului de Lucca și cuprindea, aproape în întregime, țigări de Havana și vin de Xeres și de Malaga.

Cînd ajunseră însă acolo, avură de furcă cu vama, veșnica dușmană a patronului „Tinerei-Amélie“. Un vameș rămase mort pe loc și doi marinari fură răniți. Unul dintre ei era Dantès. Un plumb îi străpunsese mușchii umărului drept.

Dantès se simțea aproape fericit de încăierarea aceasta și aproape mulțumit de rană. Lecțiile lor aspre îi arătaseră cum privește primejdia și cum îndură suferința. Privise primejdia rîzînd, iar cînd primise lovitura, rostise, ca un filozof grec : „Suferință, tu nu ești o nenorocire“.

Apoi, cînd îl cercetase pe vameșul aproape mort, își dăduse seama că, fie din cauza înfierbîntării pricinuite de luptă, fie din cauza slăbirii simțămîntelor omenеști, vederea rănitului abia dacă îl mișcase. Dantès se găsea pe drumul dorit și se îndrepta spre țintă : inima îi era aproape împietrită.

Văzîndu-l cum cade, Jacopo îl crezuse mort și se repezise spre el. Îl ridicase și, după aceea, îl îngrijise ca un tovarăș minunat.

Așadar lumea nu era atît de bună pe cît o vedea doctorul Pangloss, dar nici atît de rea pe cît o vedea Dantès, fiindcă Jacopo, deși n-avea să se aștepte de pe urma lui Edmond decît la o creștere a părții cuvenite din cîștig, se arătase totuși atît de îngrijorat pentru viața lui.

Din fericire, Dantès, după cum am spus, era doar rănit. Mulțumită unor ierburi culese în anumite epoci și vîndute contrabandiștilor de către niște babe din Sardinia, rana îi se închise repede. Atunci Edmond se gîndi să-l încerce pe Jacopo și-i oferi, în schimbul îngrijirilor date, partea lui de cîștig, dar Jacopo se supără și nu vru să primească nici în ruptul capului.

Așa se întîmplă că, la devotamentul plăcut pe care Jacopo i-l închinase lui Edmond din prima clipă cînd îl văzuse, Edmond răspunse cu oarecare afecțiune. Dar Jacopo nici nu cerea mai mult : el ghicise, din instinct, de-

plina superioritate a lui Edmond, superioritate pe care acesta reușise să o ascundă celorlalți tovarăși. Și vrednicul marinar era mulțumit de puținul dăruit de către Edmond.

De aceea, în lungile zile ale călătoriei, cînd nici o primejdie nu pîndea nava pe întinsul mării albastre și cînd, datorită vîntului prielnic care îi umfla pinzele, vasul n-avea nevoie decît de ajutorul cîrmaciului, Edmond, cu o hartă marină în mînă, se făcu învățătorul lui Jacopo, așa cum bietul abate Faria fusese învățătorul lui. Îi arată cum e alcătuit țărmul, îi explică variațiile busolei, îl învătă să citească în marea carte deschisă deasupra capetelor noastre, numită cer, unde Dumnezeu a scris pe azur cu litere de diamante.

Iar cînd Jacopo îl întreba :

— La ce bun să știe atîtea lucruri un biet marinar ca mine ?

Edmond îi răspundea :

— Cine știe ? Poate că într-o bună zi vei fi căpitanul unei corăbii ; compatriotul tău, Bonaparte, a ajuns împărat.

Uitasem să spun că Jacopo era corsican.

Aproape două luni și jumătate se scurseseră în cursele acestea neîncetate. Edmond devenise marinar de cabotaj la fel de iscusit, pe cît de îndrăzneț fusese pe vremuri ca marinar de larg. Făcuse cunoștință cu aproape toți contrabandiștii de pe coastă ; învățase toate semnele tainice, cu ajutorul cărora acești jumătate-pirați se înțelegeau între ei.

Trecuse de vreo douăzeci de ori prin fața insulei Monte-Cristo, dar nu găsise încă prilejul să debarce.

Atunci luase o hotărîre :

Peste puțin, cînd angajamentul pe „Tinăra-Amélie” trebuia să-i înceteze, avea să închirieze pe socoteala lui o barcă (putea să facă lucrul acesta, căci, în diferitele curse făcute, adunase vreo sută de piaștri), și, sub un motiv oarecare, avea să meargă la insula Monte-Cristo.

Acolo avea să-și înceapă cercetările în deplină libertate.

Adică nu chiar în deplină libertate căci, fără îndoială, avea să fie spionat de cei ce trebuiau să-l ducă acolo.

Dar, în lumea asta, fără risc nu se poate.

Temnița îl învățase pe Dantès să fie prevăzător, și el ar fi vrut să nu riște nimic.

Oricît ar fi căutat însă alte mijloace ca să ajungă în insula atît de dorită, și oricît de bogată i-ar fi fost închipuirea, nu vedea cum ar fi putut ajunge acolo decît venind cu o luntre.

Astfel de îndoieli îl frămîntau pe Dantès, cînd, într-o seară, patronul, care avea mare încredere în el și-ar fi vrut să-l păstreze pe bord, îl luă de braț și-l duse într-o tavernă, pe via del Oglio, unde obișnuiau să se întâlnească cei mai dibaci contrabandiști din Livorno.

Acolo se tratau de obicei afacerile făcute pe litoral. Dantès mai intrase de două sau de trei ori în această bursă maritimă și, vîzîndu-i adunați aici pe cutezătorii pirați ai unei coaste de aproape două mii de leghe, se întrebaseră de cîtă putere n-ar fi putut dispune omul care ar fi ajuns să-și impună voința sa tuturor acestor fire adunate laolaltă sau împrăștiate.

Acum se punea la cale o afacere mare : era vorba de o corabie încărcată cu covoare turcești, țesături de Levant și cașmir ; trebuia găsit un loc neutru unde să se poată face schimbul ; apoi trebuia încercat ca toate mărfurile să fie lăsate pe coasta Franței.

Dacă reușea afacerea, cîștigul ar fi fost enorm : i-ar fi revenit fiecăruia cincizeci sau șaiszeci de piaștri.

Patronul „Tinerei-Amélie“ propuse ca loc de debarcare insula Monte-Cristo, care, fiind cu totul pustie și neavînd pe ea nici soldați și nici vameși, părea așezată în mijlocul mării din timpul Olimpului păgîn, de către Mercur, zeul neguțătorilor și al hoților, bresle pe care noi le-am împărțit în două, dacă nu chiar le-am despărțit, și pe care antichitatea, după cîte se pare, le punea în aceeași categorie.

Auzind numele insulei Monte-Cristo, Dantès tresări de bucurie. Ca să-și ascundă emoția, se ridică și făcu înconjurul tavernei afumate, unde toate dialectele lumii cunoscute se contopeau în limba francă.

Cînd se apropie din nou de cei doi comeseni, popasul la Monte-Cristo și plecarea expediției fusese hotărîte chiar pentru noaptea următoare.

Îl întrebară și pe Edmond, iar el fu de părere că insula era cum nu se poate mai sigură și că marile acțiuni, pentru a fi duse cu bine la capăt, trebuiau săvîrșite fără răgaz.

Prin urmare nu se schimbă nimic din planul hotărît. Se înțelesesă să pornească în seara zilei următoare și să încerce să ajungă spre seara celei de a doua zile în apele insulei neutre, dat fiind că marea era liniștită și vîntul prielnic.

Capitolul VI
INSULA MONTE-CRISTO

Printr-unul din norocurile neașteptate care li se întâmplă câteodată celor loviți multă vreme de soartă, Dantès avea să-și atingă, în sfârșit, ținta, folosind un mijloc simplu și firesc : avea să pună piciorul în insulă, fără să stârnească bănuiala cuiva.

O singură noapte îl mai despărțea doar de plecarea mult așteptată.

Noaptea aceasta a fost una dintre cele mai frământate din viața lui. În timpul ei îi veniră în minte toate posibilitățile bune sau rele. Dacă închidea ochii vedea scrisoarea cardinalului Spada, scrisă pe zid, cu litere de foc. Dacă ațipea o clipă, visele cele mai nesăbuite i se învîrtejeau în creier : cobora în grote cu pardoseli de smaralde, cu pereți de rubine, cu stalactite de diamante. Perlele picurau una câte una, cum se scurg de obicei picăturile apelor subterane.

Încîntat, fermecat, Edmond își umplea buzunarele cu nestemate. Apoi ieșea la lumină, și toate nestematele se preschimbau în simple pietricele. Atunci încerca să intre din nou în grotele minunate, abia întrezărite, dar drumul se răsucea în spirale fără sfârșit : intrarea devenea invizibilă. Degeaba își răscolea mintea obosită ca să găsească magicul cuvînt care-i deschideau pescarului arab peșterile neasemuite ale lui Ali-Baba. Totul era zadarnic. Co-

moara dispărută reîntra în stăpînirea duhurilor pămîntului, cărora nădăjduise o clipă să le-o răpească.

Ziua se scurse aproape la fel de înfrigurată ca și noaptea; dar ea aduse judecata în ajutorul imaginației, și Dantès putu să-și întocmească planul care pînă atunci îi plutise nedeslușit în creier.

Veni seara, și o dată cu ea veniră pregătirile de plecare. Ele fură pentru Dantès un mijloc de a-și ascunde emoția. Încetul cu încetul căpătase autoritate asupra tovarășilor săi, comandîndu-le ca și cum el ar fi fost stăpînul vasului. Și fiindcă ordinele lui erau totdeauna limpezi, precise și ușor de îndeplinit, tovarășii i se supuneau nu numai cu grabă, dar și cu plăcere.

Bătrînul marinar îl lăsa în voie. Și el își dăduse seama de superioritatea lui Dantès asupra celorlalți marinari și chiar asupra sa. Vedea în Edmond un urmaș firesc și-i părea rău că n-are o fată, ca să și-l lege mai îndeaproape, prin înșurătoare.

La șapte seara, totul fu gata. La șapte și zece trecură pe lîngă far, tocmai în clipa cînd farul se aprindea.

Marea era liniștită. Dinspre sud-vest adia o boare răcoroasă. Călătoreau sub bolta de azur pe care Dumnezeu aprindea, unul cîte unul, farurile sale, care cuprind fiecare cîte o lume. Dantès le spusese celorlalți că se pot culca și că va sta el la cîrmă.

Dacă maltezul (fiindcă așa i se spunea lui Dantès) spunea o asemenea vorbă, era de ajuns, și fiecare se putea culca liniștit.

Așa se întîmpla uneori: Dantès, zvîrlit din singurătate în lume, simțea cîteodată nevoia de singurătate. Și nu exista pe lume singurătate mai adîncă și mai poetică totodată, decît aceea a unei corăbii ce plutește singură pe mare, în întunericul nopții, în tăcerea imensității și sub privirile Domnului.

De data această, singurătatea îi fu plină de gânduri ; noaptea fu luminată de năluciri ; tăcerea fu însuflețită de făgăduielile lui.

Cînd patronul se deșteptă, nava înainta cu toate pinzele întinse : nu exista peticele de pînză neumflat de vînt. Goneau cu peste două leghe și jumătate pe oră.

În zare, insula Monte-Cristo creștea văzînd cu ochii.

Edmond dădu nava pe mîna stăpînului ei și se duse, la rîndul său, să se întindă în hamac. Dar, cu toate că nu dormise în timpul nopții, îi fu cu neputință să adoarmă.

Peste două ore el se urcă iar pe punte. Corabia se afla în preajma insulei Elba. Erau în dreptul Mareciane și trecuseră de insula turtită și verde a Pianosei. În albastrul cerului se vedea înălțîndu-se vîrfurile învăpăiate ale insulei Monte-Cristo.

Dantès îi porunci cîrmaciului să cîrmească spre babord, în așa fel ca Pianosa să rămînă spre dreapta. Își făcuse socoteala că manevra aceasta avea să scurteze drumul cu două sau trei noduri.

Pe la orele cinci seara se vedea întreaga priveliște a insulei. Datorită limpezimii atmosferice, a luminii razelor soarelui în declin, se puteau zări cele mai mici amănunte.

Edmond mîncea din ochi grămada de stînci colorată în toate culorile amurgului, de la trandafiriu aprins, pînă la albastru închis. Din timp în timp simțea că-i ard obrazii. Fruntea îi se înroșise. Un nor purpuriu îi juca pe dinaintea ochilor.

Niciînd vreun jucător, punîndu-și toată averea în joc, pe o aruncătură de zar, n-a putut simți neliniștea pe care o simțea Edmond pe culmile nădejdei.

Se făcu noapte. La orele zece seara traseră la țîrm. „Tînăra-Amélie” sosise prima la întîlnire.

Cu toată stăpînirea de sine, Dantès nu se putu abține : sări primul pe țîrm. Dacă ar fi cutezat, ar fi sărutat pămîntul, ca Brutus.

Noaptea era neagră, dar pe la orele unsprezece luna se ridică din mare, argintîndu-i fiecare cută. Apoi, pe măsură ce astrul se înălța, razele lui prinseră să joace în cascade albe de lumină, deasupra stîncilor îngrămădite.

Oamenii din echipajul „Tinerei-Amélie” cunoșteau insula. Era unul dintre popasurile lor obișnuite. Cît despre Dantès, el o văzuse în fiecare dintre călătoriile lui spre Levant, dar nu călcase niciodată pe ea.

De aceea îl întrebă pe Jacopo :

- Unde o să ne petrecem noaptea ?
 - Pe bordul corăbiei, firește, îi răspunse marinarul.
 - Nu ne-am simți mai bine în grote ?
 - În care grote ?
 - În grotele insulei.
 - Nu cunosc nici o grotă, spuse Jacopo.
- O sudoare rece îi broboni fruntea lui Dantès.
- Nu sînt grote pe insula Monte-Cristo ? întrebă el.
 - Nu.

Dantès rămase o clipă buimăcit. Își spuse apoi că grotele putuseră să fie acoperite în urma vreunui accident, sau chiar astupate, pentru mai multă siguranță, de către cardinalul Spada.

Într-un asemenea caz, totul era deci să regăsească intrarea pierdută. Ca s-o caute în timpul nopții, n-ar fi avut nici un rost. Dantès amîna deci cercetările pentru a doua zi. De altminteri, un semnal înălțat pe mare, la vreo jumătate de leghe de insulă și căruia „Tinăra-Amélie” îi răspunse îndată printr-un semnal asemănător, arăta că venise timpul să înceapă munca.

Vasul întîrziat, anunțat prin semnalul ce trebuia să-i arate ultimului sosit că se poate apropia fără nici o grijă, se ivi curînd, alb și tăcut ca o fantomă, și ancoră la vreo două sute de metri de țarm.

Transportul începu îndată.

Lucrînd, Dantès se gîdea la uralele de bucurie pe care le-ar fi scos oamenii aceia dacă el și-ar fi rostit în gura

mare gîndul care-i zumzuia neîncetat în urechi și în inimă. Dar, dimpotrivă, nu numai că nu-și destăinui minunata sa taină, ci se temu chiar să nu fi vorbit prea mult și să nu fi trezit bănuielei prin plecările și venirile lui, prin întrebările repetate, prin observațiile amănunțite și prin continua preocupare. Din fericire, cel puțin pentru împrejurarea aceasta, trecutul dureros îi răsfrîngea pe chip o tristețe de negrăit, iar licăririle voioșiei, întrezărite prin acest nor, se stingeau ca fulgerele.

Nimeni nu bănuia așadar nimic, iar cînd, a doua zi, luîndu-și flinta, pulberea și plumbii, Dantès spuse că ar vrea să vîneze vreuna din numeroasele capre sălbatice care săreau din stîncă în stîncă, toată lumea puse plimbarea aceasta pe seama dragostei de vînătoare sau a dorinței de singurătate. Doar Jacopo stăruia să-l însoțească. Dantès, nu se împotrivi, temîndu-se ca nu cumva sila lui de a fi însoțit să nu stîrnească bănuielei. Dar abia făcu un sfert de leghe de drum, cînd găsi prilejul să tragă și să ucidă un ied. Îl trimise atunci pe Jacopo să-l ducă tovarășilor săi și-l îndemnă să-l frigă. De asemenea îi ceru să-l cheme și pe el, printr-un foc de pușcă, să-și ia partea, atunci cînd vînatul va fi fript. Cîteva fructe uscate și o carafă cu vin de Monte-Pulciano trebuiau să completeze ospățul.

Dantès își continuă drumul, uitîndu-se din cînd în cînd înapoi. Ajuns pe creasta unei stînci îi văzu, la vreo trei sute cincizeci de metri sub el, pe tovarăși, printre care se afla și Jacopo, îndeletnicindu-se cu pregătirea prînzului, sporit datorită dibăciei lui Dantès.

Edmond îi privi o clipă, cu zîmbetul trist și blînd al omului superior.

„Peste două ceasuri, își spuse el, oamenii aceștia vor pleca mai bogați cu cincizeci de plăstri, ca să meargă să-și pună viața în joc și să încerce să cîștige alți cincizeci. Se vor înapoia apoi, cu o avere de o sută de livre, ca să o cheltuiască într-un oraș oarecare, cu mîndria sultanilor și

cu încrederea nababilor. Acum nădejdea mă umple de dispreț pentru bogăția lor, care mi se pare cea mai jalnică sărăcie ; mîine însă, poate că dezamăgirea mă va sili să privesc sărăcia asta jalnică așa cum aş privi fericirea supremă... Dar, nu, nu se poate ! Faria, neîntrecutul savant, nu cred să se fi înșelat. Și-apoi, aş prefera mai bine să mor decît să duc mai departe viața aceasta nenorocită și josnică.“

Astfel, Dantès, care cu trei luni în urmă nu-și dorea nimic altceva decît libertatea, simțea acum că libertatea nu-i mai era de ajuns și năzuia spre bogăție. Dar nu era vina lui, ci a lui Dumnezeu, care, mărginind puterile omului, i-a dat în schimb dorințe nemărginite ! Între timp, înaintînd pe o potecă pierdută printre doi pereți de stîncă, de-a lungul drumului săpat de un torent, pe unde se părea că niciodată nu mai călcase vreun picior omenesc, Dantès se apropie de locul unde bănuia că trebuie să fie grotele. Înaintînd pe lîngă țarm și cercetînd cu deosebită atenție cele mai mici amănunte, i se păruse că zărește pe anumite stînci din partea aceasta creștături săpate de mîna omului.

Vremea care acoperă cu mantia ei de ierburi lucrurile materiale, așa cum le acoperă cu mantia ei de uitare pe cele sufletești, părea să fi cruțat semnele făcute cu oarecare regularitate și în scopul de a arăta o urmă. Totuși, din loc în loc, semnele dispăreau sub tufele de mirt înflorite în buchete mari, pline de flori, sau sub straturi de mușchi. Edmond era silit atunci să înlătore crengile sau să ridice mușchiul, ca să regăsească semnele ce îl călăuzeau prin labirintul acesta. Semnele găsite îi umplură inima de nădejdi. De ce, la urma urmei, nu le-ar fi crestat chiar cardinalul, ca să poată, în cazul cînd se ivea vreo catastrofă neprevăzută, să le folosească drept ghid nepotul său ? Un loc atît de singuratic părea cum nu se poate mai nimerit pentru un om care ar fi vrut să îngroape o comoară. Dar oare semnelă trădătoare nu atră-

seseră și alți ochi în afara aceloră pentru care fuseseră săpate ? Iar insula, cu minunile ei întunecate, își păstrase oare taina ei minunată ?

Cînd ajunse doar la vreo șaiszeci de pași depărtare de port, lui Edmond, pe care tovarășii lui nu-l puteau vedea din pricină terenului frămîntat, i se păru că semnele crespate se sfîrșesc : dar la capătul lor nu află nici o grotă. O stîncă rotundă și mare, așezată pe o temelie zdravănă, părea a fi singura țintă către care duceau semnele. Văzînd-o, Edmond își zise că poate nu ajunsese decît la început, în loc să ajungă la capăt, de aceea se întoarse și porni înapoi.

Între timp, tovarășii pregăteau masa, cărau apă de la izvor, aduceau pîinea și fructele pe uscat și frigeau iedul. Chiar în clipa cînd scoteau iedul din frigare, îl zăriră pe Edmond sărind din stîncă în stîncă, sprinten și îndrăzneț ca o capră de munte. Jacopo trase un foc de armă, ca să-l cheme la masă. Vînătorul își schimbă atunci direcția și porni în goană spre ei. Dar, pe cînd toți urmăreau din ochi goana lui asemănătoare unui zbor și socoteau dibăcia drept nesăbuintă, ca și cum ar fi vrut să le îndreptățească temerile, Edmond făcu un pas greșit : tovarășii îl văzură clătinîndu-se în vîrfurile unei stînci, scoțînd un strigăt și dispărînd.

Se năpustiră cu toții deodată, fiindcă Edmond le era drag tuturor ; dar tot Jacopo sosi cel dintîi.

El îl găsi pe Edmond zăcînd la pămînt, plin de sînge și aproape leșinat. Se prăbușise din vîrfurile unei stînci de șase sau șapte metri înălțime. Îi turnară în gură cîteva picături de rom și leacul acesta, care-i mai folosise o dată, se arătă și acum la fel de folositor.

Edmond deschise ochii, se vaită că-l doare rău genunchiul, că simte o apăsare pe țeastă și junghiuri groaznice în șale. Marinarii vrură să-l ducă la țarm, dar cînd îl atinseră, deși Jacopo avea grijă să nu-i facă rău, el le spuse gemînd că nu se simte în stare să îndure drumul.

E lesne de înțeles că nici nu mai putea fi vorba de masă pentru Edmond. Dar el le ceru tovarășilor săi, care n-aveau nici un motiv să postească, să se întoarcă la locul lor. Cît despre el, îi încredință că n-are nevoie decît de puțină odihnă și că la reîntoarcere au să-l găsească mai bine.

Marinarii nu se lăsară prea mult rugați : le era foame, aroma iedului fript ajungea pînă acolo, iar lupii de mare nu prea umblă cu mofturi.

Peste un ceas se reîntoarseră. Edmond nu putuse să facă altceva decît să se tîrască vreo zece pași, ca să se sprijine de o stîncă acoperită cu mușchi.

Dar în loc să i se potolească durerile, ele păreau că devin tot mai de nesuferit. Bătrînul patron, fiind silit să ridice ancora în dimineața aceea, ca să-și ducă încărcătura la granița dintre Piemont și Franța, între Nisa și Fréjus, stăruia ca Dantès să încerce să se ridice. Dantès se căzni cît putu, dar după fiecare efortare se prăbuși, gemînd și pălînd.

— Și-a frînt șalele, spuse patronul, încet. Dar n-are a face. E un tovarăș bun și nu trebuie să-l lăsăm ; să încercăm să-l ducem pe bord.

Dar Dantès spuse că mai bine ar vrea să moară decît să rabde durerile groaznice prilejuite de mișcare, oricît de ușoară ar fi fost ea.

— Atunci fie ce-o fi, spuse patronul, numai să n-aud că am lăsat fără ajutor un tovarăș vrednic, ca tine. O să plecăm tocmai diseară.

Marinarii se mirară auzindu-l vorbind astfel, dar nici unul dintre ei nu se împotrivi. Patronul era un om atît de neînduplecat, încît îl vedeau pentru prima oară amînînd, măcar cu cîteva ore, plecarea într-o călătorie.

Dar nici Dantès nu voia ca din pricina lui să se facă o încălcare atît de gravă a regulilor disciplinei stabilite pe bord.

— Nu, spuse el, am fost neîndemînatic și se cuvine să trag singur urmările neîndemînării mele. Lăsați-mi cîțiva biscuiți, o pușcă, pulbere și plumbi, ca să ucid capre sălbatice sau chiar să mă apăr, și un tîrnăcop, să-mi fac un fel de adăpost dacă veți întîrzia prea mult să veniți după mine.

— Dar ai să mori de foame, încercă să-l convingă patronul.

— Mai bine să mor de foame decît să rabd durerile groaznice pe care mi le-ar pricinui o singură mișcare.

Patronul se întoarse spre corabia care se legăna în port, cu pînzele abia ridicate, gata să pornească în larg, de îndată ce i s-ar fi ridicat cu totul pînzele.

— Ce să facem, maltezule ! oftă el. Nici să te lăsăm așa nu putem, dar nici să rămînem.

— Plecați, plecați ! stăruia Dantès.

— O să lipsim cel puțin opt zile, și la întoarcere va trebui să facem un ocol ca să ajungem iar la tine.

— Ascultă, vorbi Dantès, dacă în două-trei zile întîlniți vreun vas de pescari sau de orice fel, îndreptîndu-se spre meleagurile astea, spuneți-i că-i voi da douăzeci și cinci de piaștri ca să mă ducă la Livorno. Dacă nu găsiți nici unul care să se învoiască, veniți voi să mă luați.

Patronul clătină din cap.

— Ascultă patroane Baldi, se amestecă Jacopo, ar fi un mijloc să împăcăm lucrurile : plecați voi și rămîn eu să-l îngrijesc pe rănit.

— Și ai să-ți lași partea ta de cîștig ca să rămîi cu mine ? se miră Dantès.

— Da, spuse Jacopo, rămîn fără părere de rău.

— Ești un băiat de treabă, Jacopo, și Domnul îți va răsplăti bunăvoința ; numai că, mulțumesc, n-am nevoie de nimeni. După o zi sau două de odihnă, am să mă ridic iar pe picioare și nădăjduiesc să găsesc pe stîncile astea destule ierburi minunate pentru răni.

Și, cu un zîmbet ciudat pe buze, Dantès strînse călduros mîna lui Jacopo, dar nu se clinti din hotărîrea de a nu pleca și de a rămîne singur.

Contrabandiștii îi aduseră ceea ce le ceruse și plecară de lingă Edmond, întorcîndu-se de cîteva ori și făcîndu-i de fiecare dată semne cît se poate mai prietenești, iar Edmond le răspunse doar fluturîndu-și mîna, ca și cum nu și-ar fi putut mișca restul corpului.

Apoi, după ce nu-i mai văzu :

„E curios, își spuse Dantès, rîzînd, e curios că dovezile de prietenie și mărturiile de devotament se găsesc tocmai la astfel de oameni“.

Tîrîndu-se cu grijă pînă în vîrfurile unei stînci care îi acoperea priveliștea mării, Edmond privi de-acolo corăbioara genoveză sfîrșind ridicarea pînzelor, apoi clătînîndu-se grațios, ca un pescăruș gata să-și ia zborul, și pornind în larg.

Peste un ceas, ea dispăruse cu totul, sau cel puțin nu se mai zărea din locul unde rămăsese rănitul.

Atunci Dantès se ridică mai mlădios și mai sprinten decît caprele sălbatice care săreau printre mirții creșcuți pe stînci, apucă pușca într-o mîna, tîrnăcopul în cealaltă mîna, și porni în goană spre stîncă la care duceau semnele.

— Și acum, strigă el, amintindu-și povestea pescarului arab auzită de la Faria, și acum, Sesam, deschide-te !

Capitolul VII

ULUIRE

Soarele făcuse aproape o treime din drumul său zilnic, iar razele de mai, calde și înviorătoare, cădeau pe stîncile ce păreau că simt și ele căldura. Mii de greieri, pierduți printre buruieni, țîrîiau încet, continuu și monoton. Frunzele mirtilor și ale măslinilor fremătau, cu un foșnet aproape metalic. Fiecare pas făcut de Edmond pe granitul încălzit punea pe goană șopîrle ca smaraldele. Pe povîrnișurile înclinate se zăreau făcînd salturi lungi, caprele sălbătice, care-i atrag uneori pe vînători. Într-un cuvînt, insula era locuită, vie, însuflețită, și totuși, Edmond se simțea singur sub mîna lui Dumnezeu.

Îl încerca nu știu ce tulburare, asemănătoare cu teama: era neîncrederea stîrnită de lumină, care te face să bănuiești, chiar într-un pustiu, că te urmăresc ochi iscoditori.

Simțămîntul acesta era atît de puternic, încît înainte de a-și începe munca, Edmond se opri, puse jos tîrnăcopul, își luă pușca, se urcă pentru cea din urmă oară pe stîncă cea mai înaltă din insulă și privi cu luare-aminte de jur împrejur.

Dar atenția nu-i fu atrasă nici de Corsica poetică, ale cărei case le putea zări, nici de Sardinia aproape necunoscută, întinzîndu-se ceva mai departe, nici de Elba cu

amintirile ei mărețe, și nici de linia nedeslușită a zării, în care ochiul obișnuit al marinarului deosebea minunata Genovă și negustorescul Livorno. Nu. Ceea ce îi atrase atenția era corabia plecată în zori și nava genoveză, abia pornită în larg.

Corabia abia se mai zărea, gata să dispară în strîmtoarea Bonifacio; nava, mergînd în sens opus, plutea de-a lungul Corsicei, pe care se pregătea s-o ocolească.

Văzîndu-le, Dantès răsuflă ușurat.

Apoi își întoarse privirile spre lucrurile mai apropiate. Se văzu pe vîrfurile cel mai ridicat al insulei, ca o statuie firavă a soclului acestuia uriaș. Sub el nu se afla nici un om, în preajma lui nu se vedea nici o luntre: nimic altceva decît marea azurie lovind poalele insulei și împodobindu-le, în veșnica ei izbire, cu o dantelă de argint.

Atunci el coborî grabit, dar cu multă băgare de seamă: se temea să nu i se întîmple tocmai acum un accident asemănător celui simulat atît de bine și cu atîta iscusință.

După cum am spus, Dantès mersese din nou după semnele crestate pe stînci și văzuse că ele duceau spre un fel de golfuleț tănuit, ca locul de scăldat al unei nimfe din vechime. Golfulețul acesta avea o deschidere destul de largă și un fund destul de adînc ca să poată adăposti și ascunde o corăbioară de felul celor numite *speronare*. Atunci, urmînd firul inducțiilor, firul acela pe care, în mîinile abatelui Faria îl văzuse călăuzindu-i mintea cu atîta ingeniozitate prin labirintul presupunerilor, Dantès se gîndi că, pesemne, nedorind să fie văzut, cardinalul Spada se opri în golfuleț și-și ascunsese acolo micul său vas, urmînd apoi calea arătată de creștături, iar la capătul căii acesteia își îngropase comoara.

Presupunerea aceasta îl readuse pe Dantès lîngă stîncă rotundă.

Dar un gînd îl frămînta și-i răsturna toate ideile despre dinamică: cum fusese oare cu puțință ca o asemenea stîncă, grea de cinci sau șase mii de kilograme, să fie

urcată acolo unde se găsea, fără folosirea unor forțe neobișnuite ?

Deodată lui Dantès îi dădu prin minte că, în loc să fie ridicată, stîncă fusese coborîtă.

Și se avîntă el însuși deasupra stîncii, ca să-i regăsească prima temelie.

Într-adevăr, își dădu curînd seama că fusese săpată o pantă ușoară. Stîncă alunecase de la locul ei și se oprise unde se găsea acum. O altă stîncă, mare cît un bolovan obișnuit, îi servise drept proptea. Pietrele și pietricelele din preajmă fuseseră potrivite cu grijă, ca să astupe golurile. Lucrarea aceasta de zidărie fusese acoperită cu pămînt vegetal, iarba crescuse deasupra ei, se întinsese mușchiul, încoltiseră cîteva semințe de mirt și de fistic și acum bătrîna stîncă părea lipită de pămînt.

Dantès înlătură țărîna cu grijă și recunoscuse sau crezu că recunoaște în întregime iscusitul vicleșug folosit.

Atunci începu să sape cu tîrnăcopul peretele intermediar, cimentat de vreme.

După vreo zece minute de muncă, peretele slăbi dindu-i puțința să scobească o deschizătură cam cît grosimea mîinii.

Dantès tăie măslinul cel mai gros pe care îl găsi, îl curăți de crengi, îl vîrî în groapa săpată și-și făcu o pîrghie.

Dar stîncă era prea grea și totodată prea proptită de bolovan ca s-o poată clinti vreo putere omenească, chiar dacă ar fi fost însăși puterea lui Hercule.

Dantès se gîndi atunci că trebuie să dărîme neapărat bolovanul care servea de proptea.

Dar cum ?

El se uită în dreapta și-n stînga, așa cum fac oamenii cînd se găsesc la ananghie, și dădu cu ochii de un corn de berbec sălbatic, plin cu pulbere, dăruit lui de către Jacopo.

Zîmbi : născocirea drăcească avea să-l ajute.

Cu ajutorul tirnăcopului, Dantès scobi între stîncă și bolovan o gaură pentru pușcat, cum fac minerii cînd vor să-și scutească brațele de prea multă osteneală, apoi o umplu cu pulbere și, în sfîrșit, destrămîndu-și batista și răsucind-o și pe ea prin pulbere, făcu un fitil.

După ce aprinse fitilul, Dantès se depărtă.

Explozia răsună curînd ; stîncă fu săltată o clipă cu o forță nemaipomenită, iar bolovanul se sfărîmă. Prin mica deschizătură săpată de Dantès mai înainte se năpustiră o sumedenie de gîze înspăimîntate, iar o năpîrcă uriașă, paznica drumului acestuia tainic se rostogoli pe inelele ei albastrii și dispăru.

Dantès se apropie. Stîncă, acum fără propteală, se înclinase spre prăpastie. Neostenitul cercetător îi dădu ocol, alegea punctul cel mai șubred, își rezemă pîrghia de unul din colțuri și, asemenea lui Sisif, împinse cu toată puterea pîrghia.

Stîncă, zdruncinată de lovitură, se clătină. Dantès își spori eforturile. Părea unul dintre titanii care dezdăci-nează munții ca să se lupte cu stăpînul zeilor. În sfîrșit, stîncă se clinti, se rostogoli, săltă, se prăbuși și pieri scufundîndu-se în mare.

În locul ei rămăsese o scobitură rotundă și ieșise la iveală o verigă de fier, cimentată în mijlocul unei lespezi pătrate.

Dantès scăpă un strigăt de bucurie și de mirare : nici-odată o primă încercare nu dusese la rezultate mai bune.

Voi să-și continue munca, dar picioarele îi tremurau atît de tare, inima îi bătea cu atîta putere, iar pe dinăuntru ochilor îi trecu un fel de nor atît de fierbinte, încît fu silit să se oprească.

Dar șovăiala aceasta nu dură decît o clipă. Edmond virî pîrghia în verigă, apăsă cu putere, și lespeda desprinsă se deschise, dînd la iveală povîrnișul repede al unui soi de scări, care se pierdeau în umbra unei grote din ce în ce mai întunecoase.

Un altul decît el s-ar fi repezit, ar fi strigat de bucurie ; dar Dantès se opri, palid, cuprins de îndoieli.

„Să fiu om întreg, îşi spuse el. Deprins cu nenorocirile, să nu mă las cumva înfrînt de o dezamăgire. Altfel, ar însemna că am suferit degeaba ! Ți se zdrobeşte inima dacă, după ce ți-a crescut peste măsură la răsufierea caldă a nădejzii, dă înapoi și se închide în recea realitate ! Faria a visat : cardinalul Spada n-a îngropat nimic în grotă asta, în care poate că nici n-a călcat vreodată, sau dacă a venit pe-aici, atunci Cezar Borgia, cutezătorul aventurier, neostenitul și cruntul tilhar, a venit după el, i-a găsit urma, a mers după aceleași creștături ca și mine, a ridicat lespedea asta, ca și mine, a coborît înaintea mea și n-a mai lăsat nimic după el.

După ce rămase o clipă nemișcat, gînditor, cu ochii ațintiți la întunecoasa intrare a grottei, Edmond îşi spuse mai departe : „Acum, cînd nu mă mai bizui pe nimic, cînd știu că ar fi o nebunie să-mi păstrez vreo nădejde, ceea ce mă mai atrage în aventura asta e numai curiozitatea și atîta tot“.

Și rămase mai departe, nemișcat, în prada gîndurilor.

„Da, da, e o aventură să te amesteci în viața de umbre și de lumini a banditului regal, în urezala de întîmplări stranii din care îi e făcută țesătura bălțată a vieții ; implinirea aceasta de necrezut trebuie să se fi înlănțuit neapărat cu alte lucruri. Da, Borgia a venit într-o noapte aici, cu o torță într-o mînă și cu spada în cealaltă mînă, în timp ce la douăzeci de pași de el, poate chiar lingă stîncă de colo, așteptau doi zbiri mohorîți și amenințători, doi zbiri cercetînd pămîntul, văzduhul și marea, pe cînd stăpînul lor intra, așa cum voi intra eu, despîcînd beznele cu brațul lui cumplit și înflăcărat.

Da. Însă ce-o fi făcut Cezar cu zbirii cărora le-a descoperit astfel taina ? se întrebă Dantès.

Ceea ce s-a făcut și cu groparii lui Alaric, îngropați o dată cu mortul, îşi răspunse tot el.

Totuși, dacă ar fi venit, își spuse Dantès mai departe, și dacă ar fi găsit și ar fi luat comoara, Borgia, omul care compara Italia, cu o anghinară și o înghițea frunză cu frunză, Borgia, își prețuia prea mult timpul ca să mai zăbovească și să pună stîncă la loc, pe temelia ei.

Să cobor.“

Atunci coborî, cu surîsul îndoielii pe buze, șoptind acest ultim cuvînt al înțelepciunii omenеști : „Poate că, totuși !...”

În locul beznei așteptate și al unui aer încărcat și greu, Dantès dădu peste o lumină blîndă, destrămîndu-se în valuri albăstrii. Aerul și lumina pătrundeau nu numai prin deschizătura făcută de el, ci și prin zdreliturile stîncilor, nevăzute dinafară, prin care se zăreau albastrul cerului, crengile fremătătoare ale stejarilor verzi și țesătura spinosă și cățărătoare a mărăcinilor.

După ce zăbovi cîteva clipe în grotă al cărei aer mai mult călduț decît umed, mai mult înmiresmat decît închis, părea, pentru căldura din insulă, ceea ce e lumina albastră pentru soare, privirea lui Dantès, deprinsă cu întunericul, putu să răzbată în ungherele cele mai depărtate ale peșterii. Pereții ei de granit străluceau ca diamantele.

„Iată, fără îndoială, toate comorile lăsate de cardinal, își spuse Dantès zîmbind. Iar bietul abate văzînd în vis pereții aceștia strălucitori și-a hrănit nădejdlile din belșug.“

Dar Dantès își aminti cuvintele din testamentul pe care îl știa pe de rost : „*în colțul cel mai îndepărtat al celei de a doua deschizături...*“

El abia pătrunsese în prima grotă și trebuia să caute acum intrarea celei de a doua.

Dantès se orientă : a doua grotă se adîncea, firește, înăuntrul insulei. Cercetă straturile de piatră și bătut în perete, acolo unde credea că trebuie să fie cea de a doua deschidere, ascunsă desigur, pentru mai multă siguranță.

Tîrnăcopul răsună o clipă, scoțînd din stîncă un sunet a cărui tărie îl făcu pe Dantès să tresară. În sfîrșit, neobo-

sitului miner i se păru că o parte din zidul de granit răs-punde printr-un ecou mai înăbușit și mai adînc la loviturile primite. Își plimbă privirile înflăcărâte de-a lungul pere-telui și descopri, cu simțul deținutului, ceea ce nimeni altul poate n-ar fi putut descoperi : acolo trebuia să fie o deschizătură.

Totuși, ca să nu muncească degeaba, Dantès, care ca și Cezar Borgia știa cît prețuiește timpul, ciocăni și ceilalți pereți cu tîrnăcopul, cercetă pămîntul lovindu-l cu patul puștii, dădu la o parte nisipul în locurile mai suspecte și, negăsind nimic, nedescoperind nimic, se reîntoarse la bucata de perete care sunase atît de promițător.

Bătu din nou, cu și mai multă putere.

Atunci văzu un lucru neobișnuit ; văzu că sub lovitu-rile uneltei, un soi de tencuială, la fel cu aceea care se pune pe ziduri înainte de a se zugrăvi o frescă, se ridica și cădea ca niște solzi, dînd la iveală o piatră alburie și moale, de felul pietrelor obișnuite pentru zidărie. Des-chizătura stîncii fusese astupată cu altfel de pietre, peste ele fusese pusă apoi tencuiala, iar peste tencuială fusese imitată culoarea și cristalinul granitului.

Dantès lovi atunci cu partea ascuțită a tîrnăcopului, care pătrunse de un deget în ușa-zid.

Acolo trebuia să caute.

Printr-o ciudățenie a firii omenești, cu cît dovezile că Faria nu se înșelase se îngrămădeau ca să-l liniștească pe Dantès, cu atît inima lui neîncrezătoare se lăsa în prada îndoielii și a deznădejdiei. Încercarea aceasta nouă, care ar fi trebuit să-i dea puteri noi, i le răpi și pe cele pe care le mai avea. Tîrnăcopul coborî, scăpîndu-i aproape din mîini. Dantès îl lăasă jos, își șterse fruntea și urcă spre lumină, spunîndu-și că merge să vadă dacă nu-l pîndește cineva. În realitate, însă, avea nevoie de aer, simțind că leșină.

Insula era pustie, iar soarele, la zenit, părea că o acoperă cu ochiul lui de foc. Departe, cîteva luntrii pescărești își

deschideau aripile pe marea de-un albastru ca safirul.

Dantès nu mîncase încă nimic. Dar i s-ar fi părut o prea mare pierdere de timp ca să mănînce acum. Trase deci o înghițitură de rom și se întoarse cu inima întărită în grotă.

Tîrnăcopul, care i se păruse atît de greu, devenise din nou ușor. Îl ridică așa cum ar fi ridicat o pană și reîncepu să muncească iar, plin de avînt.

După cîteva lovituri își dădu seama că pietrele nu mai erau zidite, ci doar puse unele peste altele și acoperite cu tencuiala despre care am pomenit. Atunci viri virful tîrnăcopului într-o crăpătură, apăsă pe miner și văzu cu bucurie cum piatra îi cade la picioare.

Din clipa aceea, Dantès nu mai avu altceva de făcut decît să tragă fiecare piatră cu colțul de fier al tîrnăcopului, și fiecare piatră, la rîndul ei, căzu lîngă cea dintîi.

Dantès ar fi putut să intre, după prima spărtură făcută în zid ; dar întîrziind cîteva clipe putea să-și mai întîrzie convingerea, păstrîndu-și nădejdea.

În sfîrșit, după ce mai șovăi o clipă, el trecu din prima grotă în cea de-a doua.

Această a doua grotă era mai joasă, mai mohorîtă și cu o înfățișare mai înfricoșătoare decît cealaltă. În aerul care nu pătrundea decît prin spărtura abia făcută, se simțea miazma apăsătoare, pe care Dantès se mirase că nu o găsise în prima grotă.

După ce lăsă timp aerului dinafară să învioreze atmosfera aceasta moartă, Dantès intră.

La stînga spărturii se afla un ungher adînc și întunecos.

Dar, cum am spus, pentru ochii lui Dantès nu existau bezne.

El cercetă cu privirea cea de a doua grotă : era goală ca și cea dintîi.

Comoara, dacă exista, trebuia să fie îngropată în ungherul acela întunecos.

Ora marii încercări sosise. Între suprema bucurie sau suprema deznădejde, lui Dantès nu-i mai rămăsese decît să scormonească mai puțin de-un metru de țărînă.

El înaintă spre ungher și, părăind că ia dintr-o dată o hotărîre, începu să lovească cu sete.

La a cincea sau a șasea lovitură de tîrnăcop, fierul răsună, lovind în fier.

Nicicînd un dangăt funebru, nicicînd un glas înfiorător n-a putut mișca mai mult pe cel ce l-ar fi ascultat. Cu siguranță că Dantès n-ar fi putut întilni nimic care să-l facă să pălească mai tare.

Cercetînd locul de alături întilni aceeași rezistență, dar cu alt sunet.

„E un cufăr de lemn, legat în fier“, își spuse el.

În aceeași clipă, o umbră trecu repede între el și lumină.

Dantès dădu drumul tîrnăcopului, își apucă pușca, trecu prin spărtură și se năpusti afară.

O capră sălbatică țîșnise pe deasupra primei intrări a grotei și păștea la cîțiva pași mai încolo.

Ar fi fost un prilej minunat pentru Dantès să-și asigure hrana, dar el se temu ca detunătura puștii să nu atragă pe cineva.

După ce se gîndi o clipă, tăie un arbore rășinos, îl aprinse la focul încă fumegînd, unde contrabandiștii fripseseră iedul, și se reîntoarse cu torța aprinsă în mînă.

Nu voia să piardă nici un amănunt din cele ce avea să vadă.

Apropie torța aprinsă de groapa neterminată încă și-și dădu seama că nu se înșelase : loviturile lui nimeriseră rînd pe rînd și în fier, și în lemn.

Dantès înfipse torța în pămînt și-și reluă lucrul.

În cîteva clipe curăță locul pe o lungime de aproape un metru și pe o lățime de peste o jumătate de metru și putu să vadă un cufăr din lemn de stejar, legat în fier dăltuit. În mijlocul capacului, deasupra unei plăci de

argint, pe care pământul n-o înnegrise încă, străluceau armele familiei Spada, adică o spadă de-a curmezișul unui scut oval, cum sînt scuturile italienești, avînd deasupra o pălărie de cardinal.

Dantès le recunoscuse de îndată : abatele Faria i le desenate de nenumărate ori.

Acum nu mai încăpea nici o îndoială : comoara se afla acolo, fără doar și poate ; altfel nu s-ar fi luat atîtea măsuri ca să se îngroape un cufăr gol.

Pe scurt, totul fu curățat împrejurul cufărului, și Dantès văzu apărînd, una după alta, încuietoarea de la mijloc, prinsă între două lacăte, și minerele de pe părțile laterale. Toate acestea erau dăltuite așa cum se dăltuia în epoca aceea, cînd arta dădea preț metalelor celor mai de rînd.

Dantès prinse cufărul de cele două torți și încercă să-l ridice : încercarea se dovedi însă peste puterile lui.

Dantès încercă atunci să-l deschidă : încuietoarea și lacătele se țineau tari. Credincioșii paznici păreau că nu vor să dea comoara.

Dantès vîri partea lată a tîrnăcopului între cufăr și capac, apăsă mînerul, și capacul, după ce scîrțîi, sări în sus. O crăpătură largă a scîndurii făcu nefolositoare încuietorile. Ele căzură la rîndul lor, strîngînd încă în unghiile țepene scîndurile crăpate în cădere. Cufărul se deschise.

O ameteală, cu neputință de învins, îl cuprinse pe Dantès ; el își luă pușca, o încărcă și o puse alături. Apoi închise mai întîi ochii așa cum fac copiii cînd vor să zărească, în noaptea strălucitoare a închipuirii lor, pe un cer încă luminat, mai multe stele decît ar putea să numere. Cînd îl redeschise, rămase uluit.

Cufărul era împărțit în trei despărțituri.

În prima străluceau taleri de aur cu scilpiri roșiatice.

În cea de a doua se aflau bucăți nestrujite și puse în ordine, dar care nu mai păstrasera decât greutatea și valoarea aurului.

În sfârșit, din cea de a treia despărțitură, pe jumătate plină, Edmond vîntură în pumni diamantele, perlele, rubinele, care, asemenea unor cascade sclipitoare, făceau căzînd unele peste altele zgomotul pe care-l face grindina cînd bate în geamuri.

După ce atinse, pipăi, își înfundă mîinile tremurătoare în aur și în nestemate, Edmond se ridică și începu să se plimbe prin peșteră cu exaltarea fremătătoare a unui om în pragul nebuniei. Sări pe o stîncă de unde putea privi marea, dar nu zări nimic. Era singur, singur de tot, cu bogățiile nenumărate, uluitoare, fabuloase, care-i aparțineau. Visa oare sau era treaz ? Se afla în prada unui vis trecător sau strîngea la piept o realitate aieva ?

Simțea nevoia să-și revadă aurul, dar totodată simțea că în clipa aceea n-ar fi avut tăria să-l privească. Edmond își sprijini o clipă mîinile pe creștetul capului, ca și cum ar fi vrut să-și oprească mințile, gata s-o ia razna. Apoi porni în goană de-a lungul insulei, fără să țină seama de vreun drum, pentru că drumuri nu există în insula Monte-Cristo, fără să se îndrepte măcar spre o țintă precisă, alungînd caprele sălbatice și înspăimîntînd păsările mării cu strigătele și gesturile lui. Apoi, făcînd un ocol, se reîntoarse îndoiindu-se încă, repezindu-se din prima grotă în cea de a doua, și trezindu-se dinaintea minei aceleia de aur și de diamante.

De data aceasta, Edmond căzu în genunchi, apăsîndu-și cu mîinile tremurătoare inima care-i zvicnea și șoptînd o rugăciune pe care numai Dumnezeu singur ar fi putut-o înțelege.

Curînd se simți mai liniștit și mai bine, căci numai din clipa aceea începea să-și creadă fericirea.

Atunci Edmond începu să-și socotească bogățiile ; se găseau acolo o mie de bare de aur, grele de 2—3 livre

fiecare. Apoi strînse laolaltă douăzeci și cinci de mii de taleri de aur, putînd să valoreze fiecare optzeci de franci și avînd efigia papei Alexandru al VI-lea și a urmașilor săi. Văzu însă că nu golise despărțitura decît pe jumătate. În sfîrșit, umplîndu-și de zece ori pumnii, măsură perlele, nestematele și diamantele, dintre care multe fuseseră montate de cei mai pricepuți giuvaergii ai timpului, avînd astfel, pe lîngă valoarea lor proprie și o valoare reieșită din lucrătură.

Dantès văzu că lumina se pierde și se stinge încetul cu încetul. Fiindcă se temea să nu fie surprins în peșteră, ieși afară cu pușca în mînă. O fărîmă de pesmet și cîteva înghițituri de vin îi țînură loc de hrană. Apoi puse bolovanul la locul lui, se culcă deasupra și dormi doar cîteva ceasuri, acoperind cu trupul său intrarea peșterii.

Petrecu astfel una din nopțile cele mai plăcute și mai cumplite totodată, așa cum omul acesta, care trecuse prin atîtea, mai întîlnise vreo două sau trei în viață.

Capitolul VIII

„NECUNOScutul“

Veni ziua. Dantès o aştepta de mult, cu ochii deschişi. La primele raze ale zorilor el se ridică şi după cum făcuse şi în ajun, se urcă pe stînca cea mai înaltă din insulă, ca să cerceteze împrejurimile. Dar, ca şi în ajun, totul era pustiu.

Edmond coborî, ridică bolovanul, îşi umplu buzunarele cu nestemate, puse la loc cît putu mai bine scîndurile şi fierăriile cufărului, le acoperi cu pămînt, bătători pămîntul şi presără deasupra nisip, în aşa fel încît locul proaspăt răscolit să nu se deosebească de restul solului. Apoi ieşi din grotă, puse lespede la locul ei şi îngrămădi deasupra lepezii pietre de diferite mărimi. În goluri, Edmond viri pămînt şi plantă mirţi şi buruieni. Stropi noile plantaţii, ca să le facă să semene cu cele vechi, şterse urmele paşilor din preajma locului aceluia, şi aşteptă cu nerăbdare reîntoarcerea tovarăşilor săi. Acum nu mai era vorba să-şi petreacă timpul privind aurul şi diamantele, sau să rămînă la Monte-Cristo, ca un balaur păzitor al comorilor nefolositoare. Trebuia să se întoarcă la viaţă, printre oameni, şi să ia în societate rangul, influenţa şi puterea pe care le dau în lumea noastră averea, prima şi cea mai mare forţă de care poate dispune o fiinţă omenească.

În cea de a şasea zi, contrabandiştii se reîntoarseră. Dantès recunoscă de departe forma şi mersul „Tinerei-

Amélie“. El se tiră pînă în port, ca un Filoctet rănit, iar cînd tovarășii săi traseră la țarm, îi anunță, tot văitîndu-se însă, că se simte mult mai bine. Apoi ascultă la rîndul său cele povestite de aventurieri. E drept că ei o scosese ră la capăt ; dar de-abia descărcaseră marfa, cînd prinseseră de veste că un brîck, care făcea paza la Toulon, părăsise portul și se îndrepta spre ei. Atunci fugiseră cît putuseră mai repede, regretînd că Dantès, care se pricepea să dea corăbiei o viteză atît de mare, nu se găsea printre ei, ca s-o conducă. Într-adevăr, peste puțin timp zăriră nava urmăritoare. Dar ajutați de întuneric și ținînd de-a lungul capului Corsicei, reușiseră să scape.

La urma urmei, călătoria nu fusese rea. Toți, și mai cu seamă Jacopo, regretau că Dantès nu fusese printre ei , ca să-și primească și el partea din ciștigurile dobîndite, parte ce se urca la cincizeci de piaștri.

Edmond rămase însă de nepătruns. Nici nu zîmbi măcar, atunci cînd îi fură înșirate ciștigurile pe care le-ar fi avut, dacă ar fi putut părăsi insula. Și cum „Tînăra-Amélie“ nu venise la Monte-Cristo decît pentru el, se îmbarcă în aceeași seară și-l urmă pe patron la Livorno.

Ajuns la Livorno, Dantès se duse la un evreu și-i vîndu patru din cele mai mici diamante pe care le avea, cu cinci mii de franci fiecare. Evreul ar fi putut să se intereseze cum se poate ca un marinar să aibă asemenea lucruri. Dar se feri s-o facă, pentru că la fiecare diamant ciștiga cîte o mie de franci.

A doua zi, Edmond cumpără o barcă mai mare, nouă-nouță, și i-o dăruie lui Jacopo, adăugînd darului acestuia și o sută de piaștri, ca să-și poată angaja un echipaj ; toate însă cu condiția ca Jacopo să se ducă la Marsilia și să afle vești despre un bătrîn numit Louis Dantès, care locuia pe aleile Meilhane, și despre o tînără numită Mercédès, care locuia în satul catalanilor.

De data aceasta fu rîndul lui Jacopo să creadă că vizează. Edmond îi poveste atunci că se făcuse marinar

doar dintr-o toană, fiindcă familia nu mai voia să-i dea bani de cheltuială ; dar că, sosind la Livorno, pusese mîna pe moștenirea unui unchi, al cărui singur moștenitor era. Creșterea aleasă a lui Dantès făcea ca povestirea să pară atît de adevărată, încît Jacopo nu se gîndi o clipă că fostul său tovarăș l-ar fi putut minți.

Pe de altă parte, pentru că angajamentul lui Edmond pe bordul „Tinerei-Amélie“ expirase, el își luă rămas bun de la patronul care încercă mai întîi să-l rețină, dar care, aflînd ca și Jacopo povestea moștenirii, părăsi orice nădejde de a schimba hotărîrea fostului său marinăr.

A doua zi, Jacopo ridică pînzele și porni spre Marsilia ; el trebuia să se întîlnească apoi cu Edmond la Monte-Cristo.

În aceeași zi, Dantès porni, fără să spună unde se duce luîndu-și rămas bun de la echipajul „Tinerei-Amélie“, căruia îi făcu un dar măreț, cît și de la patronul căruia îi făgădui să-i trimită vești într-una din zile.

Dantès plecă la Genova.

Cînd ajunse acolo tocmai se făcea proba unui mic iaht comandat de un englez care, auzind că genovezii sînt cei mai buni constructori din Mediterana, voise să aibă un iaht construit la Genova. Englezul îl tocmise pentru patruzeci de mii de franci. Dantès oferi șaiszeci de mii, cu condiția ca nava să-i fie dată chiar în ziua aceea. Englezul plecase într-o plimbare prin Elveția, pînă ce iahtul avea să fie gata. De reîntors n-avea să se reîntoarcă decît peste trei săptămîni sau peste o lună. Constructorul se gîndi că avea destul timp pînă atunci să-i facă alt iaht. Dantès îl luă pe constructor la un evreu, trecu împreună cu el într-o odăiță dosnică, și evreul îi numără constructorului șaiszeci de mii de franci.

Constructorul îi propuse lui Dantès să-i ajute să-și alcătuiască un echipaj. Dar Dantès îi mulțumi, spunîndu-i că obișnuia să navigheze singur și că nu mai dorea altceva decît să i se facă în cabină, la căpătiul patului, un

dulap cu încuietoare secretă și cu trei despărțituri, de asemenea avînd încuietori secrete. El dădu măsura despărțiturilor, care fură terminate chiar a doua zi.

Două ore mai târziu, Dantès părăsea portul Genovei, urmărit de privirile unei mulțimi de curioși, dornici să-l vadă pe seniorul spaniol care obișnuia să navigheze singur.

Dantès se descurcă cum nu se poate mai bine. Cu ajutorul cîrmei și fără să aibă nevoie s-o părăsească, el își sili vasul să facă toate mișcările dorite. S-ar fi zis că iahtul era o ființă ce-i înțelegea cel mai mic îndemn și nu aștepta decît să i se supună. Dantès își spuse în sinea lui că genovezii meritau faima de cei mai buni constructori din lume.

Curioșii urmăriră din ochi corăbioara pînă ce o pierdură din vedere, și atunci începură să discute despre locul spre care se îndrepta : unii înclinară pentru Corsica, alții pentru insula Elba ; unii se arătară gata să pună rămășag că se îndrepta spre Spania, alții susțineau că merge spre Africa. Dar nimănui nu-i dădu prin minte să pomenească insula Monte-Cristo.

Și totuși, spre Monte-Cristo se îndrepta Dantès.

Pe la sfîrșitul celei de-a doua zile, el ajunsese acolo. Pînzele iahtului se dovediră a fi cum nu se poate mai bune, și drumul fu străbătut în treizeci și cinci de ore. Dantès recunoscuse perfect linia țărmlui și, în loc să tragă în portul obișnuit, aruncă ancora în golfuleț.

Insula era pustie. Părea că nimeni nu mai călcase pe acolo de cînd plecase Dantès. Edmond se duse la comoară : toate se găseau așa cum le lăsase.

A doua zi, uriașa lui avere era mutată pe bordul iahtului și închisă în cele trei despărțituri secrete ale dulapului.

Dantès mai așteptă încă opt zile. Timp de opt zile își mină iahtul în jurul insulei, studiindu-l, așa cum un călăreț își studiază calul : în cele din urmă ajunsese să-i cunoască toate părțile bune și toate lipsurile. Dantès își făgădui să le îmbunătățească și mai mult pe cele bune,

iar lipsurile să i le îndrepte.

A opta zi, Dantès zări un mic vas îndreptîndu-se cu toate pînzele întinse spre insulă, și recunoscî luntrea lui Jacopo. La semnalul lui, Jacopo răspunse. Peste două ore luntrea ancoră lângă iaht.

La fiecare dintre cele două întrebări ale lui Dantès, Jacopo dădu cîte un răspuns trist.

Bătrînul Dantès murise.

Mercédès ~~se~~aspăruse.

Edmond ascultă netulburat veștile acestea, dar coborî îndată pe uscat, nedînd voie nimănui să-l urmeze.

După două ore se reîntoarse. Doi oameni din luntrea lui Jacopo trecură pe iaht, ca să-l ajute să manevreze, și el le dădu ordin să pornească spre Marsilia. Moartea tatălui său o prevăzuse ; dar ce se întîmplase cu Mercédès ?

Edmond n-ar fi putut da instrucțiuni suficiente vre-unui agent, fără ca să-și divulge taina. Și apoi mai dorea să facă și alte cercetări, pentru care nu se încredea decît în el însuși. La Livorno, oglinda îi arătase că nu-l păștea de loc primejdia de a fi recunoscut. De altfel avea acum la îndemînă toate mijloacele de a se deghiza. Așadar, într-o dimineață, iahtul, urmat de luntre, pătrunse cutezător în portul Marsiliei și se opri exact în fața locului unde, în seara aceea de tristă amintire, Edmond fusese imbarcat pentru castelul d'If.

Și nu fără o oarecare strîngere de inimă, Dantès văzu venind spre el un jandarm, într-o barcă de-a vămii. Dar, cu stăpînirea de sine pe care o dobîndise, el îi arătă un pașaport englezesc, cumpărat la Livorno. Și cu ajutorul acestui act străin, mult mai respectat în Franța decît sînt propriile noastre acte, Edmond coborî pe uscat fără nici o piedică.

Primul om pe care îl zări cînd puse piciorul pe cheiul Cannebière, fu unul dintre marinarii „Faraonului“. Omul acesta servise sub comanda lui Dantès și se găsea aici ca pentru a-i dovedi fostului său comandant cît se schim-

base de mult. Edmond merse de-a dreptul la el și-i puse mai multe întrebări. Marinarul îi răspunse fără să lase să se vadă, cît de cît, fie prin vorbe, fie prin înfățișare, că l-ar mai fi văzut vreodată pe cel ce-i vorbea.

Dantès îl răsplăti cu o monedă pentru lămuririle primite și plecă. Dar după o clipă îl văzu pe bietul om alergînd după el.

Dantès se întoarse.

— Iertați-mă, domnule, îi spuse marinarul, dar fără îndoială că va-ți înșelat. Ați crezut că-mi dați o piesă de patruzeci de gologani și mi-ați dat un dublu napoleon.

— E-adevărat că m-am înșelat, îi răspunse Dantès, dar fiindcă cinstea dumitale merită o răsplată, iată încă un napoleon, pe care te rog să-l primești, ca să bei în sănătatea mea împreună cu tovarășii dumitale.

Marinarul fu atît de uimit, încît uită pînă și să-i mulțumească. Și, privindu-l cum se depărta, își spuse :

— Pesemne că e vreun nabab sosit din India.

Dantès își urmă drumul. La fiecare pas, o nouă emoție îi apăsa inima : toate amintirile copilăriei, amintiri neșterse, mereu prezente în minte, se aflau acolo, înălțîndu-se din fiecare ungher al pieței, la fiecare colț de stradă, la fiecare stîlp de răspîntie. Ajuns la capătul străzii de Noailles și zărind aleile Meilhane, el simți cum îi tremură genunchii, și fu cît pe-acî să cadă sub roțile unei trăsurii. În sfîrșit ajunse pînă la casa în care locuise tatăl său. Florile dispăruseră de la mansarda unde mîna bătrînului le creștea cu atîta grijă.

Edmond se sprijini de un arbore și rămase cîtăva vreme pe gînduri, privind ultimele etaje ale sărmanei căsuțe. În cele din urmă se îndreptă spre ușă, trecu pragul, întrebă dacă nu se găsește vreo încăpere liberă și, deși află că fosta locuință a tatălui său era ocupată, stăruî atît de mult s-o viziteze, încît portarul urcă și le ceru locatarilor, ca din partea unui străin, îngăduința de a vedea cele două odăițe ale apartamentului. În fostele odăițe ale bătrînului

locuiau acum doi tineri care abia se căsătoriseră, cu opt zile în urmă.

Văzându-i pe cei doi tineri, Dantès oftă din greu.

Altminteri, nimic nu-i mai amintea de locuința tatălui său : nici măcar zugrăveala pereților nu mai era aceeași. Toate mobilele vechi, prietene din copilărie ale lui Edmond, pe care și le amintea cu de-amănuntul, dispăruseră. Numai pereții rămăseseră aceeași.

Dantès privi patul, care se găsea în același loc unde fusese pe vremuri. Și, fără voie, ochii i se umplură de lacrimi : în fața lui se găsea locul unde bătrînul își dăduse suflul, șoptindu-i numele.

Cei doi tineri se uitau mirați la omul cu fruntea severă, pe ai cărui obraji se scurgeau două lacrimi, dar al cărui chip părea de neclintit. Și, cum fiecare durere își are tailenele ei, tinerii nu-i puseră necunoscutului nici o întrebare ; se traseră doar mai deoparte, ca să-l lase să plîngă în voie, iar cînd el plecă, îl întovărășiră, spunîndu-i că putea să se reîntoarcă oricînd dorea și că biata lor casă îi va fi totdeauna deschisă.

Trecînd pe la etajul de dedesubt, Edmond se opri dinaintea unei porți și întrebă dacă mai locuiește acolo croitorul Caderousse. Dar portarul îi răspunse că omului despre care întrebă îi mersese prost și că acum ținea un mic han, pe drumul dintre Bellegarde și Beaucaire.

Dantès coborî, ceru adresa proprietarului casei din aleile Meilhane, merse la el, îi spuse că e lordul Wilmore (numele și titlul acesta le avea trecute în pașaport) și cumpără căsuța pentru suma de douăzeci și cinci de mii de franci. Mai mult decît cincisprezece mii nu valora căsuța, dar Dantès ar fi plătit pentru ea și o jumătate de milion, dacă i s-ar fi cerut.

În aceeași zi, tinerii de la etajul al cincilea fură anunțați de notarul care făcuse contractul că noul proprietar le dădea voie să aleagă orice alt apartament din clădire,

fără să le mărească de loc chiria, cu condiția ca să-i lase lui cele două odăițe pe care le ocupau.

Întîmplarea aceasta ciudată dădu de vorbit timp de opt zile locuitorilor din aleile Meilhane. Oamenii făcură zeci de presupuneri, dar nici una dintre ele nu era exactă.

Ceea ce răscoli însă mai ales creierii și tulbură spiritele fu faptul că, seara, omul care intrase în casa de pe aleile Meilhane fusese văzut plimbîndu-se prin cătunul catalanilor, intrînd într-o căsuță de pescari, rămînînd acolo mai mult de un ceas și cerînd vești despre mai multe persoane care muriseră cu cincisprezece sau cu șaisprezece ani mai înainte.

A doua zi, pescarii la care intrase ca să afle toate aceste vești, primiră în dar o luntre catalană, nouă, împreună cu două năvoade și o plasă.

Bieții oameni ar fi vrut să-i mulțumească mărinimosului oaspete. Dar acesta, după ce plecase din casa lor, fusese văzut dînd ordine unui marinar, apoi încălecînd și părăsind Marsilia prin poarta d'Aix.

Capitolul IX

HANUL „PONT DU GARD“

Cei care, asemeni mie, au străbătut pe jos sudul Franței, au putut observa între Bellegarde și Beaucaire, cam la jumătatea drumului între sat și oraș, dar mai aproape totuși de Beaucaire decît de Bellegarde, un mic han unde, pe o placă de tinichea care scîrție la cea mai slabă adiere de vînt, spînzură o poză grosolană a podului du Gard. Hanul acesta mic e așezat pe stînga drumului, cum mergi în josul Ronului, cu spatele spre fluviu. Lîngă el se găsește ceea ce în Languedoc poartă numele de grădină : adică partea opusă celei prin care pot intra călătorii dă într-o îngrăditură unde cresc cîteva măslini zgribuliți și cîteva smochini sălbatici, cu frunzișul argintat de praf. Printre pomii aceștia nu cresc alte legume decît usturoi și ardei ; și, în sfîrșit, într-unul din colțuri, un pin umbrelă uriaș, ca un paznic uitat, își întinde melancolic trunchiul mlădios, în timp ce vîrfurile lui, desfăcute în evantai, trosnește sub un soare de treizeci de grade.

Toți arborii aceștia, mari sau mici, se încovoie firească spre direcția în care bate mistralul, unul dintre cele trei năpaste ale Provenței. Celelalte două, după cum se știe sau nu se știe, sînt riul Durance și Parlamentul.

Pe ici, pe colo, în cîmpia înconjurătoare și aidoma unei urlașe bălți de praf, cresc cîteva fire de grîu, pe care horticultorii din partea locului le cultivă, fără îndoială, nu-

mai din curiozitate. Firele de grâu servesc drept adăpost greierilor, care urmăresc cu cîntecele lor posace și monotone călătorii rătăciți prin această Tebaidă.

De vreo șapte sau opt ani, hanul era ținut de un bărbat și o femeie, avînd în slujba lor doar o slujnică numită Trinette și un argat, răspunzînd la numele de Pacaud. De altminteri, brațele acestora erau cu totul îndestulătoare pentru nevoile slujbei, de cînd un canal săpat de la Beaucaire la Aiguemortes adusese vasele de transport rapide în locul corăbiilor, și trăsurile de poștă în locul diligențelor.

Iar canalul acesta, ca și cum ar fi vrut să-l amărască și mai mult pe nefericitul hangiu, nemulțumindu-se numai să-l ruineze, trecea printre Ron, de unde își lua apa, și drumul căruia îi puneă capăt la aproape o sută de pași de hanul descris de noi pe scurt, dar cu exactitate.

Hangiul era un bărbat de vreo patruzeci-patruzeci și cinci de ani, înalt, uscățiv și nervos, un adevărat tip de meridional, cu ochii înfundați și sclipitori, cu nasul coroiat și cu dinții albi, ca ai unui animal de pradă. Părul lui, deși atins de primele adieri ale vîrstei, părea că n-are de gînd să albească, și era, ca și barba ce împodobeă obrajii hangiului, des, creț și abia presărat cu cîteva fire albe. Tenul, oacheș de felul lui, i se mai acoperise cu încă un strat de negreală, din pricina obiceiului bietului om de a sta de dimineată și pînă seara în pragul porții, ca să vadă dacă nu cumva îi pică vreun mușteriu, fie pe jos, fie cu trăsura. Dar așteptarea îi era aproape întotdeauna zadarnică. Și cît timp aștepta, hangiul nu-și apăra obrazul de văpaia mistuitoare a soarelui decît cu o basma roșie, legată pe cap așa cum și-o leagă catîrgiile spanioli. Hangiul acesta era vechea noastră cunoștință, Gaspard Caderousse.

Nevastă-sa, care ca fată se numise Madeleine Radelle, era, dimpotrivă, o femeie gălbejită, slabă și bolnăvicioasă. Născută în apropiere de Arles, deși mai păstrase încă

urmele primitive ale frumuseții compatrioților ei, ea își văzuse chipul brăzdându-i-se încetul cu încetul din pricina crizelor aproape neîntrerupte de friguri, atât de obișnuite celor ce locuiesc lângă bălțile d'Aiguemortes și lângă mlaștinile de la Camargue. Iată de ce hangița zăcea aproape toată ziua, tremurînd în fundul unei odăi de la primul etaj, fie lungită într-un jilț, fie rezemată de pat, în timp ce soțul ei își făcea de lucru la poartă. Iar el își prelungea șederea cu atît mai bucuros, cu cît de fiecare dată cînd se găsea lângă acra lui jumătate ea îi bătea capul cu tînguirile ei necontenite împotriva sorții, la care soțul nu răspundea de obicei decît prin aceste cuvinte filozofice : „Taci din gură, Carconta ! Așa vrea Dumnezeu !“

Porecla aceasta i se trăgea Madeleinei Radelle de la faptul că se născuse în satul Carconte, între Sałon și Lambesque. Și, după obiceiul locului, care cere ca oamenilor să li se spună întotdeauna printr-o poreclă, în loc să li se spună pe nume, soțul înlocuise prin porecla aceasta numele Madeleinei, prea dulce poate și prea armonios pentru graiul lui aspru.

Totuși, cu toată așa-zisa resemnare față de voia destinului, să nu se creadă cumva că hangiul nostru nu-și simțea pe deplin starea de mizerie la care îl tîrîse ticălosul canal Beaucaire, să nu se creadă cumva că rămînea nesimțitor la tînguirile necontenite ale nevestei sale. Ca toți sudicii, el era un om cumpătat și fără mari nevoi. Dar ținea să se laude față de oameni. Astfel, în timpurile cînd îi mergea bine, Caderousse n-ar fi lăsat să treacă nici o sărbătoare, nici o procesiune fără să se arate împreună cu Carconta, el în costumul pitoresc al celor din sud, asemănător totodată și cu portul catalan și cu cel andaluz, iar ea în încîntătorul veșmînt al femeilor din Arles, care pare împrumutat din Grecia și din Arabia. Dar încetul cu încetul lănțisoarele de ceas, colierele, brîiele în zeci de culori, corsajele brodate, vestele de catifea, ciorapii cu

impletitudini elegante, ghetrele dungate, pantofii cu catarama de argint dispăruseră, iar Gaspard Caderousse, nemaiputînd să se arate la înălțimea trecutei sale splendori, renunțase atît pentru el, cît și pentru nevastă-sa, la toate alaiurile mondene și, amărîndu-și inima în tăcere, el asculta strigătele vesele răsunînd pînă la micul lui han, păstrat mai mult ca adăpost decît ca afacere.

Așadar, Caderousse stătuse, după obicei, aproape toată dimineața în fața porții, plimbîndu-și privirea tristă de la peticul de iarbă, unde ciuguleau cîteva găini, la cele două capete ale drumului pustiu, care se pierdeau unul spre sud, și altul spre nord, cînd vocea acră a nevastei sale, răsunînd pe neașteptate, îl sili să-și părăsească postul. Caderousse intră bombănind și urcă la primul etaj, lăsînd totuși porțile deschise larg, ca pentru a-i pofti pe călătorii care ar fi trecut pe acolo.

Cînd intră în han, drumul mare, despre care am vorbit și de-a lungul căruia privise pînă atunci, era la fel de gol și de singuratic, pe cît e pustiu la ora amiezii. Drumul se întindea, alb și nesfîrșit, între două șiruri de arbori subțiri. Era lesne de înțeles că nici un călător, liber să-și aleagă altă oră a zilei, nu s-ar fi încumetat prin Sahara aceasta înspăimîntătoare.

Totuși, în ciuda acestor probabilități, dacă Caderousse ar fi rămas la postul său, ar fi putut vedea ivindu-se din spre Bellegarde un călăreț și un cal, venind cu înfățișarea aceea cinstită și prietenească, care arată deplina înțelegere dintre cal și călăreț. Calul, deși jugănit, mergea frumos în buiestru. Călărețul, un preot înveșmîntat în negru, purta o pălărie cu trei colțuri, deși căldura soarelui de amiază era năpraznică. Amîndoi mergeau însă într-un trap foarte domol.

Ajunși în fața porții, ei se opriră. Ar fi fost greu de spus dacă omul oprise calul sau calul îl oprise pe om: oricum însă, călărețul descălecă și, ducîndu-și animalul de căpăstru, îl legă de canatul unui oblon dărăpănat, care

abia dacă se mai ținea într-o balama. Apoi, înaintînd spre ușă și ștergîndu-și cu o batistă de bumbac roșu fruntea năpădită de sudoare, preotul bătu de trei ori în prag, cu vîrfu de fier al bastonului pe care îl ținea în mînă.

Un dulău negru se ridică îndată și făcu vreo cîțiva pași lătrînd și arătîndu-și colții ascuțiți, purtare de două ori dușmănoasă, vădînd cît era de puțin obișnuit cu oamenii.

Și tot atunci, un pas greoi răsună pe scara de lemn ce urca de-a lungul zidului. Pe scară coborî de-a-ndaratele stăpînul bietului han, la a cărui ușă se oprise preotul.

— Vin îndată ! glăsui mirat Caderousse. Vin îndată ! Lasă gura, Margottine ! Nu vă temeți, domnule ! Latră, dar nu mușcă. Doriți vin nu-i așa ? Fiîndcă-i o căldură afurisită... Ah ! iertați-mă, se întrerupse Caderousse, văzînd cu ce fel de călător avea de a face, iertați-mă, nu știam pe cine am cîntea să primesc. Ce doriți ? Ce poftiți, părinte ? Sînt la porunca dumneavoastră.

Preotul se uită cîteva clipe cu o stăruință ciudată la hangiu, ba chiar păru că vrea să-i atragă atenția asupra sa. Apoi, nevăzînd pe fața lui Caderousse altceva decît mirarea că nu i se răspunde, preotul socoti că a venit vremea să-i pună capăt mirării și-l întrebă cu un accent italianesc foarte pronunțat.

— Dumneata ești domnul Caderousse ?

— Da, domnule, răspunse hangiu, mai mirat încă de întrebarea aceasta decît de tăcerea dinainte. Într-adevăr, eu sînt ; Gaspard Caderousse, la porunca dumneavoastră.

— Gaspard Caderousse... da, cred că ăsta e numele și pronumele. Pe vremuri locuiai în aleile Meilhane, nu-i așa ? La etajul patru ?

— Așa-i.

— Și erai croitor pe-atunci ?

— Da, dar mi-a mers prost ; în păcătoasa Marsilie e atît de cald, încît cred că pînă la urmă oamenii n-au să se mai îmbrace de loc. Dar fiîndcă veni vorba de căldură, nu vreți să vă răcoriți, părinte ?

— Ba da ; adu-mi o sticlă din vinul cel mai bun pe care-l ai, și pe urmă, dacă vrei, o să vorbim mai departe.

— Cum doriți, părinte, spuse Caderousse.

Și, ca să nu scape prilejul de a-și vinde una din ultimele sticle cu vin de Cahorse pe care le mai avea, Caderousse se grăbi să ridice un chepeng făcut chiar în podeaua încăperii ce-i servea în același timp și de sală și de bucătărie.

Cînd se reîntoarse, după vreo cinci minute, îl găsi pe abate stînd pe un scăunel, cu coatele rezemate de o masă lungă, în timp ce Margottine, care părea că se împăcase cu el înțelegînd că, împotriva obiceiului, acest călător ciudat avea să cumpere ceva, își întinsese gîtul slab pe genunchiul lui și-l privea languros.

— Ești singur ? îl întrebă abatele pe hangiu, în timp ce acesta îi puna dinainte sticla și un pahar.

— Din nefericire, da ! Sînt singur sau aproape singur, părinte, fiindcă nevastă-mea nu mă poate ajuta cu nimic. Biata Caronta e mereu bolnavă.

— Va să zică ești însurat, se interesă preotul, privind în jurul lui, ca și cum ar fi vrut să socotească valoarea bietului mobilier al casei acesteia sărmâne.

— Găsiți că nu prea sînt bogat, nu-i apa, părinte ? oftă Caderousse. Ce să-i faci ?! Ca să-ți meargă bine în lumea asta nu-i de ajuns să fii numai cinstit.

Abatele îl străpuse cu privirea.

— Da, cinstit ; cu asta pot să mă laud, urmă hangiu, înfruntînd privirea abatelui, ducînd o mîină la piept și clătînînd din cap de sus în jos. În vremea noastră nu toți oamenii pot spune că sînt cinstiți.

— Dacă e așa cum te lauzi, atunci cu atît mai bine, spuse abatele. Sînt pe deplin convins că mai curînd sau mai tîrziu omul cinstit își primește răsplata, iar ticălosul își primește pedeapsa.

— Asta mi-o spuneți fiindcă sînteți preot, părinte, fiindcă sînteți preot, urmă Caderousse cu amărăciune. Dar, la urma urmei, omul e liber să nu vă creadă.

— Faci rău că vorbești așa, îl opri abatele, căci poate eu însumi îți voi fi în curînd o dovadă a spuselor mele.

— Cum adică ? întrebă mirat Caderousse.

— Vreau să spun că în primul rînd trebuie să mă asigur dacă dumneata ești cel pe care-l caut.

— Și ce dovezi vrei să vă dau ?

— Ai cunoscut, prin 1814 sau 1815, un marinar care se numea Dantès ?

— Dantès ?... Cum să nu-l cunosc pe bietul Edmond ! Cred și eu că l-am cunoscut ! Era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei ! strigă Caderousse, ai cărui obraji se înroșiseră, în timp ce ochii limpezi și hotărîți ai abatelui păreau că se deschid tot mai mult, ca să-l învâluie în întregime.

— Da, mi se pare că-l chema Edmond.

— Cum să nu-l cheme Edmond pe bietul băiat ? Cred și eu ! Asta e tot atît de adevărat, pe cît e de adevărat că eu mă numesc Gaspard Caderousse. Și ce s-a întîmplat, ce s-a întîmplat cu bietul Edmond, părinte ? L-ați cunoscut ? Mai trăiește încă ? E liber ? E fericit ?

— A murit în închisoare, mai deznădăjduit și mai nenorocit decît ocazii care își tirăsc după ei ghiulelele în ocna din Toulon.

O paloare de moarte năpădi chipul lui Caderousse, după roșeața de mai înanite. Abatele îl văzu întorcîndu-se și ștergîndu-și o lacrimă cu un colț al basmalei roșii de pe cap.

— Bietul băiat ! șopti Caderousse. Ei, iată încă o dovadă de ceea ce-ți spuneam părinte : bunul Dumnezeu nu-i bun decît pentru ticăloși. Ah ! continuă Caderousse, cu limbajul colorat al oamenilor din sud, lumea merge din rău în mai rău. De s-ar prăvăli din cer două zile pulbere și o oră foc, ca să se sfîrșească odată toate !

— S-ar părea că îl iubeai din toată inima pe băiatul ăsta.

— Da, îl iubeam, răspunse Caderousse, îl iubeam, deși mă mustră gîndul că o clipă i-am invidiat norocul. Dar

de-atunci, vă jur pe cinstea mea de Caderousse că i-am deplîns de multe ori soarta nefericită.

O clipă se făcu tăcere. Și în răgazul acesta, privirea ațintită a abatelui nu se dezlipi de pe chipul hangului.

— L-ați cunoscut pe bietul băiat ? întrebă Caderousse.

— Am fost chemat, cînd își dădea sufletul, la căpă-
tîiul lui, ca să-i dau ultimele ajutoare ale religiei, spuse
abatele.

— Din ce pricină a murit ? întrebă Caderousse, cu vo-
cea sugrumată.

— De ce se poate muri în temniță, cînd mori la trei-
zeci de ani, dacă nu chiar din pricina temniței ?

Caderousse își șterse sudoarea care îi curgea de pe
frunte.

— Ce-i mai ciudat în toate astea, urmă abatele, e că
Dantès, pe patul morții, jurînd pe Cristul căruia îi sărută
picioarele, m-a încredințat că nu cunoștea adevăratul mo-
tiv pentru care fusese închis.

— E adevărat, e adevărat, șopti Caderousse. Nu avea
cum să-l cunoască. Nu, părinte, bietul băiat nu v-a
mințit.

— Din pricina asta m-a însărcinat pe mine să limpe-
zesc cauzele nenorocirii, pe care el nu le-a putut niciodată
limpezi, și să-i reabilitez memoria, dacă i-a fost cumva
pîngărită.

Și privirea din ce în ce mai fixă a abatelui nu slăbi
nici o clipă expresia aproape mohorîtă ce se ivi pe chipul
lui Caderousse.

— Un englez bogat, continuă abatele, tovarășul lui de
nenorocire, și care a ieșit din închisoare în timpul celei de
a doua Restauratii, avea un diamant de mare preț. Ieșind
din închisoare, el voi să-i de o mărturie de recunoștință,
lăsîndu-i diamantul lui Dantès, care, în timpul unei boli,
îl îngrijise ca un frate. Dantès, în loc să folosească diaman-
tul ca să-i cumpere pe temnicipi, care de altfel ar fi putut
lua piatra și l-ar fi putut trăda apoi, îl păstră cu mare

grijă pentru cazul cînd ar fi ieșit din temniță ; căci dacă ar fi ieșit, vînzarea diamantului ar fi fost de ajuns ca să-l îmbogățească.

— Va să zică, după cum spuneți, era un diamant foarte prețios ? întrebă Caderousse cu ochii aprinși.

— Știu și eu ? răspunse abatele. Pentru Dantès avea mare valoare : fusese prețuit la cincizeci de mii de franci.

— Cincizeci de mii de franci ? se miră Caderousse. Păi, atunci trebuie că era cît o nucă.

— Nu, nu chiar atît, răspunse abatele, dar poți să-ți dai singur seama de mărimea lui, fiindcă îl am la mine.

Caderousse păru că iscodește pe sub veșmintele abatelui comoara despre care vorbea.

Abatele scoase din buzunar o cutiță de piele neagră, o deschise și făcu să strălucească în fața privirii uluite a hangiului minunea strălucitoare, montată pe un inel lucrat cum nu se poate mai frumos.

— Ziceți că prețuiește cincizeci de mii de franci ?

— Cincizeci de mii de franci fără montură, care mai prețuiește și ea ceva, răspunse abatele.

Și închizînd cutiuța, abatele virî în buzunar diamantul, care continua să licărească în fundul gîndurilor lui Caderousse.

— Dar cum se face, părinte, că diamantul e acum la dumneavoastră ? întrebă Caderousse. Edmond v-a făcut moștenitorul lui ?

— Nu moștenitor, ci executor testamentar. „Aveam trei prieteni buni și o logodnică, mi-a spus el. Sînt sigur că toți patru mă regretă amar ; pe unul dintre prietenii aceștia buni îl chema Caderousse.“

Caderousse se înfioră.

— „Pe altul, vorbi abatele, fără să pară a lua în seamă emoția lui Caderousse, pe altul îl cheamă Danglars. Al treilea, adăugă el, deși îmi e rival, mă iubește de asemenea.“

Un zîmbet drăcesc luminează chipul lui Caderousse. Hangiul făcu o mișcare, ca și cum ar fi vrut să-l întrerupă pe abate.

— Stai, spuse abatele, lasă-mă să sfîrșesc mai întîi, și dacă ai ceva de spus, ai să spui îndată. „Celălalt, deși îmi e rival, mă iubește de asemenea, și se numește Fernand. Cît despre logodnica mea, pe ea o cheamă...” Nu-mi mai amintesc numele logodnicei, spuse abatele.

— Mercédès.

— Da, da, glăsui abatele, înăbușindu-și un suspin, Mercédès.

— Și pe urmă ? întrebă Caderousse.

— Adu-mi o cană de apă, ceru abatele.

Caderousse se grăbi să-i aducă apa.

Abatele își umplu paharul și bău cîteva înghițituri.

— Unde rămăsesem ? întrebă el, punînd paharul pe masă.

— Logodnica se numea Mercédès.

— Da, așa e. „Te vei duce la Marsilia...” Astea-s tot cuvintele lui Dantès, înțelegi ?

— Cum nu se poate mai bine.

— „Vei vinde diamantul, vei împărți banii în cinci părți și îi vei dăruia bunilor mei prieteni, singurele ființe care m-au iubit în lumea asta !”

— Cum în cinci părți ? se miră Caderousse. Nu mi-ai numit decît patru oameni.

— Fiindcă al cincilea, după cîte mi s-a spus, e mort... Al cincilea era tatăl lui Dantès.

— Vai ! Da ! șopti Caderousse, mișcat de simțămintele ce-l frămîntau. Vai ! Așa e ! Bietul om a murit.

— Am aflat despre moartea lui la Marsilia, răspunse abatele, forțîndu-se să pară nepăsător. Dar moartea aceasta s-a petrecut de mult și n-am mai putut culege amănunte despre ea... Nu cumva știi dumneata ceva despre sfîrșitul bătrînului ?

— Ei, răspunse Caderousse, cine-ar putea să știe mai bine decât mine ?... Locuiam ușă în ușă cu bietul om... Ei, Doamne ! Da ! Abia la un an după dispariția fiului său, bietul bătrîn și-a dat și el sufletul !

— De ce a murit ?

— Doctorii i-au numit boala... îmi se pare că gastro-enterită ; cei ce l-au cunoscut au spus că a murit de durere... Iar eu, care aproape că l-am văzut dîndu-și sufletul, eu spun că a murit...

Caderousse se opri.

— De ce a murit ? întrebă nerăbdător preotul.

— A murit de foame !

— De foame ? strigă abatele sărind de pe scaun. De foame ! Nici cele mai de rînd animale nu pier de foame ! Și cîinii care rătăcesc pe drumuri găsesc o mîină miloasă ca să le arunce o fărîmă de pîine. Iar un om, un creștin a murit de foame, în mijlocul altor oameni care-și spun creștini ca și el ! Cu neputință ! E cu neputință !

— Am spus ce-am spus, glăsui Caderousse.

— Și rău ai făcut, se auzi o voce de pe scară. De ce te amesteci ?

Cei doi bărbați se întoarseră și văzură, printre stinghiile galeriei scării, chipul bolnăvicios al Carcontei. Ea se tîrîse pînă acolo și le ascultase discuția, stînd pe ultima treaptă, cu fruntea sprijinită pe genunchi.

— Ce te amesteci tu, femeie ? strigă Caderousse. Părintele cere informații și buna-cuviință mă silește să i le dau.

— Da, dar prudența te silește să nu i le dai. De unde știi cu ce scop vrea să te tragă de limbă, neghiobule ?

— Cu un scop dintre cele mai bune, doamnă, vă asigur, spuse abatele. Soțul dumneavoastră n-are de ce se teme, dacă-mi răspunde cinstit.

— N-are de ce se teme, da ! Unii încep cu făgăduieli frumoase, apoi se mulțumesc să-ți spună că n-ai de ce te teme, și pe urmă se duc fără să-și țină cuvîntul, iar într-o

bună zi năpasta cade pe bieții oameni, fără să știe de unde le vine.

— Fii liniștită, femeie, din partea mea n-o să vă ajungă nici o năpastă, te asigur.

Carconta mai bombăni câteva cuvinte, pe care ceilalți nu le putură auzi, apoi lăsă din nou să-i cadă pe genunchi capul ridicat o clipă și dîrdii mai departe, zgîlțită de friguri, lăsîndu-și soțul să-și urmeze discuția, dar stînd în așa fel, încît să nu-i scape nici un cuvînt.

Între timp, abatele sorbise câteva înghițituri de apă și se liniștise.

— Așadar, reîncepu el, bietul bătrîn trebuie să fi fost părăsit de toată lumea, dacă a avut o astfel de moarte ?

— Părinte, răspunse Caderousse, să nu credeți că Mercédès catalana sau domnul Morrel l-au părăsit. Dar bietul bătrîn simțea o silă nemărginită pentru Fernand, știți, Fernand, despre care Dantès v-a spus că-i este prieten, adăugă Caderousse, cu un zîmbet ironic pe buze.

— Și nu-i era prieten ? întrebă abatele.

— Gaspard ! Gaspard ! șopti femeia din capătul scării, ia seama la ce spui.

Caderousse se mișcă enervat și, fără să-i dea vreun răspuns nevestei sale, vorbi mai departe :

— Poți oare să fii prietenul omului căruia îi rîvnești iubita ? Dantès avea o inimă de aur, și îi numea pe toțiăștia prieteni... Bietul Edmond !... La urma urmei, e mai bine că n-a știut nimic. I-ar fi fost prea greu să-i ierte în ceasul morții... Și orice s-ar spune, urmă Caderousse în limbajul lui care nu era lipsit de un fel de poezie aspră, eu mă tem mai mult de blestemele morților decît de ura celor vii.

— Neghiobule ! spuse Carconta.

— Va să zică știi ce a făcut Fernand împotriva lui Dantès ? întrebă abatele.

— Cred și eu că știu. Și încă cum !

— Atunci vorbește !

— Gaspard, fă cum vrei, ești stăpîn, spuse femeia, dar dacă m-ai asculta pe mine, n-ai spune nimic.

— De data asta cred că ai dreptate, femeie, răspunse Caderousse.

— Așadar, nu vrei să spui nimic ? întrebă abatele.

— La ce bun ! se împotrivi Caderousse. Dacă băiatul ar mai fi trăit și ar fi venit la mine ca să-și cunoască odată pentru totdeauna prietenii și dușmanii, atunci i-aș fi spus. Dar el e mort, după cîte mi-ai spus, așa că nu mai poate nici să urască, nici să se răzbune. Să le îngropăm pe toate.

— Atunci dumneata vrei să dau oamenilor ăstora, pe care-i numești ticăloși și prieteni falși, o răsplată hărăzită prietenilor credincioși ? spuse abatele.

— Așa e, aveți dreptate, recunosc Caderousse. Și-apoi, ce-ar însemna acum pentru ei moștenirea bietului Edmond ? O picătură de apă într-un ocean !

— Unde mai pui că oamenii ăștia te pot strivi cu un gest, se amestecă Carconta.

— Cum adică ? Au ajuns atît de bogați și de puternici ?

— Nu le cunoașteți povestea ?

— Nu. Spune-mi-o și mie.

Caderousse păru că se gîndește o clipă.

— Nu, nu, șovăi el, ar ține prea mult.

— N-ai decît să taci cît vrei, prietene, spuse abatele cu o voce cît putea mai nepăsătoare. Eu îți respect scrupulele. De altfel, ceea ce faci acum e o faptă de om cu adevărat bun : așa că să nu mai vorbim. Ce misiune am eu ? O simplă formalitate. Așadar, am să vînd diamantul...

Și scoțînd cutiuța din buzunar, abatele o deschise și făcu să strălucească din nou diamantul, în fața privirii uluite a lui Caderousse.

— Ia vino să vezi, femeie ! strigă Caderousse, răgușit.

— Ce diamant ! se miră Carconta, ridicîndu-se și coborînd scara cu pași destul de siguri. Ce-i cu diamantul ăsta ?

— Păi, n-ai auzit, femeie ? o certă Caderousse. E un diamant pe care ni l-a lăsat nouă moștenire băiatul : mai întâi lui taică-său, apoi celor trei prieteni : Fernand, Danglars și eu, și logodnicei sale Mercédès. Diamantul prețuiește cincizeci de mii de franci.

— Frumos giuvaer ! oftă Carconta.

— Va să zică, o cincime din preț e a noastră, nu-i așa ? întrebă Caderousse.

— Sigur că da, îi răspunse abatele. O cincime, plus partea tatălui lui Dantès, pe care mă cred îndreptățit s-o împart între voi patru.

— De ce între noi patru ? întrebă Carconta.

— Fiindcă voi erați cei patru prieteni ai lui Edmond.

— Cei ce trădează nu sînt prieteni ! spuse, la rîndul ei, cu glasul înăbușit, Carconta.

— Da, da, făcu și Caderousse, păi ce spuneam eu ? E aproape o pîngărire, aproape o ticăloșie să răsplătești trădarea sau poate chiar crima.

— Dumneata ai vrut așa, urmă abatele liniștit, punînd diamantul în buzunarul sutanei. Acum dă-mi adresa prietenilor lui Edmond, ca să-i pot îndeplini ultimele dorințe.

Sudoarea șiroia în picături grele pe fruntea lui Caderousse ; el îl văzu pe abate ridicîndu-se, îndreptîndu-se spre ușă, ca și cum ar fi vrut să vadă ce mai face calul, apoi întorcîndu-se.

Caderousse și nevastă-sa se uitau unul la altul, cu o înfățișare de nedrescis.

— Diamantul ar putea fi numai al nostru, șopti Caderousse.

— Așa crezi ? întrebă femeia.

— Doar n-o să ne înșele o față bisericească.

— Fă cum vrei, glăsui Carconta ; eu, una, nu mă amestec.

Și porni din nou, dîrdiind, spre scară. Dinții îi clănțăneau, deși era o căldură înăbușitoare.

Pe ultima treaptă, Carconta se mai opri o clipă:

— Gîndește-te bine, Gaspard ! spuse ea.

— M-am hotărît, răspunse Caderousse.

Carconta intră în camera ei, oftînd. Se auzi tavanul răsunîndu-i sub pași, pînă ce bolnava ajunsese la jilțul în care se prăbuși greoaie.

— La ce te-ai hotărît ? întrebă abatele.

— M-am hotărît să vă spun tot.

— Și mie mi se pare că e cel mai bun lucru pe care l-ai putea face. Nu fiindcă aş ține să aflu lucrurile pe care vrei să mi le tănuiești. Dar, la urma urmei, dacă ai putea să mă ajuți să împart moștenirea după dorința lui Edmond, ar fi mai bine.

— Asta nădăjduiesc și eu, răspunse Caderousse cu obrajii învăpăiați de roșeața nădejzii și a lăcomiei.

— Atunci te ascult.

— Stați puțin. S-ar putea să ne întrerupă cineva tocmai cînd o să fie mai interesant, și lucrul ăsta nu mi-ar place de loc. De altfel nu-i nevoie să afle nimeni că ați venit aici.

Și îndreptîndu-se spre ușa hanului, Caderousse o închise, punînd deasupra, pentru și mai multă siguranță, drugul pe care-l punea noaptea.

În acest timp, abatele își alegea un loc de unde să poată asculta în voie ; se așezase într-un colț în așa fel, încît să rămînă în umbră, iar lumina să cadă din plin pe fața lui Caderousse. Cu fruntea plecată, cu mîinile împreunate, sau, mai bine zis crispate, el se pregăti să asculte cu toată atenția.

Caderousse își trase un scaun și se așază în fața lui.

— Să nu uiți că eu nu te silesc la nimic ! se auzi vocea tremurătoare a Carcontei, ca și cum prin podea femeia ar fi putut să vadă ce se petrece sub camera ei.

— Bine, bine, strigă Caderousse, acum lasă ; iau totul asupra mea.

Și începu.

Capitolul X
POVESTIREA

— Mai întâi, părinte, spuse Caderousse, v-aș ruga să-mi făgăduiți ceva.

— Ce anume ? întrebă abatele.

— Să-mi făgăduiți că niciodată, dacă vă veți folosi într-un fel oarecare de spusesele mele, n-o să se știe de unde le-ați aflat, căci aceia despre care vă voi vorbi sînt bogați și puternici, și, dacă m-ar atinge numai cu virful degetului, m-ar face fărîme.

— Fii liniștit, prietene, spuse abatele. Sînt preot doar, și spovedaniile mor în sufletul meu. Adu-ți aminte că n-avem alt scop decît să îndeplinim cu vrednicie ultimele dorinți ale prietenului nostru. Vorbește deci, fără părținare și fără ură. Spune adevărul întreg ; eu nu cunosc, și pesemne că n-am să cunosc niciodată, oamenii despre care îmi vei vorbi. De altfel, sînt italian și nu francez ; îi aparțin lui Dumnezeu și nu oamenilor, și mă voi reîntoarce în mănăstirea din care am ieșit numai ca să duc la îndeplinire ultimele dorințe ale unui muribund.

Făgăduiala aceasta păru să-l mai liniștească puțin pe Caderousse.

— În cazul ăsta, spuse Caderousse, vreau, ba chiar aș spune mai mult, sînt dator să vă dau lămuriri asupra unor prieteni pe care bietul Edmond îi credea sinceri și credincioși.

— Să începem cu taică-său, dacă nu te superi. Edmond mi-a vorbit multe despre bătrînul căruia îi purta o dragoste adîncă.

— E o poveste tristă, părinte, spuse Caderousse clătî-nînd din cap. Începuturile ei de bună seamă că le cunoașteți...

— Da, răspunse abatele, Edmond mi-a povestit totul, pînă la clipa cînd a fost arestat într-o cîrciumioară de lingă Marsilia.

— La Réserve ! Doamne ! Văd și acum arestarea lui, de parcă aş avea-o în fața ochilor.

— Nu s-a întîmplat chiar la ospățul lui de logodnă ?

— Ba da, și ospățul care începuse cu atîta voie bună s-a sfîrșit cu tristețe : un comisar de poliție, urmat de patru ostași, intră, iar Dantès fu arestat.

— Pînă aici știu și eu ce s-a petrecut, spuse preotul. Nici Dantès însuși nu știa nimic altceva decît ce văzuse cu ochii, fiindcă nu s-a mai întîlnit cu nici unul dintre cei cinci oameni, pe care îi i-am numit, și nici n-a mai auzit vreodată vorbindu-se despre ei.

— Iată : după arestarea lui Dantès, domnul Morrel a dat fuga să aducă vești, dar ele au fost cît se poate de triste. Bătrînul s-a întors singur acasă, și-a scos plîngînd veșmîntul de nuntă, și-a petrecut toată ziua umblind de colo-colo prin cameră, iar seara nu s-a culcat de loc, fiindcă eu locuiam în odaia de dedesubt și l-am auzit umblind toată noaptea. Trebuie să vă spun că nici eu n-am dormit de loc, fiindcă durerea bietului tată mă mîhnea, iar pașii lui îmi măcinau inima, ca și cum ar fi călcat de-a dreptul pe pieptul meu.

A doua zi Mercédès a venit la Marsilia, ca să-l roage pe domnul de Villefort să fie îngăduitor ; dar n-a izbutit să facă nimic. Și tot atunci a venit să-l vadă pe bătrîn. Cînd l-a văzut atît de posomorît și de mîhnit, cînd a aflat că nu dormise toată noaptea și că nu mîncase nimic din

ajun, a vrut să-l ia ca să-i poarte de grijă, dar bătrînul n-a primit nici în ruptul capului.

„Nu, spunea el, n-am să părăsesc casa, fiindcă bietul meu copil mă iubește pe mine cel mai mult, și dacă iese din închisoare, o să dea fuga să mă vadă pe mine mai întîi. Ce are să spună dacă n-o să mă găsească așteptîndu-l ?“

Ascultam totul de la fereastră, fiindcă aș fi dorit ca Mercédès să-l hotărască pe bătrîn să meargă cu ea ; pașii lui răsunînd întruna deasupra capului meu nu-mi lăsau o clipă de odihnă măcar.

— Dar dumneata nu te-ai dus lîngă bătrîn, ca să-i alini durerea ? întrebă abatele.

— Vai, părinte ! răspunse Caderousse, nu-i, poți alina decît pe cei ce vor să fie alinați, iar bătrînul nu voia. De altfel, nu știu de ce, dar mi se părea că-i e silă să mă vadă. Cu toate astea, într-o noapte, cînd i-am auzit gemetele, nu m-am putut stăpîni și m-am urcat la el. Dar cînd am ajuns la ușă nu mai gema, ci se ruga. N-aș putea să vă spun, părinte, ce cuvinte grăitoare și ce rugămînți induioșătoare găsea : era mai mult decît cucernicie, era mai mult decît durere. Așa că eu, care nu sînt habotnic și nici nu-i iubesc pe iezuiți, în ziua aceea mi-am spus : sînt cu adevărat fericit că n-am pe nimeni și că bunul Dumnezeu nu mi-a dat copii, căci dacă aș fi fost tată și aș fi simțit o durere ca a bietului bătrîn, neputînd să găsesc nici în minte și nici în inimă cuvintele pe care i le spunea el lui Dumnezeu, m-aș fi dus să mă arunc în mare, ca să nu mai sufăr multă vreme.

— Bietul tata ! șopti preotul.

— Trăia din zi în zi mai singur și mai izolat : domnul Morrel și Mercédès veneau adeseori să-l vadă, dar găseau ușa încuiată, și, cu toate că eram sigur că e acasă, el nu le răspundea. Într-o zi cînd, împotriva obiceiului, o primise pe Mercédès și cînd biata copilă, ea însăși deznădăjduită, încerca să-l întărească, el îi spuse :

„Crede-mă, fiica mea, Edmond e mort ; și în loc să-l așteptăm noi, ne așteaptă el : sînt fericit că fiind cel mai bătrîn, îl voi revedea eu cel dintîi“.

Oricît ai fi de bun, vezi dumneata, nu poți să vezi întruna oameni care te întristează. Bătrînul Dantès rămase în cele din urmă cu totul singur. Nu mai vedeam urcîndu-se la el decît, arareori, cîte un necunoscut, care cobora ducînd vreun pachet nedosit cum trebuie : bătrînul își vindea încetul cu încetul ce-i mai rămăsese, ca să poată trăi. În sfîrșit, bietul om ajunsese la ananghie. Nu-și mai putuse plăti de trei trimestre chiria : l-au amenințat că-l aruncă în stradă. El mai ceru un răgaz de opt zile, și fu îngăduit. Știu asta fiindcă, ieșind de la el, proprietarul a intrat la mine.

În primele trei zile l-am auzit umblînd, ca de obicei. Dar în cea de-a patra zi n-am mai auzit nimic. M-am încumetat să mă urc la el : ușa era încuiată, dar prin gaura cheii l-am zărit atît de palid și de vlăguit, încît, dîndu-mi seama că e grav bolnav, l-am înștiințat pe domnul Morrel și am dat fuga la Mercédès. Amîndoi s-au grăbit să vină. Domnul Morrel a adus un medic. Medicul spuse că e vorba de o gastroenterită și-i porunci să nu mănînce nimic. Eram acolo, părinte, și n-am să pot uita niciodată cum a zîmbit bătrînul auzind rețeta asta.

De atunci și-a deschis ușa : avea acum un motiv să nu mănînce : doctorul îi poruncise așa.

Abatele oftă.

— Așa-i că vă interesează povestea, părinte ? întrebă Caderousse.

— Da, răspunse abatele, e mișcătoare.

— Mercédès se reîntoarse. Ea îl găsi atît de schimbat, încît, ca și prima dată, voi să-l ia la ea. De aceeași părere era și domnul Morrel, care ar fi vrut să-l ducă chiar cu forța. Dar bătrînul strigă atîta, încît se temură. Mercédès rămase la căpățiul bolnavului. Domnul Morrel plecă, făcîndu-i semn catalanei că a lăsat o pungă pe sobă. Dar,

înarmat cu rețeta medicului, bătrînul nu mai voi să mănince nimic. În cele din urmă, după nouă zile de deznădejde, el își dădu sufletul, blestemîndu-i pe cei care-i pricinuiseră nenorocirea și spunîndu-i lui Mercédès :

„Dacă ai să-l mai revezi pe Edmond al meu, să-i spui că mor binecuvîntîndu-l“.

Abatele se ridică, făcu de cîteva ori ocolul camerei, ducîndu-și mîna tremurătoare la gîtul uscat.

— Și crezi că a murit...

— De foame... părinte, de foame ! spuse Caderousse. Sînt tot atît de sigur că a murit de foame, pe cît sînt de sigur că noi doi ne aflăm aici.

Cu o mîna convulsivă, abatele apucă paharul de apă aproape plin, îl goli dintr-o sorbîtură și se așeză iar, cu ochii înroșiți și cu obrajii palizi.

— Trebuie să recunoști că e o mare nenorocire ! spuse el cu glas răgușit.

— Cu atît mai mare, părinte, cu cît Dumnezeu n-a avut nici un amestec, fiindcă numai oamenii sînt de vină.

— Atunci să vorbim despre oamenii aceștia, spuse abatele. Dar gîndește-te, adăugă el aproape amenințător, gîndește-te că ai făgăduit să-mi spui tot : să vedem cine sînt oamenii care l-au făcut pe fiu să moară de deznădejde, și pe tată să moară de foame ?

— Doi oameni care îl pizmuiau, părinte : unul din pricina dragostei, iar celălalt din ambiție : Fernand și Danglars.

— Ia spune-mi, ce i-a împins invidia să facă ?

— L-au denunțat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre ei l-a denunțat ? Care din doi a fost adevăratul vinovat ?

— Amîndoi, părinte. Unul a scris scrisoarea, celălalt a trimis-o.

— Și unde a fost scrisă scrisoarea ?

— Chiar la Réserve, în ajunul nunții.

— Asta e, asta e ! șopti preotul. Faria ! Faria ! Cît de bine cunoșteai tu oamenii și lucrurile !

— Ați spus ceva, părinte ? întreabă Caderousse.

— Nu, nu ; povestește mai departe.

— Danglars a scris denunțul cu mîna stîngă, ca să nu-i poată fi recunoscut scrisul. Iar Fernand, l-a trimis.

— Dar dumneata erai de față ! strigă abatele pe neașteptate.

— Eu ? se miră Caderousse. Cine v-a spus că eram de față ?

Abatele își dădu seama că mersese prea departe.

— Nu mi-a spus nimeni, dar ca să cunoști toate amănuntele astea trebuia neapărat să fi fost de față.

— Adevărat, răspunse Caderousse, cu glas înăbușit. Eram de față.

— Și n-ai căutat să împiedici o asemenea ticăloșie ? Atunci ești complicele lor.

— Părinte, spuse Caderousse, îmi dăduseră să beau atîta, încît aproape că îmi pierdusem mințile. Abia mai vedeam, ca prin ceață. Am spus tot ce putea să spună un om într-o asemenea stare ; dar mi-au răspuns amîndoi că voiau să glumească doar, și că gluma lor nu avea nici o urmare.

— Dar a doua zi, a doua zi ai văzut bine că ea avea urmări și totuși n-ai spus nimic ; erai de față cînd l-au arestat pe Edmond.

— Da, părinte, eram acolo și am vrut să vorbesc, am vrut să spun totul, dar m-a oprit Danglars. „Dacă e cumva vinovat, mi-a spus el, dacă s-a oprit cu adevărat în insula Elba, dacă i s-a încredințat cu adevărat o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris, dacă se găsește scrisoarea asta la el, toți cei ce-i vor lua apărarea vor trece drept complicii lui.“

Mi-a fost teamă de politică, așa cum se făcea ea pe atunci, trebuie să mărturisesc. De aceea am tăcut. A fost o lașitate, recunosc, dar n-a fost o crimă.

înarmat cu rețeta medicului, bătrînul nu mai voi să mănince nimic. În cele din urmă, după nouă zile de deznădejde, el își dădu sufletul, blestemîndu-i pe cei care-i pricinuiseră nenorocirea și spunîndu-i lui Mercédès :

„Dacă ai să-l mai revezi pe Edmond al meu, să-i spui că mor binecuvîntîndu-l“.

Abatele se ridică, făcu de cîteva ori ocolul camerei, ducîndu-și mîna tremurătoare la gîtul uscat.

— Și crezi că a murit...

— De foame... părinte, de foame ! spuse Caderousse. Sînt tot atît de sigur că a murit de foame, pe cît sînt de sigur că noi doi ne aflăm aici.

Cu o mîna convulsivă, abatele apucă paharul de apă aproape plin, îl goli dintr-o sorbîtură și se așeză iar, cu ochii înroșiți și cu obrajii palizi.

— Trebuie să recunoști că e o mare nenorocire ! spuse el cu glas răgușit.

— Cu atît mai mare, părinte, cu cît Dumnezeu n-a avut nici un amestec, fiindcă numai oamenii sînt de vină.

— Atunci să vorbim despre oamenii aceștia, spuse abatele. Dar gîndește-te, adăugă el aproape amenințător, gîndește-te că ai făgăduit să-mi spui tot : să vedem cine sînt oamenii care l-au făcut pe fiu să moară de deznădejde, și pe tată să moară de foame ?

— Doi oameni care îl pizmuiau, părinte : unul din pricina dragostei, iar celălalt din ambiție : Fernand și Danglars.

— Ia spune-mi, ce i-a împins invidia să facă ?

— L-au denunțat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre ei l-a denunțat ? Care din doi a fost adevăratul vinovat ?

— Amîndoi, părinte. Unul a scris scrisoarea, celălalt a trimis-o.

— Și unde a fost scrisă scrisoarea ?

— Chiar la Réserve, în ajunul nunții.

— Asta e, asta e ! șopti preotul. Faria ! Faria ! Cît de bine cunoșteai tu oamenii și lucrurile !

— Ați spus ceva, părinte ? întreabă Caderousse.

— Nu, nu ; povestește mai departe.

— Danglars a scris denunțul cu mîna stîngă, ca să nu-i poată fi recunoscut scrisul. Iar Fernand, l-a trimis.

— Dar dumneata erai de față ! strigă abatele pe neașteptate.

— Eu ? se miră Caderousse. Cine v-a spus că eram de față ?

Abatele își dădu seama că mersese prea departe.

— Nu mi-a spus nimeni, dar ca să cunoști toate amănuntele astea trebuia neapărat să fi fost de față.

— Adevărat, răspunse Caderousse, cu glas înăbușit. Eram de față.

— Și n-ai căutat să împiedici o asemenea ticăloșie ? Atunci ești complicele lor.

— Părinte, spuse Caderousse, îmi dăduseră să beau atîta, încît aproape că îmi pierdusem mințile. Abia mai vedeam, ca prin ceață. Am spus tot ce putea să spună un om într-o asemenea stare ; dar mi-au răspuns amîndoi că voiau să glumească doar, și că gluma lor nu avea nici o urmare.

— Dar a doua zi, a doua zi ai văzut bine că ea avea urmări și totuși n-ai spus nimic ; erai de față cînd l-au arestat pe Edmond.

— Da, părinte, eram acolo și am vrut să vorbesc, am vrut să spun totul, dar m-a oprit Danglars. „Dacă e cumva vinovat, mi-a spus el, dacă s-a oprit cu adevărat în insula Elba, dacă i s-a încredințat cu adevărat o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris, dacă se găsește scrisoarea asta la el, toți cei ce-i vor lua apărarea vor trece drept complicii lui.“

Mi-a fost teamă de politică, așa cum se făcea ea pe atunci, trebuie să mărturisesc. De aceea am tăcut. A fost o lașitate, recunosc, dar n-a fost o crimă.

mizerie. După ce o să-mi văd biata nevestă moartă de friguri, fără ca s-o pot ajuta cu nimic, am să mor de foame, așa cum a murit tatăl lui Dantès, în timp ce Fernand și Danglars se scaldă în aur.

— Cum asta ?

— Păi da, fiindcă lor le-au mers toate din plin, în timp ce oamenilor cumsecade toate le merg rău.

— Ce a devenit Danglars ? El e cel mai vinovat, nu-i așa ? El e instigatorul.

— Ce a devenit ? A plecat din Marsilia. Cu recomandăția domnului Morrel, care nu-i cunoștea crima, a intrat în slujba unui bancher spaniol. În timpul războiului din Spania a luat asupra lui o parte din aprovizionarea armatei franceze și s-a îmbogățit. Apoi a speculat cu banii aceștia și și-a întreit, și-a împătrit capitalurile. Rămânând văduv după fiica bancherului spaniol cu care se căsătorise, s-a însurat cu o văduvă, doamna de Nargonne, fiica domnului Servieux, șambelanul actualului rege, și care se bucură de o mare trecere. A ajuns milionar și l-au făcut baron. Așa că acum e baronul Danglars, are un palat pe strada Mont-Blanc, are zece cai în grajduri, șase lachei în anticameră, și nu știu câte milioane în dulapuri.

— Așa ! făcu abatele, cu un accent ciudat. Și e fericit ?

— Cine ar putea să spună dacă e fericit ? Nenorocirea sau fericirea sînt tainele zidurilor. Zidurile au urechi dar n-au limbă. Dacă ești fericit cînd ai multă avere, atunci Danglars e fericit.

— Și Fernand ?

— Fernand ? Și el e cu totul altul acum.

— Dar cum s-a putut oare îmbogăți un biet pescar catalan, fără mijloace, fără creștere ? Îți spun drept că nu pot să înțeleg.

— Asta n-o înțelege nimeni. Trebuie să fie vreo taină în viața lui, o taină pe care nimeni n-o cunoaște.

— Dar pe ce trepte vizibile a putut urca pînă la o mare avere sau la o înaltă situație ?

— La amîndouă, părinte, la amîndouă ! El are și avere și situație.

— Îmi spui basme.

— E adevărat că seamănă a basm, dar ascultați-mă și veți înțelege : Cu cîteva zile înainte de reîntoarcerea împăratului, lui Fernand îi căzuseră sorții pentru armată. Bourbonii l-au lăsat în pace la catalani, dar Napoleon, reîntorcîndu-se, a poruncit o recrutare peste rînd, și Fernand a fost silit să plece. Am plecat și eu atunci ; dar cum eram mai bătrîn decît Fernand și cum de-abia mă însurasem cu biata mea nevestă, am fost trimis la paza coastelor.

Fernand a fost încorporat în trupele active, a trecut granița cu regimentul său, și a luat parte la bătălia de la Ligny.

În noaptea de după bătălie, Fernand era de pază la ușa generalului, care avea legături tainice cu inamicul. Chiar în noaptea aceea generalul trebuia să treacă la englezi. El îi propuse lui Fernand să meargă cu el ; Fernand primi, își părăsi postul și-l urmă pe general.

Fapta care l-ar fi trimis dinaintea unui consiliu de război, dacă mai rămînea Napoleon pe tron, i-a folosit lui Fernand drept recomandatie pe lângă Bourboni. S-a reîntors în Franța cu gradul de sublocotenent. Și cu protecția generalului, care avea mare trecere, a fost făcut căpitan, în 1823, în timpul războiului din Spania, adică tocmai cînd Danglars se încumeta să facă primele afaceri. Fernand era spaniol, așa că a fost trimis la Madrid, să cerceteze starea de spirit a compatrioților săi. Acolo l-a întîlnit din nou pe Danglars, s-a legat cu el, i-a făgăduit generalului său un sprijin printre regaliștii din capitală și din provincie, a primit la rîndul său făgăduieli, și-a luat angajamente, și-a condus regimentul pe drumuri cunoscute numai de el singur, prin trecătorile pázite de regaliști, și aduse, în sfîrșit, asemenea servicii în campania aceasta scurtă, încît, după luarea Trocaderoului, a fost făcut colo-

nel și a primit crucea de ofițer al Legiunii de Onoare și titlul de conte.

— Soartă ! soartă ! murmură abatele.

— Da, dar ascultați, încă nu v-am spus tot. După terminarea războiului din Spania, cariera lui Fernand se vedea primejduită de lunga pace care făgăduia să domnească în Europa. Numai Grecia se răsculase împotriva Turciei, și își începuse războiul de independență. Toți ochii erau îndreptați spre Atena: era la modă să-i deplîngi sau să-i sprijini pe greci. Guvernul francez, fără să-i apere fățiș, îngăduia, după cum știm, plecările unora într-acolo. Fernand ceru și căpătă învoirea de a merge să lupte în Grecia, rămînînd totuși mai departe înscris în controalele armatei franceze.

Peste cîtva timp se află că domnul conte de Morcerf, fiindcă așa îl chema acum, trecuse în serviciul lui Ali Pașa, cu gradul de general-instructor.

După cum știți, Ali Pașa a fost ucis ; dar înainte de a muri, el răsplăti serviciile aduse de Fernand, lăsîndu-i o sumă uriașă, pe care Fernand o aduse în Franța, unde gradul său de locotenent-general îi fu confirmat.

— Așa că astăzi ?... întrebă abatele.

— Așa că astăzi, povesti mai departe Caderousse, are un palat măreț la Paris, pe strada Helder, nr. 27.

Abatele vru să spună ceva, șovăi o clipă, apoi, stăpînindu-se, întrebă.

— Și Mercédès ? Mi s-a spus că ar fi dispărut.

— A dispărut, răspunse Caderousse, da, a dispărut așa cum dispare soarele, ca să se ivească și mai strălucitor a doua zi.

— S-a îmbogățit și ea ? întrebă abatele, zîbind ironic.

— În clipa de față, Mercédès este una dintre cele mai mari doamne din Paris, răspunse Caderousse.

— Fovestește-mi mai departe, îl îndemnă abatele. Mi se pare că aud povestindu-mi-se un vis. Dar am văzut

eu însumi lucruri atât de uluitoare, încît ceea ce-mi spui mă miră mai puțin.

— Mercédès a fost mai întii deznădăjduită de lovitura care i-l răpea pe Edmond. V-am vorbit despre stăruințele ei pe lângă domnul de Villefort și despre devotamentul ei față de tatăl lui Dantès. În plină deznădejde, o lovi o nouă durere : plecarea lui Fernand, a lui Fernand a cărui crimă n-o cunoștea și pe care-l privea ca pe un frate.

Fernand plecă. Mercédès rămase singură.

Se scurseră pentru ea trei luni de lacrimi : nici o știre de la Edmond, nici o știre de la Fernand ; nimic în fața ochilor, decît un bătrîn care se stingea ucis de deznădejde.

Într-o seară, după ce stătuse toată ziua, după cum se obișnuise, la răspîntia celor două drumuri ce duc de la Marsilia la catalani, ea se înapoie acasă mai mîhnită decît totdeauna : nici iubitul și nici prietenul ei nu se reîntorceau pe vreunul din cele două drumuri, și ea n-avea știri nici de la unul, nici de la celălalt.

Deodată i se păru să aude un pas cunoscut. Mercédès se întoarse neliniștită, ușa se deschise și se ivi Fernand, în uniforma lui de sublocotenent.

Nu numai jumătate din ceea ce deplîngea, dar și o parte din trecutul ei se reîntorcea o dată cu Fernand.

Mercédès îi prinse miinile cu o pornire pe care Fernand o luă drept dragoste, dar care nu era decît bucuria de a nu mai fi singură pe lume și de a revedea în sfîrșit un prieten, după ceasuri îndelungi petrecute în tristețe și singurătate. Și apoi trebuie spus că pe Fernand nu-l urîse niciodată : nu-l iubise, și atîta tot. Un altul stăpînea inima fetei, și acest altul lipsea... dispăruse... murise poate. La gîndul acesta, Mercédès izbucni în suspine și își frînse miinile de durere. Dar gîndul pe care îl respingea altădată, cînd i-l sugera altcineva, îi reveni acum singur în minte. De altfel, bătrînul Dantès însuși îi spunea întruna : „Edmond al nostru a murit, fiindcă dacă n-ar fi murit, s-ar fi întors“.

Cum v-am spus, bătrînul muri. Dacă ar fi trăit, poate că Mercédès nu s-ar fi măritat niciodată cu alt bărbat decît Edmond, căci bătrînul ar fi muștrat-o pentru necredința ei. Fernand înțeluse lucrul acesta. Cînd află despre moartea bătrînului, el veni din nou. De data aceasta era locotenent. La prima călătorie nu suflase o vorbă despre dragostea lui ; la cea de a doua călătorie, el îi reaminti fetei că o iubește. Mercédès îi mai ceru un răgaz de șase luni, ca să-l aștepte și să-l plîngă pe Edmond.

— De fapt; spuse abatele, cu un zîmbet amar pe buze, în total ar fi optsprezece luni. Ce poate cere mai mult logodnicul cel mai iubit chiar ?

Apoi șopti cuvintele poetului englez : *Frailty, thy name is woman!*¹

-- Peste șase luni, urmă Caderousse, se făcu nunta la biserica Accoules.

-- La aceeași biserică unde trebuia să se mărite cu Edmond, șopti preotul. S-a schimbat doar logodnicul, atîta tot...

— Mercédès se mărită deci, continuă Caderousse. Dar, deși ea li se păruse tuturor liniștită, a leșinat totuși cînd a trecut pe dinaintea Réservei, unde cu optsprezece luni mai înainte își sărbătorise logodna cu acela pe care ar fi văzut că-l mai iubea încă, dacă ar fi îndrăznit să-și privească pînă în fundul inimii.

Fernand, mai fericit, dar nu mai liniștit, căci l-am văzut pe-atunci și se temea mereu de reîntoarcerea lui Edmond, Fernand avu grijă să-și mute de îndată nevasta în altă parte și să se depărteze el însuși : altfel ar fi fost și pericolele laolaltă cu amintirile, dacă mai rămînea la catalani.

La opt zile după nuntă plecară amîndoi.

— Și ai mai văzut-o de-atunci pe Mercédès ? întrebă preotul.

¹ Nestatornicie, numele tău este femeie !

— Da, am revăzut-o în timpul războiului din Spania, la Perpignan, unde o lăsase Fernand. Pe atunci își creștea fiul...

Abatele tresări.

— Fiul ? se miră el.

— Da, răspunse Caderousse, îl creștea pe micul Albert.

— Dar ca să poți crește un fiu trebuie să fi primit tu însuși o educație aleasă. Și, după câte am auzit de la Edmond, ea era fiica unui simplu pescar, frumoasă, dar fără cultură.

— Oare atât de puțin își cunoștea Edmond logodnica ? se miră Caderousse. Mercédès ar fi putut ajunge regină, părinte, dacă ar fi să se pună coroana numai pe capetele cele mai frumoase și mai inteligente. Averea ei sporise, și ea crescuse o dată cu averea. Învăța desenul, învăța muzica, învăța de toate. Altminteri, între noi fie vorba, cred că nu făcea toate astea decît ca să se distreze, ca să uite, și că nu-și vira atîtea lucruri în cap decît ca să le înlătore pe cele avute în inimă. Dar acum, ca să spun totul, averea și onorurile trebuie s-o fi consolată, fără îndoială. E bogată, e contesă, și totuși...

Caderousse se opri.

— Și totuși, ce ? întrebă abatele.

— Totuși sînt sigur că nu-i fericită.

— De ce crezi asta ?

— Iată de ce : cînd m-am găsit la mare ananghie, mi-a dat prin gînd că vechii mei prieteni mă vor ajuta cu cîte ceva. M-am dus la Danglars, care nici nu m-a primit măcar. M-am dus la Fernand, care mi-a trimis o sută de franci printr-o slugă.

— Va să zică nu l-ai văzut nici pe unul, nici pe celălalt ?

— Nu ; dar în schimb m-a văzut doamna de Morcerf.

— Cum asta ?

— Cînd am ieșit, mi-a căzut o pungă la picioare ; în pungă se găseau douăzeci și cinci de ludovici : am ridicat

repede capul și am văzut-o pe Mercédès trăgînd perdelele.

— Dar domnul de Villefort ? întrebă abatele.

— El nu mi-a fost prieten ; nici nu-l cunosc măcar. De la el n-aveam nimic de cerut.

— Dar nu știi ce a devenit și ce amestec a avut în nenorocirea lui Edmond ?

— Nu. Atîta știu că, la cităva vreme după arestarea lui Edmond, el s-a însurat cu domnișoara de Saint-Méran și a părăsit, nu mult după aceea, Marsilia. Nici vorbă că dacă și lui i-a mers tot așa de bine cum le-a mers și celorlalți, apoi acum o fi bogat ca Danglars și o fi avînd trecere ca Fernand. Numai eu, după cum vedeți, am rămas sărac, nenorocit și uitat de Dumnezeu.

— Te înșeli, prietene, spuse abatele. Dumnezeu poate să pară uneori că uită, atunci cînd dreptatea lui se odihnește ; dar pînă la urmă vine timpul cînd el își aduce aminte, și iată dovada.

Abatele scoase diamantul din buzunar și i-l întinse lui Caderousse, spunîndu-i :

— Ia-l, prietene ! Ia diamantul, e al tău !

— Cum, numai al meu ? strigă Caderousse. Părinte, nu cumva rîdeți de mine ?

— Diamantul trebuia să fie împărțit între prieteni ; dar cum Edmond n-avea decît un singur prieten, împărțirea devine de prisos. Ia diamantul și vinde-l. Îți mai spun o dată că prețuiește cincizeci de mii de franci și nădăduiesc că suma asta îți va ajunge ca să te scap de sărăcie.

— Părinte, spuse Caderousse, întinzînd sfios o mîină, în timp ce cu cealaltă mîină își ștergea sudoarea care-i șiruia pe frunte, părinte, nu glumiți cu norocul și cu deznădejdea unui om !

— Eu știu și ce e norocul, și ce-i deznădejdea, și n-am să mă joc niciodată cu simțămintele oamenilor. Ia diamantul, dar în schimb...

Caderousse care și atinsese diamantul, își retrase mîina.

Abatele zîmbi.

— ...În schimb, continuă el, dă-mi punga aceea de mătase roșie, pe care domnul Morrel o lăsase pe vatra bătrînului Dantès. Mi-ai spus că o mai ai încă, nu-i așa ?

Caderousse, din ce în ce mai uimit, se îndreaptă spre un dulap uriaș de stejar, îl deschise și-i dădu abatelui o pungă lunguiată, făcută din mătase roșie, roasă de vremuri, împrejurul căreia alunecau două verigi de aramă, care se vedea că odată fuseseră poleite.

Abatele luă punga și puse diamantul în palma lui Caderousse.

— Sînteți cu adevărat omul lui Dumnezeu, părinte ! strigă Caderousse, fiindcă nimeni nu știa că Edmond v-a dat diamantul, și ați fi putut să-l păstrați.

— Așa, își spuse abatele, încet, se vede treaba că tu l-ai fi păstrat, dacă ai fi fost în locul meu... Abatele se ridică, își luă pălăria și mănușile, și spuse : Nu-i așa că tot ce mi-ai spus e adevărul curat și pot să-i dau toată crezarea ?

— Părinte, strigă Caderousse, iată în colțul acesta al peretelui un Crist din lemn sfințit ; pe dulapul de colo iată biblia nevestei mele : deschideți biblia și-am să vă jur cu o mîină pe ea și cu alta întinsă spre Crist, am să jur pe mîntuirea sufletului meu, pe legea mea de creștin că v-am spus totul întocmai cum s-a petrecut și cum îngerul oamenilor i-l va șopti lui Dumnezeu în ziua judecării de apoi !

— Bine, spuse abatele, încredințat după tonul lui Caderousse că nu fusese mințit, bine. Îți doresc ca banii să-ți alunge nevoile ! Adio, mă duc departe de oamenii care-și fac unii altora atîtea rele.

Și abatele, scăpînd anevoie de însuflețitele mulțumiri ale lui Caderousse, ridică el însuși drugul de la ușă, ieși, încăleacă, îl salută pentru ultima oară pe hangiul care nu mai contenea cu mulțumirile, și plecă în aceeași direcție de unde venise.

Cînd Caderousse se reîntoarse, o văzu în spatele lui pe Carconta, mai gălbejită și dîrdîind mai tare ca oricînd.

— E adevărat ce-am auzit ? întrebă ea.

— Ce-ai auzit ? Că ne-a dat numai nouă diamantul ? strigă Caderousse aproape înnebunit de bucurie.

— Da.

— Chiar așa-i ! Uite-l !

Femeia îl privi o clipă ; apoi spuse cu glas înăbușit :

— Și dacă e fals ?

Caderousse păli și se clătină.

— Fals ? șopti el. Fals... De ce mi-ar fi dat un diamant fals ?

— Ca să-ți afle taina fără să-ți plătească, nătărăule !

Caderousse rămase o clipă strivit de povara bănuielii acesteia.

— Vom vedea noi, îndată ! strigă el mai apoi, luîndu-și pălăria și punînd-o peste batista roșie care-i acoperea capul.

— Ce-ai să faci ?

— La Beaucaire e tîrg. Sînt acolo giuvaergii veniți din Paris. Mă duc să le arăt diamantul. Tu, nevastă, păzește casa. Peste două ceasuri sînt înapoi.

Și Caderousse se repezi afară, pornind în goană pe drumul opus aceluia de-a lungul căruia plecase necunoscutul.

— Cincizeci de mii de franci ! șopti Carconta, rămasă singură. Aștia sînt bani... dar nu sînt o avere.

Capitolul XI

REGISTRUL INCHISORILOR

A doua zi după întîmplarea petrecută pe drumul dintre Bellegarde și Beaucaire, pe care am povestit-o, un bărbat de vreo treizeci și doi de ani, îmbrăcat într-un frac alb-bastu-deschis, cu pantaloni de nanchin și vestă albă, avînd totodată și ținuta, și accentul englezesc, se înfățișă primarului Marsiliei.

— Domnule, îi spuse el, sînt reprezentantul firmei Thomson & French din Roma. De zece ani lucrăm cu firma Morrel & fiul din Marsilia. În legăturile acestea am angajat aproape o sută de mii de franci, și ne cam neliniștește zvonul că firma Morrel e aproape ruinată. Am venit special de la Roma ca să vă cer informații asupra acestei firme.

— Domnule, îi răspunse primarul, știu într-adevăr că de vreo patru sau cinci ani, domnul Morrel pare urmărit de ghinion : i s-au înecat, una după alta, patru sau cinci corăbii, a dat de trei sau de patru ori faliment. Dar deși îmi datorează și mie vreo douăsprezece mii de franci, nu se cuvine ca eu să vă dau informații asupra averii sale. Întrebați-mă ce cred, ca primar, despre domnul Morrel și vă voi răspunde că e un om de o cinste desăvîrșită și că pînă acum și-a ținut toate angajamentele cu exactitate. Iată tot ce vă pot spune, domnule. Dacă însă vreți să aflați mai multe, adresați-vă domnului de Boville, inspec-

tor al închisorilor, strada Noailles nr. 15. După cîte ştiu, el are două sute de mii de franci plasați la Casa Morrel și dacă într-adevăr e ceva de temut, cum suma asta e mult mai mare decît a mea, pesemne că-l veți găsi mai bine informat decît mine în această privință.

Englezul păru să aprecieze înalta delicatețe a primarului. Salută, ieși în stradă și porni la drum, cu mersul acela caracteristic fiilor Marei Britanii, îndreptîndu-se spre adresa indicată.

Domnul de Boville se află în cabinetul său. Zărindu-l, englezul tresări, ca și cum n-ar fi fost prima dată cînd se găsea în fața aceluia pe care-l vizita. Domnul de Boville, însă, părea atît de deznădăjduit, încît se vedea bine că mintea îi era absorbită de un singur gînd care-l preocupa în clipa aceea, nedînd răgaz nici amintirilor, și nici imaginației să rătăcească în trecut.

Englezul, cu sîngele rece specific poporului său, îi puse, aproape cu aceleași cuvinte, aceeași întrebare pe care i-o pusese și primarului Marsilie.

— Domnule, răspunse domnul de Boville, din nenorocire, temerile dumneavoastră sînt cum nu se poate mai întemeiate. Aveți în față un om deznădăjduit. Am plasat la Casa Morrel două sute de mii de franci ; acești două sute de mii de franci sînt zestrea fiicei mele, pe care mă gîndisem s-o căsătoresc peste vreo două săptămîni. Banii trebuiau să mi se înapoieze, o sută de mii la 15, luna aceasta, și o sută de mii la 15, luna viitoare. Îl înștiințasem pe domnul Morrel despre faptul că dorcam ca banii să-mi fie înapoiați fără amînare, și iată că el a venit aici, domnule, abia acum o jumătate de ceas, ca să-mi spună că dacă vasul său „Faraonul“ nu se reîntoarce pînă în ziua de 15, o să-i fie cu neputință să-mi plătească.

— Toate acestea seamănă cum nu se poate mai bine cu o amînare de termen, spuse englezul.

— Mai bine spuneți că seamănă cu un faliment, domnule ! strigă domnul de Boville, disperat.

Englezul se gîndi o clipă, apoi spuse :

— Aşadar, plata poliţei acesteia vă îngrijorează ?

— Adică o privesc ca pierdută.

— Iată, v-o cumpăr eu.

— Dumneavoastră ?

— Da, eu.

— Fără îndoială înşă că vreţi să v-o dau la preţ foarte scăzut.

— Nu; la valoarea de două sute de mii de franci. Firma noastră nu face asemenea afaceri, adăugă englezul rîzînd.

— Şi cum îmi veţi plăti ?

— Cu bani gheaţă.

Englezul scoase din buzunar un teanc de bancnote, cam de două ori cît suma pe care domnul de Boville se temea să n-o piardă.

O licărire de bucurie trecu pe faţa domnului de Boville. Totuşi, el se forţă să se stăpînească şi spuse :

— Trebuie să vă previn, domnule, că, după cîte se pare, nu veţi căpăta nici şase la sută din suma aceasta.

— Nu mă priveşte, răspunse englezul. Asta priveşte numai firma Thomson & French, în numele căreia lucrez. Poate că firma are interes să grăbească ruina vreunei case rivale... Eu atîta ştiu doar, domnule, că sînt gata să vă număr suma, în schimbul unui transfer pe care va trebui să mi-l faceţi. Număi că v-aş cere şi eu ceva, drept comision.

— Sigur, domnule, aşa se şi cuvine ! spuse domnul de Boville. Comisionul obişnuit este de unu şi jumătate : vreţi să vă dau doi ? Vreţi trei ? Vreţi cinci ? Vreţi mai mult, la urma urmei ? Spuneţi-mi !

— Domnule, rise englezul, şi eu sînt lă fel ca firma noastră. Nu mă ocup cu asemenea afaceri. Nu ; eu vă cer cu totul altceva.

— Atunci spuneţi-mi. Vă ascult.

— Sînteţi inspector al închisorilor ?

— Da, de paisprezece ani...

— Aveți o memorie strașnică, domnule. Vă amintiți
— Fără îndoială că le am.
— La registrele acestea sînt adăugate și notele pri-
vitoare la deținuți ?

— Fiecare deținut își are dosarul său.
— Atunci ascultați, domnule. La Roma am avut ca
educator pe un biet abate, care a dispărut pe neașteptate.
Am aflat mai apoi că a fost închis în castelul d'If și aş
dori să aflu cîteva amănunte despre moartea lui.

— Cum se numea ?
— Abatele Faria.
— Mi-l amintesc cum nu se poate mai bine ! spuse
domnul de Boville. Era nebun.

— Aşa se spunea.
— Fără îndoială că era nebun !
— Se poate. Şi ce fel de nebunie avea ?
— Pretindea că ştie locul unde se află o comoară
uriaşă, şi oferea sume nebuneşti stăpînirii dacă i-ar fi
dat drumul.

— Bietul om ! Şi a murit ?
— Da, domnule, a murit acum vreo cinci sau şase
luni, în februarie trecut.

— Aveți o memorie strașnică, domnule. Vă amintiți
atît de bine datele !

— Îmi amintesc data aceasta, pentru că moartea bie-
tului om a fost însoțită de o întîmplare foarte ciudată.

— Pot să aflu şi eu despre ce întîmplare e vorba ?
întrebă englezul, cu o curiozitate pe care un bun obser-
vator ar fi fost mirat s-o găsească pe fața lui calmă.

— Sigur că da, domnule. Celula abatelui se afla la
vreo cincisprezece-douăzeci de metri depărtare de celula
unui fost agent bonapartist, unul dintre cei ce lucraseră
cel mai mult pentru reîntoarcerea uzurpatorului în 1815,
un om foarte hotărît şi foarte primejdios.

— Zău ? se miră englezul.

— Da, răspunse domnul de Boville. Am avut prilejul să-l văd eu însumi pe omul acesta în 1816 sau 1817, și nu te puteai coborî în celula lui decît întovărășit de cîtiva soldați : omul m-a impresionat adînc și nu-i voi uita niciodată chipul.

Englezul zîmbi pe neobservate.

— Spune-ați, deci, că între cele două celule...

— Între cele două celule era o distanță de douăzeci de metri, dar se pare că Edmond Dantès...

— Cum îl chema pe omul acela periculos ?

— Edmond Dantès. Da, domnule, se pare că Edmond Dantès își făcuse rost sau își fabricase singur niște unelte, căci s-a găsit un tunel prin care comunicau cei doi deținuți.

— Fără îndoială că tunelul fusese făcut ca să le înlesnească evadarea, nu ?

— Exact. Dar din nefericire pentru deținuți, abatele Faria suferi un atac de catalepsie și muri.

— Înțeleg ; lucrul acesta a pus capăt pe neașteptate planurilor de evadare.

— Pentru deținutul mort, chiar așa a fost, răspunse domnul de Boville, dar pentru cel rămas în viață n-a fost așa. Dimpotrivă, Dantès a găsit un prilej de a-și grăbi fuga. El credea, fără îndoială, că deținuții morți în castelul d'If erau înmormîntați într-un cimitir obișnuit. De aceea a dus mortul în camera sa, i-a luat locul în sacul unde fusese cusut și a așteptat momentul înmormîntării.

— A fost un mijloc cutezător și care arată că avea o oarecare îndrăzneală, vorbi englezul.

— V-am spus doar, domnule, că era un om foarte periculos. Din fericire, tot el a scăpat stăpînirea de temerile pe care le avea în privința lui.

— Cum asta ?

— Nu pricepeți ?

— Nu.

— Castelul d'If n-are cimitir. Morții sînt aruncați de-a dreptul în mare, după ce li se leagă de picioare o ghiulea de treizeci și șase.

— Ei, și ? făcu englezul, ca și cum ar fi fost greu de cap.

— Ei, și i s-a legat și lui Dantès o ghiulea de treizeci și șase la picioare, după care a fost zvîrlit în mare.

— Zău ? se miră englezul.

— Da, domnule, continuă inspectorul. Vă dați seama ce mirat trebuie să fi fost fugarul nostru, cînd s-a simțit prăbușindu-se din virful stîncilor. Aș fi vrut să-l văd cum arăta atunci.

— N-ar fi fost lesne.

— Ce-are a face ? ! spuse domnul de Boville, pe care siguranța că va recăpăta cei două sute de mii de franci îl înveselise. Ce-are a face ? ! Îmi închipui cam cum trebuie să fi arătat.

Și izbucni în rîs.

— Și eu mi-l închipui, spuse englezul.

Și începu să rîdă, la rîndul său, dar așa cum rîd englezii, adică numai din virful buzelor.

— Așadar, continuă el, liniștindu-se cel dintîi, așadar fugarul s-a înecat.

— Înecat de-a binelea.

— Iar guvernatorul castelului a scăpat și de un deținut furios și de unul nebun !

— Chiar așa.

— Dar s-a întocmit vreun act cu prilejul acesta ? întrebă englezul.

— Da, da, un act de deces. Înțelegeți, rudele lui Dantès, dacă are rude, puteau să aibă interes să știe sigur dacă e mort sau viu.

— În felul acesta, rudele pot fi liniștite acum, dacă au ceva de moștenit de pe urma lui. E mort de-a binelea ?

— Nici vorbă că da. Și li se poate elibera certificatul, cînd vor vrea.

— Foarte bine, spuse englezul. Dar să ne întoarcem la registre.

— Adevărat. Povestea asta ne-a depărtat de ele. Iertați-mă.

— Pentru ce să vă iert ? Pentru poveste ? N-aș avea de ce. Mi s-a părut interesantă.

— Și chiar este. Va să zică doriți să vedeți tot ce e în legătură cu bietul abate, care, în ceea ce-l privește, era blindețea în persoană ?

— Mi-ar face plăcere.

— Poftiți în cabinetul meu și am să vă arăt.

Trecură amîndoi în cabinetul domnului de Boville.

Acolo, totul se găsea în cea mai perfectă ordine : fiecare registru se afla la numărul său, fiecare dosar la locul știut. Inspectorul îl pofti pe englez să ia loc în fotoliu și-i puse dinainte registrul și dosarul castelului d'If, lăsîndu-l să-l răsfoiască în voie, în timp ce el, așezat într-un colț, își citea ziarul.

Englezul găsi lesne dosarul abatelui Faria ; dar se părea că povestea pe care i-o spusese domnul de Boville îl interesase cît se poate de mult, căci, după ce citi primele acte, continuă să răsfoiască pînă ce ajunse la teancul de hîrtii în legătură cu Edmond Dantès. Acolo găsi toate lucrurile orînduite la locul lor : denunțul, interrogatoriul, cererea lui Morrel, nota domnului de Villefort. El împături binișor denunțul, îl puse în buzunar, citi interrogatoriul și văzu că numele lui Noirtier nu fusese pomenit, citi în grabă cererea din 10 aprilie 1815 prin care Morrel, după sfatul substitutului, exagerase dintr-o pornire cum nu se poate mai bună, dat fiind că pe-atunci Napoleon mai domnea încă, serviciile aduse de Dantès cauzei imperiale, servicii pe care certificarea lui Villefort le făceau de netăgăduit. Atunci înțelese totul. Cererea către Napoleon, păstrată de Villefort, devenise în timpul celei de a doua Restaurații o armă înfricoșătoare în mîinile procurorului regal. El nu

se miră deci cînd, răsfoind mai departe registrul, dădu peste nota aceasta, pusă în acoladă, alături de numele său :

EDMOND DANTÈS

Bonapartist înverșunat, a luat parte activă la înapoierea din insula Elba.

A fi ținut în cea mai mare taină și sub cea mai aspră supraveghere.

Dedesubtul acestor rînduri, o altă mînă scrisese :

„Văzut nota de mai sus, nimic de făcut“.

Numai că, punînd alături scrisul din acoladă cu certificarea făcută în josul cererii lui Morrel, el căpătă convingerea că nota din acoladă era scrisă de aceeași mînă care făcuse certificarea, adică de mîna lui Villefort.

Cît despre nota care însoțea acolada, englezul înțelese că ea trebuie să fi fost scrisă de vreun inspector care se interesase în treacăt despre situația lui Dantès, dar pe care informațiile citate mai sus îl puseseră în neputință să dea urmare interesului arătat.

După cum am spus, inspectorul, din discreție și ca să nu-l stînjenească pe elevul abatelui Faria în cercetările lui, se trăsesse deoparte și citea *Drapelul Alb*.

De aceea el nu văzu cum englezul împăturește și viră în buzunar denunțul scris de Danglars sub umbrarul de la Réserve, denunț purtînd ștampila poștei din Marsilia, cu data de 27 februarie, orele șase seara.

Dar trebuie spus că, chiar dacă l-ar fi văzut inspectorul dădea prea puțină importanță denunțului și prea multă importanță celor două sute de mii de franci, ca să se împotrivească la ceea ce făcea englezul, chiar dacă fapta acestuia ar fi fost cît se poate de incorectă.

— Mulțumesc, spuse englezul, închizînd cu zgornot registrul. Am tot ce-mi trebuie. Acum e rîndul meu să-mi țin făgăduiala : faceți-mi o simplă notă de transfer a poliției. Recunoașteți prin ea că ați primit suma, și vă număr banii.

Spunînd acestea, îi făcu loc la birou domnului de Bo-ville, care se așeză fără multe mofturi și se grăbi să scrie transferul cerut, în timp ce englezul număra bancnotele pe marginea biroului.

Capitolul XII

CASA MORREL

Dacă cineva care ar fi cunoscut interiorul casei Morrel ar fi părăsit Marsilia cu câțiva ani mai înainte și s-ar fi reîntors în epoca despre care vorbim, ar fi găsit aici o mare schimbare.

În locul aerului de viață, de bunăstare și de fericire, care se revarsă, ca să zicem așa, dintr-o casă plină de belșug, în locul chipurilor voioase ivindu-se pe după perdelele de la ferestre, în locul funcționarilor grăbiți să străbată coridoarele, cu pana prinsă după ureche, în locul curții pline de baloturi, răsunînd de strigătele și de rîsetele hamalilor, ar fi întilnit, de la primul pas, o priveliște tristă și moartă. În coridoarele pustii și în curtea goală nu mai rămăseseră decît doi dintre numeroșii funcționari care umpluseră altădată birourile. Unul dintre ei era tînăr, de douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani și se numea Emmanuel Raymond. El se îndrăgostise de fiica domnului Morrel și rămăsese în casa acestuia, cu toate străduințele părinților săi de a-l scoate de acolo. Celălalt era un slujbaş mărunt de la casierie bătrîn și chior, răspunzînd la numele de Coclès, poreclă dată de tinerii ce umpluseră pe vremuri stupul acesta zumzuitor, astăzi aproape nelocuit, și care poreclă îi înlocuise atît de bine și pe deplin adevăratul nume, încît, după toate probabilitățile, omul

nici nu s-ar mai fi întors măcar dacă s-ar fi auzit strigat pe numele scris în acte.

Coclès rămăsese în slujba domnului Morrel și se petrecuse o ciudată schimbare în situația lui : se înălțase la gradul de casier și se coborîse totodată la rangul de servitor.

Asta nu însemna însă că nu rămăsese același Coclès, bun, răbdător, devotat, dar de neclintit în ceea ce privește aritmetica, singurul lucru cu privire la care ar fi ținut piept întregii lumi, chiar și domnului Morrel. Căci nu cunoștea altceva decît tabla lui Pytagora, pe care o știa ca pe apă, oricum ai fi întors-o și în orice încurcătură ai fi încercat să-l vîri.

În mijlocul tristeții care năpădisese casa Morrel, Coclès era de altfel singurul care rămăsese nepăsător. Dar, să nu ne înșelăm : nepăsarea lui nu venea din vreo lipsă de afecțiune, ci, dîmpotrivă, i se trăgea dintr-o convingere neclintită. Asemenea șoarecilor, despre care se spune că părăsesc încetul cu încetul corabia osîndită de soartă să piară în valuri, încît atunci cînd vasul pornește în larg nu mai rămîne nici unul dintre ei pe bord, întreaga mulțime a funcționarilor și a slujbașilor care trăiseră de pe urma casei armatorului goliseră încetul cu încetul biroul și magazia. Coclès îi privise cum se depărtau toți, fără să-i dea măcar prin gînd să vadă motivele plecării. După cum am spus, pentru Coclès totul se reducea la o chestiune de cifre și, de douăzeci de ani de cînd se găsea în casa Morrel, el văzuse totdeauna făcîndu-se cu atîta regularitate plățile, încît nici nu i-ar fi trecut măcar prin minte că regularitatea aceasta ar putea să dispară și că plățile ar putea fi suspendate, după cum unui morar, care ar avea o moară alimentată de ape bogate ale unui rîu, nu i-ar trece prin minte că riul ar putea să nu mai curgă într-o bună zi. Într-adevăr, pînă atunci nu se petrecuse nimic care, să zdruncine cît de cît convingerea lui Coclès. La ultimul sfîrșit de lună, plățile fuseseră făcute cu o punctualitate

riguroasă. Coclès descoperise o greșeală de șaptezeci de centime făcută de domnul Morrel în dauna sa și, în aceeași zi, adusese cei paisprezece bănuți pe care-i găsisese în plus. Domnul Morrel îi luase cu un zîmbet melancolic pe buze și îi lăsase să cadă într-un sertar aproape gol, spunînd :

— Bine, Coclès. Ești perla casierilor.

Iar Coclès plecase cum nu se poate mai mulțumit. Căci o laudă din partea domnului Morrel, această perlă a oamenilor cinstiți din Marsilia, îl măgulea pe Coclès mai mult decît o primă de cincizeci de taleri.

Dar de la sfîrșitul acesta de lună, atît de victorios dus la capăt, domnul Morrel trecuse prin ceasuri cumplite. Ca să-i poată face față, el își strînsese toate resursele, și temîndu-se ca nu cumva, fiind văzut că recurge la astfel de mijloace, să se răspîndească în Marsilia zvonul despre strîmtoarea sa, plecase el însuși la tîrgul din Beaucaire, să vîndă cîteva giuvaeruri de-ale soției și ficei sale, și o parte din argintărie. Datorită sacrificiului acestuia, totul se petrecuse și de data asta spre cea mai mare cinste a firmei Morrel. Dar casa rămăsese cu desăvîrșire goală. Creditul, înspăimîntat de zvonuri, se retrăsese cu obișnuitul lui egoism ; iar ca să poată face față celor o sută de mii de franci ce trebuiau plătiți domnului de Boville la 15 ale lunii în curs, cît și celor o sută de mii de franci ce trebuiau plătiți la 15 ale lunii viitoare, lui Morrel nu-i mai rămăsese altceva decît nădejdea reîntoarcerii „Faraonului“, despre care un vas ce ridicase ancora o dată cu el și sosise la Marsilia îi adusese vestea plecării.

Dar vasul acela, care venea, ca și „Faraonul“, din Calcutta, sosise în port de cincisprezece zile. Iar de la „Faraon“ nu se mai primise nici o știre.

Iată deci cum stăteau lucrurile a doua zi după ce, terminînd cu domnul de Boville importanta afacere despre care am vorbit, trimisul Casei Thompson & French din Roma se prezentă la domnul Morrel.

Trimisul fu primit de Emmanuel. Pe Emmanuel îl înspăimînta fiecare nou venit, căci fiecare chip nou anunța un nou creditor neliniștit, venind să-l cerceteze pe stăpînul casei. De aceea, ca să-i înlătore patronului neplăcerea acestei vizite, îl întrebă pe englez ce dorește. Dar englezul îi declară că n-avea nimic de vorbit cu domnul Emmanuel, și că voia să-i vorbească domnului Morrel, în persoană. Emmanuel îl chemă, oftînd, pe Coclès. Coclès apăru, și tînărul îi porunci să-l conducă pe străin la domnul Morrel.

Coclès porni înainte, iar străinul îl urmă.

Pe scară se întîlniră cu o fată de vreo șaisprezece-saptesprezece ani, care-l privi cu neliniște pe străin.

Coclès nu băgă de seamă expresia aceasta a feței ei, care, totuși, nu putuse să-i scape străinului.

— Domnul Morrel e în cabinetul său, nu-i așa, domnișoară Julie ? întrebă casierul.

— Da, cel puțin așa cred, răspunse fata, șovăind. Vezi mai întîi, Coclès, și dacă tata e acolo, anunță-l pe domnul.

— N-ar avea nici un rost să mă anunțe, domnișoară, răspunse englezul. Domnul Morrel nu-mi cunoaște numele. Omul acesta n-are decît să-i spună că sînt reprezentantul firmei Thompson & French din Roma, firmă cu care casa tatălui dumneavoastră are legături.

Fata păli și continuă să coboare pe scară, în timp ce Coclès și străinul porniră să urce mai departe.

Ea pătrunse în biroul unde stătea Emmanuel, iar Coclès, cu ajutorul unei chei pe care o avea și care îi anunța rarele-i intrări la patron, deschise o ușă așezată în colțul coridorului celui de al doilea etaj, îl pofti pe străin într-o anticameră, deschise o a doua ușă, pe care o închise apoi, și, după ce-l lăsă singur o clipă pe trimisul firmei Thompson & French, se reîntoarse, făcîndu-i semn că poate să intre.

Englezul intră și-l găsi pe Morrel stînd dinaintea unei mese și pîlînd în fața înfricoșătoarelor coloane de cifre din registrul unde erau scrise pierderile.

Dînd cu ochii de străin, Morrel închise registrul, se ridică și-i întinse un scaun ; apoi, cînd văzu că străinul se așezase, se așeză și el.

Acești paisprezece ani care trecuseră îl schimbaseră cu totul pe domnul Morrel. La începutul povestirii noastre el avusese treizeci și șase de ani, iar acum se apropia de cincizeci ; părul îi albise, grijile îi brăzdaseră fruntea ; privirea lui, altădată sigură și hotărîtă, devenise vagă și șovăielnică, părăind mereu că se teme să nu fie silit să se oprească asupra vreunei idei sau a vreunui om.

Englezul îl privi cu un simțămînt de curiozitate amestecat cu interes.

— Domnule, spuse Morrel, căruia privirea aceasta părea că-i sporește tulburarea, ați vrut să-mi vorbiți, nu ?

— Da, domnule. Știți din partea cui vin, nu-i așa ?

— Din partea firmei Thompson & French, după cîte mi-a spus casierul.

— V-a spus adevărul, domnule. Firma Thompson & French avea de plătit în Franța, în cursul lunii acesteia și a lunii viitoare, trei sau patru sute de mii de franci și, cunoscînd exactitatea dumneavoastră nedezmînițită, a adunat toate polițele pe care le-a găsit semnate de dumneavoastră și m-a însărcinat, pe măsură ce ele ajung la scadență, să iau bani de la dumneavoastră și să-i folosesc pentru nevoile firmei noastre.

Morrel oftă din greu și își trecu palma peste fruntea acoperită de sudoare.

— Așadar, domnule, întrebă el, aveți polițe semnate de mine ?

— Da, domnule, pentru o sumă destul de mare.

— Pentru ce sumă ? întrebă Morrel cu o voce pe care încerca s-o facă să pară sigură.

— Mai întii, spuse englezul, scoțînd un teanc de hîrtii din buzunar, iată un transfer de două sute de mii de franci făcut firmei noastre de către domnul de Boville, inspector

al închisorilor. Récunoașteți datoria aceasta către domnul de Boville ?

— Da, domnule. E un plasament pe care l-a făcut la mine acum cinci ani, cu o dobîndă de 4,50%.

— Și pe care trebuie s-o plătiți...

— Jumătate la 15 al acestei luni, jumătate la 15, luna viitoare.

— Așa este ! Iată apoi treizeci și două de mii cinci sute de franci de plătit la sfîrșitul lunii ; sînt polițe semnate de dumneavoastră și trecute nouă de către terțe persoane.

— Le recunosc, spuse Morrel, care roșea de rușine, gîndindu-se că pentru prima dată în viața sa poate că nu va putea să-și onoreze semnătura. Asta-i tot ce aveți ?

— Nu, domnule. Mai am încă, pentru sfîrșitul lunii viitoare, valorile acestea, pe care ni le-au trecut Casa Pascal și firma Wild & Turner din Marsilia ; cam vreo cincizeci și cinci de mii de franci. În total două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci.

Cît suferea bietul Morrel în timp ce i se spuneau toate acestea, ar fi cu neputință de arătat.

— Două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci ! repetă el, fără să-și dea seama.

— Da, domnule, răspunse englezul. N-am să vă ascund însă, continuă el după o clipă de tăcere, că recunoscînd cîstea dumneavoastră, nepătată pînă acum, am aflat totuși de zvonul stîrnit în Marsilia, cum că dumneavoastră n-ați mai putea face față plăților.

La ieșirea aceasta aproape brutală, Morrel păli.

— Pînă acum, spuse el, și sînt mai mult de douăzeci și patru de ani de cînd am primit firma din mîinile tatei, care o girase el însuși timp de treizeci și cinci de ani, pînă acum, domnule, nici o hirtie semnată Morrel și fiul n-a fost adusă la noi fără să fie plătită.

— Da, știu asta, răspunse englezul, dar spuneți-mi sincer, ca între oameni de onoare : acum veți mai plăti cu aceeași exactitate ?

Morrel tresări și-l privi pe cel ce-i vorbea astfel, cu mai multă încredere decât pînă atunci.

— La întrebări puse atît de deschis, spuse el, trebuie să dau un răspuns sincer. Da, domnule, voi plăti, dacă, după cum nădăjduiesc, corabia mea se va reîntoarce cu bine, fiindcă reîntoarcerea ei îmi va readuce creditul pe care nenorocirile suferite una după alta mi l-au răpit. Dar dacă, din nenorocire, „Faraonul“, acest ultim mijloc care mi-a mai rămas, pier...

Ochii bietului armator se umplură de lacrimi.

— Atunci, întrebă englezul, dacă acest ultim mijloc care v-a mai rămas pier...

— Atunci, continuă Morrel, mi-e greu s-o spun... dar sînd obișnuit cu nenorocirile, trebuie să mă obișnuiesc și cu rușinea, și cred că voi fi silît să suspend plățile.

— N-aveți cumva prieteni care v-ar putea da o mînă de ajutor ?

Morrel zîmbi cu tristețe.

— În afaceri, domnule, știți foarte bine că nu există prieteni. Nu există decât parteneri de afaceri.

— E adevărat, șopti englezul. Așadar, nu mai aveți nici o nădejde ?

— Una singură.

— Ultima ?

— Ultima.

— Și dacă vi se spulberă și ea...

— Atunci sînt pierdut, domnule, cu totul pierdut.

— Cînd veneam la dumneavoastră, tocmai intra o corabie în port.

— Știu, domnule. Un tînăr care a rămas credincios nenorocului meu își petrece mai tot timpul pe o terasă așezată deasupra casei, nădăjduind că va putea să fie cel

dintii care să-mi aducă o veste bună. De la el am aflat despre sosirea corăbiei aceleia.

— Și nu era a dvs. ?

— Nu. Era „Gironda“, o corabie din Bordeaux ; se reîntoarce și ea din India, dar nu e a mea.

— Poate că știe ceva despre „Faraon“ și vă aduce vești.

— Trebuie să vă spun, domnule, că mă tem aproape tot atît de mult să primesc vești despre nava mea, pe cît mă tem să rămîn în nesiguranță. Cel puțin nesiguranța mai îmi lasă încă speranțe.

Apoi Morrel adăugă cu o voce înăbușită :

— Întîrzierea aceasta nu este firească ; „Faraonul“ a plecat din Calcutta la 5 februarie ; trebuia să sosească aici de mai bine de o lună.

— Ce s-aude ? întrebă englezul. Ce înseamnă zgomotul acesta ?

— Doamne ! Doamne ! strigă Morrel, pîlind. Ce s-o mai fi întîmplat ?

Într-adevăr, se auzeau zgomote pe scară ; se auzeau tropăituri și chiar un vaiet îndurerat.

Morrel se ridică cu gînd să deschidă ușa, dar puterile îl părăsiră și se prăbuși în fotoliu.

Cei doi oameni rămaseră unul în fața celuiilalt. Morrel tremura din tot corpul, străinul îl privea cu o milă adîncă. Zgomotul încetase, dar s-ar fi spus că Morrel aștepta ceva ; zgomotul avusese o cauză și trebuia să aibă și o urmare.

Străinului i se păru că aude pași urcînd încetîșor pe scară și că pașii, care erau ai mai multor persoane, se opresc în coridor.

O cheie fu vîrîtă în broasca primei uși și se auzi ușa scîrțîind în balamale.

— Numai doi oameni au cheia ușii acesteia, murmură Morrel : Coclès și Julie.

În același timp se deschise cea de a doua ușă, și în pragul ei se ivi Julie, palidă și cu obrazii scăldați în lacrimi.

Morrel se ridică tremurînd și se rezemă de brațul fotoliului, căci altfel n-ar fi putut să se țină pe picioare. Ar fi vrut să întrebe, dar nu mai avea glas.

— Tată ! spuse Julie, împreunîndu-și mîinile, iartă-i copilei tale că îți aduce o veste atît de rea !

Morrel păli de moarte ; Julie se aruncă în brațele lui.

— Tată ! tată ! strigă ea. Curaj !

— Așadar și „Faraonul“ e pierdut ? întrebă Morrel, cu o voce sugrumată.

Julie nu-i răspunse, dar îi făcu un semn afirmativ din cap, strîngîndu-se la pieptul tatălui ei.

— Și echipajul ? întrebă Morrel.

— A fost salvat, răspuns Julie, salvat de corabia bordaleză care a sosit în port.

Morrel își ridică mîinile spre cer, cu o expresie de resemnare și de recunoștință sublimă.

— Îți mulțumesc, Doamne ! spuse el. Cel puțin nu mă lovești decît pe mine.

Oricît sînge rece ar fi avut englezul, o lacrimă îi umezi totuși pleoapa.

— Intrați, spuse Morrel, intrați, fiindcă îmi închipui că trebuie să fiți cu toții la ușă.

Într-adevăr, abia rostise cuvintele acestea, că doamna Morrel și intră, suspinînd. După ea veni Emmanuel. În fund, în anticameră, se vedeau chipurile aspre a șapte sau opt marinari pe jumătate goi. Văzîndu-i, englezul tresări ; făcu un pas înainte, ca și cum ar fi vrut să-i întîmpine, dar se stăpîni și se trase în colțul cel mai întunecat și mai depărtat al încăperii.

Doamna Morrel se așează în fotoliu, luă în mîinile ei una din mîinile soțului, în timp ce Julie rămăsese sprijinită de pieptul tatălui său. Emmanuel stătea în mijlocul camerei, părăind că face legătura între grupul familiei Morrel și marinarii care rămăseseră la ușă.

— Cum s-a întîmplat nenorocirea ? întrebă Morrel.

— Vino mai aproape, Penelon, și povestește, spuse Emmanuel.

Un marinar bătrîn, ars de soarele ecuatorului, înaintă, răsucind în mîini resturile unei pălării.

— Bună ziua, domnule Morrel, vorbi el ca și cum ar fi părăsit Marsilia abia din ajun și s-ar fi înapoiat de la Aix sau de la Toulon.

— Bună ziua, prietene, îi răspunse armatorul, nepu-tîndu-și stăpîni un zîmbet printre lacrimi. Dar unde e căpitanul ?

— Păi, căpitanul, domnule Morrel, a rămas bolnav la Palma. Dar, dac-o vrea Dumnezeu, n-o să i se întîmple nimic și o să-l vedeți peste cîteva zile venind la fel de sănătos ca dumneavoastră sau ca mine.

— Bine... Acum vorbește, Penelon, spuse domnul Morrel.

Penelon își trecu dintr-o falcă în alta bucata de tutun pe care o mesteca, își puse mîna la gură, se întoarse, trînti un scuipat lung și negricios în anticameră, își trase un picior înainte și se legănă din șolduri.

— Pe-atunci, domnule Morrel, începu el, ne găseam așa, cam între Capul Blanc și Capul Boyador, împinși de un vînt zdravăn dinspre sub-sud-vest, după ce ne bălăciserăm vreo opt zile liniștite. Cînd, deodată, căpitanul Gaudmard se apropie de mine. Eu, trebuie să vă spun, eram la cîrmă. Căpitanul îmi zice :

„Taică Penelon, ce zici despre norii ăia care se ridică la orizont ?“

Tocmai la ei mă uitam și eu atunci. „Ce să zic, căpitane ? Mi se pare că urcă ceva mai repede decît le-ar sta bine și că sînt mai negri decît se cuvine unor nori care n-ar avea gînduri rele.“ „Așa cred și eu, spuse căpitanul, și mă duc să iau toate măsurile. N-avem pinze îndeajuns pentru vîntul care o să se stîrnească... Hola, he ! puneți mîna și strîngeți rîndunica și trageți jos focul triumfiular !“

Era și timpul ; nici n-au apucat oamenii să execute ordinul, că vîntul ne și prinsese din urmă, iar corabia se pleca pe o parte.

„Bun ! zice căpitanul. Tot avem prea multe pînze. Pregătiți-vă să strîngeți și pînza mare !“

Peste cinci minute, pînza mare era strînsă și înaintam numai cu mizena, cu hunierele și cu papagalii.

„Ia ascultă, taică Penelon, zice căpitanul, ce tot dai din cap ?“

„Păi dacă aș fi în locul dumitale, eu aș schimba calea.“

„Cred că ai dreptate, bătrîne, zice căpitanul. O să fie un pic de vînt.“

„Vezi să nu, căpitane, îi spun eu. Cine s-ar gîndi să cumpere ce vine de-acolo doar pe prețul unui vînt, ar cîștiga ceva parale. Ori vine o furtună în toată regula, ori nu mă pricep eu nici cît negru sub unghie.“

Vezi că se vedea vîntul stîrnindu-se, așa cum se stîrnește praful la Montredon. Noroc că avea de-a face cu unul care îi știa rostul.

„Strîngeți două din pînzele mici laterale, îndreptați săgețile spre vînt, jos pînza centrală, înfășurați totul pe vergi !“ strigă căpitanul.

— Atîta nu era de-ajuns pentru meleagurile acelea, spuse englezul ; eu aș fi luat patru din pînzele laterale și aș fi lăsat la o parte mizena.

Vocea aceasta hotărîtă, sonoră și neașteptată îi făcu pe toți să tresară. Penelon își puse mîna streășină la ochi și se uită spre cel ce controla cu atîta siguranță manevrele căpitanului său.

— Am făcut și mai mult decît atît, domnule, spuse bătrînul marinăr, cu un oarecare respect, căci am proptit cirna în vînt, ca să fugim dinaintea furtunii. Peste zece minute am strîns toate pînzele și pluteam acum cu catar-gele goale.

— Corabia era cam veche ca să riscați o astfel de înavevră, spuse englezul.

— Chiar așa ! Și asta ne-a venit de hac. Să tot fi trecut vreo douăsprezece ore de cînd ne luptam cu diavolul, cînd s-a ivit o spărtură.

„Penelon, zice căpitanul, cred că ne ducem la fund, bătrîne. Lasă-mi mie cîrma și coboară-te în cală.“

I-am lăsat lui cîrma, și m-am coborît ; apa se urcase de vreo trei picioare. Am venit pe punte strigînd : la pompe ! la pompe ! Degeaba însă, era prea tîrziu ! Ne-am început munca, dar ni se părea că cu cît scoteam apa, cu atît ea pătrundea mai mult.

„Pe cinstea mea ! zic, după vreo patru ore de muncă. Dacă-i să ne ducem la fund, hai să ne ducem, că doar nu murim decît o dată !“

„Așa le dai tu pildă celorlalți, taică Penelon ? zice căpitanul. Atunci așteaptă și-ai să vezi. Și se duse să ia o pereche de pistoale din cabină : Primului care-o pleca de la pompă, zice, îi zbor creierii !“

— Bine, glăsui englezul.

— Nimic nu dă mai mult curaj decît chibzuiala, continuă marinarul, cu atît mai mult, cu cît între timp zarea se mai limpezise, iar vîntul se potolise. Dar nu-i mai puțin adevărat că apa urca mereu. Nu mult, ia așa, cam cu vreo două degete poate pe ceas ; oricum însă, urca. Două degete pe ceas, vă dați seama că nu pare mare lucru ; dar în douăsprezece ore, asta înseamnă tocmai vreo douăzeci și patru de degete, și douăzeci și patru de degete înseamnă două picioare. Două picioare, și cu trei pe care le avusesem, fac cinci. Și cînd o corabie are cinci picioare de apă în pîntece, atunci se poate spune despre ea că e bolnavă rău de hidropică.

„Haide, zice căpitanul, ajunge ! Domnul Morrel n-o să aibă de ce ne dojeni ; am făcut tot ce am putut ca să salvăm corabia. Acum trebuie să încercăm să salvăm oamenii. La șalupă, băieți, cît se poate mai repede !“

Știți, domnule Morrel, cât de mult țineam noi la „Faraon“, continuă Penelon. Dar oricît și-ar iubi un marinăr corabia, tot mai mult ține la pielea lui. Așa că n-am așteptat să ni se mai spună încă o dată. Și, pe lîngă asta, vedeți, corabia se văicărea și părea că ne spune : „Duceți-vă odată, hai, duceți-vă odată !“ Și nu mințea de loc, bietul „Faraon“, fiindcă-l simțeam cum se cufundă de-a binelea sub picioarele noastre. Așa s-a făcut că peste o clipă șalupa se găsea în mare, și că noi, toți opt, ne aflam în ea.

Căpitanul a coborît ultimul, adică nu, nu, n-a coborît de loc, fiindcă nu voia să-și părăsească vasul. L-am luat eu în brațe, și l-am azvîrlit lîngă ceilalți, apoi am sărit și eu. Era și timpul. De-abia sărisem, cînd puntea se crăpă cu un zgomot de-ai fi spus că e o salvă trasă de tunurile unui vas de patruzeci și opt.

Peste zece minute se scufundă partea dinainte, apoi cea dinapoi, și „Faraonul“ începu să se învîrtească de jur împrejur, ca un cîine care vrea să-și prindă coada. Apoi, noroc băieți, brrr !... Și gata, nici urmă de „Faraon“ !

Iar noi am rămas timp de trei zile nemîncăți și nebăuți, așa că tocmai vorbeam să tragem la sorți, ca să aflăm care-i va hrăni pe ceilalți, cînd am zărit-o pe „Gironda“. Noi i-am făcut semne, ea ne-a văzut, s-a îndreptat spre noi, ne-a trimis șalupa și ne-a cules. Iată cum s-a întîmplat, domnule Morrel, pe cîntea mea ! Pe cîntea mea de marinăr ! Ei, voi ceilalți, n-a fost așa ?

Un murmur general de aprobare arată că povestitorul nu se abătuse cu nimic de la adevărul fondului și de la pitorescul amănuntelor.

— Bine, prieteni, spuse Morrel, sînteți vrednici cu toții și știam dinainte că dacă mi se va întîmpla o nenorocire nu va fi nimeni vinovat, în afară de soarta mea. A fost din voința lui Dumnezeu și nu dintr-o greșeală de-a oamenilor. Să-i mulțumim Domnului. Și-acum, ia spuneți-mi, cîtă soldă vă datorez ?

— Ei, să nu mai vorbim despre asta, domnule Morrel.

— Dimpotrivă, să vorbim, răspunse armatorul, zîmbind cu tristețe.

— Atunci să știți că ne datorați solda pe trei luni... spuse Penelon.

— Coclès, plătește cîte două sute de franci fiecăruia dintre oamenii aceștia de treabă. În alte timpuri, dragi prieteni, aș fi adăugat: dă-i fiecăruia cîte o primă de două sute de mii de franci peste trei luni, decît să-i grăbim ruina care mi-au mai rămas nu sînt ai mei. Iertați-mă, deci, și să nu mă iubiți mai puțin din pricina asta.

Penelon se strîmbă înduioșat, se întoarse spre tovarășii săi, schimbă cîteva cuvinte cu ei, apoi spuse :

— Dacă-i vorba de asta, domnule Morrel, dacă-i vorba de asta...

Și, trecîndu-și dintr-o falcă în alta bucata de tutun pe care o mesteca, zvîrlî în anticameră un al doilea scuipat, care se duse să-i țină tovarășie celuiilalt.

— Dacă-i vorba despre ce ?

— Despre bani.

— Ce-i cu banii ?

— Ce să fie, domnule Morrel ? Băieții spun că pentru moment le-ar ajunge cîte cincizeci de franci de om și că restul ar putea să-l mai aștepte.

— Vă mulțumesc, prieteni, vă mulțumesc ! spuse Morrel, mișcat pînă în fundul inimii. Sînteți cu toții mărinimoși. Dar luați banii, luați-i, și dacă găsiți undeva de lucru, nu vă dați înapoi ; sînteți liberi.

Aceste ultime cuvinte avură un efect uluitor asupra bravilor marinari. Ei se priviră buimăciți. Penelon, căruia i se tăiasse suflarea, era cît p-aci să-și înghită bucata de tutun ; din fericire însă, își duse la timp mîna la gîtlej.

— Cum, domnule Morrel, spuse el cu glas sugrumat, cum, ne dați afară ? Va să zică sînteți nemulțumit de noi ?

— Nu, copii, le răspunse armatorul, nu, nu sînt nemulțumit de voi, dimpotrivă. Nu, nu vă dau afară, dar, ce vreți, dacă nu mai am corăbii, nu mai am nevoie nici de marinari.

— Cum nu mai aveți corăbii ? făcu Penelon. Ei bine, o să vă construiți altele, și noi o să așteptăm. Slavă Domnului, știm ce înseamnă să batem drumurile fără slujbă.

— Nu mai am bani să-mi fac alte corăbii, Penelon, spuse armatorul cu un zîmbet trist, și deci nu pot să vă primesc oferta, oricît de binevoitoare ar fi ea.

— Păi, dacă n-aveți bani, nici nu trebuie să ne plătiți ; o să facem și noi cum a făcut bietul „Faraon“, o să plutim cu pînzele strînse, și gata !

— Destul, destul, prietene, îl opri Morrel, înăbușindu-se de emoție. Vă rog, duceți-vă. O să ne întîlnim din nou, în alte timpuri, mai bune. Emmanuel, du-te cu ei și vezi să se facă așa cum am spus eu.

— Cel puțin nu ne luăm rămas bun pentru totdeauna, nu-i așa, domnule Morrel ? întrebă Penelon.

— Da, prieteni, așa nădăjduiesc. Duceți-vă !

Și îi făcu un semn lui Coclès, care porni înainte. Marinarii plecară după casier, iar Emmanuel îi urmă.

— Acum, spuse armatorul, adresîndu-se soției și fiicei sale, lăsați-mă singur o clipă ; am de vorbit cu domnul.

Și el îl arătă din ochi pe reprezentantul firmei Thompson & French, care rămăsese în picioare, neclintit, în colțul său, tot timpul cît ținuse scena aceasta, la care nu luase parte decît prin cele cîteva cuvinte pe care le-am arătat. Cele două femei priviră spre străinul pe care-l uitaseră cu totul, și se retraseră. Dar, plecînd, Julie îi aruncă omului acestuia o privire de rugămintă, căreia el îi răspunse printr-un zîmbet, pe care un observator s-ar fi mirat să-l vadă înflorînd pe chipul lui de gheață. Cei doi bărbați rămaseră singuri.

— Acum, domnule, spuse Morrel, prăbușindu-se în fotoliu, ați văzut și ați auzit totul, așa că nu mai am ce să vă mai spun.

— Am văzut că v-a lovit o nouă nenorocire, nedreaptă ca și celelalte, răspunse englezul. Și asta mi-a întărit dorința de a vă fi cât mai binevoitor.

— Domnule ! făcu Morrel.

— Da, da, continuă străinul. Eu sînt unul dintre principalii dumneavoastră creditori, nu-i așa ?

— Dumneavoastră sînteți, în orice caz, acela care posedă polițele cu termenul cel mai scurt.

— Doriți o prelungire de termen ca să puteți plăti ?

— O prelungire de termen mi-ar putea salva onoarea și, deci, și viața.

— De cît timp aveți nevoie ?

Morrel șovăi.

— De două luni, spuse el.

— Bine, aprobă străinul, vă dau un răgaz de trei luni.

— Dar credeți că firma Thompson & French...

— N-aveți nîci o grijă, domnule. Iau totul asupra mea. Astăzi sîntem în 5 iunie.

— Da.

— Atunci reînnoiți-mi toate polițele, punîndu-le data de 5 septembrie. Iar la 5 septembrie, la orele 11 dimineața (pendula tocmai arăta în clipa aceea exact unsprezece ore), voi veni la dumneavoastră.

— Am să vă aștept, domnule, spuse Morrel, și sau vă voi plăti, sau voi fi mort la ora aceea.

Ultimele cuvinte fură rostite atît de încet, încît străinul nu putu să le audă.

Polițele fură reînnoite, cele vechi fură rupte, și bietul armator căpătă măcar răgazul de trei luni, în care timp să-și poată aduna ultimele resurse.

Englezul primi mulțumirile cu sînge rece, caracteristic poporului său, și plecă de la Morrel, care îl conduse pînă la ușă, binecuvîntîndu-l.

Pe scară, el o întîlni pe Julie. Fata se prefăcea că coboară, dar, de fapt, îl aștepta.

— Domnule ! făcu ea, împreunîndu-și mîinile.

— Domnișoară, spuse străinul, într-una din zile, vei primi o scrisoare semnată... Simbad Marinarul... Să îndeplinești punct cu punct tot ce îți va spune scrisoarea, oricât de ciudată ți s-ar părea.

— Da, domnule, răspunse Julie.

— Îmi făgăduiești să faci întocmai ?

— Vă jur !

— Bine ! Adio, domnișoară. Rămii totdeauna o fată bună, așa cum ești, și nădăjduiesc că Dumnezeu te va răsplăti dându-ți-l pe Emmanuel de soț.

Julie scoase un strigăt ușor, se înroși ca o cireasă și se ținu de rampa scării, ca să nu cadă.

Străinul plecă, făcându-i un semn de rămas bun.

Ajuns în curte, el îl întâlni pe Penelon, care ținea în fiecare mână câte un fișic de o sută de franci și părea că nu se hotărăște să-i ia.

— Vino cu mine, prietene, îi spuse străinul. Vreau să-ți vorbesc.

Capitolul XIII
CINCI SEPTEMBRIE

Răgazul acordat de reprezentantul firmei Thompson & French, în clipă cînd domnul Morrel se aștepta mai puțin decît oricînd, i se păru bietului armator că ar fi una din acele întoarceri ale norocului, care îi vestesc omului că ursita s-a săturat să se mai înverșuneze împotriva lui. În aceeași zi, el povesti cele întîmplate fiicei sale, soției și lui Emmanuel, și un pic de nădejde, dar nu chiar de liniște, reintră în familie. Din păcate însă, Morrel n-avea de-a face numai cu firma Thompson & French, care îi arătase atîta bunăvoință. După cum spusese și el, în negoț ai parteneri, nu prieteni. Cînd se gîdea mai adînc, nici nu putea să înțeleagă măcar purtarea mărinimoasă pe care o avusese firma Thompson & French ; nu și-o putea explica decît prin judecata aceasta egoistă, pe care și-ar fi putut-o face firma : „Mai bine să sprijinim un om care ne datorează aproape trei sute de mii de franci, și să avem acești trei sute de mii de franci peste trei luni, decît să-i grăbim ruina și să ne alegem doar cu șase sau opt la sută din capital“.

Din nenorocire, fie datorită urii, fie din orbire, toți partenerii lui Morrel nu gîndiră la fel, ba chiar unii se gîndiră tocmai pe dos. Polițele semnate de Morrel fură deci prezentate la casă cu exactitate și, datorită răgazului acordat de englez, ele fură plătite de Coclès, pe loc. Coclès continuă deci să rămînă în liniștea lui netulburată. Numai

Morrel se îngrozi la gândul că dacă ar fi trebuit să plătească lui de Boville pe ziua de 15 cincizeci de mii de franci și pe ziua de 30, treizeci și două de mii cinci sute de franci, în polițe pentru coare, ca și pentru datoria inspectorului închisorilor, avea un termen, ar fi fost pierdut încă din luna aceea.

Toți negustorii din Marsilia credeau că, în urma loviturilor succesive care-l copleșiseră, Morrel nu va putea să reziste. Rămaseră deci uimiți când văzură plățile de la sfârșitul lunii făcute cu exactitatea obișnuită. Și totuși, atîta nu era de ajuns ca să le reîntoarcă încrederea ; ei amînară cu toții, pentru sfârșitul lunii viitoare, falimentul nefericitului armator.

Astfel se scurse o lună întreagă, în care timp Morrel făcu efortări uluitoare ca să-și strîngă toate resursele ce-i mai rămăseseră. Pe vremuri, o poliță de a lui, orice dată ar fi avut scrisă pe ea, era primită cu încredere, ba chiar cerută. Morrel încercă să negocieze polițele pe nouăzeci de zile și găsi toate băncile închise. Din fericire, armatorul mai avea de primit unele sume și le primi. Datorită încasărilor acestora, la sfârșitul lui iulie el se mai găsi deci în măsură să facă față angajamentelor.

De altfel, reprezentantul firmei Thompson & French nu mai fusese văzut prin Marsilia ; a doua sau a treia zi după vizita făcută lui Morrel, el dispăruse. Și, cum n-avusese alte legături în Marsilia în afară de primar, de inspectorul închisorilor și de Morrel, trecea lui nu lăsase altă urmă decît amintirile diferite pe care acești oameni i le păstrasera. Cît despre marinarii de pe „Faraon“, și ei păreau că-și găsiseră vreun angajament, fiindcă dispăruseră.

Căpitanul Gaumard, revenindu-și din boala care îl oprise la Palma, se reîntoarse. Căpitanul șovăia să se înfățișeze dinaintea lui Morrel ; dar acesta, aflînd că a sosit, se duse să-l caute. Armatorul știa dinainte, din povestirea lui Penelon, cît de curajoasă fusese purtarea căpitanului în timpul nenorocirii, și el fu acela care încercă să-l con-

soleze. De asemenea îi aduse și banii datorați pentru soldă, pe care căpitanul Gaumard n-ar fi îndrăznit să vină să-i ia.

Pe cînd cobora scara, Morrel îl întilni pe Penelon, care tocmai urca. După cîte se părea, Penelon își folosisese bine banii, fiindcă era îmbrăcat din cap pînă-n picioare în haine noi. Zărindu-l pe armator, cîrmaciul păru foarte stînjenit și, retrăgîndu-se în ungherul cel mai depărtat al coridorului, își trecu pe rînd bucata de tutun de la stînga la dreapta și de la dreapta la stînga, rostogolindu-și ochii măriți de spaimă. Cînd Morrel îi strînse mîna prietenește, ca de obicei, Penelon abia dacă-i răspunse printr-o strîngere de mînă sfioasă. Morrel crezu că stînjeneala lui Penelon se datorește eleganței veșmintelor sale. Se vedea cît de colo că bătrînul nu-și făcuse pe socoteala lui un asemenea lux ; însemna deci, fără îndoială, că se angajase pe bordul vreunei alte corăbii, și acum se rușina că nu păstrase mai multă vreme doliu după „Faraon“. Poate că venise chiar să-i spună căpitanului Gaumard despre norocul peste care dăduse și să-i aducă vreo ofertă din partea noului său stăpîn.

„Bieți oameni ! gîndi Morrel depărtîndu-se. Fie ca noul vostru stăpîn să vă iubească așa cum v-am iubit eu, și să fie pe atît de fericit pe cît nu sint eu !“

Și luna august se scurse în încercările mereu repetate ale lui Morrel de a-și recîștiga vechiul credit sau de a-si găsi unul nou. În ziua de 20 august, întreaga Marsilie află că el luase un bilet pentru diligență. Atunci se zvoni că falimentul va avea loc la sfîrșitul acestei luni, că Morrel plecase mai înainte, ca să nu fie de față în ceasul nenorocirii, și că lăsase în loc, fără îndoială, pe funcționarul său Emmanuel și pe casierul Coclès. Dar în ciuda tuturor prevestirilor, în ziua de 31 august casa fu deschisă ca de obicei. Coclès apăru înapoia grilajului, liniștit, cercetă cu aceeași atenție polițele care i se prezentară și le plăti cu aceeași exactitate, de la prima și pînă la ultima. Ba chiar, cu aceeași punctualitate cu care plătise polițele

personale ale armatorului, plăți și două polițe girate de către Morrel. Oamenii nu mai înțeleseseră nimic și, cu stărunțița dirză pe care numai profeții o au față de știrile rele, amânară falimentul pentru sfârșitul lunii septembrie.

La 1 septembrie, Morrel se reîntoarse. Întreaga familie îl aștepta cu neliniște ; din călătoria aceasta la Paris trebuia să se nască ultima sa cale de salvare. Morrel se gândise la Danglars, care, dacă acum era milionar, pe vremuri îi fusese obligat, fiindcă datorită recomandății lui Morrel putuse intra în slujba bancherului spaniol, unde începuse să-și stringă uriașa sa avere. După cum se spunea, Danglars avea șase sau opt milioane proprii și un credit nelimitat. El l-ar fi putut salva pe Morrel, fără să fie nevoit să scoată nici un ban din buzunar : n-avea decît să gireze un împrumut, și Morrel ar fi fost salvat. Morrel se gândise mai demult la Danglars, dar simțise la gîndul acesta o silă instinctivă, pe care nu și-o putuse stăpîni. De aceea întîrziase cît putuse să recurgă la acest ultim mijloc. Și avusese dreptate, căci se reîntorcea zdrobit de umilința unui refuz.

La reîntoarcere, Morrel nu se tînguiuse de loc, nu învinuise pe nimeni ; își îmbrățișase, plîngînd, soția și fiica, îi întinsese o mină prietenească lui Emmanuel și se închisese în cabinetul de la etajul al doilea, după ce îl chemase pe Coclès.

— De data aceasta, îi spuseră lui Emmanuel cele două femei, sîntem pierduți !

Apoi, după ce se sfătuiră împreună, luară hotărîrea ca Julie să-i scrie fratelui ei, care își avea garnizoană la Nîmes, și să-l cheme acasă, cît putea mai curînd.

Bietele femei simțeau din instinct că vor avea nevoie de toate forțele, ca să facă față loviturii ce le amenința.

De altfel, deși abia în vîrstă de douăzeci și doi de ani, Maximilien Morrel avea o mare înfrîurire asupra tatălui său.

Maximilien era un tânăr energic și drept. În clipa când fusese vorba să îmbrățișeze o meserie, taică-său nu voise să-i impună dinainte viitorul și ținuse seama de înclinările tânărului. Maximilien declarase atunci că voia să devină militar. Făcuse apoi studii excelente, intrase, prin concurs, la școala politehnică și ieșise sublocotenent în regimentul 53 de linie. Era sublocotenent de un an și i se făgăduise că la primul prilej va fi înaintat în grad. În regiment, Maximilien Morrel era citat ca unul care păstra cu strictețe nu numai toate obligațiile impuse soldatului, dar chiar și toate îndatoririle unui om, și îl porecliseră cu toții *Stoicul*. E de la sine înțeles că mulți dintre cei care îi spuneau astfel îi repetau porecla doar fiindcă o auziseră de la alții, fără însă ca ei să știe ce înseamnă.

Pe tânărul acesta îl chemaseră în ajutor mama și sora, ca să le sprijine în împrejurarea grea pe care o presimțeau.

Și ele nu se înșelaseră în privința gravității împrejurării, căci, o clipă după ce domnul Morrel intră în cabinetul său împreună cu Coclès, Julie îl văzu pe acesta din urmă ieșind, palid, tremurând și cu chipul răvășit.

Când trecu pe lângă ea, Julie vru să-l întrebe ce s-a întâmplat; dar bietul om coborî scările cu o grabă neobișnuită, și se mulțumi să strige ridicându-și brațele spre cer:

— Vai, domnișoară! domnișoară! Ce nenorocire îngrozitoare! Cine și-ar fi putut-o închipui!

Peste o clipă, Julie îl văzu urcând din nou și ducând două sau trei registre, un portofoliu și o pungă cu bani.

Morrel cercetă registrele, deschise portofoliul și numără banii.

Tot ce mai avea se ridica la șase sau opt mii de franci, iar încasările pînă la 5 septembrie mai făceau încă vreo patru sau cinci mii în total, deci mai avea cel mult un activ de paisprezece mii, ca să facă față unei polițe de două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci. Nu

putea fi vorba să plătească nici măcar un acout din suma aceasta.

Și totuși, cînd Morrel coborî la masă, el părea destul de liniștit. Dar liniștea aceasta le înspăimînta pe cele două femei mai mult decît le-ar fi putut înspăimînta mîhnirea cea mai adîncă.

După masă, Morrel avea obiceiul să se plimbe ; se ducea să-și ia cafeaua la cercul Phoceenilor și să citească *Semaforul*. În ziua aceea, însă nu ieși de loc și se urcă din nou în biroul său.

Coclès părea cu totul buimăcit. El stătu aproape întreaga zi în curte așezat pe o piatră, cu capul gol, sub arșița unui soare de treizeci de grade.

Emmanuel încercă să le liniștească pe femei, dar simți că-i lipsesc cuvintele. Tînărul cunoștea prea bine aface-riile casei, ca să nu-și dea seama că o mare nenorocire pîndea familia Morrel.

Veni noaptea. Cele două femei vegheaseră, nădăjduind că Morrel, cînd va coborî din birou, va intra la ele ; dar îl auziră trecînd pe dinaintea ușii, călcînd ușor, de teamă să nu fie chemat.

Ele traseră cu urechea și-l auziră intrînd în dormitor și încuind ușa pe dinăuntru.

Doamna Morrel se plecă în dreptul broaștei de la ușă. o jumătate de ceas, se ridică, își scoase pantofii și se furișă în coridor, gîndindu-se să vadă prin gaura cheii ce făcea soțul ei.

În coridor zări o umbră care se retrăgea ; era Julie, neliniștită ea însăși și sosită acolo înaintea mamei sale.

Fata se apropie de maică-sa.

— Scrie, îi șopti ea.

Cele două femei își ghiciseră gîndurile fără să-și vorbească.

Doamna Morrel se plecă în dreptul broaștei de la ușă. Într-adevăr, Morrel scria ; doar soția observă ceea ce fiica nu observase : Morrel scria pe o hîrtie timbrată.

Și atunci îi veni înfricoșătoarea idee că el își scria testamentul. Doamna Morrel se cutremură, dar avu totuși puterea să nu spună nimic.

A doua zi, Morrel părea pe deplin liniștit ; stătu în birou, ca de obicei, coborî la masă ca de obicei, dar după masă își chemă fiica lângă el. O strînse în brațe și o ținu multă vreme, strînsă, la pieptul lui.

Seara, Julie îi spuse mamei sale că, deși tatăl păruse calm, ea observase că inima îi bătea năvalnic.

Celelalte două zile se scurseră aproape în același fel. În seara zilei de 4 septembrie, Morrel îi ceru din nou fiicei sale cheia de la cabinet.

Julie tresări, pentru că cererea aceasta i se păru sinistă. De ce îi cerea tatăl cheia păstrată întotdeauna de ea, încă de pe cînd era copilă, și pe care el nu i-o cerea decît cînd voia s-o pedepsească ?

Ea îl privi.

— Tată, cu ce ți-am greșit de vrei să-mi iei cheia înapoi ?

— N-ai greșit cu nimic, copila mea, îi răspunse nefericitul, căruia întrebarea aceasta atît de simplă îi umpluse ochii de lacrimi. N-ai greșit cu nimic, dar am eu nevoie de ea.

Julie se prefăcu că îi caută cheia.

— Cred că am lăsat-o în odaia mea, spuse ea.

Și plecă. Dar în loc să se ducă în odaia ei, coborî și dădu fuga să se sfătuiască cu Emmanuel.

— Nu-i da cheia, îi spuse Emmanuel, iar mîine dimineață, dacă poți, nu-l lăsa nici o clipă singur.

Ea încercă să-l întreb de ce, dar Emmanuel sau nu știa, sau nu voia să-i spună mai mult.

În tot timpul nopții de 4 spre 5 septembrie, doamna Morrel stătu cu urechea la pîndă. Pînă la trei dimineața, ea își auzi soțul plimbîndu-se agitat prin cameră.

Abia pe la trei el se culcă.

Cele două femei își petrecură noaptea împreună. Din zori și pînă seara ele îl așteptară pe Maximilien.

Pe la opt, domnul Morrel intră la ele. Era liniștit, dar i se putea citi pe chipul palid și răvășit frămîntarea din timpul nopții.

Femeile nu îndrăzniră să-l întrebe dacă dormise bine.

Morrel fu mai bun ca întotdeauna cu soția și mai drăgătos ca întotdeauna cu fiica sa ; nu se mai sătura privindu-și și îmbrățișindu-și biata copilă.

Julie își aminti de sfatul lui Emmanuel și voi să-și urmeze tatăl cînd acesta ieși, dar Morell o respinse cu blîndețe.

— Rămii lîngă maică-ta, îi spuse el.

Julie stărui.

— Vreau eu să rămii ! îi spuse Morrel.

Era pentru prima oară cînd Morrel îi spunea fiicei sale : „vreau eu !“ Dar spusese cuvintele acestea cu atîta blîndețe părintească, încît Julie nu îndrăzni să mai facă nici un pas.

Ea rămase locului, mută și nemișcată. Peste o clipă, ușa se deschise, și Julie simți cum cineva o îmbrățișează și îi sărută fruntea.

Ridicînd ochii, ea scoase un strigăt de bucurie.

— Maximilien, frățioare ! strigă ea.

La strigătul acesta, doamna Morrel veni în fugă și se aruncă în brațele fiului ei.

— Ce s-a întîmplat, mamă ? întrebă tînărul, privind cînd spre doamna Morrel, cînd spre sora lui. Scrisoarea duminicăle m-a îngrozit și am venit cît am putut mai curînd.

— Julie, spuse doamna Morrel, făcîndu-i un semn fiului ei, du-te și spune-i tatălui tău că a sosit Maximilien.

Tînăra se repezi să-și vestească tatăl, dar pe prima treaptă a scării se întîlni cu un om care ținea o scrisoare în mînă.

— Dumneavoastră sînteți domnișoara Julie Morrel ? întrebă omul, cu un accent italianesc foarte pronunțat.

— Da, domnule, biigui Julie. Dar ce vrei cu mine ? Nu te cunosc.

— Citiți scrisoarea asta, spuse omul, întinzându-i un bilet.

Julie șovăi.

— E vorba de salvarea tatălui dumneavoastră, adăugă mesagerul.

Julie îi smulse biletul din mână.

Apoi îl deschise cu grabă și citi :

„Duceți-vă de îndată în aleile Meilhane, intrați în casa cu numărul 15, cereți portarului cheia camerei de la etajul cinci, intrați în camera aceasta, luați de pe colțul sobei o pungă împletiă din mătase roșie, și duceți punga tatălui dumneavoastră.

Trebuie neapărat ca el s-o primească înainte de ora unsprezece.

Mi-ați făgăduit să vă supuneți orbește, și vă reamintesc făgăduiala dată.

SIMBAD MARINARUL*

Fata scoase un strigăt de bucurie și, ridicînd ochii, căută omul care îi adusese scrisoarea, dar acesta dispăruse. Ea mai privi atunci încă o dată biletul, cu gînd să-l mai citească a doua oară și zări un post-scriptum :

„E neapărat nevoie să îndepliniți misiunea, dumnea-voastră personal și singură. Dacă veți veni însoțită sau dacă altcineva va veni în locul dumneavoastră, portarul va răspunde că nu știe despre ce este vorba.“

Post-scriptumul acesta domoli bucuria tinerei fete. Nu cumva trebuia să se teamă ? Nu cumva i se întindea o cursă ? Nevinovăția ei o făcea să nu-și dea seama ce fel de primejdii o puteau pîndi la vîrsta ei, dar ca să te temi nu e de loc nevoie să cunoști primejdia, ba chiar e știut

că tocmai primejdiile necunoscute pricinuiesc cea mai mare spaimă.

Julie șovăi și se hotărî să ceară sfatul cuiva.

Dar, printr-un simțămînt ciudat, ea nu se mai duse nici la maică-sa și nici la fratele ei, ci la Emmanuel.

Coborî și îi povesti ce i se întîmplase în ziua cînd reprezentantul firmea Thompson & French venise în casa lor, îi povesti scena de pe scară, îi repetă făgăduiala și îi arătă scrisoarea.

— Trebuie să te duci, o sfătuî Emmanuel.

— Să mă duc ? biigui Julie.

— Sigur. Iar eu te voi însoți.

— Dar n-ai văzut că trebuie să fii singură ?

— Vei fi singură, răspunse tînărul. Eu te voi aștepta în colțul străzii Muzeului ; iar dacă ai să întîrzi doar cît să-mi fac grîji, atunci am să vin să te caut, și îți spun că va fi vai și amar de cei ce vor încerca să-ți facă vreun rău !

— Așadar, Emmanuel, spuse Julie șovăind, părerea ta este să răspund invitației acesteia ?

— Da. Nu ți-a spus oare mesagerul că e vorba de salvarea tatălui dumitale ?

— Ia spune-mi, Emmanuel, ce pericol îl pîndește ? întrebă Julie.

Emmanuel șovăi o clipă, dar se simți cuprins de dorința de-a o hotărî pe Julie dintr-o dată și fără zăbavă.

— Ascultă, spuse el, astăzi este 5 septembrie, nu-i așa ?

— Da.

— Astăzi, la ora unsprezece, tatăl tău trebuie să plătească aproape trei sute de mii de franci.

— Da, știu.

— Ei bine, spuse Emmanuel, în casă nu există nici măcar cincisprezece mii.

— Atunci ce are să se întîmple ?

— O să se întîmple că dacă astăzi, înainte de ora unsprezece, tatăl tău nu găsește pe cineva care să-l ajute, la prînz va fi silit să declare faliment.

— Atunci haide, haide ! strigă tînăra, trăgîndu-l pe Emmanuel după ea.

Între timp, doamna Morerl îi povestise totul fiului ei.

Maximilien știa destul de bine că, în urma nenorocirilor care îl loviseră rînd pe rînd pe tatăl său, se făcuseră mari schimbări în cheltuielile casei, dar nu știa că lucrurile ajunseseră chiar atît de departe.

Aflînd adevărul, el rămase zdrobit.

Apoi se repezi pe neașteptate afară din cameră, urcă în grabă scara, crezînd că tatăl său este în cabinet, dar bătut zadarnic în ușa.

Pe cînd stătea la ușa cabinetului, auzi deschizîndu-se ușa apartamentului și, întorcîndu-se, își văzu tatăl. În loc să se ducă de-a dreptul în cabinet, domnul Morrel intrase mai întîi în camera sa, și ieșea abia acum de acolo.

Zărîndu-l pe Maximilien, Morrel scoase un strigăt de surpriză ; el nu aflase încă despre sosirea tînărului. De aceea rămase nemișcat, strîngînd cu brațul stîng un obiect pe care-l ținea ascuns sub haină.

Maximilien coborî repede scara și se aruncă de gîtul tatălui său. Dar deodată se dădu înapoi, lăsîndu-și numai mîna dreaptă sprijinită de pieptul tatălui.

— Tată, întrebă el pălînd de moarte, de ce ai o pereche de pistoale sub haină ?

— Iată de ce mă temeam ! răspunse Morrel.

— Tată ! Tată ! În numele cerului ! Ce-ai de gînd să faci cu armele ?

— Maximilien, îi răspunse Morrel privindu-l fix, tu ești bărbat și om de onoare. Vino cu mine ! Am să-ți spun !

Și Morrel urcă cu pași hotărîți spre cabinetul său. În timp ce Maximilien îl urma, clătînîndu-se.

Morrel deschise ușa și o încuiă după ce Maximilien intră ; apoi străbătu anticamera, se apropie de birou, puse pistoalele pe un colț al mesei și îi arătă fiului său, cu vârful degetului, un registru deschis.

Pe registru era notată situația exactă a casei.

Morrel trebuia să plătească peste jumătate de ceas două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci.

Tot ce avea se ridica la suma de cincisprezece mii două sute cincizeci și șapte de franci.

— Citește ! spuse Morrel.

Tinărul citi și se simți zdrobit, o clipă.

Morrel tăcea. De altfel, ce-ar mai fi putut să adauge la sentința necruțătoare a cifrelor ?

— Tată, ai încercat tot ca să preîntîmpini nenorocirea ? întrebă tinărul.

— Da, răspunse Morrel.

— Nu mai ai nici o sumă de primit ?

— Nimic !

— Ai epuizat toate mijloacele ?

— Toate !

— Iar peste o jumătate de oră, spuse Maximilien cu o voce mohorită, numele nostru va fi dezonorat !

— Sîngele spală dezonoarea, spuse Morrel.

— Ai dreptate, tată, și te înțeleg.

Apoi întinse mîna spre pistoale :

— Unul e pentru dumneata, și altul pentru mine. Îți mulțumesc !

Morrel îi opri mîna.

— Și maică-ta... și sora ta... cine le va ajuta să trăiască ?

Un fior zgudui corpul tinărului.

— Tată, spuse el, îți dai seama că îmi ceri să trăiesc ?

— Da, îți cer să trăiești, glăsuî Morrel, fiindcă asta îți este datoria. Tu ai o fire calmă și puternică, Maximilien...

Maximilien, tu nu ești un om obișnuit. Nu-ți ordon nimic, nu-ți poruncesc nimic, ci îți spun doar : privește situația ca și cum ai fi un străin și judecă tu însuși.

Tinărul se gîndi o clipă, apoi o expresie de resemnare sublimă i se ivi în ochi ; dar cu o mișcare înceată și tristă își smulse epoletul și tresa, semnele gradului său.

— Bine, spuse el, întinzîndu-i mîna lui Morrel. Mori liniștit, tată ! Eu voi trăi.

Morrel încercă să se arunce la picioarele fiului său. Maximilien îl prinse în brațe, și aceste două inimi nobile bătură o clipă una lîngă alta.

— Tu știi că nu e din vina mea ? spuse Morrel.

Maximilien zîmbi.

— Eu știu că dumneata, tată, ești omul cel mai cinstit pe care l-am cunoscut vreodată.

— Ei, acum s-a isprăvit ! Întoarce-te lîngă mama și lîngă surioara ta.

— Tată, spuse tinărul, plecîndu-și genunchii, binecuvîntează-mă !

Morrel apucă în mîini capul fiului său, îl apropie de el și-l sărută de mai multe ori :

— Da, da, spuse el, te binecuvîntez, în numele meu și în numele a trei generații de oameni fără pată. Ascultă ce-ți spun ei prin glasul meu : locașul pe care nenorocirea îl distruge, îl poate reclădi iar soarta. Văzîndu-mă pierind astfel, celor mai neînduplecați oameni li se va face milă de tine. Poate că ție îți vor da răgazul pe care mie n-au vrut să mi-l dea. Atunci încearcă să nu se rostească numele rușinos de „faliment“ ; începe munca, lucrează tinere, luptă cu înflăcărare și curaj ; trăiește împreună cu surioara și cu maică-ta, cheltuind cît se poate mai puțin, astfel ca să crească și să rodească zi de zi în mîinile tale avîrea pe care o datorăm altora. Gîndește-te că va fi o zi frumoasă, o zi mare, o sărbătoare, ziua reabilitării, ziua

cînd, chiar în biroul acesta, vei spune : tata a murit fiindcă n-a putut face ceea ce fac eu astăzi ; dar a murit liniștit, fiindcă atunci cînd murea știa că eu o voi face.

— Tată, tată, strigă tînărul, dacă totuși s-ar putea să trăiești ? !

— Dacă trăiesc, totul se schimbă. Dacă trăiesc, interesul se prefacă în îndoială ; mila, în înverșunare. Dacă trăiesc, nu sînt decît un om care și-a călcat cuvîntul, care nu și-a ținut angajamentele, nu sînt decît un falit la urma urmei. Iar dacă mor, dimpotrivă, gîndește-te, Maximilien, cadavrul meu nu va mai fi decît cadavrul unui biet om cîstit și nefericit. Trăind, cei mai buni prieteni mi-ar ocoli casa : murind, întreaga Marsilie mă va urma plîngînd pînă la groapă. Trăind, ție ți-ar fi rușine de numele meu ; murind, ai înălța fruntea și ai spune : „Sînt fiul aceluia care și-a luat zilele, fiindcă pentru prima dată în viață a fost silit să nu-și țină cuvîntul“.

Tînărul oftă, dar păru nesemnăt. Era pentru a doua oară cînd convingerea îi pătrundea nu în inimă, ci în minte.

— Și-acum, spuse Morrel, lasă-mă singur și încearcă să îndepărtezi femeile.

— N-ai vrea s-o mai vezi încă o dată pe Julie ? întrebă Maximilien.

În revederea aceasta, tînărul își pusese o ultimă nădejde înăbușită ; iată de ce o propusese. Morrel clătină din cap.

— Am văzut-o azi dimineață, răspunse el, și mi-am luat rămas bun de la ea.

— Tată, nu ai de făcut vreo recomandare specială ? întrebă Maximilien cu vocea sugrumată.

— Ba da, fiul meu, am să-ți fac o recomandare sfîntă !

— Vorbește, tată.

— Firma Thomson & French a fost singura care, din omenie sau din egoism — dar nu mi-e dat mie să citesc

în inimile oamenilor — a avut milă de mine. Reprezentantul ei, acela care peste zece minute va veni să încaseze plata unei polițe de două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci, n-am să-ți spun că mi-a acordat, dar mi-a oferit un răgaz de trei luni. Firmei acesteia să-i înapoiezi datoria înaintea tuturor celorlalte, iar pe trimisul ei să-l privești ca pe un om căruia să nu-i faci niciodată nici un rău.

— Așa voi face, tată, spuse Maximilien.

— Și, acum, încă o dată, adio ! Du-te ! Du-te ! Am nevoie să rămân singur. Testamentul îl vei găsi în biroul camerei mele de culcare.

Tînărul rămase în picioare, împietrit, avînd putere numai să vrea, dar nu să și facă.

— Ascultă, Maximilien, spuse Morrel, închipuie-ți că și eu sînt ostaș ca și tine și că am primit ordin să cuceresc o redută. Știind că va trebui să mor cucerind-o, nu mi-ai spune, oare, ceea ce mi-ai spus adineauri : „Haide, tată, căci rămînînd locului te necinstești, și-i mai bine să fii mort decît necinstit !“ ?

— Da, da ! răspunse tînărul. Și, strîngîndu-l pe Morrel în brațe, îi spuse : Haide, tată !

Apoi se repezi afară din cabinet.

După ce fiul său ieși, Morrel rămase o clipă locului, cu ochii ațîntiți la ușă. Apoi întinse mîna, găsi cordonul soneriei și sună.

Coclès se ivi îndată.

Dar nu mai era același ; ultimele trei zile îl zdrobiseră. Gîndul acesta : „Casa Morrel își va înceta plătiție“, îl încovoiasă mai mult decît ar fi făcut-o douăzeci de ani din viață.

— Dragul meu Coclès, spuse Morrel, cu un ton a cărui expresie ar fi fost cu neputință de redat, rămii în anti-cameră. Cînd va veni domnul acela care a mai fost acum

trei luni, reprezentantul firmei Thomson & French, să îl anunți.

Coclès nu răspunse ; făcu doar un semn cu capul, se duse în anticameră și așteptă.

Morrel se prăbuși pe scaun. Își îndreptă privirea spre pendulă : îi mai rămăseseră numai șapte minute. Acele pendulei se mișcau nespuse de repede ; i se părea că le vede mișcându-se.

Ceea ce se petrecu apoi în clipa supremă, în mintea încă tinăra a omului acestuia care, datorită unui raționament poate fals, dar cel puțin just în aparență, avea să se despartă de tot ce iubea pe lume și să părăsească viața care-i dăruise toate bucuriile familiei, este cu neputință de spus. Ca să-și poată cineva da seama, ar fi trebuit să-i vadă fruntea acoperită de sudoare, și totuși resemnată, ar fi trebuit să-i vadă ochii scăldați în lacrimi, și totuși înălțați spre cer.

Acul pendulei se mișca întruna, pistoalele erau gata pregătite ; Morrel își întinse mîna și, rostind numele fiicei sale, luă un pistol.

Apoi lăsă arma ucigătoare, apucă pana și scrisese cîteva cuvinte.

I se părea că nu-și luase îndeajuns rămas bun de la copila lui dragă.

Cînd termină, privi din nou pendula ; acum nu mai socotea minutele, ci secunde.

Luă din nou arma, întredeschise gura și-și aținti ochii pe acele pendule. Tresări însă, auzind zgomotul pe care îl făcea el însuși ridicînd cocoșul armei.

În clipa aceea, o sudoare și mai rece îi năpădi fruntea, o neliniște și mai ucigătoare îi strînse inima.

El auzi ușa de la scară șcîrțîind din balamale.

Apoi ușa cabinetului se deschise.

Acul pendulei se apropia tot mai mult de ora unsprezece.

Morrel nu se întoarse, ci așteaptă să-l audă pe Coclès rostind :

„Reprezentantul firmei Thomson & Fench“.

Și își apropie țeava pistolului de gură...

Deodată, auzi un strigăt : era vocea fiicei sale.

Morrel se reîntoarse și o zări pe Julie ; pistolul îi scăpă din mână.

— Tată ! strigă Julie, gîfîind și aproape dîndu-și sufletul de bucurie, ești salvat ! Ești salvat !

Și se aruncă în brațele lui, arătîndu-i o pungă împletită din mătase roșie.

— Cum salvat, copila mea ? întrebă Morrel. Ce vrei să spui ?

— Da, salvat ! Iată, iată !

Morrel luă punga și tresări, fiindcă își amintea parcă nedeslușit că ea fusese a lui, pe vremuri.

Într-o despărțitură a pungii găsi polița de două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci.

Polița fusese achitată.

În cealaltă despărțitură găsi un diamant de mărimea unei alune, și aceste două cuvinte, scrise pe o bucată de pergament :

„Zestrea Juliei“.

Morrel își trecu mîna pe frunte : i se părea că visează.

În aceeași clipă, pendula bătu ora unsprezece.

Zgomotul ei sună pentru Morrel, ca și cum fiecare lovitură a ciocanului de oțel ar fi lovit în propria lui inimă.

— Haide, fiica mea, spuse el, explică-mi : unde ai găsit punga asta ?

— Într-o casă de pe aleile Meilhane, la numărul 15, pe colțul sobei unei odăițe de la etajul al cincilea.

— Dar punga nu e a ta ! strigă Morrel.

Julie îi întinse tatălui ei scrisoarea pe care o primise dimineața.

— Și te-ai dus singură acolo ? întrebă Morrel, după ce citi scrisoarea.

— Emmanuel m-a însoțit, tată. El trebuia să mă aștepte în colțul străzii Muzeului. Dar, lucru ciudat, cînd m-am reîntors, nu l-am mai găsit acolo.

— Domnule Morrel ! se auzi o voce pe scară. Domnule Morrel !

— E vocea lui, spuse Julie.

Și în aceeași clipă, Emmanuel intră, cu fața răvășită de bucurie și de emoție.

— „Faraonul“ ! strigă el. „Faraonul“ !

— Ce-i cu „Faraonul“ ? Ți-ai pierdut mințile, Emmanuel ? Știi doar bine că „Faraonul“ s-a scufundat.

— „Faraonul“ ! Domnule, e semnalat „Faraonul“ ! „Faraonul“ intră în port !

Morrel se prăbuși pe scaun, simțind că-l părăsesc puterile. Mintea lui nu mai putea să orînduiască toate întîmplările acestea uluitoare, de necrezut.

Dar iată că intră și fiul său.

— Tată, strigă Maximilien, de ce spuneai că „Faraonul“ e pierdut ? Paza portului l-a semnalat, și acum intră în port.

— Prieteni, spuse Morrel, dacă ar fi așa, ar trebui să credem într-o minune dumnezeiască ! Cu neputință ! E cu neputință !

Dar ceea ce era adevărat, și totuși la fel de necrezut, era punga pe care o avea în mîini, era polița achitată, era minunatul diamant.

— Domnule, întrebă și Coclès la rîndul său, cum adică „Faraonul“ ?

— Haide, copii, spuse Morrel ridicîndu-se, haide să vedem, și îndură-se Domnul de noi dacă vestea este cumva falsă.

Coborîră împreună. La mijlocul scării îi aștepta doamna Morrel. Biata femeie nu îndrăznise să urce.

În scurtă vreme ajunseră pe cheiul la Cannebière.

În port se strînsese o mulțime de oameni.

Toată mulțimea aceasta se dădu în lături, făcîndu-i loc lui Morrel.

— „Faraonul“ ! „Faraonul“ ! strigau toți.

Într-adevăr, lucru de necrezut, uluitor, în fața turnului Saint-Jean, își arunca ancora și-și strîngea pînzele o corabie pe a cărei pupă stătea scris cu litere albe „Faraonul“ (Morrel și fiul, Marsilia). Corabia aceasta semăna aidoma cu celălalt „Faraon“ și era încărcată tot cu cîrmîz și indigo. Pe puntea ei, căpitanul Gaumard dădea ordine, iar moș Penelon îi făcea semne domnului Morrel.

Nu mai încăpea nici o îndoială : o mărturiseau simțurile, și zece mii de oameni veneau în ajutorul acestei măturii.

Pe cînd Morrel și fiul său se urcau îmbrățișați pe punte, în aplauzele întregului oraș, martor al acestei minuni, un bărbat, al cărui obraz era pe jumătatea acoperit de o barbă neagră, și care, ascuns pe după ghereta unui paznic, privea cu duioșie scena aceasta, șopti :

— Fii fericit, inimă nobilă ! Fii binecuvîntat pentru tot binele pe care l-ai făcut și pe care-l vei mai face încă ; iar recunoștința mea să rămînă în umbră, ca și fapta ta bună.

Apoi, cu un zîmbet în care înfloreau bucuria și fericirea, el părăsi ascunzătoarea și, neobservat de nimănui, într-atît de preocupați erau cu toții de evenimentul zilei, coborî pe una din scărițele care servesc pentru debarcare și strigă de trei ori :

— Jacopo ! Jacopo ! Jacopo !

Atunci se apropie de el o șalupă, îl luă pe bord și-l duse spre un iaht luxos, pe a cărui punte necunoscutul sări cu ușurința unui marinar. De-acolo mai privi încă o dată cum Morrel, plîngînd de bucurie, strîngea prietenește mîinile ce i se întindeau din mulțime, și mulțimea

printr-o privire rătăcită necunoscutului binefăcător, pe care părea că-l caută în cer.

— Și-acum, spuse necunoscutul, adio bunătate, adio omenie și recunoștință.. Rămas bun tuturor simțămintelor care înnobilează inima !... Am luat locul ursitei, ca să-i răsplătesc pe cei buni... Zeul răzbunării să-mi lase locul său, ca să-i pedepsesc pe ticăloși !

Și după ce vorbi astfel, necunoscutul făcu un semn. Iahtul, care parcă nu aștepta decît semnul acesta ca să plece, porni de îndată spre larg.

Capitolul XIV

ITALIA, SIMBAD MARINARUL

Pe la începutul anului 1838 se aflau la Florența doi tineri aparținând celei mai elegante lumi din Paris. Unul dintre ei era contele Albert de Morcerf, iar celălalt, baronul Franz d'Epınay. Tinerii se înțeleseseră să petreacă împreună carnavalul din acel an la Roma, unde Franz, care locuia de aproape patru ani în Italia, avea să-i servească drept ghid lui Albert.

Dar acum nu e lucru prea ușor să-ți petreci carnavalul la Roma, mai ales cînd nu vrei să te culci prin Piața Poporului sau în Campo-Vaccino, ei îi scriseră lui Jupin Pastrini, proprietarul hotelului Londra din Piața Spaniei, rugîndu-l să le rețină un apartament confortabil.

Jupin Pastrini le răspunsese că n-avea libere decît două camere și un cabinet, situate *al secondo piano*¹, și că le putea da pe toate în schimbul modestei sume de un ludovic pe zi. Cei doi tineri primiră ; apoi, voind să folosească răgazul care mai rămăsese pînă la carnaval, Albert plecă la Neapole. Cît despre Franz, el rămase la Florența.

După ce se bucură cîtva timp de viața orașului familiei Medicis, după ce se plimbă îndeajuns prin paradisul denumit Casines, după ce fu primit de către minunații amfitrioni care fac onoare Florenței, lui Franz îi veni chef

¹ La etajul al doilea (it.).

— fiindcă văzuse mai înainte Corsica, leagănul lui Bonaparte — să viziteze insula Elba, acest mare popas al lui Napoleon.

Așadar, într-o seară, Franz dezlegă o *barchetta* din veriga de fier care o lega de portul Livorno, se culcă pe fundul ei și, învelindu-se în mantie, le spuse marinarilor doar aceste cuvinte : „Spre insula Elba !“

Luntrea părăsi portul așa cum o pasăre de mare își părăsește cuibul, și a doua zi îl debarcă pe Franz la Porto-Ferrajo.

Franz străbătu insula imperială, după ce pășise pe toate urmele lăsate de pașii împăratului, și se duse apoi să se imbarce la Marciana.

Două ore după ce părăsise uscatul, el se reîntoarse, cu gând să coboare la Pianosa, unde se găseau, după cum auzise, stoluri nesfârșite de potîrnichi roșii.

Dar vînătoarea nu dădu rezultate bune. Cu multă trudă, Franz abia împușcă vreo cîteva potîrnichi slabe și, ca orice vînător care s-a ostenit de pomană, se urcă din nou în barcă, destul de prost dispus.

— Dacă excelența voastră ar vrea, îi spuse patronul, ar putea face o vînătoare grozavă !

— Unde ?

— Vedeți insula aceea ? continuă patronul, întinzîndu-și degetul spre sud și arătînd o îngrămădire de stînci de formă conică, înălțîndu-se din mijlocul mării zugrăvite în cel mai frumos violet.

— Ce insulă e asta ? întrebă Franz.

— E insula Monte-Cristo, îi răspunse livornezul.

— Dar n-am autorizație să vînez acolo.

— Excelența voastră nici n-are nevoie de autorizație. Insula e pustie.

— Ia te uită ! se miră tînărul. O insulă pustie, în mijlocul Mediteranei ! Curios lucru !

— Și firesc totodată, excelență. Insula asta e o îngrămadire de stinci, și pe tot întinsul ei nu dai poate nici măcar peste un stinjen de pământ arabil.

— Cui aparține insula ?

— Toscanei.

— Și ce vînat am să găsesc în ea ?

— Mii de capre sălbatice.

— Care trăiesc lingînd pietrele, zîmbi Franz, neîncrezător.

— Nu, ci rumegînd buruienile, mirții și fisticii ce cresc printre steiuri.

— Și unde am să dorm ?

— Pe țărm, în grote sau pe bord, în mantia dumneavoastră. De altfel, dacă excelența voastră dorește, putem să plecăm îndată ce se termină vînătoarea. Știți că navigăm la fel de bine și noaptea ca și ziua și că, dacă nu putem folosi pînzele, avem vislele.

Fiindcă lui Franz îi mai rămăsese destul timp pînă la întîlnirea cu prietenul său și fiindcă era liniștit în privința locuinței din Roma, el primi propunerea de a se despăgubi pentru prima vînătoare.

La răspunsul lui afirmativ, marinarii șoptiră între ei cîteva cuvînte.

— Ce s-a întîmplat ? îi întrebă el. E ceva nou ? S-a ivit vreo piedică ?

— Nu, răspunse patronul. Dar am vrea s-o prevenim pe excelența voastră că insula este pusă sub observație.

— Adică cum ?

— Asta înseamnă că, întrucît Monte-Cristo nu e locuită și servește uneori drept loc de popas contrabandiștilor și piratilor, care vin din Corsica, din Sardinia sau din Africa, dacă se află cumva despre oprirea noastră pe insulă, la întoarcerea în Livorno vom fi siliți să stăm șase zile în carantină.

— Drace ! Atunci se schimbă lucrurile ! Șase zile ! Tocmai cît i-a trebuit lui Dumnezeu să creeze lumea. E cam mult, măi băieți.

— Dar cine o să spună că excelența sa a fost la Monte-Cristo ?

— Eu în nici un caz n-o să spun ! răspunse Franz.

— Noi nici atît, făcură marinarii.

— Atunci, hai la Monte-Cristo !

Patronul comandă manevra, luntrea fu îndreptată spre insulă și începu să plutească în direcția ei.

Franz așteptă să se termine manevra. Apoi, cînd porniră pe noul drum, cînd pînza fu umflată de vînt și cînd cei patru marinari își reluară locurile, trei înainte și unul la cîrmă, el intră din nou în vorbă cu ei.

— Dragă Gaetano, îi spune el patronului, mi se pare că mi-ai spus că insula Monte-Cristo servește de adăpost piraților și asta parcă seamănă a cu totul altfel de vînat decît caprele.

— Da, excelență, v-am spus adevărul.

— Știam că există contrabandiști, dar credeam că după cucerirea Algerului și după nimicirea Regenței nu mai există pirați decît în romanele lui Cooper și ale căpitanelui Marryat.

— Ei, excelența voastră se înșeală : există pirați, după cum există și bandiți despre care se crede că au fost nimiciți de papa Leon al XII-lea, și opresc totuși călătorii chiar lingă porțile Romei. N-ați auzit acum vreo șase luni că trimisul Franței pe lingă Sfîntul Scaun a fost jefuit la cinci sute de pași de Velletri ?

— Ba da.

— Dacă excelența voastră ar locui ca noi, la Livorno, ar auzi din cînd în cînd spunîndu-se că o corăbioară încărcată de mărfuri sau un frumos iaht englezesc, care era așteptat la Bastia, la Porto-Ferraio sau la Civita-Vecchia, n-a mai sosit, că nu se știe ce s-a mai întîmplat cu el, și că fără îndoială s-o fi sfărîmat de stînci. Stîncile pe

care le-a întilnit nu sînt altceva decît vreo luntre joasă și îngustă, cu șase sau opt oameni în ea, care l-au suprins și l-au jefuit într-o noapte întunecată și furtunoasă pe lîngă vreo insulă sălbatică și pustie, așa cum tilharii opresc și jefuiesc vreo diligență la marginea pădurii.

— Totuși, vorbi Franz, stînd tolănit pe fundul luntrei, de ce nu se plîng cei cărora li se întîmplă astfel de accidente, și de ce nu cer răzbunarea guvernului francez, sard sau toscan, împotriva piraților ?

— De ce ? zîmbi Gaetano.

— Da, de ce ?

— Pentru că mai întîi se transportă de pe corabie sau de pe iaht pe luntre tot ce merită să fie luat ; apoi i se leagă echipajului mîinile, i se prinde de gîtul fiecărui om cîte o ghiulea de douăzeci și patru, se face o spărtură mare cît un butoi în peretele vasului capturat, se trece pe punte, se închid chepengurile, și se trece din nou în luntre. Peste zece minute, corabia începe să se vaite și să geamă, apoi încetul cu încetul se scufundă. Mai întîi intră la apă o parte, apoi cealaltă ; după asta se ridică și cade iar cufundîndu-se tot mai mult. Deodată se aude un zgomot ca o bubuitură de tun : asta înseamnă că aerul a spart puntea. Atunci corabia se zbate ca un înecat care luptă să scape, îngreunîndu-se cu fiecare mișcare. Peste puțină vreme apa, prea înghesuită în încăperi, țîșnește prin crăpături, asemenea unor coloane lichide pe care le-ar arunca prin nări vreo balenă uriașă. În sfîrșit corabia scoate un ultim vaiet, se mai răsucește o dată pentru ultima oară, și se prăbușește spintecînd în prăpastie un vârtej cît toate zilele, care se răsucește o clipă, se potolește încetul cu încetul și se șterge apoi cu totul, astfel că peste cinci minute numai ochiul lui Dumnezeu ar mai putea găsi în fundul mării acesteia liniștite corabia dispărută. Acum, înțelegeți de ce navele nu se mai reîntorc în porturi și de ce echipajele nu se plîng ? adăugă, zîbind, patronul.

Dacă Gaetano ar fi povestit toate acestea înaintea expediției, pesemne că Franz s-ar fi gîndit mai mult înainte de a o face ; dar acum porniseră, și ca să dea înapoi i s-ar fi părut o lașitate. Tînărul era unul dintre oamenii care nu caută primejdii dar, atunci cînd ele le ies înainte, le fac față cu un sînge rece, de neclintit ; era unul dintre oamenii cu voința liniștită, care privesc pericolul ca pe un adversar într-un duel, îi socotesc mișcările, îi cerce-tează puterea, se domolesc cînd e vorba să se odihnească, dar numai atîta cît să nu pară lași, și, în sfîrșit, privesc toate șansele pe care le au și ucid dintr-o singură lovitură.

— Nu-i nimic, spuse el, am străbătut Sicilia și Calabria, am navigat două luni în Arhipelag, și n-am zărit niciodată măcar o urmă de bandit sau de pirat.

— Păi n-am povestit excelenței sale toate astea ca să-l fac să renunțe, vorbi Gaetano. M-ați întrebat doar, și v-am răspuns, atîta tot.

— Da, dragă Gaetano, iar discuția cu dumneata a fost cît se poate de interesantă ; și pentru că vreau să mă bucur de ea cît mai mult cu putință, haidem la Monte-Cristo !

Între timp, luntrea se apropia cu repeziciune de ținta călătoriei. Un vînt proaspăt și puternic umfla pînzele. Luntrea înainta cu șase sau șapte mile pe oră. Cu cît înaintau, cu atît insula părea că se înalță, crescînd din sînul mării. În lumina limpede a amurgului se zărea, asemenea unor ghiulele într-un arsenal, un morman de stinci îngrămădite unele peste altele, iar printre ele, tufe roșia-tice și arbori verzi. Marinarii, deși păreau pe deplin liniș-tiți, se vedea cît de colo că stau cu ochii în patru și că cercetează cu privirea uriașa oglindă pe care pluteau. De-parte se zăreau cîteva bărci de pescari, legănîndu-se cu pînzele lor albe, ca niște pescăruși pe crestele valurilor.

Mai erau doar vreo cincisprezece mile pînă la Monte-Cristo, cînd soarele începu să se ascundă pe după Corsica, ai cărei munți se iviră în dreapta, profilîndu-și pe cer întu-

necata lor dantelărie. Grămada aceasta de stînci, asemenea gigantului Adamastor, se înălța amenințătoare dinaintea luntrei, răpindu-i soarele care se aurise în partea de sus. Umbra creștea din mare. Încetul cu încetul, părăind că alungă înaintea ei ultima rază a zilei care se stingea. În cele din urmă, raza luminoasă fu împinsă pînă pe creasta cea mai înaltă, unde se opri, semănînd o clipă cu tromba învăpăiată a unui vulcan. În sfîrșit, umbra, urcînd mereu, năpădi tot mai mult creasta, așa cum năpădisese și partea de jos a țărmului, iar insula păru un munte cenușiu, care se întuneca tot mai mult. Peste o jumătate de ceas se făcu noapte deplină.

Din fericire, marinarii se aflau prin meleagurile lor obișnuite și cunoșteau pînă și cea mai mică stîncă a arhipelagului toscan ; altfel, în mijlocul beznei care învăluia luntrea, Franz n-ar fi putut rămîne cu desăvîrșire liniștit. Corsica dispăruse în întregime și nici insula Monte-Cristo nu se mai zărea ; dar marinarii păreau că văd prin întuneric așa cum văd lincșii, iar cîrmaciul nu șovăia de loc.

Se scursese o oră de la apusul soarelui, cînd lui Franz i se păru că zărește, cam la un sfert de milă spre stînga, o formă întunecată. Dar îi fu atît de greu să-și dea seama ce era forma aceea, încît, temîndu-se să nu se facă de rîs în fața marinarilor, dacă ar fi luat vreun nor drept uscat, tăcu. Pe neașteptate însă, pe țărm se ivi o lumină ; pămîntul putea fi asemuit cu un nor, dar focul nu putea fi luat drept un meteor.

— Ce-i cu lumina aceea ? întrebă Franz.

— Sst ! e un foc, răspunse patronul.

— Parcă spuneai că insula e nelocuită !

— Spuneam că n-are locuitori stabili, dar spuneam de asemenea că e un loc de popas pentru contrabandiști.

— Și pentru pirați !

— Și pentru pirați, continuă Gaetano, repetînd cuvintele lui Franz. De asta am dat ordin să trecem dincolo de

• insulă, fiindcă, după cum vedeți, focul a rămas în urma noastră.

— Mie focul mi se pare mai mult un motiv de liniștire decît de îngrijorare, spuse Franz. Oamenii care se tem să fie văzuți n-ar fi aprins un asemenea foc.

— Asta nu înseamnă nimic, răspunse Gaetano. Dacă v-ați putea da seama în întunericul ăsta, de poziția insulei, ați vedea că focul, așa cum este așezat, nu poate fi zărit nici de pe coastă, nici de la Pianosa, ci numai din mijlocul mării.

— Nu cumva îți e teamă ca focul să nu vestească apropierea unor tilhari ?

— O să trebuiască mai întîi să ne asigurăm, răspunse Gaetano, ațintindu-și privirea asupra stelei pămîntești.

— Și cum ai să te asiguri ?

— Veți vedea.

Gaetano se sfătui cu tovarășii săi, și după o discuție de vreo cinci minute, făcură în tăcere o manevră, cu ajutorul căreia cotiră cît ai clipi din ochi. Apoi porniră din nou pe drumul pe care veniseră, și la cîteva clipe după ce schimbaseră direcția focul dispăru, ascuns de un dîmb.

Atunci cîrmaciul schimbă direcția luntrei. Se apropiau văzînd cu ochii de insulă, și în curînd ajunseră la numai cincizeci de pași de țărm.

Gaetano coborî pînza, și luntrea se opri.

Toate acestea fuseseră făcute în cea mai deplină tăcere. De altfel, de cînd schimbaseră drumul, nimeni nu mai rostise nici un cuvînt.

Fiindcă propusese expediția aceasta, Gaetano își luase asupra lui toată răspunderea. Cei patru marinari nu-l slăbeau din ochi, pregătindu-și vislele și fiind totodată gata să vislească din răspuseri, ceea ce datorită întunericului n-ar fi fost greu de loc.

Franz își cercetă armele cu sîngele rece pe care i-l cunoaștem ; avea două puști cu cîte două focuri, și o carabină. Le încărcă, cercetă cocoșele și așteptă.

În acest timp, patronul își scosese mantaua de ploaie, și bluza, își prinsese pantalonii în jurul șalelor și, fiind desculț, nu avu nevoie să-și scoată nici pantofii și nici ciorapii. După ce se văzu în costumul acesta, sau mai bine-zis fără costum, el își duse un deget la buze și le făcu semn celorlalți să nu scoată nici o șoaptă măcar. Apoi, dîndu-și drumul în mare, înotă spre țarm cu atîta grijă, încît ar fi fost cu neputință să se audă cel mai mic zgomot. Numai dîra fosforescentă pe care o făcea înotînd arăta drumul pe care plutea.

Curînd dispăru și dîra aceasta ; nu mai încăpea îndoială că Gaetano ajunsese la țarm.

Toți cîți se găseau în luntre așteptară nemișcați timp de o jumătate de ceas, după care văzură invindu-se din nou lîngă țarm și apropiindu-se de luntre aceeași dîră luminoasă. Peste o clipă, Gaetano ajunsese la luntre.

— Ei, ee-ai văzut ? întrebare într-un glas Franz și cei patru marinari.

— Ce să văd ? Contrabandiști spanioli. Numai că sînt și doi bandiți corsicani împreună cu ei.

— Și ce caută bandiții corsicani la un loc cu contrabandiștii spanioli ?

— Ce să caute, excelență ? răspunse Gaetano, cu glasul plin de cea mai creștinească milă. Trebuie să ne ajutăm unii pe alții. De multe ori bandiții sînt nițel încolțiți pe uscat de către un jandarm sau de către carabinieri, și atunci dau de o barcă, și în barca aceea de cîțiva flăcăi de treabă, ca noi. Ei vin să ceară găzduire în casa noastră plutitoare. Și nu e cu putință să nu-i ajuti pe niște bieți oameni urmăriți ! Noi îi primim și, pentru mai multă siguranță, pornim în larg. Asta nu ne costă nimic și salvează viața sau măcar libertatea unora dintre semenii noștri, care, atunci cînd au prilejul, recunosc serviciile făcute, arătîndu-ne vreun loc potrivit unde să putem debarca mărfurile fără să ne stînjenească nimeni.

— Aşa ! făcu Franz. Va să zică şi dumneata eşti pu-
ţin contrabandist, dragă Gaetano ?

— Ei, ce să-i faci, excelenţă ! zîmbi Gaetano. Facem
şi noi cîte niţel din toate ; trebuie să trăieşti...

— Atunci îi cunoşti întrucîtva pe oaspeţii de acum ai
insulei Monte-Cristo ?

— Oarecum. Noi marinarii sîntem ca francmasonii.
Ne recunoaştem unii pe alţii după anumite semne.

— Şi crezi că putem să debarcăm fără teamă ?

— Sigur că da. Contrabandiştii nu sînt hoţi.

— Dar cei doi bandiţi corsicani... continuă Franz, so-
cotind dinainte toate primejdiile care l-ar fi putut aştepta.

— Ei, Doamne ! făcu Gaetano. Doar nu-i vina lor
că sînt bandiţi ! E vina stăpînirii.

— Cum asta ?

— Nici vorbă ! Sînt urmăriţi fiindcă au luat o *piele*,
şi nu pentru altceva ; ca şi cum n-ar fi în firea corsica-
nului să se răzbune !

— Ce înţelegi prin a lua o *piele* ? Adică a ucis un om ?
întrebă Franz.

— Înţeleg că a ucis un duşman, şi asta-i cu totul alt-
ceva, glăsui patronul.

— Atunci hai să cerem găzduire contrabandiştilor şi
bandiţilor, spuse tînărul. Crezi că au să ne primească ?

— Fără îndoială că da.

— Cîţi sînt cu toţii ?

— Patru, excelenţă. Şi cu doi bandiţi, fac şase.

— Tocmai cîţi sîntem şi noi. Sîntem la egalitate dacă
domnii aceştia au de gînd să ne primească prost, şi prin
urmare vom putea să-i potolim. Aşadar, mai spun o dată :
haidem la Monte-Cristo !

— Bine, excelenţă ; dar ne îngăduiţi să mai luăm
cîteva măsuri de prevedere ?

— Cum să nu, dragul meu ! Fii înţelept ca Nestor şi
prevăzător ca Ulişe. Ba fac mai mult decît să-ţi dau voie :
te rog chiar.

— Atunci, liniște ! porunci Gaetano.

Toată lumea tăcu.

Pentru un om ca Franz, care privea lucrurile sub adevărata lor față, situația, fără a fi primejdioasă, rămânea totuși destul de serioasă. Se găsea în întunericul cel mai adânc, izolat, în mijlocul mării, cu niște marinari care nu-l cunoșteau și n-aveau nici un motiv să-i fie credincioși ; ei știau că în buzunarele lui se pot găsi și câteva mii de franci, și-i priviseră de zeci de ori, dacă nu cu invidie, măcar cu multă curiozitate, frumoasele arme. Pe de altă parte, avea să coboare, fără altă pază decât a oamenilor acestora, pe o insulă care, dacă purta un nume foarte cucernic, părea în schimb să nu-i făgăduiască lui Franz, din pricina contrabandiștilor și a bandiților, altă posibilitate decât îi dăduse lui Crist calvarul. Apoi, povestea vaselor scufundate, care ziua i se păruse exagerată, acum, noaptea, i se părea demnă de crezare. Astfel, găsindu-se între aceste două pericole, poate doar închipuite, el nu-i slăbea din ochi pe marinari și nu lăsa arma din mână.

Între timp marinarii ridicaseră din nou pînzele și porniseră iar pe drumul pe care îl mai străbătuseră în sus și jos. Obișnuindu-se puțin cu întunericul, Franz deosebea colosul de granit căruia luntrea îi dădea ocol. Apoi, trecînd din nou de unghiul unei stînci, el văzu focul, mai strălucitor decât înainte, iar împrejurul focului, zări cinci sau șase inși tolăniți pe jos.

Răsfrîngerea văpăilor se întindea peste valuri, pînă la vreo sută de metri mai departe. Gaetano ocoli lumina, ținînd totodată luntrea în partea întunecată ; apoi, cînd ajunsese în dreptul focului, se îndreptă spre el și intră cu îndrăzneală în cercul luminos, cîntînd un cîntec pescăresc, căruia tovarășii săi îi repetau refrenul.

La primul cuvînt al cîntecului, cei din jurul focului se ridicaseră și se apropiaseră de țărm, cu ochii ațintiți spre luntre, căznindu-se să-și dea seama de forța și de

intențiile noilor veniți. Curînd însă ei părăuă că și-au sfîrșit cercetarea și se reîntoarseră, lăsînd un singur om de pază și așezîndu-se din nou în jurul focului, la care frigeau o căprioară întregă.

Cînd luntrea ajunsese la vreo douăzeci de pași de uscat, omul de pe țarm săltă carabina, ca o santinelă care aude o patrulă, și strigă : „Cine-i acolo ?”, în dialectul sard.

Franz ridică liniștit cocoșul armei.

Gaetano schimbă atunci cîteva cuvinte cu omul acela, iar călătorul, deși nu înțeluse nimic, își dădu seama că se vorbea despre el.

— Excelența voastră vrea să-și spună sau vrea să-și tăinuiască numele ? întrebă patronul.

— Numele meu cred că le e cu totul necunoscut ; spune-le numai că sînt francez, în călătorie de plăcere, răspunse Franz.

Cînd Gaetano transmise răspunsul, santinela îi spusese ceva unuia dintre oamenii așezați la foc, iar acesta, ridicîndu-se îndată, porni și dispăru pe după stînci.

Se făcu tăcere. Părea că fiecare își vede de treburile lui : Franz de debarcare, marinarii de pînze, contrabandistii de căprioară. Dar în mijlocul acestei nepăsări aparente, ei se cercetau unii pe alții.

Omul plecat de lingă foc se reîntoarșe pe neașteptate din partea opusă aceleia în care dispăruse. El îi făcu un semn din cap santinellei care, reîntorcîndu-se spre noii veniți, se mulțumi doar să rostească aceste cuvinte : *S'accomodi !*

Expresia italiană *s'accomodi* este de netradus ; ea înseamnă în același timp : poftiți, intrați, fiți binevenit, simțiți-vă ca la dumneavoastră acasă, sînteți stăpin. Și se aseamănă cu fraza aceea turcească a lui Molière, care-l uimea pe burghezul gentilom prin mulțimea sensurilor ei.

Marinarii nu așteptară să fie poftiți de două ori ; din patru lovituri de vîșle, luntrea ajunsese la țarm. Gaetano sări primul și schimbă pe șoptite cîteva cuvinte cu santi-

nela. Tovarășii săi coborîră unul după altul. Apoi veni, în sfîrșit, rîndul lui Franz.

Tinărul avea o pușcă pe umăr. Gaetano i-o ducea pe cealaltă, iar unul dintre marinari îi purta carabina. Costumul lui, și de artist, și de dandy, nu trezi nici un fel de bănuială gazdelor, și, prin urmare, nici un fel de neliniște.

Luntrea fu priponită pe țărm, iar noii veniți înaintară vreo cîțiva pași ca să-și caute un loc potrivit pentru popas ; dar se vede că direcția în care porniseră nu era pe plac contrabandistului de pază, căci acesta îi strigă lui Gaetano :

— Nu pe acolo, vă rog !

Gaetano îngăimă o scuză și, fără să mai stăruie, înaintă spre partea opusă, în timp ce doi dintre marinari se duceau la foc, ca să-și aprindă torțele pentru a-și lumina drumul.

După ce făcură vreo treizeci de pași, noii veniți se opriră pe o mică înălțime împrejmuită de stînci, unde fuseseră scobite un fel de lăcașuri, asemănătoare micilor gherete în care se stă de pază așezat. De jur împrejur, în vine de pămînt vegetal, creșteau cîțiva stejari pitici și tufe dese de mirt. Franz luminează pămîntul cu o torță și, văzînd un maldăr de cenușă, înțelese că nu era primul care își dăduse seama de buna așezare a locului aceuia și că, pesemne, acolo poposeau de obicei oaspeții nomazi ai insulei Monte-Cristo.

Încordarea îi dispăruse după ce pusese piciorul pe uscat ; după ce văzuse purtările, dacă nu prietenești, măcar nepăsătoare, ale gazdelor, îi pierise îngrijorarea, iar mirosul căprioarei fripte la focul din apropiere îi schimbase grijile în poftă de mîncare.

Franz îi șopti cîteva cuvinte lui Gaetano, care fu de părere că, pentru niște oameni ca ei, care aveau în barcă pîině, vin și șase potîrnichi, precum și un foc la care să le frigă, nimic nu era mai ușor decît să mănînce

— De altfel, adăugă el, dacă excelența voastră găsește că aroma căprioarei e prea ispititoare, n-am decît să mă duc și să dau vecinilor noștri două potîrnichi, pentru o halcă din patrupedul lor.

— Du-te, Gaetano, du-te, îl îndemnă Franz. Te-ai născut cu spiritul negocierilor în sînge.

Între timp, marinarii smulseseră mănunchiuri de bu-ruieni, făcuseră snopi de mirți și de crengi verzi de ștejar, și le aprinseseră, reușind să atîțe un foc destul de respectabil.

Franz aștepta nerăbdător, trăgînd pe nări mireasma căprioarei, cînd patronul se reîntoarse foarte îngrijorat.

— Ei, ce se aude ? întrebă Franz. Ne-au respins oferta ?

— Dimpotrivă, spuse Gaetano, șeful, căruia i s-a spus că sînteți un tînăr franțez, vă pofteste să luați masa cu el.

— Pesemne că șeful trebuie să fie un om civilizat și nu văd de ce l-aș refuza. Cu atît mai mult, cu cît aduc și eu partea mea de merinde.

— Nu despre asta e vorba ; are el ce să mănînce, mai mult decît îi trebuie chiar. Dar vă pune o condiție ciudată pentru a merge la el acasă.

— Să merg acasă la el ? se miră tînărul. Și-a clădit cumva o casă ?

— Nu ; n-are casă, dar are un adăpost foarte plăcut, cel puțin așa am auzit.

— Îl cunoști pe șef ?

— Nu, dar mi s-a vorbit despre el.

— Lucruri bune sau rele ?

— Și bune, și rele.

— Drace ! Și ce condiție pune ?

— Să vă lăsați legat la ochi și să nu vă scoateți le-gătura decît cînd vă va pofti el însuși s-o faceți.

Franz se uită cît putu mai adînc în ochii lui Gaetano, ca să-și dea seama ce ascundea propunerea.

— La naiba ! urmă acesta, răspunzînd parcă gîndu-rile lui Franz. Nici vorbă că trebuie să chibzuiți bine.

— Dumneata ce-ai face în locul meu ? întrebă tînărul.
— Eu n-am nimic de pierdut, așa că m-aș duce.
— Ai primi ?
— Aș primi, măcar din curiozitate.
— Așadar există lucruri curioase de văzut la șeful acesta ?

— Ascultați, șopti Gaetano, nu știu dacă e adevărat ceea ce se spune...

Patronul se opri, uitîndu-se dacă nu cumva îl aude vreun străin.

— Ce ce spune despre el ?

— Se spune că șeful locuiește într-o grotă, pe lingă care palatul Pitti e o nimica toată.

— Ce vis ! șopti Franz, așezîndu-se iar jos.

— Nu e de loc vis, continuă patronul, e realitate ! Cama, cîrmaciul, de pe Saint-Ferdinand, a intrat într-o zi acolo și a ieșit uluit, spunînd că asemenea comori nu există decît în basme.

— Ei, dar știi că spunîndu-mi lucrurile astea mă faci să cobor în peștera lui Ali Baba ? zîmbi Franz.

— Vă spun și eu ce-am auzit, excelență.

— Atunci, mă sfătuiești să primesc ?

— Nu spun asta. Excelența voastră va face cum va crede de cuviință. Eu n-aș vrea să dau sfaturi într-un asemenea prilej.

Franz chibzui cîteva clipe. Înțelese că omul acela, atît de bogat, nu putea să-i dorească răul, lui, care abia dacă avea în buzunare vreo cîteva mii de franci. Și, cum la urma urmei nu întrezărea decît o cină excelentă, primi. Gaetano plecă să ducă răspunsul.

Totuși, după cum am spus, Franz era prevăzător ; de aceea voi să afle cît mai multe amănunte despre ciudata și misterioasa gazdă. Se întoarse deci spre marinarul care în timpul discuției jumulise potîrnichile cu seriozitatea unui om mîndru de ceea ce face, și-l întrebă pe

unde au putut veni contrabandiștii, dat fiind că nu se vedeau nici bărci, nici speronare și nici tartane.

— Nu le duc eu grijă de asta, răspunse marinarul. Le știu corabia.

— E o navă frumoasă ?

— V-aș dori și excelenței voastre una la fel, ca să faceți înconjurul lumii cu ea.

— Ce ce tonaj are ?

— Vreo sută de tone. De altfel, e un vas de plăcere, un iaht, cum spun englezii, dar știți, făcut ca să țină piept mării pe orice vreme.

— Unde a fost construit ?

— Habar n-am ! Cred însă că la Genova.

— Dar cum se poate ca un șef de contrabandiști să cuteze să-și facă în portul Genovei un iaht pentru meseria lui ?

— Păi, eu n-am spus că proprietarul iahtului e contrabandist.

— N-ai spus dumneata, dar mi se pare că a spus-o Gaetano.

— Gaetano văzuse echipajul de la distanță, dar încă nu vorbise cu nimeni.

— Dacă nu e un șef de contrabandiști, atunci ce e ?

— Un nobil bogat, care călătorește pentru plăcerea lui.
„Haida-de ! gîndi Franz. Personajul este și mai misterios, pentru că povestirile despre el se bat cap în cap.”

— Și cum îl cheamă ?

— Cînd îl întrebi, răspunde că îl cheamă Simbad Marinarul, dar eu unul nu cred ca ăsta să-i fie adevăratul nume.

— Simbad Marinarul ?

— Da.

— Și unde locuiește nobilul acesta ?

— Pe mare.

— Din ce țară e ?

— Habar n-am !

- L-ai văzut vreodată ?
- De câteva ori.
- Și ce fel de om e ?
- Excelența voastră o să vadă singur !
- Unde o să mă primească ?
- Nici vorbă că în palatul subteran, despre care v-a pomenit Gaetano.

— Și dumneata, cînd ai poposit aici și cînd ai găsit insula pustie, n-ai avut niciodată curiozitatea să încerci să pătrunzi în palatul fermecat ?

— Ba da, excelență, răspunse marinarul, am încercat chiar de mai multe ori. Dar cercetările mele au rămas întotdeauna zadarnice. Am răscolit peștera de la un capăt la altul, și n-am găsit nici urmă de ușă. De altminteri se spune că ușa nu se deschide cu cheia, ci un cuvînt magic.

— Ei, atunci iată-mă intrat într-o poveste din *O mie și una de nopți* ! șopti Franz.

— Excelența sa vă așteaptă, se auzi o voce pe care Franz o recunoscuse drept vocea santinelei.

Noul venit era întovărașit de doi oameni din echipajul iahtului. Drept orice răspuns, Franz își scoase batista și i-o întinse celui care-i vorbea.

Fără să i se spună un cuvînt, îi legară ochii cu atîta grijă, încît se vedea bine că se tem să nu săvîrșească vreo indiscreție. Apoi îl puseră să jure că nu va încerca în nici un fel să-și înlăture legătura.

Franz jură.

Atunci cei doi oameni îl prinseră fiecare de cîte o mîină, și el porni, dus de ei, pe urmele santinelei.

După vreo treizeci de pași, Franz simți, datorită aromei tot mai puternice a fripturii de căprioară, că treceau din nou prin fața bivuacului ; apoi îl mai duseră vreo cincizeci de pași, înaintînd, fără îndoială, spre partea unde Gaetano nu fusese lăsat să treacă : opreliștea era acum explicabilă. Curînd, Franz își dădu seama, după schim-

barea atmosferei, că pătrunsese într-o subterană ; peste câteva clipe de drum, el auzi un trosnet și i se păru că atmosfera se schimbă din nou, devenind caldută și parfumată ; în sfârșit, simți sub tălpi un covor des și moale. Călăuzele îl părăsiră. O clipă se făcu tăcere, și Franz auzi o voce spunându-i într-o franțuzească curată, deși cu accent străin :

— Fiți binevenit în casa mea, domnule. Vă puteți lua legătura de la ochi.

Firește că Franz nu mai așteptă să fie rugat încă o dată. Își ridică batista și se pomeni față în față cu un bărbat de vreo treizeci și opt-patruzeci de ani, înveșmîntat într-un costum tunisian, adică avînd un fes roșu, cu un ciucure lung de mătase albastră, o vestă de postav negru, brodată toată cu aur, pantaloni stacojii largi și bufanți, ghetre de aceeași culoare, brodate cu aur ca și vesta, și papuci galbeni. Un șal bogat îi strîngea mijlocul, și un hanger ascuțit și încovoiat îi atîrna la cîngătoare.

Bărbatul acesta, deși îngrozitor de palid, avea o față deosebit de frumoasă. Ochiul îi erau vii și pătrunzători. Nasul drept, aproape în prelungirea frunții arăta tipul grec în toată frumusețea lui, iar dinții, albi ca perlele, răsăreau lucitori de sub mustața neagră care îi încadra.

Dar paloarea lui era cu totul neobișnuită ; s-ar fi spus că omul stătuse închis vreme îndelungată într-un mormînt și că nu putuse să-și recapete culoarea celor vii.

Fără să fie prea înalt, el era totuși bine legat și, ca toți oamenii din sud, avea mîinile și picioarele mici.

Dar ceea ce-l miră pe Franz, care luase drept basm povestirea lui Gaetano, fu mai ales luxul uimitor al mobilierului.

Întreaga încăpere era îmbrăcată în țesături turcești de culoare cărămizie și bătută cu flori de aur. Într-o firidă se afla un fel de divan, deasupra căruia era prinsă o panoplie de arme arabe, cu teci de argint aurit și cu mînere încărcate de nestemate. În tavan atîrna o lampă

din sticlă de Veneția, de-un format și de o culoare înecătoare, iar pe jos era așternut un covor turcesc, în care picioarele se înfundau pînă la glezne. Perdele grele atîrnau și dinaintea ușii prin care intrase Franz și dinaintea unei alte uși, care dădea într-o a doua încăpere ce părea la fel de minunat luminată.

Gazda îl lăasă o clipă să se mire, în timp ce îl cerceta, neslăbindu-l din ochi.

— Domnule, îi spuse apoi, vă cer de o mie de ori iertare pentru măsurile de prevedere care vi s-au pretins ca să fiți adus la mine ; dar insula rămîne pustie cea mai mare parte a timpului, și dacă taina locuinței mele ar fi cunoscută, fără îndoială că la reîntoarcere, mi-aș găsi adăpostul într-o stare destul de proastă, și asta nu mi-ar fi de loc pe plac, nu fiindcă aș păgubi, ci pentru că n-aș mai avea siguranță că mă pot despărți de restul lumii atunci cînd vreau. Acum, să vă fac să uitați micile neajunsuri, oferindu-vă ceea ce sînt sigur că nu nădăjduiați să găsiți aici, adică o masă bunișoară și un pat destul de bun.

— Pe cîntea mea că n-aveți de ce să vă scuzați, răspunse Franz. Am văzut că totdeauna se leagă ochii celor care pătrund în palate fermecate. Amintiți-vă numai de Raoul din *Hughenoții*, și veți vedea că n-am de ce să mă plîng, fiindcă ceea ce văd pare o minunăție din *O mie și una de nopți*.

— Vai ! eu vă voi spune ca Lucullus : dacă aș fi știut că-mi veți face cîntea să veniți la mine, m-aș fi pregătit să vă primesc, dar, în sfîrșit, așa cum e sihăstria mea, o pun la dispoziția dumneavoastră ; așa cum e masa mea, v-o ofer cu dragă inimă. Ali, e gata masa ?

Aproape în aceeași clipă, perdeaua se ridică și un nubian, negru ca abanosul și înveșmîntat într-o simplă tunică albă, îi făcu semn stăpînului său că putea trece în sufragerie.

— Acum, îi spuse lui Franz necunoscutul, nu știu dacă sînteți de părerea mea, dar găsesc că nimic nu e mai stînjenitor decît să rămîi două sau trei ore cu cineva fără să-i știi numele și fără să-i cunoști titlul. Vă dați seama că respect prea mult legile ospitalității, ca să vă cer numele sau titlul dumneavoastră adevărat; vă rog doar să-mi spuneți un nume oarecare, cu ajutorul căruia să vă pot vorbi. Cît despre mine, ca să vă simțiți bine, am să vă spun că de obicei mi se spune Simbad Marinarul.

— Iar eu, vorbi Franz, vă voi spune că, deoarece nu-mi lipsește decît vestita lampă fermecată ca să fiu în situația lui Aladin, nu văd de ce nu m-aș numi, pînă una alta, chiar Aladin. Lucrul acesta nu ne va scoate din Orientul în care sînt ispitit să cred că am fost dus prin puterea vreunui duh binefăcător.

— Atunci, nobile Aladin, spuse ciudatul amfitrion, ați auzit că sîntem chemați la masă, nu-i așa? Binevoiți deci să vă osteniți intrînd în sufragerie; prea umilul dumneavoastră servitor merge înainte, ca să vă arate drumul.

Și spunînd acestea, Simbad ridică draperia și pași, într-adevăr, înaintea lui Franz.

Franz trecea din uimire în uimire. Masa era pregătită cît se poate de bine. Convingîndu-se de lucrul acesta important, el se uită în preajmă. Sufrageria era la fel de frumoasă ca și încăperea pe care o părăsise. În întregime din marmură, cu basoreliefuri antice dintre cele mai prețioase, sala aceasta, care era prelungă, avea la cele două capete cîte o statuie deosebit de frumoasă, purtînd fiecare cîte un coșuleț pe cap. În coșulețe se aflau grămezi de fructe minunate; se aflau acolo ananași de Sicilia, rodii de Malaga, portocale din insulele Baleare piersici din Franța și smochine din Tunis.

Cît despre cină, ea se compunea dintr-un fazan fript, înconjurat cu mierle de Corsica, dintr-o pulpă de mistreț în aspic, dintr-o ciosvirtă de căprioară gătită cu sos, dintr-un calcan minunat și dintr-o langustă uriașă. Golu-

riile dintre feluri erau umplute cu farfurioare pline de gustări.

Talerele erau din argint, iar farfuriile din porțelan japonez.

Franz își frecă ochii, ca să se încredințeze că nu visează.

Masa era servită numai de Ali, care își îndeplinea foarte bine slujba. Oaspetele îl laudă dinaintea gazdei sale.

— Da, spuse acesta, făcînd onorurile mesei cu aleasă pricepere, da, e un biet om care îmi este foarte credincios și se străduiește să facă lucrurile cît poate mai bine. Nu uită că-mi datorează viața și, cum ținea la capul lui, după cite se pare, mi-a păstrat o oarecare recunoștință că i-am salvat-o.

Ali se apropie de stăpînul său, îi luă mîna și i-o sărută.

— Oare v-aș cere prea mult, mobile Simbad, dacă v-aș întreba cu ce prilej ați făcut fapta asta bună ? întrebă Franz.

— E o nimica toată, răspunse gazda. Se pare că ștengarul dăduse tircoale pe lîngă haremul beyului din Tunis, mai mult decît se cuvine s-o facă un flăcău de culoarea lui ; așa că beyul l-a osîndit să i se taie limba, mîna și capul : în prima zi limba, în a doua zi mîna, iar în a treia zi capul. De mult îmi tot dorisem să am în serviciu un mut ; am așteptat să i se taie limba și i-am propus beyului să mi-l dea în schimbul unei minunate puști cu două focuri, pe care mi se păruse în ajun că el o dorise din toată inima. Înălțimea sa a șovăit o clipă, atît de mult ținea să sfîrșească o dată cu bietul flăcău. Dar am adăugat, pe lîngă pușcă, un cuțit englezesc de vînătoare, cu care știrbisem iataganul înălțimii sale : astfel că beyul se hotărî să-i dăruiască mîna și capul, dar cu condiția să nu mai calce niciodată prin Tunis. Recomandația lui însă nu mai avea nici un rost. Oricît de departe ar zări nefericitul de Ali coastele Africei, se ascunde în fundul

calei și nu mai poate fi scoș de acolo pînă cînd această a treia parte a lumii nu-i dispăre din fața ochilor.

Franz rămase o clipă tăcut și gînditor, întrebîndu-se ce trebuia să creadă despre cruda voioșie cu care gazda îi povestise faptele.

— Desigur că, asemenea preacinstului marinar al cărui nume l-ați luat, și dumneavoastră vă petreceți timpul călătorind, spuse el, schimbînd vocea.

— Da ; e un legămint, făcut într-o vreme cînd nu-mi trecea prin minte că-l voi putea îndeplini, zîmbi necunoscutul. Mi-am făcut cîteva asemenea legăminte și nădăjduiesc că le voi îndeplini pe toate, unul după altul.

Deși Simbad rostise cuvintele acestea cît se poate de calm, în ochii lui se ivise o licărire de o cruzime neobișnuită.

— Ați suferit mult, domnule ? îl întrebă Franz.

Simbad tresări și îl privi fix.

— După ce vedeți asta ? întrebă el.

— După toate, răspunse Franz. După vocea dumneavoastră, după privire, după paloare, și chiar după viața pe care o duceți.

— Eu ? Eu duc cea mai fericită viață din cîte cunosc, o adevărată viață de pașă ; sînt regele creațiunii ; dacă-mi place într-un loc, rămîn acolo ; dacă mă plictisesc, plec ; sînt liber ca pasărea și am aripi ca ea ; oamenii din preajmă mi se supun la un semn. Din cînd în cînd îmi place să-mi bat joc de justiția omenească, răpindu-i vreun bandit pe care-l caută, sau vreun criminal pe care-l urmărește. Și-apoi, eu îmi am justiția mea, pentru faptele de mai mică sau mai mare gravitate. Justiție fără amînări și fără apel, care osîndește sau iartă, și căreia nimeni nu i se poate împotrivi. Dacă ați fi gustat viața mea, nu v-ați mai fi dorit alta și nu v-ați mai fi reîntors niciodată în lume, afară de cazul cînd ați fi avut cine știe ce plan măreț de dus la îndeplinire.

— O răzbunare, de pildă ! spuse Franz.

Necunoscutul își aținti asupra tînărului una din acele priviri care pătrund în străfundul inimii și al gândirii.

— De ce tocmai o răzbunare ? întrebă el.

— Pentru că aveți întru totul înfățișarea unui om prigonit de lume și care are o răfuială cumplită cu ea.

— Aș, de unde ! rîse Simbad în felul său ciudat, arătîndu-și dinții albi și tăioși. N-ați ghicit. Așa cum mă vedeți, sînt un fel de filantrop și poate că într-o bună zi voi veni la Paris ca să-i fac concurență domnului Appert sau omului cu Măntăluța Albastră.

— Și va fi prima dumneavoastră călătorie la Paris ?

— Din păcate, da. Par o ființă cam lipsită de curiozitate, nu-i așa ? Dar vă asigur că nu din vina mea am întîrziat atîta. Într-o zi sau într-alta, o să se întîmple și asta !

— Și credeți că veți veni curînd la Paris ?

— Încă nu știu, depinde de împrejurări supuse unor socoteli nesigure.

— Aș vrea să fiu și eu acolo, cînd veți veni. Aș încerca, pe cît îmi stă în putere, să vă răsplătesc ospitalitatea pe care mi-ați oferit-o din belșug la Monte-Cristo.

— Voi primi cu mare plăcere invitația dumneavoastră, răspunse gazda. Din nefericire, însă, dacă am să viu, voi veni poate incognito.

Între timp, cina aproape se sfîrșise și părea că nu fusese servită decît pentru Franz ; căci necunoscutul abia dacă atinsese, cu vîrful buzelor, două din felurile îmbelșugatului ospaț, pe care oaspetele neașteptat îl cinstise din plin.

În sfîrșit, Ali aduse desertul, sau, mai bine zis, luă coșulețele din mîinile statuiilor și le puse pe masă.

Între cele două coșulețe, el așeză o cupă mică de argint aurit, acoperită cu un capac din același metal.

Respectul cu care Ali adusese cupa aceasta stîrni curiozitatea lui Franz. Ridicînd capacul, el văzu înăuntru

un fel de pastă verzuie, care semăna cu un fel de dulceață, dar care era complet necunoscută.

Franz închise capacul, neputînd să ghicească ce se afla în cupă, și, întorcîndu-și privirile spre gazdă, îl văzu zîmbind de uimirea lui.

— Nu puteți ghici ce e în cupă și asta vă intrigă, nu-i așa ?

— Mărturisesc că da.

— Ei bine, dulceața verzuie nu e nici mai mult, nici mai puțin decît ambrozia pe care Hebe i-o dădea la masă lui Jupiter.

— Dar ambrozia asta, spuse Franz, fără îndoială că și-a pierdut numele ceresc, trecînd prin mîinile oamenilor, și a căpătat un nume omenesc ; în limba populară cum se numește ingredientul pentru care, de altfel, nu simt o prea mare atracție ?

— Tocmai lucrul acesta scoate la iveală originea materială, răspunse Simbad. Așa trecem adeseori pe lângă fericire, fără s-o vedem, fără s-o privim sau, dacă am văzut-o și am privit-o, fără s-o recunoaștem. Dacă aveți o fire pozitivă și vă închinați aurului, gustați de aici, și toate minele din Peru, din Guzarata și din Golconda vi se vor deschide. Dacă aveți imaginație, dacă sînteți poet, gustați, și atunci hotarele posibilului vor dispărea ; cîmpiile infinitului vi se vor deschide, vă veți plimba cu inima liberă, cu mintea liberă pe tărîmurile nemărginite ale visării. Dacă sînteți ambițios, dacă alergați după măririle vieții, gustați tot de aici, și peste o oră veți fi rege, dar nu regele unui mic regat pitit în vreun colț al Europei, cum e Franța, Spania și Anglia, ci regele lumii, regele universului, regele creației. Tronul vi se va înălța pe muntele unde satana l-a adus pe Isus ; și, fără să aveți nevoie să vă închinați lui, fără să fiți silit să-i sărutați ghearele, veți fi suveranul stăpîn al tuturor regatelor lumii. Spuneți-mi, nu-i ispittor ceea ce vă ofer ? Și nu e

foarte ieșne de îndeplinit ? Priviți. N-aveți de făcut decât atît.

Spunînd aceștea, Simbad descoperi la rîndul său cupa de argint în care se afla substanța atît de lăudată, luă cu o linguriță din dulceața fermecată, o duse la gură și o înghiți cu încetul, închizînd ochii de plăcere și dîndu-și capul pe spate.

Franz îl lăsa să se bucure în voie de hrana lui favorită ; apoi, cînd Simbad își mai reveni puțin în fire, îl întrebă :

— În definitiv ce este această hrană atît de prețioasă !

— Ați auzit vreodată vorbindu-se despre Bătrînul din Munte, acela care voia să-l ucidă pe Philippe-Auguste ?

— Fără îndoială.

— Ei bine, știți că el stăpînea o vale bogată, dominată de muntele de la care i s-a tras și pitorescul său nume. În valea aceasta se aflau grădini mărețe plantate de Hasan-ben-Sabah, și în grădini se aflau pavilioane izolate. În pavilioanele acestea își primea el aleșii și le dădea să mănînce, după cum arată Marco Polo, o iarbă oarecare, care îi ducea în rai, printre plante mereu înflorite, printre fructe mereu coapte, printre femei mereu fecioare. Și ceea ce fericirii tineri luau drept realitate, era un vis ; dar un vis atît de dulce, de amețitor și de voluptos, încît ei s-ar fi vîndut cu totul celui ce li-l dăduse și la ale cărui porunci se supuneau ca unui Dumnezeu, și supunîndu-se poruncilor lui ca unui Dumnezeu, s-ar fi dus pînă la capătul lumii ca să lovească victima arătată, murind în chinuri, fără să se vaite, doar la ideea că moartea pe care o sufereau nu era decît o trecere spre viața aceea de plăceri nemărginite pe care iarba sfîntă, aflată în fața dumneavoastră, îi făcuseră s-o presimtă.

— Atunci e hașîș ! strigă Franz. Da, îl cunosc, măcar după nume.

— Ați ghicit, nobile Aladin. E hașîș, cel mai bun și mai curat hașîș din Alexandria, hașîșul lui Abougor, ma-

rele meşter, omul neîntrecut, omul căruia ar trebui să i se ridice un palat purtînd inscripţia : Neguţătorului de fericire, lumea recunoscătoare.

— Ştiţi că tare aş avea poftă să-mi dau singur seama de adevărul sau de exagerarea laudelor dumneavoastră ? spuse Franz.

— Încercaţi, oaspe drag, judecaţi singur : dar nu vă opriţi numai la prima încercare. Ca în toate lucrurile, trebuie să vă obişnuiţi simţurile cu o impresie nouă, blîndă sau violentă, tristă sau veselă. Există o luptă a firii împotriva acestei substanţe divine, a firii care nu este făcută pentru bucurie şi care se ţine scai de durere. Trebuie ca natura, învinsă, să piară în luptă, trebuie ca realitatea să urmeze visului ; şi atunci visul stăpîneşte, atunci visul devine viaţă, şi viaţa devine vis. Dar ce deosebite în transfigurarea aceasta ! Vreau să spun că dacă veţi compara durerile vieţii reale cu bucuriile vieţii închipuite, n-aveţi să mai doriţi să trăiţi niciodată şi veţi dori să visaţi veşnic. Cînd veţi părăsi lumea aceea, care e numai a dumneavoastră, pentru lumea oamenilor, vi se va părea că treceţi dintr-o primăvară napolitană într-o iarnă laponă, vi se va părea că lăsaţi raiul pentru pămînt, cerul pentru infern. Gustaţi haşişul, oaspe drag ! Gustaţi-l !

Drept orice răspuns, Franz luă cu o linguriţă din pasta aceasta minunată, cam tot atîta cît luase şi gazda, şi o duse la gură.

— Drace ! făcu el după ce înghiţi dulceata divină, nu ştiu dacă rezultatul va fi atît de plăcut după cum spuneţi, dar de gustos, nu mi se pare atît de gustos pe cît l-aţi lăudat.

— Asta din pricină că cerul gurii nu vă este încă obişnuit cu sublimul substanţei pe care o gusta. Ia spuneţi-mi : v-au plăcut de prima dată stridiile, ceaiul, berea englezască, trufele, toate lucrurile acestea care mai apoi v-au încîntat ? Ii puteţi înţelege pe romanii care dădeau

gust fazanilor cu assa faetida sau pe chinezii care mănîncă cuiburi de rîndunică ? Sigur că nu ! Tot așa e și cu hașîșul : gustați-l numai opt zile la rînd și nimic pe lume nu vi se va mai părea că are atîta finețe ca gustul acesta care poate că vi se pare acum neplăcut și greșos. De altfel, hai să trecem în încăperea de alături, adică în camera dumneavoastră. Ali ne va aduce cafeaua și ne va da pipele.

Se ridicară amîndoi și, pe cînd cel care își dăduse numele de Simbad, nume folosit și de noi din cînd în cînd, ca să-l putem numi într-un fel, dădea cîteva porunci servitorului său, Franz intră în încăperea de alături.

Încăperea aceasta, rotundă ca formă, era mobilată mai simplu, dar cu tot atîta bogăție. De jur împrejurul pereților se întindea o sofa. Și sofaua, și pereții, și tavanul, și parchetul erau acoperite cu piei de mare preț, netede și moi ca cele mai moi covoare ; erau piei de lei din Atlas, cu coame puternice ; piei de tigri din Bengal, în dungii colorate ; piei de pantere din Cap, cu pete vii, cum aveau panterele ce-i apăruseră lui Dante ; și, în sfîrșit, piei de urși siberieni, vulpi de Norvegia. Toate aceste piei erau zvîrlite din belșug, unele peste altele, în așa fel încît ai fi putut crede că mergi deasupra ierbii celei mai dese sau că te odihnești pe patul cel mai mătășos.

Se întinseră amîndoi pe sofa ; aveau la îndemină ciubucurile cu țevi de jasmîn și cu hornuri de ambră, pregătite în așa fel încît să nu fie nevoiți să fumeze de două ori din același ciubuc. Luară fiecare cîte unul. Ali le aprinse și ieși după cafele.

Se făcu o clipă de tăcere, în timpul căreia Simbad se lăsă în prada gîndurilor ce păreau că-l urmăresc fără încetare chiar în timpul discuțiilor, iar Franz căzu în visarea aceea mută, care te cuprinde aproape de cîte ori fumezi un tutun minunat, în stare să ducă o dată cu fumul toate grijile minții și să-i aducă în schimb fumătorului toate visările sufletului.

Ali aduse cafelele.

— Cum vă place ? întrebă necunoscutul. Franțuzească sau turcească ? Slabă sau tare ? Dulce sau amară ? Filtrată sau fiartă ? După alegere : se găsesc de toate felurile.

— Aș vrea o cafea turcească, răspunse Franz.

— Și aveți dreptate ; asta dovedește că aveți înclinări pentru viața de oriental. Vedeți, orientalii sînt singurii oameni care știu să trăiască ! Cît despre mine, adăugă el cu unul din zîmbetele-i ciudate, atunci cînd îmi voi sfîrși treburile la Paris, mă voi duce să mor în Orient. Și dacă veți voi să mă găsiți atunci, va trebui să mă căutați la Cairo, Bagdad sau Ispahan.

— Pe cinstea mea, răspunse Franz, va fi cît se poate de lesne, fiindcă simt cum îmi cresc aripi de vultur, și cu aripile acestea voi putea ocoli pămîntul în douăzeci și patru de ore.

— A început să lucreze hașîșul ; atunci desfăceți-vă aripile și zburați în ținuturile supraomenești. Nu vă temeți de nimic, vi se poartă de grijă, iar dacă, asemenea lui Icar, vi se vor topi aripile la căldura soarelui, noi sîntem aici ca să vă primim.

Apoi Simbad îi spuse cîteva cuvinte arabului, și Ali, făcînd un gest de supunere, se trase înapoi, fără a se despărta însă prea mult.

Cît despre Franz, în el se petrecea o schimbare ciudată. Toată osteneala trupească, toate frămîntările pe care i le iscaseră întîmplările serii aceleia dispăreau, așa cum dispar în timpul primei clipe de odihnă, cînd mai ești încă destul de treaz ca să simți cum te cuprinde somnul. Trupul părea că-i dobîndește o ușurință imaterială, mintea i se limpezea într-un fel uluitor, simțurile păreau că își sporesc facultățile. Orizontul i se lărgea din ce în ce, dar nu orizontul mohorît, cu spăima lui, plutind nedeslușit, așa cum îl văzuse înaintea visului, ci un orizont albastru, străveziu, vast, cu tot azurul mării în el, cu toate licăririle soarelui, cu toate miresmele adierilor de

vînt. Apoi, în mijlocul cîntecelor marinarilor, atît de luminoase și de limpezi, încît s-ar fi putut face din ele o armonie divină dacă ar fi putut fi notate, el văzu ivindu-se insula Monte-Cristo, nu ca o stîncă ieșind amenințătoare din valuri, ci asemenea unei oaze pierdute în deșert. Și cu cît barca se apropia, se auzeau tot mai multe cîntece, căci o armonie fermecătoare și tainică se înălța din insula aceasta spre Dumnezeu, ca și cum o zîină, Loreley de pildă, sau vreun vrăjitor ca Amfion, ar fi vrut să atragă un suflet sau să clădească un oraș.

În sfîrșit, barca atinse țărmul, dar lin, fără zguduiri, așa cum buzele ating alte buze într-un sărut, și pătrunse în peșteră fără ca muzica fermecătoare să fi încetat. Franz coborî, sau mai curînd i se păru că coboară cîteva trepte, umplîndu-și plămîinii cu aerul proaspăt și îmbălsămat ca aerul ce trebuie să fi domnit în jurul peșterii lui Circe, făcut din atîtea miresme, încît îndeamnă mintea la visare cu atîta înflăcărare, încît aprinde simțurile. Și revăzu tot ceea ce văzuse înainte de a adormi, de la Simbad, gazda fantastică, pînă la Ali, servitorul mut. Apoi totul i se păru că i se șterge și i se amestecă în fața ochilor, asemenea ultimelor umbre ale unei lanterne magice, gata să se stingă, și se văzu din nou în camera statuiilor, luminată doar de una din lămpile străvechi și pale, care veghează în timpul nopții asupra visului sau a voluptății.

Erau chiar statuile bogate în forme, în destrăbălare și în poezie, cu ochi magnetici, cu surîsuri lascive, cu plete bogate. Erau Frineea, Cleopatra, Messalina, cele trei mari curtezane. Apoi, în mijlocul umbrelor acestora impudice, lunecă, asemenea unei raze curate, ca un înger creștinesc în mijlocul Olimpului, unul din chipurile neîntinate, una din umbrele potolite, una din nălucirile blinde care par că-și acoperă fruntea feciorelnică sub toate aceste impurități de marmură.

Atunci i se păru lui Franz că primele trei statui își legaseră dragostele lor pentru un singur bărbat, și că

bărbatul acela era el. I se păru că ele se apropie de patul în care el începuse să viseze un al doilea vis, și pășind cu picioarele pierdute în lungile lor tunici albe, cu sînii goi, cu părul revărsindu-se în valuri, în poziții dinaintea cărora nu și-ar fi putut păstra firea nici zeii, dar cărora le puteau sta împotriva sfinții, cu priviri neclintite și înflăcărâte asemenea privirii pe care șarpele o aruncă asupra păsării ; și i se păru că el se lăsa în prada privirilor acestora, dureroase ca îmbrățișarea, voluptuoase ca sărutul.

Lui Franz i se păru că a închis ochii și că în ultima privire pe care o aruncase în jurul lui zărise statuia neîntinată, acoperindu-se în întregime. Ochii lui, închiși pentru lucrurile reale, lăsară să i se deschidă simțurile, pentru impresii imposibile.

Și fu apoi un fel de voluptate nemărginită, o dragoste fără răgaz, ca aceea pe care profetul o făgăduia aleșilor săi. Atunci toate gurile acestea de piatră prinseră viață, toate piepturile se încălziră în așa fel, încît pentru Franz, înțîia dată sub stăpînirea hașîșului, dragostea devenise aproape o durere, voluptatea aproape un chin, cînd simți trecîndu-i peste gura însetată buzele statuiilor acestora suple și reci ca inelele unei șopîrle. Dar cu cit brațele lui încercau să respingă dragostea necunoscută, cu atît simțurile sufereau mai mult farmecul visului tainic, pînă într-atîta încît, după o luptă pentru care și-ar fi dat și sufletul, el cedă cu totul și sfîrși prin a se prăbuși gîfîind, frînt de oboseală, istovit de voluptate, sub săruturile acestor amante de marmură și sub vraja visului uluitor.

Capitolul XV

TREZIRE

Cînd Franz își reveni, obiectele din preajmă i se pă-rură o a doua parte a visului. Se crezu într-un mormînt unde o rază de soare abia putea pătrunde, ca o privire de milă. Își întinse mîna și simți piatra. Se ridică : era culcat, în burnus, pe un pat de ierburi uscate, foarte moi și în-miresmate.

Nălucirea dispăruse cu totul, și, ca și cum statuile n-ar fi fost decît umbre ieșite din morminte în timpul visului său, la deșteptare ele pieriseră.

Franz făcu vreo cîțiva pași spre punctul de unde venea lumina. După frămîntarea visului urma calmul realității. El văzu că se află într-o peșteră, înaintă spre deschidere, și prin ușa boltită zări un cer albastru și o mare de azur. Aerul și apa străluceau sub razele soarelui de dimineată. Pe țărm stăteau marinarii, vorbind și rîzînd. La vreo zece pași, în mare, era ancorată barca, legă-n-du-se grațios.

Franz se îmbătă cîteva clipe de adierea proaspătă care-i mîngîie fruntea ; ascultă clipocitul ușor al valurilor ce se mișcau de-a lungul țărmului, lăsînd pe stînci o dantelă de spumă albă ca argintul, apoi, pe negîndite, se simți învăluit de farmecul divin pe care-l are natura, mai ales atunci cînd ieși dintr-un vis fantastic. Încetul cu încetul, viața dinafară, atît de calmă, atît de pură, atît

de mare, îi aminti visul de necrezut, și amintirile începură să-i vină una după alta.

Își aminti sosirea în insulă, prezentarea în fața unui șef de contrabandiști, își aminti palatul subteran plin de splendori, cina excelentă și lingurița cu hașis.

Numai că, dinaintea realității, la lumina zilei, i se părea că trecuse cel puțin un an de când se petrecuseră toate acestea, într-atît de viu îi stăruia în gînd visul și într-atît îi stăpînea încă mintea. De aceea, din timp în timp, închipuirea lui aducea în mijlocul marinarilor, sau dincolo de-o stîncă, sau legănîndu-se în luntre, una din nălucile care-i înstelaseră noaptea cu săruturile lor. De altfel, își simțea capul deosebit de limpede și trupul pe deplin odihnit ; nici o apăsare pe creier, ci, dimpotrivă, o stare de fericire generală, o puțință de a absorbi soarele și aerul, mai mare decît totdeauna.

Franz se apropie voios de marinari.

Cînd îl văzură, ei se ridicară, iar patronul îi ieși în întîmpinare.

— Seniorul Simbad, îi spuse el, ne-a însărcinat să-i transmitem excelenței voastre cele convenite și ne-a spus să vă înștiințăm că-i pare rău că n-a putut să-și ia rămas bun de la dumneavoastră. Dar el nădăjduiește că-l veți ierta cînd veți afla că o chestiune importantă îl cheamă la Malaga.

— Așadar, dragă Gaetano, toate acestea s-au petrecut aievea, spuse Franz. Există un om care m-a primit cu ospitalitate regească, pe insulă, și care a plecat în timp ce eu dormeam ?

— E atît de adevărat că există, încît iată-i iahtul cum se depărtează, cu toate pînzele sus. E atît de adevărat, încît n-aveți decît să priviți prin ocehan și-l veți recunoaște, mai mult ca sigur, în mijlocul echipajului său.

Și, spunînd acestea, Gaetano întinse mîna în direcția unui mic vas care se îndrepta spre punctul sudic al Corsicei.

Franz își scoase ocheanul, și-l potrivea la ochi și îl îndreptă spre locul arătat.

Gaetano nu se înșela. În partea dinapoi a vasului, misteriosul străin stătea în picioare, cu fața întoarsă spre el, ținând, ca și Franz, un ochean în mână. Străinul era înveșmîntat cu aceleași veșminte în care îl văzuse oaspetele său în ajun și își flutura batista în semn de adio.

Franz îi răspunse la salut, scoțindu-și și el batista și fluturînd-o, ca și celălalt.

Peste o clipă, un norișor de fum se zări la pupa vasului, se desprinsese grațios și se înălță încet spre cer. Apoi o detunătură slabă ajunsese pînă la Franz.

— Auziți, spuse Gaetano. Își ia rămas bun de la dumneavoastră !

Tinărul își luă carabina și trase în aer, fără a nădăjdui însă că zgomotul va putea să străbată distanța care despărțea iahtul de țărm.

— Ce poruncește excelența voastră ? întrebă Gaetano.

— Mai întii să-mi aprinzi o torță.

— Da, înțeleg, glăsui patronul. Vreți să căutați intrarea în locuința fermecată. N-aveți decît, excelență, dacă asta vă face plăcere și am să vă dau torța de îndată. Și pe mine m-a stăpînit ideea care vă stăpînește acum, și m-am lăsat dus de închipuire de trei sau de patru ori. Dar pînă la urmă am renunțat. Giovanni, adăugă el, aprinde o torță și adu-o excelenței sale.

Giovanni îndeplini porunca. Franz luă torța și intră în subterană, urmat de Gaetano.

Recunoscuse locul unde se deșteptase, după patul de ierburi încă răvășite. Dar degeaba își plimba torța pe toată suprafața exterioară a peșterii, căci nu văzu nimic în afară de urmele fumului lăsat de torțele altora și care dovedeau că înaintea lui se mai făcuseră, zadarnic, aceleași cercetări.

Și totuși, nu lăsa necercetat nici un pas al zidului acestuia granitic, de nepătruns, ca viitorul. Își virî lama

cuțitului său de vînătoare în toate crăpăturile, apăsă în toate ieșiturile, cu nădejdea că peretele va ceda. Dar totul fu zadarnic, și Franz își pierdu două ore cercetînd fără nici un rezultat.

Apoi renunță. Gaetano triumfa.

Cînd Franz se reîntoarce pe plajă, iahtul abia dacă se mai zărea ca un punctuleț alb la orizont. El folosi iar oceanul, dar chiar cu unealta aceasta îi fu cu neputință să distingă ceva.

Gaetano îi aminti că veniseră pentru vînătoria de capre sălbatice, de care uitase cu totul. Franz își luă pușca și începu să străbată insula, cu aerul unui care mai mult își îndeplinește o datorie decît o plăcere. Peste un sfert de ceas ucisese o capră și doi iezi. Dar caprele acestea, deși sălbatice și sprintene, cum sînt toate caprele negre, semănau prea mult cu caprele domestice, de aceea Franz nu prea le privea ca pe un vînat.

Și apoi îl frămîntau gînduri deosebit de răscolitoare. Din ajun era într-adevăr eroul unei povestiri din *O mie și una de nopți* și se simțea atras fără putere de împotrivire spre peșteră.

Atunci, deși prima cercetare fusese zadarnică, el începu o a doua, după ce-i spusese lui Gaetano să frigă una dintre căprioare. Această a doua cercetare ținu destul de mult timp, așa că atunci cînd Franz se reîntoarce, căprioara era friptă, iar masa pregătită.

Franz se așază acolo unde, în seara din ajun, veniseră să-l poftască la cină, din partea misterioasei gazde, și zări din nou iahtul care își urma drumul înaintînd spre Corsica, semănînd cu un pescăruș legănat pe creasta unui val.

— Ascultă, Gaetano, mi-ai spus că nobilul Simbad pleacă la Malaga și, după cîte mi se pare, el se îndreaptă direct spre Porto-Vecchio.

— Nu vă amintiți că v-am vorbit despre doi bandiți corsicani, care în clipa de față se află printre oamenii echipajului său ? îl întrebă patronul.

— Adevărat ! Și are să-i debarce pe coastă ? se miră Franz.

— Întocmai. Simbad Marinarul e un om care nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol, după câte se spune. El s-ar abate din drum și cu cincizeci de leghe, ca să poată da o mână de ajutor unui biet nenorocit.

— Dar felul ăsta de ajutor l-ar putea face să se certe cu autoritățile din țara unde se ocupă de asemenea filantropii, spuse Franz.

— Ei și ? rîse Gaetano. Ce-i pasă lui de autorități ? Își bate joc de ele ! N-au decît să încerce să-l urmărească. Mai întii că iahtul lui nu e o corabie, ci o pasăre, și ar lua-o cu trei noduri din douăsprezece înaintea unei fregate ; și-apoi n-are decît să se coboare el însuși pe coastă, și atunci credeți că n-ar găsi prieteni pretutindeni ?

Un lucru era cît se poate de limpede în toate acestea, și anume că seniorul Simbad, gazda lui Franz, avea cîntea de a fi în legătură cu bandiții și contrabandiștii de pe toate țărmurile Mediteranei ; și asta îl făcea să aibă o poziție destul de ciudată.

Franz, pe care nimic nu-l mai reținea la Monte-Cristo, își pierduse orice nădejde de a descoperi secretul peșterii. De aceea se grăbi să mănînce, poruncind oamenilor să țină luntrea pregătită, pentru clipa cînd își va sfîrși dejunul.

Peste o jumătate de ceas el se urca pe bord.

Aruncînd o ultimă privire spre iaht, îl văzu gata să dispară în golful de la Porto-Vecchio.

Atunci Franz dădu semnalul de plecare.

În clipa cînd luntrea pornea, iahtul dispărea în zare.

O dată cu el se ștergea și ultima realitate a nopții din ajun : astfel, cîna, Simbad, hașîșul și statuile, totul începuseră să se topească pentru Franz într-unul și același vis.

Luntrea pluti toată ziua și toată noaptea ; a doua zi, la răsăritul soarelui, insulă Monte-Cristo dispăruse și ea.

După ce ajunsese pe uscat, Franz uită, cel puțin pentru cîțva timp, întîmplările petrecute. Își termină plimbările și obligațiile pe care le avea de îndeplinit în Florența și n-avu altă grijă decît să-și întîlnească prietenul care îl aștepta la Roma.

Plecă deci și sosi simbătă seara, cu diligența, în Piața Vămii.

După cum am spus, apartamentul fusese reținut dinainte, și n-avea decît să se ducă la hotelul lui Pastrini. Dar lucrul acesta nu era prea ușor, căci mulțimea umplea străzile și Roma era de pe acum în prada zgomotului înăbușit și febril din preajma marilor evenimente. Iar la Roma, nu sînt decît patru mari evenimente pe an : carnavalul, săptămîna sfîntă, Joia Verde și Sfîntul Petru.

Tot restul anului, orașul zace într-o amorțeală posomorită, în starea dintre viață și moarte care îl face să semene unui popas între lumea aceasta și lumea cealaltă; popas sublim, plin de poezie și de pitoresc, pe care Franz îl mai făcuse de cinci sau de șase ori, găsindu-l de fiecare dată mai minunat și mai fantastic.

În sfîrșit, străbătînd puhoiul mulțimii care creștea mereu și era tot mai frămîntat, ajunsese la hotel. La prima întrebare i se răspunse cu obrăznicia specifică birjarilor care au trăsurile ocupate sau a hangiiilor care nu mai au nici o cameră liberă, că numai exista nici un loc pentru el la hotelul Londrei. Atunci Franz îi trimise lui jupîn Pastrini cartea de vizită și ceru să vorbească cu Albert de Morcerf. Metoda aceasta reuși. Pastrini dădu fuga, el însuși, să-l întîmpine, cerîndu-și iertare că o făcuse pe excelența sa să aștepte, bombănindu-și slugile, luînd lumînarea din mîna ghidului care îl și luase în primire pe călător și se pregăti să-l ducă la Albert, cînd acesta tocmai îi ieși înainte.

Apartamentul reținut se compunea din două odăițe și un cabinet. Odăile dădeau spre stradă, lucru scos în evidență de Pastrini, ca și cum ar fi fost ceva de neprețuit. Restul etajului era închiriat unui personaj foarte bogat, despre care se bănuia că ar fi sicilian sau maltez; hotelierul n-ar fi putut să spună exact cărora dintre aceste două națiuni aparținea călătorul.

— Foarte bine, jupîn Pastrini, spuse Franz, dar ne-ar trebui cît mai repede ceva de mîncare pentru astă-seară, și o caleașcă pentru mîine și pentru zilele următoare.

— Cina vi se va servi îndată, răspunse hotelierul. Caleașca însă...

— Cum adică ? se miră Albert. Ia stai puțin ! Să lă-lăm gluma, jupîne Pastrini ! Ne trebuie o caleașcă.

— Domnule, spuse hotelierul, am să fac tot ce am să pot, ca să vă găsesc una. Mai mult de atîta nu vă pot răspunde.

— Și cînd o să știm cum stăm ? întrebă Franz.

— Mîine dimineață, răspunse Pastrini.

— Ce naiba ! făcu Albert. Plătim mai scump și gata: știm cam cît face. La Drake sau la Aaron o caleașcă costă douăzeci și cinci de franci pentru o zi obișnuită și treizeci-treizeci și cinci de franci duminica și sărbătorile. Mai adaugă un bacșiș de cinci franci pe zi, să facă în total patruzeci, și să nu mai vorbim despre asta.

— Tare mă tem că domnii n-au să-și poată găsi o trăsură chiar dacă vor dubla prețul.

— Atunci să ni se pună cai la caleașca mea ; e ea puțin hodorogită de drum, dar n-are a face.

— N-o să găsiți nici cai.

Albert se uită la Franz, ca un om căruia i se dă un răspuns de neînțeles.

— Înțelegi ceva, Franz ? Zice că nu sînt nici cai ; dar n-am putea să facem rost de niște cai de poștă ?

— Au fost închiriați toți caii, încă de acum cincisprezece zile și n-au mai rămas decît doi, absolut necesari pentru serviciu.

— Ei, ce mai spui despre asta ? îl întrebă Franz pe Albert.

— Spun că atunci cînd un lucru îmi depășește priceperea, am obicei să nu stărui prea mult asupra lui și trec la altul. E gata cina, jupîne Pastrini ?

— Da, excelență.

— Atunci hai să cinăm mai întîi.

— Dar caleașca și caii ? întrebă Franz.

— Fii liniștit, prietene dragă. Au să ne vină singure ; n-o să trebuiască decît să le plătim.

Și Morcerf, cu admirabila filozofie a omului care nu crede nimic cu neputință, atîta timp cît își simte punga doldora și portofelul plin, mîncă, se culcă, dormi tun și visă că se plimba prin carnaval într-o caleașcă trasă de șase cai.

Capitolul XVI
BANDIȚI ROMANI

A doua zi, Franz se trezi cel dintii și sună de îndată. Clinchetul clopoțelului mai vibra încă în aer, cînd intră jupîn Pastrini în persoană.

— Ei bine, spuse hotelierul triumfător și fără măcar să aștepte să fie întrebat, aveam dreptate ieri, excelență, cînd nu voiam să vă făgăduiesc nimic. V-ați gîndit prea tîrziu, și nu mai există nici o calească la Roma. Cel puțin pentru următoarele trei zile, se înțelege...

— Da, se necăji Franz, adică tocmai pentru zilele cînd aveam neapărată nevoie de ea.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Albert, intrînd. N-ați găsit calească ?

— Exact, dragul meu, răspunse Franz. Ai ghicit dintr-o dată.

— N-am ce spune, strașnic oraș mai e și orașul vostru etern !

— Adică, excelență, nu mai sînt calești începînd de duminică dimineața și pînă marți seara, dar pe urmă veți putea găsi și cincizeci, dacă doriți, spuse jupîn Pastrini, care dorea să mențină în ochii călătorilor o oarecare demnitate capitalei lumii creștine.

— Și asta ar fi ceva, răspunse Albert ; numai că astăzi e joi, și cine știe ce se mai poate întîmpla pînă duminică.

— Vor veni zece sau douăsprezece mii de călători care vor spori și mai mult greutatea, spuse Franz.

— Dragul meu, îl încurajă Morcerf, să ne bucurăm de prezent și să nu ne întunecăm viitorul.

— Cel puțin n-am putea avea o fereastră ? întrebă Franz.

— O fereastră, spre care stradă ?

— Spre strada unde se va desfășura carnavalul, ce naiba !

— Sigur ! O fereastră ! strigă jupîn Pastrini. E cu neputință, dar știți, cu neputință ! Mai rămăsese una la etajul al cincilea al palatului Doria, dar a fost și ea închiriată de un prinț rus, pentru suma de douăzeci de țechini pe zi.

Cei doi prieteni se priviră uluiți.

— Ce spui, dragul meu ? îl întrebă Franz pe Albert. Știi care-i cel mai bun lucru de făcut ? Să plecăm și să ne petrecem carnavalul la Veneția. Acolo, cel puțin, dacă n-o să găsim trăsură, o să găsim gondole.

— Nu ! Pe cinstea mea că nu ! răspunse Albert. Am hotărît să văd carnavalul la Roma, și am să-l văd chiar dacă ar fi să mă urc pe picioroange.

— Ei ! dar știi că asta e o idee cum nu se poate mai bună, mai ales cînd ai chef să stingi lămpioanele ! spuse Franz. Ne vom deghiza în paiate-vampiri sau în duhuri ale bălărilor, și vom avea un succes nebun.

— Excelențele voastre mai doresc o trăsură pînă duminică ?

— Pe naiba ! răspunse Albert, doar nu-ți închipui că o să gonim de-a lungul străzilor Romei, pe jos, ca niște băieți de prăvălie !

— Îmi voi da toată silința să îndeplinesc poruncile excelențelor voastre, spuse jupîn Pastrini, dar vă previn că trăsurile vă vor costa șase piaștri pe zi.

— Iar eu, dragă jupîne Pastrini, spuse Franz, eu care nu sînt milionar, așa cum e vecinul nostru, te previn, la

rîndul meu, că fiind a patra oară cînd vin la Roma cunosc prețul caleștilor, și pentru zilele obișnuite, și pentru duminici sau sărbători. Îți vom da doisprezece piaștri pentru astăzi, miine și poimîine și tot o să te mai alegi cu un cîștig frumos.

— Totuși, excelență !... făcu jupîn Pastrini, încercînd să se împotrivească.

— Haide, haide, continuă Franz. Sau, dacă nu vrei așa, am să mă socotesc chiar eu cu *affettatorele* dumitale, care e și al meu. Îmi e vechi prieten și mi-a șterpelit ceva bani în viața lui. Nădăjduind că o să-mi mai șterpelească încă, o să lase prețul mai jos decît cel pe care ți l-am dat dumitale ; dumneata ai să pierzi diferența și n-o să fie nimeni de vină.

— Nu vă luați osteneala asta, excelență, spuse jupîn Pastrini, cu zîmbetul speculantului italian care își mărturiseste înfrîngerea. Am să fac cum am să pot mai bine și nădăjduiesc că veți fi mulțumiți.

— Minunat ! Așa mai zic și eu.

— Peste cît timp doriți trăsura ?

— Peste o oră.

— Peste o oră o veți găsi la poartă.

Peste o oră, într-adevăr, trăsura îi aștepta pe cei doi tineri : era un biet cupeu, care, dată fiind solemnitatea împrejurării, fusese înălțat la rangul de caleașcă. Dar așa sărman cum părea, cei doi prieteni se simțiră fericiți că au un vehicul pentru cele trei zile ce aveau să urmeze.

— Excelență ! strigă ghidul, văzînd că Franz se uită pe geam, să chem caleașca la scara palatului ?

Oricît de obișnuit ar fi fost Franz cu lăudăroșenia italienească, primul lucru pe care îl făcu fu să se uite în jurul său ; dar cuvintele îi fuseseră adresate lui.

Excelența era Franz, caleașca era cupeul, iar palatul era hotelul Londra.

Tot geniul laudativ al poporului încăpea în fraza aceasta.

Franz și Albert coborîră. Caleașca se apropie de palat, excelențele își lungiră picioarele pe banchete, iar ghidul sări pe scaunul dinapoi.

— Unde doresc excelențele lor să le conduc ?

— Mai întîi la Sfîntul Petru, și apoi la Colisseu, spuse Albert că un adevărat parizian.

Dar el nu știa un lucru : că e nevoie de o zi întreagă ca să vezi Sfîntul Petru și de o lună ca să-l studiezi. Ziua trecu așadar numai vizitînd Sfîntul Petru.

Pe neașteptate, cei doi prieteni își dădură seama că se întunecă.

Franz își scoase ceasul : era patru și jumătate.

Porniră îndată spre hotel. La poartă, Franz porunci birjarului să-i aștepte acolo pe la orele opt. Avea de gînd să-i arate lui Albert Colisseul la lumina lunii, după cum îi arătase Sfîntul Petru în plină zi. Cînd îi arăți unui prieten un oraș pe care l-ai mai văzut înainte, faci asta tot așa cum i-ai arăta o femeie al cărei amant ai fost.

Prin urmare, Franz îi spuse birjarului pe unde să meargă : trebuia să iasă prin poarta del Popolo, să țină de-a lungul zidului exterior și să se reîntoarcă prin poarta San Giovanni. În felul acesta, Colisseul li se ivea pe neașteptate și fără ca Forumul, Capitoliul, Arcul lui Septimiu Sever, templul lui Antoniu și al Faustinei și Via Sacra să le servească de trepte în drum și să-i scadă valoarea.

Se așezară la masă : jupîn Pastrini le făgăduise un prînz excelent ; le dădu în schimb o masă bunișoară, nimic de zis.

Spre sfîrșitul mesei intră el însuși : mai întîi Franz crezu că venise să primească laude și se pregăti să i le aducă, dar primele cuvinte ale hotelierului îl opriră.

— Excelență, sînt măgulit de laudele dumneavoastră. Dar nu pentru ele am urcat aici...

— Ai venit cumva să ne spui că ai găsit o trăsură ?
întrebă Albert, aprinzîndu-și țigara.

— Asta nici atît, excelență, și chiar ați face bine să nu vă mai gîndiți la ea. La Roma lucrurile sau se pot, sau nu se pot face. Cînd vi s-a spus o dată că nu se poate, s-a isprăvit.

— La Paris e ceva mai bine atunci : cînd un lucru nu se poate, îl plătești dublu și ai îndată ceea ce ai cerut.

— Pe toți francezii îi aud vorbind așa, spuse jupîn Pastrini cam înțepat, și de-asta nu înțeleg de ce mai călătoresc.

— Dar numai nebunii și nerozii ca noi călătoresc, răspunse Albert, suflînd calm fumul țigării spre tavan și răsturnîndu-se ca să se legene pe cele două picioare de dinapoai ale fotoliului. Oamenii cu judecată nu-și părăsesc niciodată locuința din strada Helder, nu părăsesc bulevardul de Gand și nici cafeneaua Paris.

Se înțelege că Albert locuia în sus-numita stradă, că își făcea zilnic plimbarea pe bulevardul amintit și lua zilnic masa la singura cafenea unde se poate lua masa, cel puțin atunci cînd nu ești certat cu chelnerii.

Jupîn Pastrini tăcu o clipă. Se vedea cît de colo că își chibzuia răspunsul, care fără îndoială că nu i se părea cu totul limpede.

— În sfîrșit, spuse Franz la rîndul său, întrerupînd părerile geografice ale gazdei, ai venit aici cu un scop oarecare ; n-ai vrea să ne spui care anume ?

— Adevărat ! Iată : ați comandat caleașca pentru ora opt, nu-i așa ?

— Întocmai.

— Aveți de gînd să vizitați Il Colosseo ?

— Vrei să spui Colisseul ?

— E unul și același lucru.

— Fie.

— I-ați spus birjarului să iasă prin Poarta del Popolo, să facă ocolul zidurilor și să se reîntoarcă prin Poarta San Giovanni ?

— Chiar astea sînt cuvintele mele.

— Drumul acesta e cu neputință de făcut.

— Cu neputință ?

— Sau măcar e foarte periculos.

— Periculos ? De ce ?

— Din pricina vestitului Luigi Vampa.

— Mai întîi, dragul meu, cine e acest vestit Luigi Vampa ? întrebă Albert. Poate fi el chiar foarte vestit la Roma, dar îți atrag atenția că e cu totul necunoscut la Paris.

— Cum ? Nu-l cunoașteți ?

— N-am avut cîntea.

— N-ați auzit niciodată rostindu-i-se numele ?

— Niciodată.

— Aflați că e un bandit pe lingă care Dezarasisil și Gasparonii sînt niște bieți învățaței.

— Atenție, Albert ! strigă Franz. Iată, în sfîrșit, un bandit !

— Îți atrag atenția, dragul meu, că nu voi crede nici un cuvînt din cele ce-mi vei spune. Odată stabilit lucrul acesta, vorbește cît vrei, te ascult. „A fost odată...” Ei, haide ! Începe !

Jupin Pastrini se întoarse spre Franz, care i se părea cel mai cu judecată dintre cei doi tineri. Trebuie să-l înțelegem pe bietul om : găzduise destui francezi în viața lui, dar nu înțelesese niciodată un anumit aspect al spiritului lor.

— Excelență, spuse el foarte serios, adresîndu-se lui Franz, dacă mă luați drept un mincinos, degeaba am să vă mai spun ceea ce aveam de gînd să vă spun ; și, totuși, voiam să vă vorbesc în interesul excelențelor voastre.

— Albert nu te-a făcut mincinos, dragă domnule Pastrini, răspunse Franz, și-a spus doar că nu te va crede, și atît. Dar eu te voi crede, n-avea grijă. Așadar, vorbește.

— Totuși, excelență, înțelegeți că dacă seriozitatea mea e pusă la îndoială...

— Dragul meu, urmă Franz, ești mai simțitor decît Cassandra, care era totuși o proroacă și pe care n-o asculta nimeni ; pe cînd dumneata, cel puțin, dumneata ești sigur că jumătate din auditoriu te ascultă. Haide, ia loc, și spune-ne cine e acest domn Vampa.

— V-am spus, excelență, e un bandit cum n-am mai avut altul în afară de faimosul Mastrilla.

— Și ce-are a face banditul acesta cu porunca pe care am dat-o birjarului meu de a ieși prin Poarta del Popolo și de a se întoarce prin Poarta San Giovanni ?

— Păi, s-ar putea foarte bine să ieșiți pe o poartă, dar mă îndoiesc că vă veți reîntoarce prin cealaltă, răspunse jupîn Pastrini.

— De ce ? întrebă Franz.

— Pentru că în timpul nopții nu mai ești în siguranță nici la cincizeci de metri de porți.

— Pe cîntea dumitale ? întrebă Albert.

— Domnule viconte, răspunse jupîn Pastrini, jignit pînă în fundul inimii de îndoiala la care îl supunea Albert, n-am vorbit pentru dumneavoastră, ci pentru tovarășul dumneavoastră de călătorie, care cunoaște Roma și știe că nu e de glumit cu asemenea lucruri.

— Dragul meu, spuse Albert, adresîndu-i-se lui Franz, iată că ne pică de-a gata o aventură minunată : ne încărcăm caleașca cu pistoale, carabine și flinte cu două focuri. Luigi Vampa vrea să ne oprească, și-l oprim noi pe el. Îl aducem la Roma ; îl ducem în dar Sfinției Sale, care ne întreabă ce poate face ca să ne răsplătească un asemenea serviciu. Atunci noi cerem doar o caleașcă și doi cai din grajdurile sale și vedem carnavaul din tră-

sură ; fără să mai punem la socoteală că, pesemne, poporul roman recunoscător, ne va încunună în Capitoliu și ne va proclama, ca pe Curtius și Horațius Cocles, salvatori ai patriei.

În timp ce Albert rostea cuvintele acestea, jupîn Pastrini luase o înfățișare cu neputință de descris.

— Mai întâi, îl întreabă Franz pe Albert, de unde ai să-ți faci rost de pistoale, de carabine și de flintele cu două focuri, cu care vrei să-ți umpli trăsura ?

— În nici un caz din arsenalul meu, răspunse Albert, căci la Terracina mi-au luat pînă și pumnalul. Ție ce ți s-a luat ?

— Și mie mi s-au luat aceleași lucruri, la Aqua-Pendente.

— Ascultă, dragă jupîn Pastrini, continuă Albert, aprinzîndu-și încă o țigară de la țigara pe care abia o terminase, știi că e foarte binevenită măsura asta pentru tilhari și că mi s-a părut că a fost luată pe jumătate în înțelegere cu ei ?

Fără îndoială că jupîn Pastrini găsi gluma cam nesărată, fiindcă nerăspunzînd decît pe jumătate îi vorbi numai lui Franz, ca și cum el ar fi fost singura ființă în stare să judece și cu care s-ar fi putut înțelege omeneste.

— Excelența sa știe că nu se obișnuiește să te aperi atunci cînd te atacă bandiții.

— Cum ! strigă Albert, al cărui curaj se răzvrătea numai la ideea de a se lăsa jefuit fără să spună nimic. Cum, nu se obișnuiește ?

— Nu ! Fiindcă orice apărare ar fi zadarnică. Ce poți face împotriva unei duzini de bandiți care ies dintr-un șanț, dintr-o ruină sau dintr-un apeduct, și care îți vîră puștile în ochi, toți odată ?

— Ei, pe naiba ! M-aș lupta pe viață și pe moarte ! strigă Albert.

Hotelierul se întoarce spre Franz, ca și cum ar fi vrut să-i spună : „Excelență, nu mai încape nici o îndoială că prietenul dumneavoastră e nebun“.

— Dragul meu Albert, vorbi Franz, răspunsul tău merită toată lauda și prețuiește cît „Să moară !“ al bătrînului Corneille ; numai că atunci cînd Horațiu răspundea astfel, era vorba de salvarea Romei și merita să-ți dai viața pentru ea. Dar noi, dă-ți seama, nu vrem decît să ne satisfacem o toană, și că ar fi caraghios să ne riscăm viața pentru atîta lucru.

— *Per Bacco !* exclamă jupîn Pastrini. Așa mai zic și eu ! Iată ce înseamnă să vorbești cum trebuie.

Albert își turnă un pahar de *Lacryma Christi*, pe care-l bău cu înghițituri mici, mormăind cuvinte de neînțeles.

— Jupîne Pastrini, urmă Franz, acum, cînd prietenul meu s-a potolit și cînd dumneata ai putut să-mi apreciezi dorința de pace, acum, haide, spune-ne cine e seniorul Luigi Vampa ? E un cioban sau un patrician ? E tînăr sau bătrîn ? E înalt sau scund ? Descrie-ni-l așa fel, încît să-l putem recunoaște dacă l-am întîlni cumva din întîmplare.

— Nu puteați întreba pe altcineva mai nîmerit decît mine, excelență, ca să căpătați amănunte exacte, fiindcă eu l-am cunoscut pe Luigi Vampa din copilărie. Iar într-o bună zi, cînd i-am căzut eu însumi în miini, pe drumul de la Ferentino la Alatri, el și-a amintit, din fericire, despre vechea noastră cunoștință. Nu numai că m-a lăsat să plec fără să mă pună să plătesc răscumpărarea, dar mi-a mai dat după aceea și un ceasornic foarte frumos în dar și mi-a povestit viața lui.

— Ia să vedem ceasul, ceru Albert.

Jupîn Pastrini scoase dintr-un buzunăraș un ceas minunat, avînd scris pe el numele fabricantului, Breguet, stema Parisului și o coroană de conte.

— Iată-l, spuse el.

— Drace ! făcu Albert, te felicit. Am și eu unul aproape la fel... (Albert își scoase ceasul din buzunarul vestei.) M-a costat trei mii de franci.

— Să auzim povestea, spuse Franz la rîndul său, trăgînd un fotoliu și făcîndu-i semn lui Pastrini să se așeze.

— Excelențele lor îmi dau voie ? întrebă hotelierul.

— Pe naiba ! spuse Albert, doar nu ești predicator, dragul meu, ca să vorbești stînd în picioare.

Hotelierul se așează după ce făcuse fiecăruia dintre cei doi viitori auditori cîte o plecăciune plină de respect, care avea ca scop să le arate că e gata să dea orice informații ar fi dorit despre Luigi Vampa.

— Ia stai ! făcu Franz, oprindu-l pe jupîn Pastrini tocmai cînd acesta se pregătea să înceapă. Spuneai că l-ai cunoscut pe Luigi Vampa cînd era copil ; va să zică e tînăr ?

— Păi, sigur că e tînăr, abia dacă are douăzeci și doi de ani ! Oh ! E un ștregar care o să ajungă departe, n-aveți grijă !

— Ce spui de asta, Albert ? E frumos să ai faimă la douăzeci și doi de ani, vorbe Franz.

— Da, sigur. La vîrsta lui, Alexandru, Cezar și Napoleon, care mai apoi au dat ceva de vorbit lumii, n-ajunseră atît de departe ca el.

— Așadar, urmă Franz adresîndu-se hotelierului, eroul a cărui poveste vom auzi-o, nu are decît douăzeci și doi de ani ?

— Abia i-a împlinit, după cum am avut cînsa să v-o spun.

— E înalt sau scund ?

— E de statură potrivită : cam cît excelența sa, spuse Pastrini, arătînd spre Albert.

— Mulțumesc pentru asemănare, se înclină Albert.

— Povestește mai departe, jupîn Pastrini, îl îndemnă Franz, surîzînd de susceptibilitatea prietenului său. Și cărei clase sociale aparține ?

— Era un biet ciobănaș muncind pe lingă o fermă a contelui de San Felice, situată între Palestrina și Lacul Gabri. Se născuse la Pampinara, și la vârsta de cinci ani intrase în slujba contelui. Taică-său, cioban și el, din Anagni, avea vreo cîteva oi, și trăia din banii luați pe lînă și pe laptele strîns de la oi și vîndut la Roma.

De mic copil, Vampa avea o fire ciudată. Într-o bună zi, să tot fi avut vreo șapte ani pe atunci, el veni la preotul din Palestrina și-l rugă să-l învețe să citească. Era un lucru anevoios, căci ciobănașul nu putea să-și părăsească turma. Dar preotul se ducea în fiecare zi să facă slujba la biserica unui cătun prea sărac ca să-și poată plăti un preot și care, neavînd nici măcar nume, era cunoscut sub acela de dell' Borgo. El îi spuse lui Luigi să-l aștepte pe drum la ora cînd se reîntoarce din cătun și-i va da astfel lecții, atrăgîndu-i atenția că lecțiile vor fi scurte și că, prin urmare, va trebui să profite de ele.

Copilul primi cu bucurie.

În fiecare zi, Luigi își mîna turma la păscut pe drumul de la Palestrina la Borgo. În fiecare zi, pe la nouă dimineața, preotul trecea pe acolo, și se așezau amîndoi pe marginea unui șanț, iar păstorașul învăța buchiile în ceaslovul preotului.

Peste trei luni știa să citească.

Dar asta nu era de ajuns. Acum voia să învețe să scrie.

Preotul ceru unui profesor de caligrafie din Roma să-i facă trei alfabete : unul cu litere mari, unul cu litere obișnuite și unul cu litere de mînă. Și arătîndu-i-le băia-tului, îi spuse că dacă va scrie după alfabetul acesta literă cu literă pe o placă, folosind vîrfurile unuia, va putea învăța să scrie.

În aceeași seară, după ce aduse turma la fermă, micul Vampa alergă la lăcătușul din Palestrina, luă un cui mare, îl înroși în foc, îl ciocăni, îl rotunji și făcu din el un fel de stilet antic.

A doua zi își strînse o provizie de ardezii și își începu munca.

Peste trei luni știa să scrie.

Preotul, mirat de adînca inteligență și înduioșat de înclinările copilului, îi dădu în dar mai multe caiete, un pumn de pene și un briceag.

Luigi începu un studiu nou, dar studiul acesta nu era nimic pe lângă cel dintîi. Peste opt zile el mînuia pana tot așa cum mînuise stiletul.

Preotul povesti întîmplarea aceasta contelui de San Felice, care voi să-l vadă pe ciobănaș, îl puse să citească și să scrie dinaintea lui, și porunci intendentului să-i dea masa laolaltă cu servitorii, dăruindu-i doi piaștri pe lună.

Cu banii aceștia, Luigi își cumpără cărți și creioane.

Și folosind din plin, asupra tuturor lucrurilor, ușurința de a imita cu care era înzestrat, asemenea lui Giotto copil, el desenă pe ardezii oile, arborii, casele...

Apoi începu să cresteze cu briceagul bucăți de lemn și să le cioplească în toate felurile. Tot așa începuse și Pinelli, sculptorul popular.

O fetiță de șase sau de șapte ani, adică puțin mai mică decît Vampa, păștea alături de el oile unei ferme de lângă Palestrina. Ea era orfană, se născuse la Valmontone și se numea Teresa.

Cei doi copii se întîlneau, se așezau unul lângă altul, își lăsau turmele să se amestece și să pască împreună, vorbeau, rîdeau și se jucau. Seara despărteau oile contelui de San Felice de oile baronului de Cervetri, iar ei se despărteau ca să se întoarcă la ferme, făgăduindu-și să se regăsească din nou, a doua zi dimineața.

A doua zi își țineau cuvîntul. Și astfel, creșteau unul lângă altul.

Vampa împlini doisprezece ani, iar mica Teresa unsprezece.

Dar și instinctele lor firește se dezvoltau.

Pe lingă gustul pentru artă, pe care Luigi îl împinsese cît putuse mai departe și pe cît putea s-o facă în izolarea lui, el era trist din cînd în cînd, înflăcărat uneori, mînios după toane și mereu ironic. Nici unul dintre băieții din Pampinara, Palestrina sau Valmontone, nu numai că nu putuseră să aibă nici o înfrîurire asupra lui, dar nici măcar nu putură să-i devină tovarăși. Firea lui voluntară, mereu dispusă să pretindă, fără să vrea să facă nici o concesie, îndepărtă orice înclinare prietenească, orice semn de simpatie. Doar Teresa putea porunci cu un cuvînt, cu o privire, cu un semn, firii acesteia integre care se pleca sub mîna unei femei, dar care sub mîna unui bărbat, oricine ar fi fost el, s-ar fi încordat, gata să izbucnească.

Teresa, dimpotrivă, era vioaie, sprintenă și veselă, dar nesus de cochetă ; cei doi plăstii pe care Luigi îi primea de la intendentul contelui de San Felice, ca și banii luați pe micile sculpturi vîndute negustorilor de jucării din Roma erau cheltuiți pe cercei cu perle, pe mărgelile de sticlă, pe agrafe de aur. Astfel, datorită dărniceiei prietenului ei, Teresa era cea mai frumoasă și mai elegantă țărăncuță din împrejurimile Romei.

Cei doi copii continuau să crească, petrecîndu-și toate zilele împreună și lăsîndu-se fără luptă în prada instincțelor firii lor primitive. Astfel, în discuții, în dorințe, în vise, Vampa se vedea totdeauna căpitanul unui vas, generalul unei armate sau guvernatorul unei provincii ; Teresa se visa bogată, înveșmîntată în cele mai frumoase rochii și urmată de servitori în livrea ; apoi, după ce-și petreceau întreaga zi împodobindu-și viitorul cu arabescurile acestea nebunești și strălucitoare, se despărțeau ca să ducă fiecare oile în tîrlele lor, și coborau din înălțimea viselor la umilinta realității.

Intr-o zi, tînarul păstor îi spuse intendentului contelui de San Felice că zărise un lup ieșind din Munții Sa-

binei și dînd tîrcoale turmei. Intendentul îi dădu o pușcă : asta voia și Vampa.

Pușca aceea se nimeri să fie o admirabilă armă de Brescia, trăgînd ca o carabină englezească ; într-o zi contele, lovind cu ea o vulpe rănită, spărsese patul puștii și o zvîrlise ca de nefolosît.

Reparatul ei însemna o nimica toată pentru un sculptor ca Vampa. El îi examină forma primului pat, socotînd ce trebuia să schimbe ca s-o facă așa cum trebuie și ciopli un alt pat atît de minunat împodobit, încît dacă ar fi vrut să vîndă la oraș numai lemnul, ar fi luat pe el, cu siguranță, cincisprezece sau douăzeci de piaștri.

Bineînțeles că lui nici prin gînd nu-i dădea să-l vîndă : visase vreme îndelungată să aibă o pușcă. În toate țările unde dependența ia locul libertății, prima nevoie pe care o simte orice inimă puternică, orice fire puternică e aceea a unei arme care să asigure totodată și atacul, și apărarea, și care, făcîndu-l pe cel ce o poartă, cumplit, îl face adevărat și de temut.

Începînd din momentul acela, Vampa își dăruie toate clipele de răgaz tragerii cu arma ; își cumpără pulbere și plumbi, și-și făcu țintă din toate : din trunchiul măslinului trist, firav și cenușiu, care crește pe colinele Munților Sabine, din vulpea care își părăsește seara vizuina, ca să-și înceapă vînătoarea nocturnă, și din vulturul care plutește în aer. Curînd deveni un ochitor atît de dibaci, încît Teresa, care la început se simțea cuprinsă de spaimă de cîte ori auzea o împușcătură, începu să se distreze văzîndu-l pe tînărul ei tovarăș trimițînd glonte acolo unde voia, cu atîta precizie, de parcă l-ar fi pus cu mîna.

Într-o seară, un lup ieși într-adevăr dintr-o pădure de brazi, lîngă care cei doi tineri avea obiceiul să stea ; dar lupul n-apucă să facă nici zece pași, și Luigi îl ucise.

Mîndru de isprava lui, Vampa îl încărcă pe umeri și îl aduse la fermă.

Toate întâmplările acestea îi făcuseră lui Luigi o oarecare faimă în preajma fermei ; oriunde s-ar afla, omul superior își creează câțiva admiratori. Prin împrejurimi se vorbea despre păstorul acesta tânăr ca despre cel mai iscusit, cel mai puternic și mai cutezător *contadino* cale de zece leghe ; și cu toate că despre Teresa se vorbea pînă și mai departe, ca despre una dintre cele mai frumoase fete din Sabine, nimeni nu se încumetă să-i spună vreo vorbă de dragoste, căci toți o știau iubită de Vampa.

Și totuși, cei doi tineri nu-și mărturisiseră niciodată că se iubesc. Crescuseră unul lîngă altul ca doi arbori care-și amestecă rădăcinile sub pămînt, crengile în aer și mireasma în văzduh ; doar dorința lor de a se vedea era aceeași ; dorința aceasta devenise o nevoie, și mai curînd ar fi înțeles să moară decît să se despartă măcar pentru o singură zi.

Teresa împlini șaisprezece ani și Vampa șaptesprezece.

În vremea aceea începu să se vorbească mult despre o bandă de briganzi care se organizase în Munții Lepini. Tîlhăriile n-au fost niciodată stîrpite cu totul în împrejurimile Romei. Se mai întîmplă uneori să nu se găsească un șef, dar cînd el se ivește, rareori se întîmplă să nu-și găsească o bandă.

Vestitul Cucumetto, încolțit în Abruzzi, alungat din regatul Neapolelui, unde dusesese un adevărat război, străbătuse Garigliano, ca și Manfred, și se refugiase pe țărmurile Amasinei, între Sonnino și Juperno.

El își dădea silința să-și reorganizeze o bandă și să calce pe urmele lui Decesaris și ale lui Gasparone, pe care nădăjduia să-i depășească în scurtă vreme. Mai mulți tineri din Palestrina, Frascatti și Pampinara dispărură. La început, dispariția lor fu privită cu neliniște, dar se

află curînd că ei plecaseră să intre în banda lui Cucumetto.

Peste cîtva timp, Cucumetto deveni ținta atenției generale. Despre șeful acesta al bandiților se povesteau fapte de o îndrăzneală nemaipomenită și de o cruzime revoltătoare.

Intr-o zi el răpi o fată : fiica hotarnicului din Frosinone. Legile bandiților sînt de neclintit : o fată este, mai întîi, a aceluia care a răpit-o, apoi ceilalți trag la sorți, și nefericita servește plăcerilor întregii bande, pînă ce bandiții o părăsesc sau pînă ce ea moare.

Cînd părinții fetei sînt destul de bogați ca s-o răscumpere, li se trimite un mesager care să discute prețul răscumpărării ; capul prizonierei e chezaș pentru întoarcerea trimisului. Dacă răscumpărarea e refuzată, atunci prizoniera e osîndită fără scăpare.

Tînăra răpită își avea iubitul printre oamenii din banda lui Cucumetto ; iubitul ei se numea Carlini.

Recunoscîndu-l, ea îi întinse brațele, crezîndu-se salvată. Dar cînd dădu cu ochii de ea, bietul Carlini simți cum i se frînge inima. fiindcă știa ce soartă o așteaptă.

Totuși, pentru că era favoritul lui Cucumetto, pentru că împărtășise cu el toate primejdiile de trei ani încoace, pentru că îi salvase viața doborînd cu un foc de pistol un jandarm care ridicase sabia deasupra capului șefului său, Carlini nădăjduia că lui Cucumetto îi va fi milă de el.

Îl luă deci pe șef deoparte, pe cînd tînăra, așezată pe trunchiul unui pin mare, ce se înălța în mijlocul unui luminiș al pădurii, își acoperise fața cu vălul pitoresc al țărancelor romane, ascunzînd-o de privirile desfrinate ale bandiților.

Carlini îi povesti totul lui Cucumetto, îi vorbi despre dragostea dintre el și prizonieră, despre jurămintele lor de

credință îi spusese cum, de cînd se găseau prin părțile acelea, se întâlnea cu ea în fiecare noapte, într-o ruină.

Tocmai în seara aceea, Cucumetto îl trimisese pe Carlini într-un sat învecinat, și el nu putuse veni la întîlnire ; dar Cucumetto trecuse pe acolo din întîmplare, după cum spunea, și astfel fata fusese răpită.

Carlini își rugă șeful să facă o excepție pentru el și s-o respecte pe Rita, spunîndu-i că tatăl ei era bogat și că va plăti o răscumpărare bună.

Cucumetto păru că se lasă înduplecat de rugămințile lui și îl sfătui să caute un păstor și să-l trimită la Frosinone, la tatăl Ritei.

Atunci Carlini se îndreptă voios spre iubita lui, îi spusese că era salvată și o îndemnă să-i scrie tatălui ei o scrisoare în care să-i povestească ce i se întîmplase, dîndu-i de veste că răscumpărarea fusese fixată la trei sute de pistoli.

I se dădu tatălui un răgaz de douăsprezece ore, adică pînă a doua zi, la orele nouă dimineața.

Cînd scrisoarea fu terminată, Carlini o luă numaidecît și alergă în vale să găsească un mesager.

Dădu peste un păstor tînăr care își aduna oile în țarc. Mesagerii firești ai bandiților sînt păstorii, ei, care trăiesc între oraș și munte, între sălbăticie și civilizație.

Tînărul păstor plecă de îndată, făgăduind că pînă într-o oră să ajungă la Frosinone.

Carlini se întoarse cu inima voioasă la iubită, ca să-l aducă vestea cea bună.

În poiană găsi întreaga bandă, mîncînd cu voie bună din proviziile pe care bandiții le luau ca pe un fel de tribut de la țărani ; dar printre mesenii aceștia veseli îi căută zadarnic pe Cucumetto și pe Rita.

Carlini întrebă unde sînt ; bandiții îi răspunseră prin hohote de rîs. O sudoare rece îi acoperi fruntea lui Carlini, și el simți cum îl năpădește neliniștea.

Mai întrebă o dată. Unul dintre bandiți umplu un pahar cu vin de Orvietto și i-l întinse, spunîndu-i : „În sănătatea viteazului Cucumetto și a frumoasei Rita !“

În aceeași clipă, lui Carlini i se păru că aude un țipăt de femeie. Ghici totul. Apucă paharul, îl sparse în obrazul celui care i-l dăduse și se repezi spre locul de unde venise țipătul.

La vreo sută de pași, în dosul unui tufiș, el o găsi pe Rita, leșinată, în brațele lui Cucumetto.

Zărindu-l pe Carlini, Cucumetto se ridică, ținînd cîte un pistol în fiecare mînă.

Cei doi bandiți se priviră o clipă : unul cu surîsul desfrîului pe buze, celălalt cu paloarea morții pe frunte.

S-ar fi putut crede că între bărbații aceștia doi avea să se întimplе ceva înfricoșător. Dar trăsăturile lui Carlini se destinsă încetul cu încetul ; mîna pe care și-o dusesse la unul dintre pistoalele din brîu îi recăzu, moale.

Rita zăcea între ei.

Luna lumina întreaga scenă.

„Ai făcut ce ți-am spus ?“ întrebă Cucumetto.

„Da, căpitane, răspunse Carlini. Mîine, înainte de ora nouă, tatăl Ritei va fi aici cu banii.“

„Bun ! Pînă atunci o să petrecem o noapte veselă. Fata asta e încîntătoare, și zău că ai gust, meștere Carlini. Fiindcă nu sînt egoist, o să ne întoarcem lingă ceilalți, ca să tragem la sorți a cui o să fie acum.“

„Așadar, te-ai hotărît s-o lași în voia legii comune ?“ întrebă Carlini.

„De ce-aș face altfel pentru ea ?“

„Crezusem că rugămintea mea...“

„Parcă tu ești mai breaz decît alții ?“

„Adevărat.“

„Dar n-avea grijă, glăsuși Cucumetto rîzînd, mai de-
vreme sau mai tîrziu o să vie și rîndul tău.“

Carlini scrișni din dinți.

„Haide, îl îndemnă Cucumetto, pășind spre ceilalți,
nu vii ?“

„Te urmez...“

Cucumetto se îndepărtă fără să-l slăbească din ochi
pe Carlini, căci se temea, fără îndoială, să nu fie lovit
pe la spate. Dar nimic nu arăta că banditul ar fi avut
vreun gînd dușmănos.

El rămăsese în picioare, cu brațele încrucișate, lîngă
Rita, care nu se trezise din leșin.

O clipă, Cucumetto se gîndi că tînarul o va lua în
brațe și va fugi cu ea. Dar acum puțin îi păsa : avusese
tot ce voise de la Rita și trei sute de plăști împărțiți la
întreaga bandă însemnau pentru el o sumă de nimic,
pentru care nu și-ar fi bătut de loc capul.

Cucumetto merse deci mai departe spre poiană ; dar,
spre uimirea sa, Carlini ajunse acolo aproape o dată
cu el.

„Să tragem la sorți ! Să tragem la sorți !“ strigară
bandiții cînd își zăriră șeful.

Și ochi tuturor luciră de beție și de patimi, în timp
ce vîlvătaia focului le arunca pe chipuri o lumină gălbuie,
care îi făcea să semene cu diavolii.

Cerința lor era dreaptă ; de aceea șeful făcu un semn
din cap, anunțîndu-i că e de aceeași părere cu ei. Ban-
diții puseră într-o pălărie răvașe cu toate numele lor, și
cu numele lui Carlini printre ele, iar cel mai tînăr din
bandă trase un răvaș din urna improvizată.

Pe răvaș era scris numele lui Diavolaccio.

Diavolaccio era cel care îi întinsese lui Carlini paharul, să bea în sănătatea șefului, și căruia Carlini îi răspunsese spărgîndu-i-l în obraz.

O tăietură largă, deschisă de la tîmplă și pînă la gură, îi brăzda fața șiroind de sînge.

Diavolaccio, văzîndu-se ales de soartă, rîse în hohote.

„Căpitane, spuse el, mai adineauri Carlini n-a vrut să bea în sănătatea ta ; ia spu-ne-i acum să bea în sănătatea mea. Poate că are să te asculte mai mult pe tine decît pe mine.“

Se așteptau cu toții la vreo izbucnire din partea lui Carlini ; dar spre marea lor uimire, el luă un pahar într-o mîină, o ploscă în cealaltă, apoi, umplîndu-și paharul, spuse cu un glas pe deplin liniștit :

„În sănătatea ta, Diavolaccio. Și sorbi paharul, fără ca mîna să-i tremure. Apoi, așezîndu-se lingă foc, Carlini ceru : Dați-mi partea mea de mîncare ! Drumul pe care l-am făcut m-a flămînzit.“

„Să trăiești, Carlini !” strigară bandiții.

„Bravo ție, iată ce înseamnă să privești lucrurile ca un adevărat tovarăș !”

Și se strînseră toți în jurul focului, în timp ce Diavolaccio pleca.

Carlini mîncă și bău, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Bandiții îl priveau uimiți, neînțelegîndu-i de loc nepăsarea, cînd auziră un pas greoi răsunînd înapoia lor.

Atunci se întoarseră și-l zăriră pe Diavolaccio, aducînd-o în brațe pe Rita.

Capul Ritei se răsturnase pe spate, iar lungile ei plete atîrnau pînă la pămînt.

Și cu cît se apropiau mai mult de cercul luminos al focului, se vedea tot mai bine paloarea fetei și paloarea banditului.

Apariția aceasta avea în ea ceva atît de straniu și de solemn, încît se ridicară cu toții, în afară de Carlini, care rămase mai departe jos, mîncînd și bînd, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic în preajma lui.

Diavolaccio se apropia mereu, în mijlocul unei tăceri adînci, și o depuse pe Rita la picioarele căpitanului.

Atunci își dădură cu toții seama de o fată era atît de palidă și de ce era palid banditul : sub sînul stîng al Ritei se vedea un pumnal, înfipt pînă în prăsele.

Toate privirile se îndreptară spre Carlini : la brîul lui rămăsese numai teaca pumnalului, goală.

„Așa ! făcu șeful. Înțeleg acum de ce a rămas Carlini mai în urmă.“

Orice fire sălbatică poate să înțeleagă o faptă săvîrșită cu strășnicie. Deși poate că nici unul dintre bandiți n-ar fi făcut ceea ce făcuse Carlini, ei îl înțeleseseră cu toții.

„Și-acum, spuse Carlini ridicîndu-se la rîndul său, cu mîna pe mînerul unui dintre pistoale și apropiîndu-se de cadavru, mai e vreunul care-mi cere femeia ?“

„Nu, îi răspunse șeful, e ta !“

Atunci Carlini o luă în brațe și o scoase din cercul luminos, făurit de vîlvătaia focului.

Cucumetto puse ca de obicei santinele, și bandiții se culcară învăluți în mantiile lor, lîngă foc.

La miezul nopții, santinela dădu alarma. Într-o clipă șeful și oamenii săi se deșteptară.

Venise tatăl Ritei, aducînd banii pentru răscumpărarea fetei.

Pe răvaș era scris numele lui Diavolaccio.

Diavolaccio era cel care îi întinsese lui Carlini paharul, să bea în sănătatea șefului, și căruia Carlini îi răspunsese spărgîndu-i-l în obraz.

O tăietură largă, deschisă de la tîmplă și pînă la gură, îi brăzda fața șiroind de sînge.

Diavolaccio, văzîndu-se ales de soartă, rîse în hohote.

„Căpitane, spuse el, mai adineauri Carlini n-a vrut să bea în sănătatea ta ; ia spu-ne-i acum să bea în sănătatea mea. Poate că are să te asculte mai mult pe tine decît pe mine.“

Se așteptau cu toții la vreo izbucnire din partea lui Carlini ; dar spre marea lor uimire, el luă un pahar într-o mîină, o ploscă în cealaltă, apoi, umplîndu-și paharul, spuse cu un glas pe deplin liniștit :

„În sănătatea ta, Diavolaccio. Și sorbi paharul, fără ca mîna să-i tremure. Apoi, așezîndu-se lingă foc, Carlini ceru : Dați-mi partea mea de mîncare ! Drumul pe care l-am făcut m-a flămînzit.“

„Să trăiești, Carlini !” strigară bandiții.

„Bravo ție, iată ce înseamnă să privești lucrurile ca un adevărat tovarăș !”

Și se strînseră toți în jurul focului, în timp ce Diavolaccio pleca.

Carlini mîncă și bău, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Bandiții îl priveau uimiți, neînțelegîndu-i de loc nepăsarea, cînd auziră un pas greoi răsunînd înapoia lor.

Atunci se întoarseră și-l zăriră pe Diavolaccio, aducînd-o în brațe pe Rita.

Capul Ritei se răsturnase pe spate, iar lungile ei plete atîrnau pînă la pămînt.

Și cu cît se apropiau mai mult de cercul luminos al focului, se vedea tot mai bine paloarea fetei și paloarea banditului.

Apariția aceasta avea în ea ceva atît de straniu și de solemn, încît se ridicară cu toții, în afară de Carlini, care rămase mai departe jos, mîncînd și bînd, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic în preajma lui.

Diavolaccio se apropia mereu, în mijlocul unei tăceri adînci, și o depuse pe Rita la picioarele căpitanului.

Atunci își dădură cu toții seama de o fată era atît de palidă și de ce era palid banditul : sub sînul stîng al Ritei se vedea un pumnal, înfipt pînă în prăsele.

Toate privirile se îndreptară spre Carlini : la brîul lui rămăsese numai teaca pumnalului, goală.

„Așa ! făcu șeful. Înțeleg acum de ce a rămas Carlini mai în urmă.“

Orice fire sălbatică poate să înțeleagă o faptă săvîrșită cu strășnicie. Deși poate că nici unul dintre bandiți n-ar fi făcut ceea ce făcuse Carlini, ei îl înțeleseseră cu toții.

„Și-acum, spuse Carlini ridicîndu-se la rîndul său, cu mîna pe mînerul unui dintre pistoale și apropiindu-se de cadavru, mai e vreunul care-mi cere femeia ?“

„Nu, îi răspunse șeful, e ta !“

Atunci Carlini o luă în brațe și o scoase din cercul luminos, făurit de vîlvătaia focului.

Cucumetto puse ca de obicei santinele, și bandiții se culcară învăluți în mantiile lor, lîngă foc.

La miezul nopții, santinela dădu alarma. Într-o clipă șeful și oamenii săi se deșteptară.

Venise tatăl Ritei, aducînd banii pentru răscumpărarea fetei.

Cu un ceas înaintea zorilor, Cucumetto își trezi oamenii și dădu poruncă de plecare.

Dar Carlini nu voi să părăsească pădurea, fără să știe ce s-a întâmplat cu tatăl Ritei.

De aceea se îndreptă spre locul unde îl părăsise.

Îl găsi pe bătrîn spînzurat de una din crengile stejarului care umbrea mormîntul fiicei sale.

Atunci el jură pe cadavrul bătrînului și pe mormîntul fetei să-i răzbune pe amîndoi.

Dar nu-și putu ține jurămîntul, căci peste două zile, într-o ciocnire cu jandarmii romani, Carlini fu ucis.

Bandiții se mirară însă, căci, deși stătuse cu fața spre inamic, el fusese împușcat din spate.

Dar mirarea lor încetă cînd unul dintre ei povesti că atunci cînd Carlini căzuse, Cucumetto se găsea cam la vreo zece pași în urma lui.

În dimineața plecării din pădurea de la Frosinone, Cucumetto îl urmărise prin întuneric pe Carlini, auzise jurămîntul făcut și, ca om prevăzător, i-o luase înainte.

Despre șeful acesta cumplit se mai povesteau și alte numeroase întîmplări, nu mai puțin ciudate decît aceasta.

Astfel, de la Fondi la Perusa, toată lumea tremura numai cînd auzea rostindu-se numele lui Cucumetto.

Povestirile acestea fuseseră discutate adeseori și de către Luigi și Teresa.

Fata tremura cînd le auzea ; dar Vampa o liniștea zîmbind și lovindu-și arma care trăgea atît de bine ; apoi, dacă ea tot mai rămînea neliniștită, el îi arăta la o sută de pași mai încolo vreun corb cocotat pe vreo creangă uscată, ducea arma la ochi, apăsa pe trăgaci, și pasărea se prăbușea la picioarele arborelui.

Dar timpul trecea : cei doi tineri hotărîseră să se căsătorească atunci cînd Vampa avea să împlinească douăzeci de ani, iar Teresa nouăsprezece.

Erau orfani amîndoi ; n-aveau cui să-i ceară învoire în afară de stăpînul lor ; i-o cerură și o primiră.

Într-o zi, pe cînd își făceau planuri de viitor, auziră două sau trei împușcături. Apoi, dintr-o dată, un om ieși din pădurea lîngă care cei doi tineri aveau obiceiul să-și pască turmele, și veni în goană spre ei.

Cînd crezu că va putea fi auzit, necunoscutul le strigă : „Sînt urmărit ! Puteți cumva să mă ascundeți ?“

Tinerii își dădură seama că fugarul trebuia să fie un bandit : dar între țăranul și banditul roman există o simpatie innăscută, care face ca primul să fie oricînd gata să-i dea o mîină de ajutor celuiilalt.

Fără să spună o vorbă, Vampa alergă deci la bolovanul care acoperea intrarea peșterii lor, dădu la o parte crengile ce o ascundeau și, trăgînd bolovanul la o parte, îi făcu semn fugarului să intre în adăpostul acela necunoscut de nimeni ; apoi împinse piatra la loc și se reîntoarse lîngă Teresa.

Approape îndată se iviră în marginea pădurii patru jandarmi călări ; trei dintre ei păreau că îl caută pe fugar, iar al patrulea tîra un bandit prins și legat pe după gît.

Cei trei jandarmi cercetară dintr-o ochire locul, îi zăriră pe cei doi tineri și se îndreptară spre ei, în galop, ca să-i întrebe despre fugar.

Dar ei nu văzuseră nimic.

„Păcat, spuse caporalul, fiindcă îl căutam chiar pe șeful bandiților.“

„Cucumetto ?“ nu se putură opri să strige Luigi și Teresa, amîndoi o dată.

„Da, răspunse caporalul. Și cum s-a pus un premiu de o mie de taleri romani pe capul lui, cinci sute i-ați fi cîștigat voi dacă ne-ați fi ajutat să-l prindem.“

Cei doi tineri schimbară o privire. Caporalul nădăjdui o clipă că va afla ceva. Cinci sute de taleri romani fac trei mii de franci, și trei mii de franci sînt o avere pentru doi bieți orfani care vor să se căsătorească.

„Da, păcat, răspunse Vampa, însă nu l-am văzut.“

Atunci jandarmii cercetară locul în mai multe direcții, dar degeaba.

Apoi dispărură, unul după altul.

Atunci Vampa se duse și dădu la o parte bolovanul, iar Cucumetto ieși.

Prin crăpăturile porții de granit el îi văzuse pe cei doi tineri vorbind cu jandarmii ; înțelesese despre ce anume vorbeau, și citise pe chipurile tinerilor hotărîrea neclintită de a nu-l trăda. De aceea, scoțînd din buzunar o pungă plină cu aur, vru să le-o dăruiască.

Vampa ridică fruntea cu mîndrie ; dar Teresei, cu gîndul la toate giuvaerurile și veșmintele frumoase pe care și le-ar fi putut cumpăra cu punga aceea plină de aur, îi luciră ochii.

Cucumetto era un diavol deosebit de viclean, ivit sub înfățișarea unui bandit în loc să aibă chip de șarpe ; ză-rindu-i privirea, el recunoscă în Teresa o adevărată fiică a Evei și, pornind spre pădure, el își întoarse de mai multe ori capul spre ei, sub cuvînt că-și ia rămas bun de la salvatorii săi.

Trecură cîteva zile, în care timp Cucumetto nu mai apăru și nu se mai auzi vorbindu-se nimic despre el.

Se apropia carnavalul. Conte de San Felice anunță un mare bal mascat și pofti la el cea mai elegantă lume din Roma.

Teresa dorea din tot sufletul să vadă balul. Luigi îi ceru ocrotitorului său, intendentul, îngăduința să ia parte, împreună cu Teresa, la bal, printre servitorii casei. Și li se dădu voie.

Contele dădea balul mai ales pentru fiică-sa, Carmela, pe care o adora.

Carmela avea aceeași vîrstă și aceeași înălțime cu Teresa, iar Teresa era cel puțin tot atît de chipeșă cît Carmela.

În seara balului, Teresa îmbracă rochia ei cea mai frumoasă, își puse cele mai scumpe agrafe, cele mai strălucitoare mărgel. Se îmbrăcase în costumul femeilor din Frascati.

Luigi purta costumul pitoresc pe care îl poartă în zilele de sărbătoare țărani romani.

„Și, după cum li se îngăduise, se amestecară amîndoi printre servitori și țărani.

Serbarea era minunată. Nu numai vila fusese iluminată din belșug, dar și de crengile tuturor arborilor grădinii fuseseră prinse mii de lampioane colorate. De aceea, cîrînd, oaspeții ieșiră pe terase, și de acolo se împrăștiară prin alei.

La fiecare răspîntie se aflau orchestre, mese cu gusări și răcoritoare, iar oaspeții se opreau, formau cadriluri și dansau oriunde îi prindea pofta de dans.

Carmela se costumase în țărancă din Sonino. Purta o bonetă împodobită în întregime cu perle, ace de păr din aur și din diamante, un cordon de mătase turcească, cu flori mari, brodat, ilic și fustă din cașmir, șorț din muselină de Indii, iar nasturii corsajului din mărgel.

Alte două tovarășe de-ale ei se costumaseră una în țărancă din Nettuno, iar alta în țărancă din Riccia.

Patru tineri din cele mai bogate și mai nobile familii rîmane le întovărășeau cu acea nestingherire italienească, care nu-și găsește pereche în nici o țară din lume; la rîndul lor purtau și ei costume de țărani din Albano, Velletri, Civitta Castellana și Sora.

Se înțelege de la sine că atât costumele țăranilor, cât și ale țărancușelor acestora erau încărcate de aur și de bijuterii.

Carmela se gândi să facă un cadril uniform, dar le lipsea o femeie.

Ea căută cu privirea în preajmă, dar nici unul dintre oaspeți nu purta un costum asemănător cu al ei sau al celor ce o însoțeau.

Contele de San Felice i-o arată pe Teresa, care stătea sprijinită de brațul lui Luigi, în mijlocul țăranilor.

„Îmi dai voie tată ?” întrebă Carmela.

„Fără îndoială, răspunse contele. Nu sîntem oare în Carnaval ?”

Carmela se plecă spre unul dintre tinerii ei însoțitori, îi șopti cîteva cuvinte și-i arătă cu degetul spre Teresa.

Tinărul urmări cu ochii frumoasa mină care îi servea de ghid, făcu un semn de supunere și porni, invitînd-o pe Teresa să danseze în cadrulul condus de Carmela.

Teresa simți cum i se învăpăiază obrajii ; îl întrebă din ochi pe Luigi : era cu neputință s-o refuze. Luigi dădu încetișor drumul brațului Teresei pe care-l ținuse sub brațul său, și fata se îndepărtă condusă de elegantul ei cavaler, luîndu-și tremurătoare locul în cadrulul nobililor.

Fără îndoială că pentru ochiul unui artist, costumul simplu și sever al Teresei ar fi prețuit mult mai mult decît costumele Carmelei și ale prietenilor ei ; dar Teresa era o fată ușuratică și cochetă ; broderiile muselinei, podoabele cordonului, luciul cașmirului îi furau mințile, iar licărirea safirelor și a diamantelor o înnebuneau.

La rîndul său, Luigi simțea născîndu-se în el un simțămînt necunoscut : parcă o durere înăbușită îi mușcă mai întîi inima, pentru ca de acolo să se răspîndească, fremătătoare, prin toate vinele, și să-i pună stăpînire

pe tot corpul. El urmări din ochi cele mai mici gesturi ale Teresei și ale cavalerului ei ; cînd mîinile li se atingeau, Luigi simțea că-l cuprind ametelele, tîmplele îi zvîcneau cu putere și ar fi putut crede că îi răsunau în urechi bătăile unui clopot. Cînd își vorbeau, deși Teresa asculta sfioasă și cu ochii plecați spusele cavalerului ei, Luigi, citind în ochii înflăcărați ai frumosului tînăr că îi spunea cuvinte de laudă, simțea cum i se învîrtește pămîntul sub picioare și cum toate vocile iadului îi insuflau gînduri ucigașe. Atunci, temîndu-se să nu se lase cuprins de nebunie, se ținea strîns cu o mîină de crengile desișului care îl sprijinea, în timp ce cu cealaltă mîină strîngea tremurînd pumnalul cu mîner sculptat, pe care îl purta în brîu, scoțîndu-l uneori, fără să-și dea seama, aproape în întregime din teacă.

Luigi era gelos ! Simțea că, dusă de firea ei ușuratică și trufașă, Teresa ar fi putut să-i scape.

Între timp, însă, țărăncuța, la început sfioasă și aproape înspăimîntată, își venise în fire. Am spus că Teresa era frumoasă. Dar asta nu e de ajuns. Teresa era grațioasă, avea grația aceea sălbatică, cu mult mai puternică decît grația noastră fandosită și afectată.

Ei i se făcură aproape toate onorurile cadrilului ; și dacă Teresa fusese invidioasă pe fata contelui de San Felice, n-am îndrăzni să spunem că și Carmela nu fusese geloasă pe ea.

Și așa, coplesind-o de complimente, cavalerul o readuse la locul ei, unde o aștepta Luigi.

De două sau de trei ori în timpul contradansului fata îl privise, și de fiecare dată îl văzuse palid și încruntat. Ba chiar odată, lama pumnalului, pe jumătate scoasă din teacă, îi lucise pe dinaintea ochilor ca un fulger sinistru.

De aceea, aproape tremurînd, ea prinse din nou brațul iubitelui.

Cadrilul avusese mult succes și se vedea cît de colo că toți ar fi dorit să mai fie început o dată ; numai Carmela se mai împotriva. Dar contele de San Felice își rugă fiica cu atîta duioșie, încît pînă la urmă ea se lăsă convinsă.

Îndată, unul dintre cavaleri porni s-o invite pe Teresa, fără de care contradansul nu s-ar fi putut face ; dar fata dispăruse.

Într-adevăr, Luigi, simțind că nu mai are puterea să îndure încă o dată o asemenea încercare, o dusesse pe Teresa, mai cu vorba bună, mai cu de-a sila, într-un alt ungher al grădinii. Teresa cedase fără voie ; dar își dăduse seama, privind chipul răvășit al tînărului, înțelegîndu-i tăcerea întretăiată de tresăriri nervoase, că în el se petrecea un lucru ciudat.. Ea însăși simțea o tulburare lăuntrică și, cu toate că nu făcuse nimic rău, își dădea seama că Luigi avea tot dreptul s-o mustre. De ce ? N-ar fi putut spune, dar își dădea cel puțin seama că muștrările lui erau îndreptățite.

Totuși, spre uimirea Teresei, Luigi rămase ca mut, și tot restul serii nu mai rosti nici un cuvînt. Doar cînd frigul nopții îi alungă pe oaspeți din grădină, și cînd porțile vilei se închiseră în urma lor, musafirii urmînd să petreacă înăuntru, el o conduse pe Teresa acasă ; apoi, cînd ea se pregătea să intre, o întrebă :

„Teresa, la ce te gîndeai cînd dansai în fața tinerei contese de San Felice ?“

„Mă gîndeam, îi răspunse fata, cu toată sinceritatea sufletului, mă gîndeam că mi-aș da jumătate din viață ca să am un costum ca al ei.“

„Și ce-ți spunea cavalerul ?“

„Îmi spunea că nu depinde decît de mine ca să-l am, și că n-aș avea nevoie să spun decît un cuvînt pentru asta.“

„Avea dreptate, răspunse Luigi. Și chiar dorești atât de mult costumul, pe cît spui ?“

„Da.“

„Atunci îl vei avea !“

Fata, uimită, ridică privirea ca să-l întrebe ; dar chipul lui era atât de întunecat și de cumplit, încît cuvintele îi înghețară pe buze.

De altfel, în timp ce rostise cuvintele acelea, Luigi se depărtase.

Teresa îl urmări cu privirea în întuneric atîta cît putu să-l zărească. Apoi, cînd el dispăru, ea intră suspinînd în casă.

În aceeași noapte se petrecu o întîmplare neobișnuită, fără îndoială, din pricina lipsei de grijă a vreunui servitor care uitase să stingă luminile. La vila San Felice izbucni focul, tocmai în dependențele apartamentului frumoasei Carmela. Trezită în mijlocul nopții de vîlvătaia flăcărilor, ea sărise din pat, își pusese captoul și încercase să fugă pe ușă. Dar coridorul pe unde ar fi trebuit să treacă era cuprins de flăcări. Atunci ea se reîntorsese în camera ei strigînd cît putea mai tare după ajutor, cînd, deodată, fereastra ei, situată la o înălțime de aproape șapte metri, se deschise, și un tînăr țaran se repezi înăuntru, o luă în brațe și, cu o putere și o dibăcie supraomenească, o duse pe iarba peluzei, unde ea leșină. Cînd își veni în fire, Carmela își văzu tatăl stînd lîngă ea. Toate slugile o înconjurau, dîndu-i ajutor. Arsese o întreagă aripă a vilei ; dar asta n-avea nici o importanță, din moment ce Carmela scăpase teafără.

Salvatorul ei fu căutat pretutindeni, dar parcă intrase în pămînt. Toată lumea fu întrebată, dar nimeni nu-l văzuse. Cît despre Carmela, ea fusese atât de tulburată, încît nu-l putuse recunoaște.

Altminteri, cum San Felice era nespus de bogat, în afară de primejdia ce o amenințase pe Carmela, a cărei salvare miraculoasă părea mai mult o nouă dovadă de favoare din partea ursitei, decît o nenorocire, pierderile pricinuite de flăcări nu însemnau mare lucru pentru conte.

A doua zi, la ora obișnuită, cei doi tineri se întîlniră din nou la marginea pădurii. Luigi sosise primul. El păși foarte voios în întîmpinarea Teresei ; părea că uitase cu totul cele petrecute în ajun. Teresa era vădit îngîndurată; dar văzîndu-l pe Luigi atît de voios, arătă și ea voioșia nepăsătoare, obișnuită ei atunci cînd nu o tulbura vreo patimă.

Luigi o luă de braț și o conduse pînă la ușa peșterii. Acolo se opri. Fata, înțelegînd că se petrece ceva neobișnuit, îl privi stăruitor.

„Teresa, începu Luigi, ieri seară mi-ai spus că ai da orice ca să ai un costum ca al fiicei contelui.“

„Da, răspunse Teresa, mirată, dar eram nebună dacă îmi dăduseră prin minte asemenea lucruri.“

„Și eu ți-am spus : bine, îl vei avea !“

„Da, încuviință fata, a cărei mirare creștea tot mai mult cu fiecare cuvînt rostit de Luigi. Pesemne însă că tu mi-ai spus așa numai ca să-mi faci plăcere.“

„Nu ți-am făgăduit niciodată nimic pe care să nu ți-l fi dat, Teresa, spuse Luigi plin de trufie. Intră în grotă și îmbracă-te !“

Spunînd acestea, el trase la o parte bolovanul de la intrare și-i arătă Teresei peștera luminată de două luminări, care ardeau de o parte și de alta a unei oglinzi nespus de frumoase ; pe o masă țărănească, cioplită de Luigi, stăteau înșirate colierul de perle și broșele de diamante ; alături, pe un scaun, era pus restul costumului.

Teresa scoase un țipăt de bucurie și, fără să întrebe măcar de unde avea costumul, fără să-și ia răgazul de a-i mulțumi iubitului ei, se repezi în peștera transformată în cameră de toaletă.

În urma ei, Luigi puse bolovanul la loc, căci, pe creasta unei mici coline, din pricina căreia nu se putea vedea Palestrina din locul unde se afla el, tocmai zărise un călăreț. Acesta se oprise o clipă, șovăind parcă încotro să pornească, profilându-se cu atîta limpezime pe albastrul cerului, cum numai în depărtatele meleaguri ale sudului se poate vedea.

Zărimdu-l pe Luigi, călătorul porni în galop și veni la el.

Luigi nu se înșelase ; călătorul, mergînd de la Palestrina la Tivoli, nă era sigur încotro să se îndrepte.

Ținărul îi arată drumul ; dar cum la un sfert de milă de acolo drumul se împărțea în trei drumeaguri, și cum odată ajuns la aceste trei drumeaguri călătorul s-ar fi putut rătăci din nou, el îl rugă pe Luigi să-i servească drept călăuză.

Luigi își scoase mantia și o lăsă jos, își aruncă pe umeri carabina și, astfel, ușurat de greutatea veșmîntului, porni înaintea călătorului, cu umbletul repede al munteanului pe care un cal abia îl poate urma.

Peste zece minute, Luigi și călătorul ajunseră la răs-pîntia despre care vorbise ținărul păstor.

Ajunși acolo Luigi, cu un gest măreț, ca de împărat, își întinse mîna spre drumeagul pe care trebuia să meargă călătorul și-i spuse :

„Iată drumul pe care trebuie să mergeți, excelență. Acum nu vă mai puteți rătăci.“

„Iată și răsplata ta“, spuse călătorul, întinzîndu-i cîteva monezi.

„Mulțumesc, răspunse Luigi trăgându-și mîna. Eu fac servicii, dar nu le vînd.“

„Dacă refuzi plata, vrei să primești măcar un dar din partea mea ?“ întrebă călătorul, care de altfel părea obișnuit cu deosebirea ce există între slugărnicia orășeanului și mîndria țaranului.

„Un dar e altceva.“

„Atunci ia acești doi țechini de Veneția și dă-i logodnicei tale, să-și facă din ei o pereche de cercei.“

„Iar dumneata primește pumnalul ăsta, spuse tinărul păstor. N-ai să găsești unul cu un miner cioplit mai frumos, chiar dacă o să cauți de la Albano și pînă la Civita Castellana.“

„Primesc, spuse călătorul, dar atunci tot eu îți rămîn dator, fiindcă pumnalul prețuiește mai mult de doi țechini.“

„O fi prețuind el pentru un negustor ; dar pentru mine care l-am cioplit abia dacă prețuiește un piastru.“

„Cum te cheamă ?“ întrebă călătorul.

„Luigi Vampa“, răspunse păstorul, de parcă ar fi răspuns : Alexandru, regele Macedoniei.

„Dar pe dumneata, cum te cheamă ?“

„Mie, spuse călătorul, mi se spune Simbad Marinarul“. Franz d'Epinaș scoase un strigăt de uimire.

— Simbad Marinarul ! făcu el.

— Da, continuă povestitorul, numele acesta i l-a spus călătorul lui Vampa.

— Ia ascultă, ai ceva împotriva numelui ăstuia ? se amestecă Albert. E destul de frumos și mărturisesc că aventurile patronului acestui domn m-au distrat foarte mult în copilărie.

Franz nu mai stăruie. Numele lui Simbad Marinarul, după cum lesne se poate înțelege, trezise în el nespuse de multe amintiri.

— Povestește mai departe, îi spuse el hotelierului.

— Vampa viri disprețuitor țechinii în buzunar și porni încetișor pe drumul pe care venise. Ajuns la vreo două sute de pași de peșteră i se păru că aude un țipăt.

El se opri, ascultînd dincotro putea veni țipătul.

Peste o clipă, își auzi numele, rostit răspicat.

Țipătul venea dinspre grotă.

Vampa sări ca o căprioară, își armă din fugă carabina și, în mai puțin de un minut, ajunse pe creasta colinei opuse celei unde-l zărise pe călător.

Acolo, strigătele de ajutor se auzeau și mai deslușit.

El privi înainte și văzu un bărbat răpind-o pe Teresa, așa cum centaurul Nessus o răpise pe Dejanira.

Bărbatul acela se îndrepta spre desiş și străbătuse aproape trei sferturi din drumul de la grotă și pînă în marginea pădurii.

Vampa măsură distanța ; omul i-o luase cu cel puțin două sute de pași înainte, și nu mai putea să-l ajungă înainte de a se pierde în desișul pădurii.

Tînărul păstor se opri ca și cum picioarele i-ar fi prins rădăcini. Își duse arma la ochi, ridică încet țeava în direcția răpitorului, îi urmări o clipă fuga și trase.

Răpitorul se opri dintr-o dată ; genunchii i se încovoară, și el se prăbuși, tîrînd-o în cădere pe Teresa.

Dar Teresa se ridică îndată. Fugarul rămase culcat, zbatîndu-se în zvîrcolirile morții.

Vampa se repezi spre Teresa, căci la zece pași de muribund puterile o părăsiseră și ea căzuse, la rîndul ei, în genunchi : tînărul se temea grozav ca nu cumva glonte care-i doborîse dușmanul să-i fi rănit totodată și logodnica.

Din fericire nu se întîmplase nimic : numai spaima îi răpise Teresei puterile. Cînd Luigi își dădu seama că ea e teafără și nevătămată, se întoarse spre rănit.

Acesta își dăduse sufletul, cu pumnii strinși, cu gura strîmbată de durere, cu părul zbîrlit și îmbibat de su-doarea agoniei.

Numai ochii-i rămăseseră deschiși și amenințători.

Apropiindu-se de cadavru, Vampa îl recunoscu pe Cucumetto.

Banditul, din ziua cînd fusese salvat de cei doi tineri, se îndrăgostise de Teresa și jurase că fata va fi a lui. De atunci o pîndise ; și, folosind momentul cînd iubitul ei o părăsise ca să-i arate drumul călătorului, el o răpise și o și credea a lui, cînd glonteale lui Vampa, tras cu dibăcia neîntrecută a tînărului păstor, îi străpunsese inima.

Vampa îl privi o clipă, fără ca pe chip să i se vadă cea mai mică urmă de emoție, în timp ce Teresa, dimpotrivă, tremurînd încă, nu îndrăznea să se apropie de banditul mort decît pas cu pas și se uita șovăind la cadavru, pe deasupra umărului iubitului ei.

Peste o clipă, Vampa se întoarse spre ea :

„Iată, îi spuse el, tu ești îmbrăcată ; e rîndul meu acum să mă gătesc.“

Într-adevăr, Teresa era îmbrăcată din cap pînă-n picioare în costumul fiicei contelui de San Felice.

Vampa luă corpul lui Cucumetto în brațe și îl duse în peșteră, iar Teresa rămase afară.

Dacă ar mai fi trecut atunci încă un călător, ar fi văzut un lucru neobișnuit : o ciobăniță păzindu-și mioarele, într-o rochie de cașmir, cu cercei și colier de perle, cu agrafe de diamante și cu nasturi de safire, smaralde și rubine.

Și călătorul, crezîndu-se fără îndoială în timpurile lui Florian, ar fi povestit, la reîntoarcerea sa în Paris, că s-a întîlnit cu păstorița Alpilor la picioarele Munților Sabini.

Peste un sfert de ceas, Vampa ieși din peșteră. Și nici costumul său nu era, în felul lui, mai puțin elegant decît al Teresei.

Purta o haină de catifea purpurie cu nasturi de aur dăltuit, o vestă de mătase, acoperită în întregime cu broderii, o eșarfă romană prinsă în jurul gâtului, o cartușieră țesută din aur și din mătase roșie și verde ; pantaloni de catifea albastră, prinși deasupra genunchilor cu paftale de diamante, ghetre din piele de căprioară, împestrițate cu mii de arabescuri, și o pălărie plină de panglici filfiitoare, de toate culorile ; două ceasornice îi atârnavă la brâu, iar în centură avea înfipt un pumnal mareț.

Teresa scoase un strigăt de admirație. Astfel înveșmîntat, Vampa părea ieșit dintr-o pictură de Leopold Robert sau de Schnetz.

Îmbrăcase întregul costum al lui Cucumetto.

Flăcăul își dădu seama de efectul pe care îl făcuse asupra logodnicei sale, și un zîmbet de mîndrie îi înflori pe buze.

„Acum, o întrebă el pe Teresa, ești gata să-mi împărtășești soarta, oricare ar fi ea ?”

„Da !” strigă fata cu înflăcărare.

„Ești gata să mă urmezi oriunde voi merge ?”

„Și pînă la capătul pămîntului !”

„Atunci ia-mă de braț și să pornim, căci n-avem timp de pierdut.”

Fata își prinse iubitul de braț, fără să-l întrebe măcar unde o duce ; căci în clipa aceea el i se părea frumos, mîndru și puternic, ca un zeu.

Și înaintară amîndoi spre pădurea căreia, peste cîteva minute, îi trecură pragul.

Se înțelege de la sine că Vampa cunoștea toate potecile muntelui ; el înaintă deci, fără să șovăie, prin pădure, cu toate că nu exista nici un drum bătut, și numai cercetarea arborilor și a tufelor puteau să-i arate calea ; astfel merseră ei vreo oră și jumătate.

Apoi ajunseră în desișul cel mai de nestrăbătut al pădurii. Un pîriu de munte cu albia secată deschidea drum spre o vilcea adîncă. Vampa urmă drumul acesta neobișnuit care, strîns între două maluri și întunecat de umbra deasă a pinilor, părea, în afară de povîrnișul ușor, aidoma cu poteca Avernului, despre care vorbește Virgiliu.

Teresa, înspăimîntată din pricina sălbăticiiei și pustietății locului, se lipise strîns de călăuza ei, fără să spună o vorbă ; dar văzîndu-l că merge cu pasul mereu egal, cu o liniște deplină luminîndu-i chipul, avu ea însăși putere să-și ascundă tulburarea.

Pe neașteptate, la zece pași înaintea lor, un om păru că se desprinde de lîngă un arbore, înapoia căruia stătuse ascuns, și îl ochi pe Vampa.

„Stai pe loc, sau te ucid !“ strigă el.

„Vezi-ți de treabă, îi răspunse Vampa, ridicînd mîna disprețuitor, în timp ce Teresa, nemaiputîndu-și ascunde spaima, se strîngea lîngă el. Oare lupii se sfîșie între ei?“

„Cine ești ?“ îl întrebă santinela.

„Sînt Luigi Vampa, cioban la ferma San Felice.“

„Și ce vrei ?“

„Vreau să vorbesc tovarășilor tăi, care sînt în poiana Rocca Bianca.“

„Atunci urmează-mă, sau, mai bine, fiindcă cunoști drumul, mergi înainte“, spuse santinela.

Vampa zîmbi cu dispreț văzînd măsurile de prevedere ale banditului, trecu înainte împreună cu Teresa și-și urmă drumul cu același pas sigur și liniștit care-l adusese pînă acolo.

Peste cinci minute, banditul le făcu semn să se oprească. Cei doi tineri se supuseră.

Banditul imită de trei ori croncănitul corbului.

Un croncănit îi răspunse la semnal.

„E-n regulă ! spuse banditul. Acum poți să-și urmezi drumul.“

Luigi și Teresa porniră mai departe.

Dar cu cît înaintau, cu atît Teresă, înfricoșată, se lipsea mai strîns de iubitul ei ; într-adevăr, printre copaci se zăreau arme și sclipeau țevi de flinte.

Poiana Rocca Bianca se afla pe creștetul unei înălțimi care fără îndoială că pe vremuri a fost vulcan. Dar vulcanul s-a stins mai înainte ca Remus și Romulus să fugă din Alba și să vină să pună temeliiile Romei.

De îndată ce ajunseră în vîrf, Teresa și Luigi se pomeniră față în față cu vreo douăzeci de bandiți.

„Flăcăul ăsta vă caută și vrea să vă vorbească“, spuse santinela.

„Ce vrea să ne spună ?“ întrebă un bandit care, în lipsa șefului, ținea locul de căpitan.

„Vream să vă spun că m-am plictisit să tot fiu cioban“, răspunse Vampa.

„Înțeleg, glăsuî locotenentul, ai venit să ne ceri să te primim în rîndurile noastre ?“

„Fii binevenit !“ strigară mai mulți bandiți din Ferrusino, Pampinara și Anagni, recunoscîndu-l pe Luigi Vampa.

„Da, numai că eu am venit să vă cer altceva decît să fiu de-al vostru.“

„Și ce-ai venit să ceri ?“ întrebare bandiții mirați.

„Am venit să cer să vă fiu căpitan“, răspunse flăcăul.

Bandiții izbucniră în hohote de rîs.

„Dar ce-ai săvîrșit ca să poți rîvni la o asemenea cinste ?“ îl întrebă locotenentul.

„L-am ucis pe șeful vostru, Cucumetto, ale cărui straie, iată-le ! Și am dat foc vilei San Felice, ca să-i dăruiesc o rochie de nuntă logodnicei mele.“

Peste o oră, Luigi Vampa era ales căpitan, în locul lui Cucumetto.

— Ei, dragul meu Albert, spuse Franz întorcându-se spre prietenul său, ce mai zici acum de cetăţeanul Luigi Vampa ?

— Spun că e un mit şi că n-a existat niciodată ! răspunse Albert.

— Ce e asta un mit ? întrebă Pastrini.

— Ar ţine prea mult dacă m-aş apuca să-ţi explic, scumpa mea gazdă, răspunse Franz. Spuneai deci că maestrul Vampa îşi face în momentul de faţă meseria prin împrejurimile Romei ?

— Cu o îndrăzneală pe care niciodată vreun bandit, înaintea lui, n-a mai dovedit-o.

— Şi poliţia a încercat zadarnic să-l prindă ?

— Ce să-i faci ! E înţeles şi cu păstorii din cimpie, şi cu pescarii de pe Tibru, şi cu contrabandiştii de pe coastă. Cînd îl caută în munte el e pe fluviu ; cînd îl caută pe fluviu, el ajunge în largul mării ; apoi, pe neaşteptate, cînd îl crezi fugit în insula del Giglio, del Guanouti sau Monte-Cristo, îl vezi reapărînd la Albano, la Tivoli sau la Riccia.

— Şi cum se poartă faţă de călătorii prinşi ?

— Doamne ! Cum nu se poate mai simplu. Le dă opt ore sau douăsprezece, sau o zi întreagă, după distanţa faţă de oraş, ca să-şi plătească răscumpărarea ; apoi, de îndată ce a trecut răgazul dat, le mai dă încă o oră de graţie. La al şaiszecelea minut al orei acesteia, dacă nu i s-au adus banii, îi zboară creierii prizonierului, cu un foc de pistol, sau îi înfige un pumnal în inimă, şi gata !

— Ascultă, Albert, tot mai doreşti să mergem la Collisseu prin bulevardele dinafară oraşului ? întrebă Franz.

— Sigur, dacă drumul este mai pitoresc, răspunse Albert.

În clipa aceea, orologiul sună ora nouă, ușa se deschise și se ivi birjarul.

— Trăsura așteaptă pe excelențele voastre.

— Atunci hai să mergem la Colisseu, glăsui Franz.

— Excelențele voastre doresc să ieșim prin Poarta del Popolo, sau să mergem pe străzi ?

— Pe străzi, sigur că da ! Pe străzi ! strigă Franz.

— Dragul meu, spuse Albert, ridicându-se la rîndul său și aprinzîndu-și a treia țigară, zău că te credeam ceva mai curajos.

Și vorbind astfel, cei doi tineri coborîră scara și se urcară în trăsură.

Capitolul XVII

APARIȚIA

Franz găsi o cale de mijloc ca să-l ducă pe Albert la Colisseu, fără să-l treacă pe dinaintea nici unei ruini antice și, prin urmare, fără ca pregătirile treptate să-i răpească colosului măcar un deget din proporțiile lui gigantice. Îl duse de-a lungul căii Sistinia, tăiară în unghi drept pe dinaintea Sfintei Maria Maggiore și ajunseră, prin via Urbana și San Pietro in Vincoli, pînă la via del Colisseo.

Drumul acesta mai avea de altfel și un alt avantaj : nu-l abătea cu nimic pe Franz de la impresia pe care i-o făcuse povestirea lui jupîn Pastrini și în care se găsea amestecată misterioasa gazdă de la Monte-Cristo.

De aceea, stînd rezemat în ungherul său, tînărul își punea din nou miile de întrebări fără sfîrșit pe care și le mai pusese, și cărora nu le găsise măcar un singur răspuns mulțumitor.

De altfel, încă ceva îi mai amintea de prietenul său Simbad Marinarul : tainicele legături dintre bandiți și marinari. Cele povestite de Pastrini cu privire la adăpostul pe care-l găsea Vampa în luntrile pescarilor și ale contrabandiștilor, îi reaminteau lui Franz de cei doi bandiți corsicani pe care îi găsise cîînd împreună cu echipajul

micului iaht, ce se abătuse din drum și trăsesese la țarm, lângă Porto Vecchio, numai ca să-l lase pe uscat. Numele pe care și-l dăduse gazda sa din Monte-Cristo și care fusese rostit și de stăpînul Hotelului Londra, îi dovedea că el juca același rol mărinimos pe coasta de la Piombino, de la Civita Vecchia, Ostia și Gaete, ca și pe țărmurile Corsicei, Toscanei și ale Spaniei ; și cum Simbad însuși, după cîte își amintea Franz, îi vorbise despre Tunis și Palermo, aceasta vădea un cerc de relații destul de întins.

Dar oricît de puternice ar fi fost gîndurile tînărului nostru, ele se destrămară în clipa cînd văzu înălțîndu-i-se în față spectrul sumbru și gigantic al Colisseului prin spărturile căruia luna își trimitea razele lungi și palide, ascmena luminilor ce izvorăsc din ochii fantomelor. Trăsura se opri la cîțiva pași de Mesa Sudans. Birjarul deschise portița, cei doi tineri săriră jos și se pomeniră dinaintea unui ghid care parcă răsărise din pămînt.

Pentru că venise cu ei și ghidul de la hotel, aveau acum două călăuze.

De altfel, la Roma e cu neputință să scapi de luxul călăuzelor : în afară de ghidul general, care te înhață de cum ai pășit pe pragul hotelului și care nu te mai lasă pînă în ziua cînd pleci din oraș, mai există încă un ghid special pe lângă fiecare monument, ba am putea spune pe lângă fiecare pîrtică de monument. E lesne de înțeles deci că nu puteau lipsi ghizii tocmai la Coliseo, adică la monumentul prin excelență, care-l făcuse pe Marțial să spună : „Să înceteze Memphis de a-și lăuda minunile barbare ale piramidelor sale, să nu ni se mai cînte minunile Babilonului ; totul trebuie să se plece dinaintea uriașei lucrări a amfiteatrului Cezarilor, și toate glasurile faimei trebuie să laude laolaltă monumentul acesta.“

Franz și Albert nici nu-ncercară măcar să scape de sub tirania ghizilor. De altfel, lucrul acesta ar fi fost foarte greu, dat fiind că numai ghizii au dreptul să umble cu torțe aprinse prin locurile acelea. Deci, tinerii nu se împotriviră de loc, și se lăsară cu totul în voia ghizilor.

Franz cunoștea locurile, fiindcă le mai vizitase de vreo zece ori. Dar cum prietenul său, mai novice decât el, călca pentru prima dată în monumentul lui Flavius Vespasian, trebuie să mărturisim, spre lauda lui Albert, că în ciuda vorbăriei goale a călăuzelor, el fu deosebit de impresionat. Și asta fiindcă, într-adevăr, pînă ce n-ai văzut-o cu ochii, nu poți să-ți faci nici măcar o idee despre măreția unei astfel de ruini, ale cărei proporții sînt și mai sporite încă de tainica lumină a lunii meridionale, cu razele ei care par razele unui amurg din Occident.

De aceea, de cum făcu o sută de pași pe sub porticele interioare, Franz îngîndurată îl lăasă pe Albert în voia călăuzelor, care nu voiau să renunțe la dreptul nescris de a-i arăta în toate amănuntele Groapa Leilor, Loja Gladiatorilor, Podiumul Cezarilor, și pornind pe o scară pe jumătate ruinată, îi lăasă să-și urmeze drumul lor simetric, iar el se așeză la umbra unei coloane în fața unei surpături care îl lăsa să privească gigantul de granit în toată maiestuoasa lui întindere.

Franz stătea acolo cam de un sfert de ceas, pierdut, după cum spuneam, în umbra unei coloane, privindu-l pe Albert. Acesta, însoțit de cei doi purtători de torțe, tocmai ieșise dintr-un vomitorium din partea cealaltă a Colisseului, și, asemeni unor umbre ce urmăresc flăcările jucăușe de pe comori, coborau din treaptă în treaptă spre locurile destinate vestalelor. În clipa aceea, lui Franz i se păru că aude alunecînd spre adîncimile monumentului o piatră desprinsă de pe scara situată în fața aceleia pe care o urcase ca să ajungă acolo unde se afla. Se în-

tîmplă adeseori, fără îndoială, ca o piatră desprinsă sub călcîiul timpului, să se prăbușească în abis ; dar, de data aceasta, lui Franz i se păru că piatra căzuse de sub piciorul unui om și că răzbătea pînă la el un zgomot de pași, deși cel ce umbla făcea tot posibilul ca să-l înăbușe.

Într-adevăr, peste o clipă se ivi un om, ieșind încetul cu încetul din umbră, pe măsură ce se urca pe scara a cărei deschidere, așezată în fața lui Franz, era luminată de lună, dar ale cărei trepte, cu cît le coborai, se înfundau în beznă.

Noul sosit putea fi un călător ca și Franz, plăcîndu-i mai mult să fie singur, în voia gîndurilor, decît să asculte flecăreala fără rost a călăuzelor. Ivirea lui deci n-avea în ea nimic de mirare. Dar după șovăiala cu care urca ultimele trepte, după felul cum, odată ajuns pe platformă, se opri, părăind că ascultă, se vedea cît de colo că venise cu un scop anumit și că aștepta pe cineva.

Printr-o mișcare instinctivă, Franz se ascunse cît putu mai mult în umbra coloanei.

La patru metri deasupra locului unde se aflau amîndoi, bolta era desfundată, și o surpătură rotundă, asemănătoare cu gurile fîntînilor, lăsa să se vadă cerul spuzit de stele.

În jurul surpăturii, prin care poate că de sute de ani pătrundeau razele lunii, creșteau bălării ale căror fire verzi și plăpînde se desprindeau deslușit pe azurul mat al cerului, în timp ce lianele înalte și iedera viguroasă atîrnau de pe terasa de sus, legănîndu-se sub boltă, ca niște funii plutitoare.

Noul venit, a cărui sosire misterioasă îi atrăsese atenția lui Franz, se afla în penumbra care îi învăluia chipul. Cu toate acestea, Franz îi putea vedea cu de-amănuntul îmbrăcămintea : noul venit era înfășurat într-o mantie

largă, cafenie, ale cărei poale, aruncate pe umărul stîng, îi ascundeau partea de jos a feței, în tip ce pălăria cu boruri largi îi acoperea partea de sus. Razele piezișe ale lunii, străbătînd prin surpătură și luminînd picioarele omului, lăsau să se vadă un pantalon negru, acoperind cu eleganță o cizmă de lac.

Fără îndoială că noul venit făcea parte, dacă nu din aristocrație, cel puțin din înalta societate.

El se afla acolo de cîteva minute și începuse să dea semne vădite de nerăbdare, cînd pe terasa de sus se auzi un zgomot ușor.

În aceeași clipă o umbră păru că acoperă lumina. În dreptul surpăturii se ivi un bărbat, își cufundă privirea străpungătoare în beznă și îl zări pe omul cu mantie. Atunci umbra prinse cîteva din lianele ce atirneau în gol și cîteva tulpine de iederă agățătoare, și, cu ajutorul lor, își dădu drumul în jos, iar cînd ajunse la trei sau patru pași deasupra solului, sări cu ușurință la pămînt. Noul venit purta un costum de transteverin.

— Iertați-mă, excelență, dacă v-am făcut să așteptați, spuse el în dialectul roman. N-am întîrziat, totuși, decît cu cîteva minute. Abia a bătut ora zece la San Giovanni di Latrano.

— Nu dumneata ai întîrziat, ci eu am venit mai înainte, răspune străinul, vorbind în toscana cea mai curată. Hai să lăsăm la o parte politetele. De altfel, chiar dacă m-ai fi făcut să aștept, nu m-aș fi îndoit nici o clipă că te întîrzie vreun motiv în afara voinței dîmitale.

— Și n-ați fi greșit, excelență. Vin de la castelul San Angelo și am avut tot felul de greutăți pînă să ajung să-i vorbesc lui Beppo.

— Cine e Beppo ?

— Beppo e un slujbaş al temniței, căruia îi plătesc o mică leafă, ca să aflu ce se petrece înăuntrul castelului Sfinției Sale.

— Văd că ești prevăzător, dragul meu !

— Ce să-i faci, excelență ! Nu se știe ce se poate întâmpla. Într-o bună zi pot cădea eu însumi în plasă, ca bietul Peppino, și atunci o să am nevoie de un șoarece care să roadă câteva ochiuri din plasa temniței mele.

— Pe scurt, ce-ai aflat ?

— Marți, la ora două vor fi două execuții, așa cum se obișnuiește la Roma în timpul deschiderii marilor sărbători. Un osîndit va fi *mazzolato* ; ăsta e un ticălos, ucigașul unui preot care îl crescuse, și nu merită nici un fel de milă. Un alt osîndit va fi *decapitato*, și acesta e bietul Peppino.

— N-ai ce-i face, dragul meu. Ai vîrît o teamă atît de cumplită, nu numai în stăpînirea papală, dar și în regatele vecine, încît vor neapărat să dea o pildă.

— Dar Peppino nu făcea parte din banda mea ; e un biet cioban, care n-a săvîrșit altă crimă decît că ne-a adus hrană.

— Ceea ce e de ajuns ca să fie complicele vostru. Așa că, după cîte vezi, se poartă bine cu el, și în loc să-l doboare sub lovituri, așa cum ți-ar face dumitale dacă te-ar prinde cîndva, se mulțumesc doar să-l ghilotineze. De altfel, asta o să mai înveselească puțin poporul și o să fie un spectacol pe placul tuturor.

— Fără să mai punem la socoteală și ce pregătesc eu, iar ei nu așteaptă, spuse transteverinul.

— Dragul meu, dă-mi voie să-ți spun că nu prea mi se pare chibzuit ceea ce ai de gînd să faci, vorbi omul, cu mantie.

— Sînt gata să fac orice ca să împiedic uciderea unui biet om, care se găsește la ananghie fiindcă mi-a slujit mie. Pe Madonna ! M-aș crede ticălos dacă n-aș face tot ce pot ca să-l scap.

— Și ce-ai de gînd să faci ?

— Am să înconjur eșafodul cu douăzeci din oamenii mei și, în clipa cînd îl vor aduce, am să dau semnalul. Atunci ne vom năpusti cu pumnalele asupra escortei și-l vom răpi pe Peppino.

— Mi se pare cam riscant. Cred că planul meu este mai bun decît al vostru.

— Ce plan aveți, excelență ?

— Aș da zece mii de piaștri cuiva pe care-l cunosc, și el ar face ca execuția lui Peppino să fie amînată pentru la anul viitor. În răgazul acesta de un an aș mai da încă o mie de piaștri altcuiva, pe care de asemenea îl cunosc, și astfel Peppino ar putea evada din temniță.

— Sînteți sigur de reușită ?

— *Pardieu !* răspunse necunoscutul, în franceză.

— Ce-ați spus ? întrebă transteverinul.

— Am spus, dragul meu, că mai mult aș putea să fac eu singur cu aurul meu, decît tu și toți oamenii tăi cu pumnalele, pistoalele, carabinele și flintele voastre. Lăsați-mă deci pe mine să lucrez.

— Minunat ; iar dacă veți da cumva greș, noi vom fi oricînd gata.

— Fiți gata oricînd, dacă așa vă place, dar fiți siguri că voi obține scăparea lui Peppino.

— Luați seama, poimîine e marți. Nu vă rămîne decît ziua de mîine.

— Ei și ? Ziua are douăzeci și patru de ore, și fiecare oră e făcută din șazeci de minute, iar fiecare minut are șazeci de secunde ; în optzeci și șase de mii patru sute de secunde se pot face multe lucruri.

— Cum vom afla dacă ați reușit sau nu, excelență ?

— Foarte simplu. Am închiriat ultimele trei ferestre ale cafenelei Rospoli ; dacă obțin amînarea, voi acoperi eu damasc galben cele două ferestre din colț, și cu damasc alb, avînd o cruce roșie, fereastra din mijloc.

— De minune. Prin cine vă gîndiți să ne trimiteți actul de amînare a sentinței ?

— Trimiteți-mi unul dintre oamenii voștri deghizat în penitent, și i-l voi da lui. Datorită veșmîntului, el va putea să ajungă pînă la picioarele eșafodului și să dea hîrtia șefului confreriei, care o va înmîna călăului. Pînă atunci faceți să afle și Peppino știrea aceasta ; nu cumva să moară de teamă sau să-și piardă mințile și să ne facă să cheltuim degeaba pentru el.

— Excelență, spuse țăranul, eu vă sînt credincios trup și suflet, și dumneavoastră sînteți convins de asta, nu-i așa ?

— Cel puțin așa nădăjduiesc.

— Ei bine, dacă Peppino va fi salvat, pe viitor vă voi fi mai mult decît credincios : voi fi supusul dumneavoastră.

— Bagă de seamă ce spui, dragul meu ! Poate că într-o bună zi va trebui să-ți reamintesc, fiindcă într-o bună zi s-ar putea să am și eu nevoie de tine...

— Atunci, excelență, la ceasul de nevoie mă veți găsi tot așa cum v-am găsit și eu acum. Și chiar dacă veți fi la celălalt cap al pămîntului, n-aveți decît să-mi scrieți : „Fă cutare lucru !“, și eu îl voi face, pe cîntecul meu de...

— Sst, șopti necunoscutul, aud un zgomot.

— Sînt niște călători care vizitează Colisseul la lumina făcliei.

— N-are nici un rost să ne găsească împreună. Copoii ăștia de ghizi te-ar putea recunoaște. Și oricâtă cinste mi-ar face prietenia ta, dragul meu, dacă s-ar ști că sintem atît de legați, mă tem că legătura noastră m-ar face să-mi pierd puțin din creditul pe care-l am.

— Așadar, dacă obțineți amînarea ?

— Fereastra din mijloc acoperită cu damasc și cu o cruce roșie.

— Și dacă n-o veți obține ?

— Trei pete galbene.

— Și-atunci ?...

— Atunci, dragă prietene, folosiți-vă pumnalele în voie, n-am nimic împotrivă, și voi fi de față să vă privesc.

— Adio, excelență, mă bizui pe dumneavoastră, bizuiți-vă pe mine.

Spunînd acestea, transteverinul dispăru pe scară, în timp ce necunoscutul, acoperindu-și și mai mult chipul cu mantia, trecu la doi pași de Franz și coborî în arenă pe treptele exterioare.

Peste o clipă, Franz își auzi numele răsunînd sub bolți : îl striga Albert.

El nu răspunse numaidecît, așteptînd mai întîi să se depărteze cei doi oameni și nedorind să le dea de veste că avuseseră un martor care, deși nu le văzuse chipurile, nu scăpase nici un cuvînt din convorbirea lor.

Peste zece minute, Franz se îndrepta spre hotelul din Piața Spaniei, ascultînd cu o neatenție foarte necuviincioasă savanta dizertație făcută de Albert după Plinius și Galpurnius, cu privire la plasele împodobite cu ghimpi de fier, care împiedicau fiarele să se repeadă asupra spectatorilor.

Îl lăsa să vorbească în voie ; se grăbea să rămână singur, ca să gîndească bine la cele petrecute sub ochii lui.

Unul dintre cei doi bărbați fi era fără doar și poate necunoscut. Îl văzuse și-i auzise glasul pentru prima oară. Dar despre celălalt nu putea spune același lucru ; și, cu toate că Franz nu-i putuse vedea obrazul, mereu acoperit de umbre sau ascuns de mantie, sunetul vocii acesteia îl izbise prea mult cînd îl auzise pentru prima dată, ca să-l mai poată auzi fără să-l recunoască.

În intonațiile batjocoritoare ale glasului aceuia, mai ales, era ceva strident și metalic, care îl făcuse să tresară auzindu-l în ruinele Colisseului, așa cum tresărise și în peștera din Monte-Cristo.

De aceea Franz era pe deplin convins că necunoscutul nu putea fi altcineva decît Simbad Marinarul.

În orice altă împrejurare, curiozitatea pe care omul acesta i-o insuflase ar fi fost atît de mare, încît n-ar mai fi stat ascuns. Dar de data aceasta, discuția pe care o auzise era prea intimă ca să nu se teamă, și pe bună dreptate, că apariția lui nu-i va fi pe plac. Îl lăsase deci să se depărteze, după cum am văzut, făgăduindu-și însă că, de-l va mai întîlni vreodată, nu va mai lăsa să-i scape prilejul, așa cum îl lăsase acum.

Franz era prea frămîntat de gînduri ca să poată dormi. De aceea își petrecu întreaga noapte gîndindu-se și iar gîndindu-se la toate împrejurările legate de omul din peșteră și de necunoscutul de la Colisseu, împrejurări care tindeau să facă din aceste două personaje unul și același ins. Și cu cît Franz se gîdea mai mult, cu atît i se întărea convingerea aceasta.

Adormi în zori și nu se trezi decît foarte tîrziu. Albert, ca un adevărat parizian, își luase toate măsurile ca să

petreacă o seară plăcută. Trimisese să i se închirieze o lojă la Teatrul Argentina.

Franz avea de scris mai multe scrisori pentru Franța și-i lăsă deci trăsura lui Albert, pentru întreaga zi.

Pe la cinci după-amiază, Albert se reîntoarse ; dusese toate scrisorile de recomandatie, avea invitații pentru toate serile și văzuse Roma. O zi îi fusese de ajuns ca să le facă pe toate.

Ba îi mai rămăsese încă timp să se intereseze despre piesă și despre actorii care aveau să joace.

Piesa se numea *Parisina* ; actorii erau : Coselli, Moriani și La Spech.

După cum se vede, tinerii noștri avuseseră noroc : aveau să asiste la reprezentarea uneia dintre cele mai bune opere ale autorului *Luciei de Lamermoor*, jucată de trei dintre cei mai vestiți artiști ai Italiei.

Albert nu se putuse obișnui niciodată cu teatrele ultramontane, în care nu poți merge la fotoliile de lângă scenă, și nu există nici balcoane, nici loje descoperite ; un astfel de teatru nu putea fi pe placul unui om care-și avea stalul său la Bouffes și partea sa în loja infernală a Operei din Paris.

Dar asta nu-l împiedicase totuși pe Albert să-și îmbrace costumele cele mai bătătoare la ochi, de câte ori se dusesse la operă împreună cu Franz. Zadarnic însă, căci, trebuie să mărturisim, spre rușinea unuia dintre cei mai demni reprezentanți ai eleganței franceze, că, de patru luni de când străbătea Italia în toate direcțiile, Albert nu avusese nici măcar o singură aventură.

El încercase uneori să glumească pe tema aceasta, dar în fond era nespus de mîhnit ; el, Albert de Morcerf, unul dintre tinerii cei mai căutați, să-și piardă vremea

degeaba ! Și lucrul era cu atât mai neplăcut, cu cât, după obiceiul modest al francezilor, Albert plecase din Paris avînd convingerea că în Italia va avea cele mai mari succese și că la întoarcere va încînta bulevardul de Gand, povestind plăcutele lui aventuri.

Dar, vîi, nu se întîmplase nimic : încîntătoarele contese genoveze, florentine și napolitane rămăseseră credincioase, nu soților, ci amanților, și Albert căpătase cruda convingere că italiencele au măcar avantajul acesta asupra franțuzoaicelor că rămîn credincioase necredinței lor.

N-am vrea să spunem că în Italia, ca oriunde de altfel, n-ar exista și excepții.

Și totuși, Albert era nu numai un cavaler de o eleganță desăvîrșită, dar și un om cu mult spirit ; în plus, era viconte : viconte de spiță nouă, e drept ; dar astăzi, cînd nu se mai cer dovezi, ce are a face dacă spița datează de la 1399 sau de la 1815 ! Pe deasupra, Albert mai avea și un venit de cincizeci de mii de livre. După cum se vede, avea mai mult decît trebuia ca să fie la modă în Paris. De aceea era oarecum umilitor pentru el că nimeni în orașele prin care trecuse nu-i dăduse o atenție mai serioasă.

Dar tot de aceea Albert socotea să se despăgubească la Roma, carnavalul fiind, în toate țările pămîntului care serbează această frumoasă tradiție, o epocă de libertate, cînd cele mai serioase femei săvîrșesc vreo nebunie. Și pentru că peste două zile se deschidea carnavalul, Albert ținea foarte mult să facă începutul înaintea zilei de deschidere.

— În acest scop, Albert închiriasă una dintre lojile cele mai arătoase ale teatrului și se îmbrăcase, ca să meargă acolo, cu un costum fără cusur. Loja se afla în primul rînd, acolo unde la noi se găsește galeria. Primele trei

etaje de loji sînt în Italia la fel de aristocratice, și din pricina aceasta li se spune „rangurile nobile“.

De altfel, loja închiriată, unde ar fi putut încăpea în voie douăsprezece persoane, îi costase pe cei doi prieteni abia ceva mai mult decît o lojă de patru persoane la Teatrul Ambigu din Paris.

Albert mai nădăjduia că ajungînd să cucerească inima vreunei frumoase romane, avea să cucerească, firește, și un *posto* în trăsură și, prin-urmare, avea să vadă carnavalul dintr-un vehicul aristocratic sau dintr-un balcon princiar.

Toate aceste considerații îl făceau pe Albert mai scăpărător decît fusese vreodată. Stătea cu spatele spre actori, aplecîndu-se pe jumătate afară din lojă și aruncînd ochiade tuturor femeilor frumoase, printr-un binoclu uriaș.

Dar nici o singură femeie frumoasă nu-i răsplătea cu vreo privire, măcar de curiozitate, toată osteneala pe care și-o dădea.

Într-adevăr, ele vorbeau despre treburile lor, despre dragoste, despre distracții, despre carnavalul care avea să se deschidă peste două zile, fără să se uite nici o clipă măcar la actori sau la piesă, în afară de unele momente, cînd fiecare se întorcea fie ca să asculte o parte din recitativul lui Coselli, fie ca să aplaude vreo notă strălucită de-a lui Moriani, fie ca să strige bravo pentru La Spech ; apoi discuțiile particulare își urmau mersul obișnuit.

Spre sfîrșitul primului act, ușa unei loji, rămasă goală pînă atunci, se deschise, și Franz văzu întrînd o doamnă căreia avusese cîntea să-i fie prezentat la Paris și pe care o mai credea încă în Franța. Albert văzu tresărirea prietenului său și se întoarse spre el :

— O cunoști cumva pe femeia aceea ?

— Da ; cum ți se pare ?

— Încântătoare, dragul meu, și blondă. Ce păr splendid ! E franțuzoaică ?

— Nu. E venețiană.

— Cum o cheamă ?

— Contesa G...

— După nume o cunosc, vorbi Albert. Se spune că e tot atît de spirituală, pe cît e de frumoasă. Mi-e ciudă cînd mă gîndesc că puteam să-i fiu prezentat la ultimul bal al doamnei de Villefort, unde a fost și ea, și că am neglijat. Mare nătărău mai sînt !

— Vrei să repar eu greșeala asta ? întrebă Franz.

— Cum ! O cunoști atît de bine, încît să mă poți conduce în loja ei ?

— Am avut cîntea să-i vorbesc de trei sau de patru ori în viața mea ; dar, după cum știi, atîta e de ajuns ca să nu săvîrșesc o necuviință.

În clipa aceea, conțesa îl zări pe Franz și îi făcu un semn grațios cu mîna, iar el îi răspunse printr-o înclinare respectuoasă a capului.

— Ia te uită ! mi se pare că ești cum nu se poate mai bine cu ea ! făcu Albert.

— Iată ce te înșeală și ce ne va împinge pe noi francezii să facem întruna nenumărate neghiobii. Ciudățenia e că le privim pe toate din punctul nostru de vedere parizian ; în Spania, și mai ales în Italia, nu trebuie să judeci niciodată intimitatea oamenilor după cît se poartă de liber unii față de alții. Eu și conțesa ne-am împrietenit, atîta tot.

— Prietenie de inimă ? rîse Albert.

— Nu, prietenie de spirit, și atît, răspunse Franz cu seriozitate.

— Când v-ați împrietenit ?

— Cu prilejul unei plimbări la Colisseu, asemănătoare plimbării pe care am făcut-o împreună.

— Sub clar de lună ?

— Da.

— Singuri ?

— Aproape.

— Și despre ce ați vorbit ?

— Despre morți !

— Plăcut trebuie să fi fost ! făcu Albert. Să știi că eu, dacă voi avea cinstea să o însoțesc pe frumoasa contesă într-o astfel de plimbare, îți făgăduiesc să nu-i vorbesc decît despre vii.

— Și poate că ai să greșești.

— Pînă atunci, ai să-mi faci cunoștință cu ea, așa cum mi-ai făgăduit ?

— De îndată ce se lasă cortina.

— Afurisit de lung mai e actul ăsta !

— Ascultă finalul, e foarte frumos, iar Coselli îl cîntă foarte bine.

— Da, dar cîte înflorituri !

— La Spech e cît se poate de dramatică.

— Îți dai seama că după ce am ascultat-o pe Sontag și pe Malibran, ea...

— Nu găsești că metoda lui Moriani este excelentă ?

— Nu-mi plac brunii care cîntă blond.

— Ei, dar pretențios mai ești ! făcu Franz întorcîndu-se, în timp ce Albert continua să arunce ocheade.

În sfîrșit cortina se lăsă, spre marea satisfacție a vicontelui de Morcerf, care-și luă pălăria, își aranjă repede părul, cravata și manșetele, și-i spuse lui Franz că-l așteaptă.

Pentru că și contesa, pe care Franz o întrebase din ochi, îi făcu semn că-l va primi cu plăcere, Franz nu zăbovi să-i satisfacă graba lui Albert și porni în jurul hemiciclului. Albert îl urmă, folosind timpul drumului ca să-și aranjeze cutele pe care, tot răsucindu-se, și le făcuse la gulerul cămășii și la reverele hainei. Franz bătu la loja numărul patru, lojă ocupată de contesă.

De cum intrară, un tânăr care stătuse lângă contesă, pe scaunul din față, se ridică cedînd locul, după obiceiul italian, noului venit, care trebuia la rîndul lui să-l cedeze, dacă ar mai fi venit cineva.

Franz i-l prezintă contesei pe Albert, drept unul dintre tinerii cei mai distinși, atît prin poziție socială, cît și prin inteligență, ceea ce de altfel era adevărat; căci la Paris, și în mediul în care trăia Albert, el era socotit cavaler fără cusur. Adăugă apoi că, fiind dez-nădăjduit de faptul că nu putuse să folosească timpul cît contesa fusese la Paris ca să-i facă cunoștință, îl însărcinase pe el să repare greșeala aceasta, misiune de care se achita rugînd-o pe contesă, pe lângă care ar fi avut el însuși nevoie să fie adus de cineva, să-i ierte indiscreția.

Contesa îi răspunse lui Albert printr-un salut fermecător și îi întinse mîna lui Franz.

Poftit de ea, Albert, se așeză pe scaunul gol din față, iar Franz luă loc în rîndul al doilea, înapoia contesei.

Albert găsisese un subiect admirabil pentru discuție: Parisul. Îi vorbea contesei despre cunoștințele lor comune. Franz își dădu seama că prietenul său pornise pe drumul cel bun. Îl lăsă în voie și, cerîndu-i binoclul uriaș, începu să privească, la rîndul său, prin sală.

În partea dinainte a unei loji așezate în al treilea rînd în fața lor, stătea singură o femeie nespus de fru-

moasă, înveșmîntată într-un costum grec pe care-l purta atît de firesc, încît se vedea că era veșmîntul ei obișnuit.

Înapoia ei, în umbră, se zărea statura unui bărbat, al cărui chip era cu neputință de deslușit.

Franz întrerupsese convorbirea dintre Albert și contesă, ca s-o întrebe pe aceasta din urmă dacă o cunoștea pe frumoasa albaneză, care era demnă de a atrage nu numai atenția bărbaților, ci chiar și pe a femeilor.

— Nu, răspunse contesa. Tot ce știu despre ea e că se află la Roma de la începutul sezonului ; la deschiderea teatrului am văzut-o în același loc unde e și acum ; de vreo lună n-a lipsit de la nici o reprezentație, și vine fie întovărășită de bărbatul care e acum lângă ea, fie urmată numai de un servitor negru.

— Cum o găsiți, contesă ?

— Nespus de frumoasă. Medora trebuie să fi semănat cu femeia aceasta.

Franz și contesa își zîmbiră. Apoi ea își urmă discuția cu Albert, iar Franz privi din nou prin binoclu chipul albanezei.

Cortina se ridică. Actul începu cu un balet. Era unul dintre baleturile italienești reușite, puse în scenă de faimosul Henri, care cîștigase în Italia un renume de coregraf nemaipomenit, pierzîndu-l apoi în teatrul nautic ; unul din acele baleturi în care toată lumea, începînd cu personajul principal și pînă la ultimul figurant, ia parte activă la acțiune, în care o sută cincizeci de persoane fac toate odată același gest, ridicînd împreună aceeași mîină sau același picior.

Baletul se numea *Poliska*.

Franz era prea absorbit de frumoasa greacă pentru a mai privi baletul, oricît de interesant ar fi fost el. Dar ei

părea că spectacolul îi face o plăcere vădită, și pe deplin nepotrivită cu nepăsarea adîncă a celui ce o însoțea. Cît timp dură capodopera coregrafică, omul din lojă nici nu se clinti măcar. În ciuda zgomotului infernal al trompetelor, ȕimbalelor și clopoșeilor chinezești, el părea că gustă cereasca dulceață a unui somn pașnic și fericit.

Cînd se sfîrși baletul, cortina căzu în mijlocul aplauzelor inflăcărate ale spectatorilor încîntați.

Datorită obiceiului de a tăia opera prin balet, pauzele sînt foarte scurte în Italia. Cîntăreții au timp să se odihnească și să-și schimbe costumele, în timp ce dansatoarele își execută piruetele.

Uvertura celui de al doilea act începu ; la primele sunete, Franz văzu cum cel ce dormea se ridică încet și se apropie de grecoaică. Ea se întoarse ca să-i spună cîteva cuvinte, apoi se sprijini din nou de marginea lojei.

Fața însoțitorului ei rămăsese tot în umbră, și Franz nu putu să-i zărească nici o trăsătură.

Cortina se ridică și atenția lui Franz se îndreptă, firește, spre actori, iar ochii săi părăsiră pentru o clipă loja frumoasei grecoaice, privind spre scenă.

După cum se știe, actul începe cu un duo al visului : Parisina, culcată, își destăinuiește fără voie, în fața lui Azzo, dragostea pentru Ugo ; soțul trădat trece prin toate furiile geloziei, pînă cînd, convins că soția este necredincioasă, o trezește ca să-i vestească apropiata lui răzbunare.

Acest duo este unul dintre cele mai frumoase, dintre cele mai expresive și mai tari din cîte au ieșit vreodată din pana lui Donizetti. Franz îl auzea pentru a treia oară și, deși nu era un meloman în toată puterea cuvîntului, se simți adînc mișcat. Se pregăti deci să-și unească aplauzele cu ale celorlalți spectatori, cînd mîinile, gata să se lovească

una de alta, îi rămaseră în aer, iar bravoul pe care se pregătea să-l strige îi pieri de pe buze.

Omul din lojă se ridicase în picioare și, cum obrazul i se găsea în plină lumină, Franz îl regăsi pe misteriosul locuitor al insulei Monte-Cristo și pe acela căruia în ajun îi recunoscuse atît de bine statura și vocea în ruinele Colisseului.

Nu mai încăpea îndoială : ciudatul călător locuia la Roma.

Se vede că expresia zugrăvită pe chipul lui Franz se potrivea pe deplin cu tulburarea sufletului, stîrnită de apariția aceasta, căci contesa îl privi, izbucni în rîs și-l întrebă ce are.

— Doamnă contesă, răspunse Franz, adineauri v-am întrebat dacă o cunoașteți pe albaneză ; acum vă voi întreba dacă îi cunoașteți soțul.

— Nu-l cunosc nici pe el, și n-o cunosc nici pe ea.

— Nu l-ați remarcat niciodată ?

— Mi-ai pus o întrebare cu totul franzutească ! Doar știi foarte bine că pîntru noi italiencele nu există pe lume alt om în afară de cel iubit !

— Adevărat, răspunse Franz.

— În orice caz, adăugă contesa, punîndu-și la ochi binoclul lui Albert și privind spre lojă, trebuie să fie un proaspăt dezgropat, vreun răposat ieșit din mormînt cu învoirea groparului, căci mi se pare înfricoșător de palid.

— Totdeauna e așa, spuse Franz.

— Îl cunoști deci ? întrebă contesa. Atunci am să te întreb eu cine este.

— Cred că l-am mai văzut, și mi se pare că-l recunosc.

— Într-adevăr, continuă contesa, strîngînd din umeri ca și cum ar fi străbătut-o un fior, îmi dau seama că dacă ai văzut o dată un asemenea om, nu-l mai poți uita.

Ceea ce simțise Franz nu era deci numai o impresie personală ; iată că și altcineva simțise același lucru ca și el.

— Și ce crezi despre omul acesta ? o întreabă Franz pe contesă, după ce ea privise din nou prin binoclu chipul necunoscutului.

— Cred că e lordul Rutwen în carne și oase.

Și faptul că i-l amintea pe Byron îl izbi pe Franz ; dacă un om putea să facă să se creadă în existența vampirilor, apoi necunoscutul era omul acela.

— Trebuie să aflu cine este, spuse Franz, ridicându-se.

— Nu ! se împotrivi contesa. Nu, nu mă părăsi ; vreau să mă conduci acasă, și nu-ți dau voie să pleci !

— Cum ! într-adevăr, vă e teamă ? șopti Franz, plecându-se la urechea ei.

— Ascultă, îi răspunse ea. Byron mi-a jurat că e convins de existența vampirilor, mi-a spus că a văzut unul, mi-a descris chipul lui. Și mi l-a descris întocmai ca pe al omului acestuia : părul negru, ochii mari, lucind ca o flacără ciudată, paloarea de cadavru, și-apoi, dă-ți seama că nu e cu o femeie ca toate femeile, ci cu o străină... o grecoaică... o schismatică... Fără îndoială, o vrăjitoare ca și el... Te rog, nu pleca. Miine n-ai decît să-l cauți cît vei pofti, dar astăzi îți spun că te opresc lângă mine.

Franz stăruie.

— Ascultă, spuse contesa ridicându-se, eu plec. Nu mai pot rămîne pînă la sfîrșitul spectacolului, am oaspeți acasă. Oare poți fi atît de puțin cavalier încît să nu mă conduci ?

Lui Franz nu-i mai rămînea altceva decît să-și ia pălăria, să deschidă ușa și să-i ofere contesei brațul.

Așa și făcu, de altfel.

Contesa era cu adevărat tulburată ; și chiar Franz simțea o oarecare teamă superstițioasă, cu atât mai firească, cu cît ceea ce la contesă se datora unui simțămînt instinctiv, la el era rezultatul unei amintiri.

Cînd se urcară în trăsură, Franz simți cum contesa tremură.

O însoți pînă acolo. Acolo nu era nimeni și ea nu era așteptată ; el o dojeni.

— Adevărul e că nu mă simt bine și aș vrea să rămîn singură, îi răspunse contesa. Vederea omului acelaia m-a tulburat.

Franz încercă să rîdă.

— Nu rîde, îi spuse contesa. De altfel nici nu prea îți vine să rîzi. Și-apoi, făgăduiește-mi un lucru...

— Care ?

— Mai întîii făgăduiește-mi !

— Îți făgăduiesc tot ce vrei, numai să nu-mi ceri să renunț la descoperirea numelui omului acestuia. Am motive pe care nu ți le pot spune, să aflu cine este, de unde vine și încotro se duce.

— De unde vine, nu știu ; dar aș putea să spun unde se duce : sînt sigură că se duce în iad.

— Să ne întoarcem la făgăduiala pe care mi-o ceri, contesă, aminti Franz.

— Iat-o : să te întorci de-a dreptul la hotel și să nu cauți în seara asta să-l vezi. Negreșit că există afinități între oamenii pe care-i părăsești și oamenii pe care-i întâlnești. Nu servi drept conductor între omul acesta și mine. Mîine aleargă după el cît ți-o dori inima, dar nu mi-l prezenta niciodată, dacă nu vrei să mă faci să mor de frică. Și acum, noapte bună ; încearcă să dormi, eu sînt sigură că n-am să pot închide ochii.

Spunînd acestea, contesa îl părăsi pe Franz, lăsîndu-l nesigur dacă s-a distrat pe socoteala lui sau dacă a simţit într-adevăr spaima pe care o arătase.

Întorcîndu-se la hotel, Franz îl găsi pe Albert în halat, în pantaloni de casă, întins cu voluptate într-un fotoliu şi fumîndu-şi ţigara.

— Tu erai ? ! făcu Albert. Pe cinstea mea, nu te aşteptam pînă mîine dimineaţă.

— Dragă Albert, îi răspunse Franz, sînt fericit că am găsit prilejul să-ţi spun o dată pentru totdeauna că ai cea mai falsă idee despre italience ; mi se pare totuşi că eşecurile tale amoroase te-au făcut să capeţi idei greşite despre ele.

— Ce vrei ? Afurisitele de femei sînt de neînţeles ! Îţi dau mîna, ţi-o strîng, îţi vorbesc pe şoptite, te fac să le însoţeşti pînă acasă ; o pariziană şi-ar pierde reputaţia numai cu un sfert din toate purtările astea.

— Adevărat, şi asta fiindcă ele n-au nimic de ascuns, fiindcă trăiesc în lumină, fiindcă femeile nu sînt prea mofturoase în ţara unde răsună *si-ul*, cum spune Dante. De altminteri, ai văzut cum s-a speriat contesa.

— De ce s-a speriat ? De domnul acela cumsecade care stătea în faţa noastră, alături de frumoasa grecoaică ? Eu am vrut să aflu cine sînt şi, cînd au ieşit, le-am încrucişat drumul pe culoar. Nu ştiu de unde naiba aţi scos toate ideile astea despre lumea cealaltă ! E un bărbat foarte drăguţ şi foarte elegant, care se pare că îşi face hainele în Franţa, la Blin sau la Haumann ; e el puţin cam palid, ce-i drept, dar ştii că paloarea e un semn de distincţie.

Franz zîmbi : şi Albert avea pretenţia că e palid.

— Și eu cred că părerile contesei despre omul acesta n-au nici un temei. A vorbit cînd erai lîngă el și-ai auzit ceva din ce spunea ?

— A vorbit, dar în limba greacă de azi. Am recunoscut idiomul după cîteva cuvinte stîlcite din greaca veche. Trebuie să-ți spun, dragul meu, că în liceu eram foarte tare la elină.

— Așadar, vorbea grecește ?

— Cred că da.

— Nici o îndoială, murmură Franz, el este.

— Ce spui ?...

— Nimic. Ce făceai aici ?

— Îți pregăteam o surpriză.

— Care ?

— Știi că-i cu neputință să ne procurăm o caleașcă ?

— Am făcut tot ce-i omeneste posibil ca să găsim una și n-am reușit.

— Ei bine, am o idee strașnică.

Franz se uită la Albert, ca unul care nu prea avea încredere în imaginația lui.

— Dragul meu, îi spuse, mă onorezi cu o privire care ar merita pe deplin să-ți cer socoteală.

— Îți stau la dispoziție, dacă ideea e atît de strașnică pe cît spui.

— Atunci ascultă.

— Te ascult.

— Așa-i că e cu neputință să facem rost de o trăsură ?

— Da.

— Și nici cai nu găsim ?

— Nici cai.

— Dar am putea să facem rost de un car ?

— Poate.

— Și de o pereche de boi ?

— S-ar putea.

— Ei bine, dragul meu, nici nu ne trebuie mai mult. Am să împodobesc carul, noi o să ne costumăm în secerători napolitani, și o să reprezentăm în natură mărețul tablou al lui Leopold Robert. Dacă vrea și contesa, pentru mai multă asemănare, să îmbrace un costum de țărăncuță din Pozzuole sau din Sorrento. Ne va întregi mascarada, și e destul de frumoasă ca să treacă drept originalul Femeii cu Copilul.

— Bravo ! se bucură Franz. De data asta ai dreptate, domnule Albert, ideea e într-adevăr bună.

— Nu e numai bună, ci și întru totul națională, o reînnoire a carnavalului, dragul meu, nimic altceva ! Ehei, domnilor romani, vă închipuiți cumva că o să alergăm pe jos prin străzile voastre, ca niște *lazzaroni*, fiindcă n-aveți trăsură și cai ? Le născocim noi !

— Și ai mai împărtășit cuiva ideea ta grozavă ?

— I-am spus-o hotelierului. Când m-am reîntors, l-am chemat sus și i-am spus ce vreau. M-a asigurat că e foarte lesne ; voiam să auresc coarnele boilor, dar el mi-a spus că pentru asta ar fi nevoie de vreo trei zile : o să trebuiască să ne lipsim de nimicurile astea.

— Și unde e ?

— Cine ?

— Hotelierul nostru !

— S-a dus să facă rost de car. Mîine ar fi prea tîrziu.

— Așa că o să ne aducă răspunsul chiar în seara asta ?

— Îl și aștept.

În clipa aceea se deschise ușa și se ivi jupîn Pastrini.

— *Permesso* ? întrebă el.

— Sigur că e voie, strigă Franz.

— Ia ascultă, spuse Albert, ne-ai făcut rost de car
și de boi ?

— Am găsit ceva mai bun, răspunse hotelierul, cu
aerul unuia pe deplin mulțumit de sine.

— Bagă de seamă, îl sfătui Albert, ceva mai bun
e dușmanul bunului.

— Excelențele voastre pot să aibă încredere în mine,
spuse Pastrini, dându-și importanță.

— Spune-ne odată, ce-ai găsit ? întrebă și Franz.

— Știați că la același etaj cu dumneavoastră locuiește
contele de Monte-Cristo ? întrebă hotelierul.

— Cred și eu, răspunse Albert. Numai din pricina lui
ne-ai găzduit ca pe doi studenți săraci.

— Contele a aflat de încurcătura dumneavoastră și vă
oferă două locuri în trăsura sa și două locuri la ferestrele
închiriate de el în palatul Rospoli.

Albert și Franz se uitară unul la altul.

— Oare putem noi să primim oferta străinului aces-
tuia, oferta unui om pe care nu-l cunoaștem ? întrebă
Albert.

— Cine mai e și contele ăsta de Monte-Cristo ? întrebă
Franz.

— Un foarte mare senior sicilian sau maltez, nu știu
exact, dar nobil ca un Borghese și bogat ca o mină de aur.

— Cred că dacă ar fi atât de bine crescut pe cât spune
jupin Pastrini, ne-ar fi trimis invitația altfel, fie scriin-
du-ne, fie...

În clipa aceea, cineva bătu la ușă.

— Intră ! spuse Franz.

Un servitor, înveșmîntat într-o livrea deosebit de elegantă, se ivi în pragul ușii.

— Din partea contelui de Monte-Cristo, pentru domnul Franz d'Epinaș și pentru domnul viconte Albert de Morcerf, spuse el.

Și îi întinse hotelierului două cărți de vizită, pe care acesta le dădu celor doi tineri.

— Domnul conte de Monte-Cristo le cere domniilor lor îngăduința de a-i vizita ca vecin, mîine dimineață, continuă servitorul, și are cîstea să-i întrebe pe domni la ce oră îl pot primi.

— Pe cîstea mea, spuse Albert către Franz, nu mai poți să zici nimic ; s-a purtat cum nu se poate mai bine.

— Spune-i contelui, răspunse Franz, că ne va face cîste să-l vizităm noi mîine dimineață.

Servitorul plecă.

— Asta zic și eu purtare elegantă, făcu Albert. Zău, jupîne Pastrini, aveai dreptate ; e un om într-adevăr bine-crescut contele d'Epinaș de Monte-Cristo.

— Așadar îi primiți invitația ? întrebă hotelierul.

— Sigur, răspunse Albert, dar îți mărturisesc totuși că îmi pare rău după carul și secerătorii noștri și că, de n-ar fi fereastra palatului Rospoli să ne răsplătească pentru ceea ce pierdem, cred că aș rămîne la prima mea idee. Ce părere ai, Franz ?

— Și pe mine tot ferestrele palatului Rospoli m-au dus la prima mea idee.

Intr-adevăr, oferirea celor două locuri la ferestrele palatului Rospoli îi amintise lui Franz convorbirea dintre necunoscut și transteverin, ascultată în ruinele Colisesei, convorbire în care omul cu mantie făgăduise să obțină grațierea condamnatului. Dacă omul cu mantie era, după

cum credea Franz, acela a cărui apariție în sala teatrului Argentina îl tulburase atât de mult, atunci avea să-l recunoască, fără îndoială, avea să afle cine este și să-și satisfacă pe deplin curiozitatea.

Franz își petrecu aproape toată noaptea visînd cele două apariții și dorind să se facă ziuă mai degrabă. A doua zi, lucrurile aveau să se lămurească și, doar dacă nu cumva gazda lui din Monte-Cristo ar fi avut inelul lui Gyges, ca să se facă nevăzut, Franz era sigur că n-o să-l scape. De aceea se trezi înainte de ora opt.

Cît despre Albert, fiindcă nu avea aceleași motive să se trezească devreme, el dormea încă dus.

Franz îl chemă pe hotelier, care se înfățișă cu obișnuita-i slugărnicie.

— Jupîne Pastrini, îi spuse el, astăzi o să aibă loc o execuție ?

— Da, excelență. Dar dacă mă întrebați cu gînd să vă fac rost de o fereastră, vă osteniți în zadar.

— Nu, continuă Franz. De altfel, dacă aș ține neapărat să văd spectacolul acesta, cred că aș găsi loc pe muntele Pincio.

— Îmi închipuiam că excelența voastră nu dorește să se înjosească, stînd laolaltă cu toți pîrliții pentru care muntele e ca un amfiteatru natural.

— Probabil că n-am să mă duc, spuse Franz, dar aș dori să-mi dai cîteva amănunte.

— Și care anume ?

— Aș vrea să știu numărul condamnaților, cum îi cheamă și ce fel de osîndă au.

— Aveți noroc, excelență, tocmai mi s-au adus *tavolettele*.

— Ce sînt astea *tavolette* ?

— *Tavolettele* sînt niște tăblițe de lemn, care se agață la colțurile străzilor în ajunul execuțiilor ; pe ele se lipesc numele osîndiților, cauzele osîndirii și felul cum vor fi executați. Toate astea se fac cu scopul de a-i pofti pe credincioși să se roage lui Dumnezeu, ca să-i facă pe osîndiți să se gîndească la o pocăință sinceră.

— Și ți se aduc *tavolettele* ca să-ți unești rugăciunile cu ale celorlalți credincioși ? întrebă Franz neîncrezător.

— Nu, excelență, m-am înțeles cu cel ce le lipește și mi le aduce, așa cum îmi aduce și afișele spectacolelor, ca să pot da de veste vreunuia dintre călătorii mei, dacă ar dori cumva să fie de față la execuție.

— N-am ce zice, ai o atenție deosebită pentru călătorii dumitale !

— Oh ! zîmbi Pastrini. Nu mă laud dacă vă spun că fac tot ce pot ca să-i mulțumesc pe nobilii străini care mă onorează cu încrederea lor.

— Asta văd și eu ! Și am să spun oricui va voi să mă asculte ; poți fi sigur. Pînă atunci însă, aș vrea să citesc una din *tavolettele* astea.

— Nimic mai lesne, spuse hotelierul, deschizînd ușa. Am pus una chiar aici pe coridor.

Pastrini ieși, desprinsese *tavoletta* și i-o aduse lui Franz. Iată traducerea, cuvînt cu cuvînt a sinistrului afiș :

„Se aduce la cunoștința tuturor că marți, 22 februarie, prima zi a carnavalului, prin hotărîrea tribunalului de la Rota, vor fi executați în Piața del Popolo numitul Andrea Rondolo vinovat de uciderea prearespectabilului și preaveneratului don Cezar Torlini, canonic al bisericii San Giovanni di Latrano, și numitul Peppino, zis Rocca Priori, dovedit de complicitate cu ticălosul bandit Luigi Vampa și cu oamenii acestuia.

Primul va fi mazzolato.

Al doilea va fi decapitato.

Sufletele milostive sînt rugate să-i ceară Domnului îndurare pentru nefericiții osîndiți."

Era tocmai ce auzise Franz în seara aceea, în ruinele Colisseului, și nu se schimbaseră nimic din program : numele condamnaților, cauzele și felul execuției lor erau aceleași.

• Așadar, după cîte se părea, transteverinul nu putea fi altul decît banditul Luigi Vampa, iar omul cu mantie era Simbad Marinarul care, la Roma ca și în Porto Vecchio sau la Tunis, își continua expedițiile filantropice.

Între timp, orele treceau. Se făcuse nouă, și Franz se pregătea să-l trezească pe Albert, cînd, spre marea sa mirare, îl văzu ieșind din cameră, gata îmbrăcat. Carnavalul îi frămîntase creierii și-l trezise mai de dimineață decît se aștepta prietenul său.

— Acum, cînd sîntem amîndoi gata, ce crezi, jupîne Pastrini, n-ar fi timpul să ne prezentăm contelui de Monte-Cristo ? întrebă Franz.

— Sigur că da ! răspunse Pastrini. Contele de Monte-Cristo se trezește de obicei foarte de dimineață, și sînt sigur că au trecut două ceasuri de cînd nu mai doarme.

— Crezi că acum e ora potrivită pentru vizită ?

— Fără îndoială că da.

— Atunci, Albert, dacă ești gata...

— Sînt cu totul gata.

— Hai să-i mulțumim vecinului nostru pentru politețea lui.

— Haidem.

Franz și Albert n-aveau decît să străbată coridorul. Hotelierul porni înainte și sună în locul lor ; un servitor deschise.

— *I signori Francesi*, anunță Pastrini.

Servitorul se înclină și-i pofti să intre.

Tinerii străbătură două încăperi, mobilate cu un lux pe care n-ar fi crezut că l-ar putea găsi în hotelul lui jupîn Pastrini, și ajunseră într-un salon de o eleganță desăvîrșită. Parchetul era acoperit cu un covor turcesc, iar mobilele, cît se poate de confortabile, îmbiau cu pernele lor umflate și cu spătarele lor răsturnate. De-a lungul pereților atîrnau tablouri minunate, ieșite din mîinile maestrilor, și panoplii cu arme splendide, iar draperiile mari și grele fluturau la uși.

— Dacă excelențele lor binevoiesc să ia loc, îi pofti valetul, am să-l anunț pe domnul conte.

Și, spunînd acestea, el dispăru prin una din uși.

Cînd ușa se deschise, cei doi prieteni auziră sunetul unei *gusle*. Dar sunetul se pierdu îndată : ușa, închisă numaidecît, nu lăsase să pătrundă în salon decît o răbufnire a cîntecului.

Franz și Albert schimbară o privire și se uitară apoi din nou la mobile, la tablouri și la arme. Acum, cînd le priveau pentru a doua oară, ele li se păreau și mai minunate încă decît înainte.

— Ce părere ai ? întrebă Franz.

— Pe legea mea, cred că vecinul nostru trebuie să fie vreun bancher care a jucat la bursă, speculînd asupra fondurilor spaniole, sau vreun prinț care călătorește incognito.

— Sst ! făcu Franz, o să aflăm noi curînd. Iată-l că vine.

Intr-adevăr, zgomotul unei uși care se deschidea ajunsese pînă la ei ; și aproape îndată draperia, ridicîndu-se, făcu loc stăpînului tuturor acestor bogății.

Albert îi ieși în întîmpinare, dar Franz rămase locului, împietrit.

Cel care intrase era omul cu mantia din Colisseu, necunoscutul din lojă, gazda misterioasă din Monte-Cristo.

Capitolul XVIII

MAZZOLATA

— Domnilor, spuse contele de Monte-Cristo intrînd, vă rog să mă iertați că am așteptat să veniți dumneavoastră la mine ; dar dacă aș fi venit eu, mai de vreme, la dumneavoastră, m-aș fi temut să nu săvîrșesc o necuviință. De altfel m-ați anunțat că veți veni, și v-am stat la dispoziție.

— Am venit să vă aducem, și Franz, și eu, mii de mulțumiri, domnule conte, spuse Albert. Ne-ați scos într-adevăr dintr-o mare încurcătură. Cînd am primit grațioasa dumneavoastră invitație, eram tocmai pe cale de a născoci cel mai fantastic vehicul.

— Vai, domnilor, glăsui contele, făcîndu-le semn să ia loc pe un divan, e vina nerodului de Pastrini dacă v-am lăsat să vă frămîntați atît ! Nu mi-a spus un cuvînt despre încurcătura dumneavoastră, mie, care stau izolat aici și abia aștept prilejul să-mi cunosc vecinii. De îndată ce am aflat că vă pot fi de folos, ați văzut cu ce grabă am folosit prilejul să vă prezint complimentele mele.

Tinerii se înclinară ; Franz nu scosese încă nici un cuvînt, nu luase încă nici o hotărîre. Și cum nimic din partea contelui nu arăta voința de a fi recunoscut sau dorința de a-l recunoaște, nu știa dacă se cuvine, prin

vreun cuvînt oarecare, să facă aluzie la trecut sau să lase viitorul să-i aducă noi dovezi. De altfel, fiind sigur că în ajun contele fusese în lojă, nu era tot atît de sigur dacă tot el, cu o seară mai înainte, fusese la Coliseu. Franz se hotări deci să lase lucrurile să se desfășoare în voie, fără să intervină direct. De altfel se simțea mai tare decît contele, pentru că îi cunoștea taina, pe cînd contele, dimpotrivă, nu putea să aibă nici o putere asupra lui, care n-avea nimic de ascuns.

Totuși se hotări să aducă vorba despre un lucru care, pînă una-alta, ar fi putut lămuri unele bănuieli.

— Domnule conte, îi spuse el, ne-ați oferit locuri în trăsură și la ferestrele închiriate de dumneavoastră la palatul Rospoli ; n-ați vrea să ne spuneți cum am putea să ne procurăm un *posto* oarecare, cum se spune în Italia, în Piața del Popolo ?

— Da, da, încuviință distrat Monte-Cristo, privindu-l stăruitor pe Morcerf. Nu cumva are loc o execuție sau ceva asemănător în Piața del Popolo ?

— Da, răspunse Franz, văzînd că Monte-Cristo venea singur acolo unde voia să-l aducă.

— Ia stați, mi se pare că i-am spus ieri intendentului meu să se ocupe de asta ; poate că voi reuși să vă fac și serviciul acesta neînsemnat.

Contele întinse mîna spre cordonul soneriei, și-l trase de trei ori.

— V-ați gîndit vreodată, îl întrebă el pe Franz, la folosirea timpului și la mijloacele de a simplifica veșnicul du-te-vino al servitorilor ? Eu am găsit o metodă : cînd sun odată, vine valetul, cînd sun de două ori, vine șeful bucătar, iar cînd sun de trei ori, vine intendentul. În felul acesta nu-mi irosesc nici timpul și nici cuvintele. Iată că intendentul a și venit.

În uşă se ivi un individ de vreo patruzeci şi cinci — cincizeci de ani. Lui Franz i se păru că noul venit seamănă leit cu contrabandistul care-l condusesese în peşteră; dar omul nu dădea nici cel mai mic semn că l-ar recunoaşte. Franz îşi dădu seama că i se poruncise să se poarte astfel.

— Domnule Bertuccio, mi-ai căutat ieri, aşa cum ţi-am poruncit, o fereastră în Piaţa del Popolo ? întrebă contele.

— Da, excelenţă, răspunse intendentul, dar era prea târziu.

— Cum, se încruntă contele, nu ţi-am spus că vreau să am o fereastră ?

— Excelenţa voastră chiar are una, aceea care fusese închiriată prinţului Lobanieff ; dar am fost silit să plătesc o sută...

— Bine, bine, domnule Bertuccio, scuteşte-i pe domni de amănuntele acestea casnice ; dacă ai fereastra, nu ne mai trebuie altceva. Dă-i vizitiului adresa casei şi aşteaptă-ne pe scară, ca să ne conduci. Atît voiam să-ţi spun ; poţi pleca.

Intendentul salută şi plecă.

— Ia stai ! îl opri contele, fă-mi plăcerea şi întreabă-l pe Pastrini dacă a primit *tavoletta* şi dacă vrea să-mi trimită programul execuţiei.

— Nu e nevoie, se amestecă Franz, scoţîndu-şi carnetul din buzunar, am tăbliţele aici ; le-am copiat, iată-le !

— Atunci e bine. Poţi pleca, domnule Bertuccio, nu mai am nevoie de dumneata. Să fim anunţaţi cînd e gata masa. Domnii îmi vor face onoarea să ia masa cu mine ? întrebă el, întorcîndu-se spre cei doi tineri.

— Ar fi prea mult, domnule conte, spuse Albert.

— Dimpotrivă, mi-ați face mare plăcere, iar într-o bună zi, la Paris, mi-ați putea înapoia serviciile făcute, fie unul, fie altul dintre dumneavoastră, fie amîndoi o dată. Domnule Bertuccio, sună să se pună trei tacîmuri. Apoi contele luă carnetul din mîinile lui Franz. Spuneam deci, urmă el, ca și cum ar fi citit ultima publicație dintr-o gazetă, că vor fi executați astăzi, 22 februarie, „numitul Andrea Rondolo, vinovat de uciderea prearespectabilului și preaveneratului don Cezar Törlini, canonic al bisericii San Giovanni di Latrano, și numitul Peppino, zis Rocca Priori, dovedit de complicitate cu ticălosul bandit Luigi Vampa și cu oamenii acestuia...” Hm ! „Primul va fi *mazzolato*, iar al doilea *decapitato*“. Da, așa e, vorbi mai departe contele, chiar așa trebuiau să se petreacă lucrurile la început ; dar mi se pare că de ieri a intervenit o schimbare în ordinea și în desfășurarea ceremoniei.

— Cum se poate ? făcu Franz.

— Da, da ! Ieri, la cardinalul Rospigliosi, unde mi-am petrecut seara, se vorbea de ceva ca o amîinare, îngăduită unuia dintre osîndiți.

— Lui Andrea Rondolo ? întrebă Franz.

— Nu... răspunse Monte-Cristo distrat, celuilalt... (și privi în carnețel, ca și cum ar fi vrut să-și amintească numele) lui Peppino, zis Rocca Priori. Asta o să vă lipsească de o ghilotinare, dar tot vă mai rămîne *mazzolata*, un supliciu destul de interesant cînd îl vezi pentru prima și chiar pentru a doua oară ; pe cînd celălalt fel de execuție, pe care de altfel trebuie că-l cunoașteți, e prea simplu, prea dintr-o bucată, nu se petrece în el nimic neașteptat. *Mandada* nu se înșeală și nu tremură, nu lovește pe de lături și nu trebuie să repete de treizeci de ori lovitura, așa cum a făcut soldatul care-i tăia capul contelui de Chalais și căruia, de altfel, poate că Richelieu însuși i-l dăduse în pri-

mire pe osîndit. Ştiţi, adăugă contele pe un ton dispreţuitor, cînd e vorba de suplicii, să n-aud despre europeni ! Ei nu se pricep de loc sînt, cu adevărat la vîrsta copilăriei sau mai bine zis la bătrîneţea cruzimii.

— S-ar părea că aţi făcut un studiu comparat asupra metodelor de execuţie la diferite popoare ale lumii, vorbi Franz.

— Sînt puţine metodele pe care nu le-am văzut, răspunse nepăsător contele.

— Şi v-a făcut plăcere să asistaţi la spectacolele acestor groaznice ?

— La început am avut un simţămînt de scîrbă, apoi de indiferenţă şi apoi de curiozitate.

— Curiozitate ! Cumplit cuvînt !

— De ce ? În viaţă nu există decît o singură preocupare serioasă : moartea ! Şi-atunci, cum să nu fii curios să studiezi în cîte feluri diferite poate ieşi sufletul din corp şi cum suferă oamenii — după caracterele, firile şi chiar după moravurile unui popor — trecerea aceasta supremă de la fiinţă la neant ? Eu unul vă spun un lucru : cu cît ai văzut murind mai mulţi, cu atît îţi e mai uşor să mori. Deci, după părerea mea, moartea poate fi un chin, dar nu o ispăşire.

— Nu vă înţeleg prea bine, spuse Franz. Vă rog să vorbiţi mai desluşit. Nici nu vă puteţi închipui cîtă curiozitate mi-au stîrnit spusele dumneavoastră.

— Ascultaţi, vorbi Monte-Cristo, în timp ce obrazul i se umplea de fieră, aşa cum altora li se umple de sînge, dacă un om ţi-a ucis, prin torturi nemaipomenite, în mijlocul unui chin nesfîrşit, tatăl, mama, iubita, în sfîrşit, una dintre fiinţele acelea care, atunci cînd îţi sînt smulse din inimă, îţi lasă un gol veşnic şi o rană mereu sîngerîndă,

credeți că pedeapsa pe care o dă societatea e de ajuns, fiindcă tăișul ghilotinei a trecut între baza occipitalului și mușchii regiunii dorsale a ucigașului, și pentru că acela care te-a făcut să simți chinuri sufletești, ani îndelungați, a suferit și el, câteva secunde, niște dureri trupești ?

— Da, știu, vorbi Franz, justiția omenească este neputincioasă cînd e vorba să consoleze ; ea poate face să curgă sînge în schimbul sîngelui vărsat, și atîta tot. Dar trebuie să-i cerem ce poate, și nu altceva.

— Ba încă v-am dat un caz material, acela cînd societatea, lovită prin moartea unui ins în însăși temelia ei, răzbună moartea prin moarte, adăugă contele. Dar nu sînt pe lume milioane de dureri care pot sfîșia măruntaiele unui om, fără ca societății să-i pese cît de cît de ele, fără ca ea să-i dea măcar mijloacele neîndestulătoare de răzbunare, despre care am pomenit mai adineauri ? Nu există crime pentru care metoda turcească de a trage în țeapă, metoda persană de a ucide la jgheab sau metoda irocheză de a răsuci nervii osînditului sînt chinuri prea ușoare și pe care, totuși, societatea nepăsătoare le lasă nepedepsite ?... Răspundeți-mi, nu există astfel de crime ?

— Ba da, răspunse Franz. Pentru a le pedepsi este îngăduit duelul.

— Duelul ! zîmbi Monte-Cristo. Ușuratică metodă, v-o jur, de a-ți atinge scopul, cînd vrei să te răzbuni ! Un bărbat ți-a răpit iubita, un bărbat ți-a sedus soția, un bărbat ți-a necinstit fiica ; dintr-o viață întreagă, în care s-ar fi convenit să primească de la Dumnezeu pătîcica de fericire îngăduită tuturor cînd i-a creat, bărbatul acela a făcut o viață de chin, de mizerie și de ticăloșie, iar dumneavoastră vă credeți răzbunat dîndu-i omului acestuia, care ți-a vîrît nebunia în minte și deznădejdea în inimă, o lovitură de spadă în piept sau trimițîndu-i un

glonte în țeastă ? Haida-de ! Fără să mai vorbim de faptul că, adesea, tot el iese învingător din luptă, curat în fața oamenilor și oarecum iertat de Dumnezeu. Nu, nu, continuă Monte-Cristo, dacă aș avea vreo răzbunare de îndeplinit, nu așa m-aș răzbuna.

— Așadar, sînteți împotriva duelului ? Nu vă bateți în duel ? întrebă Albert, uimit că aude o teorie atît de ciudată.

— Ba nu ! Să vorbim limpede : m-aș bate în duel pentru o nimica toată, pentru o insultă, pentru o ocară, pentru o palmă, și asta cu atît mai liniștit, cu cît datorită iscusinței dobîndite în exercițiile corporale și deprinderii lente cu primejdia, sînt aproape sigur că mi-aș ucide adversarul. Da ! M-aș bate în duel pentru toate acestea ; dar pentru o durere înceată, adîncă, nesfîrșită, veșnică, aș da, dacă ar fi cu puțință, o durere asemănătoare aceleia pe care am suferit-o : ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, cum spun orientalii, maeștrii noștri în toate, aleșii creației, care au știut să-și facă o viață din vise și un rai din realitate.

— Dar cu o astfel de teorie, care vă face totodată și judecător, și călău al propriei dumneavoastră cauze, e greu să păstrați măsura, cînd chiar dumneavoastră căutați să scăpați de puterea legii, spuse Franz. Ura e oarbă, mînia scoate din minți, iar cel ce își toarnă răzbunare riscă să bea o băutură amară.

— Da, dacă e sărac și stîngaci ; nu, dacă e milionar și îndemînatic. De altfel, tot ce i se poate întîmpla mai rău e ultimul fel de execuție despre care vorbeam mai adineuri, pus de milostiva revoluție franceză în locul sfîșierii în patru și a zdrobirii pe roată. Și, vă întreb, ce mai poate însemna execuția, dacă te-ai răzbunat ? Zău, aproape îmi pare rău că, după cîte se pare, țicălosul de Peppino

n-o să mai fie *decapitato*, cum se spune pe aici, ca să puteți vedea cît durează și dacă merită măcar să vorbim despre o asemenea pedeapsă. Dar, pe cinstea mea, domnilor, ciudată discuție mai avem, pentru o zi de carnaval ! Cum de am ajuns la ea ? Îmi amintesc ! Mi-ați cerut un loc la fereastră. Fie, îl veți avea. Dar mai întâi să mergem la masă, căci, iată, tocmai ni se anunță că sîntem serviți.

Într-adevăr, un servitor deschise una dintre cele patru uși ale salonului și rosti cuvintele consacrate :

— *Al suo comodo !*

Tinerii se ridică și trecură în sufragerie.

În timpul mesei, care era cum nu se poate mai bună și fu servită cu o grijă nemărginită, Franz căută să întilnească privirile lui Albert, ca să citească în ele impresia făcută de cuvintele gazdei. Dar, fie că din pricina nepăsării sale obișnuite Albert nu le dăduse prea mare atenție, fie pentru că îngăduința arătată de conte, atunci cînd venise vorba despre duel, îl împăcase, fie — în sfîrșit — din pricină că întîmplările petrecute mai înainte și cunoscute doar de Franz sporeau numai în mintea lui efectele teoriilor contelui, el își dădu seama că Albert nu părea de loc preocupat. Dimpotrivă, tînărul făcea onorurile mesei ca un om osîndit de patru sau de cinci luni să mănînce numai mîncări italienești, adică pregătite de una dintre cele mai proaste bucătării din lume. Cît despre conte, abia dacă se atingea de mîncare ; s-ar fi zis că, așezîndu-se la masă împreună cu oaspeții săi, el îndeplinea o simplă îndatorire de politețe și că aștepta să-i vadă plecați, ca să ceară vreo mîncare ciudată sau neobișnuită.

Toate acestea îi aminteau, fără să vrea, lui Franz groaza pe care contele i-o insuflase contesei G... și convingerea ei că omul pe care i-l arătase în loja din față, contele, era un vampir.

La sfîrşitul mesei, Franz îşi scoase ceasul.

— Ce aveţi de gînd să faceţi ? îl întrebă Monte-Cristo.

— Ne veţi ierta, domnule conte, răspunse Franz, dar mai avem încă o mie de treburi.

— Care anume ?

— Nu ne-am luat costumele de carnaval, şi astăzi costumarea e obligatorie.

— N-aveţi nici o grijă. Mi se pare că în Piaţa del Popolo avem şi o cameră, numai pentru noi. Am să spun să ni se aducă acolo costumele pe care le veţi dori şi ne vom masca la faţa locului.

— După execuţie ? întrebă Franz.

— După, în, timpul sau înaintea execuţiei, cum veţi vrea.

— În faţa eşafodului ?

— Şi eşafodul face parte din sărbătoare.

— Ştiţi, domnule conte, m-am gîndit bine, spuse Franz. Vă mulţumesc pentru bunăvoinţa dumneavoastră, dar mi-e de ajuns să primesc numai locul din trăsură şi locul de la fereastra palatului Rospoli şi să vă las să faceţi ce veţi crede cu locul meu de la fereastra din Piaţa del Popolo.

— Vă atrag atenţia că pierdeţi ceva foarte interesant, răspunse contele.

— Îmi veţi povesti dumneavoastră, şi sînt sigur că povestirea mă va mişca la fel de mult pe cît m-ar fi mişcat dacă aş fi fost de faţă, vorbi Franz. De altfel, am vrut să încerc de mai multe ori să asist la o execuţie, dar nu m-am putut hotărî niciodată ; tu ai asistat, Albert ?

— Eu am văzut cum a fost executat Castaing, răspunse viconte, dar cred că în ziua aceea băusem puţin.

Era ziua terminării liceului și ne-am petrecut noaptea la nu mai știu care cabaret.

— N-ar fi un motiv să nu faceți un lucru în străinătate, fiindcă nu l-ați făcut la Paris : cînd călătorești, trebuie să înveți, cînd te duci undeva, trebuie să cauți să vezi. Gîndiți-vă numai ce veți răspunde cînd veți fi întrebat : „cum se execută la Roma ?“ Și cînd veți spune : „nu știu.“ Și apoi se zice că osînditul e un nemernic, un ticălos și că a ucis cu lovituri de vătrai un preot cumsecade, care-l crescuse ca pe fiul său. Ce naiba ! Cînd ucizi un preot, trebuie să ai o armă mai ca lumea decît un vătrai, mai ales dacă preotul ăsta poate că îți e tată. Dacă vă veți duce în Spania, veți merge să vedeți luptele de tauri, nu-i așa ? Ei bine, amintiți-vă de vechii romani din circ, de vînătorile în care se ucideau trei sute de lei și o sută de oameni. Amintiți-vă de cei optzeci de mii de spectatori care băteau din palme, de cumițele matroane care-și aduceau fetele de măritat acolo, și de fermecătoarele vestale cu mîini albe, care făceau un semn fermecător cu degetul mare, semn care voia să spună : „Haide, nu fii leneș, sfirșește o dată cu omul ăsta pe trei sferturi mort !“

— Mergi, Albert ? întrebă Franz.

— Merg, dragul meu ! Și eu gîndeam ca tine, dar cuvințele contelui m-au hotărît.

— Atunci, dacă vrei, hai să mergem, spuse Franz. Dar în drum spre Piața del Popolo, aș vrea să trec prin Corso. S-ar putea, domnule conte ?

— Pe jos, da ; în trăsură însă, nu.

— Fie, voi merge pe jos.

— Trebuie neapărat să treceți prin Corso ?

— Da, am ceva de văzut acolo.

— Atunci hai să trecem prin Corso ; o să spunem viziului să ne aștepte în Piața del Popolo, pe strada del Babuino ; de altfel nici mie nu-mi pare rău că trecem pe

Corso, fiindcă vreau să văd dacă poruncile pe care le-am dat au fost îndeplinite.

— Excelență, anunță servitorul ivindu-se în ușă, un om în veșminte de penitent cere să vă vorbească.

— Știu cine e. Domnilor, dacă doriți să treceți în salon, veți găsi pe masa din mijloc țigări excelente, de Havana. Vin și eu după dumneavoastră, într-o clipă.

Cei doi tineri se ridicară și ieșiră printr-o ușă, pe când contele, după ce le ceru din nou iertare, ieșea pe altă ușă. Albert, care era un fumător pasionat și suferea mult de lipsa țigărilor cafenelei din Paris de când se afla în Italia, se apropie de masă și scoase un strigăt de bucurie dînd cu ochii de havane adevărate.

— Ce părere ai despre contele de Monte-Cristo ? îl întrebă Franz.

— Ce părere să am ? făcu Albert, mirat că prietenul său îi punea o asemenea întrebare. Cred că e un om încîntător, care știe să primească cum nu se poate mai bine, a văzut multe, a studiat mult, a cugetat mult ; face parte, ca și Brutus, din școala stoicilor, și, mai ales, are țigări excelente, adăugă el suflînd cu plăcere un rotogol de fum care se înălță în spirale spre tavan.

Aceasta era părerea lui Albert despre conte ; și cum Franz știa că Albert avea pretenția de a nu-și forma o părere despre oameni și despre lucruri decît după o matură chibzuință, nu încercă să i-o schimbe cu părerea sa.

— Dar n-ai observat nimic ciudat ? îl întrebă el.

— Ce anume ?

— Stăruința cu care te privea.

— Pe mine ?

— Da, pe tine.

Albert se gîndi o clipă.

— Nu-i de mirare, oftă el. Lipsesc de aproape un an din Paris și trebuie că par îmbrăcat ca pe lumea cealaltă. Conte m-o fi luînd drept un provincial. Explică-i cum stau lucrurile, dragul meu, și spune-i te rog, la primul prilej, că nu e așa.

Franz zîmbi. Peste o clipă intră și contele.

— Iată-mă, domnilor, cu totul la dispoziția dumneavoastră, le spuse el. Poruncile au fost date ; trăsura merge la locul ei, din Piața del Popolo, iar noi vom porni pe jos pînă acolo, prin Corso, dacă asta vă e dorința. Nu luați cîteva din țigările acestea, domnule de Morcerf ?

— Cu mare plăcere, răspunse Albert. Țigările dumneavoastră italienești sînt și mai rele încă decît cele ale regiei. Cînd veți veni la Paris, vi le voi înapoia.

— Aș fi bucuros ; mă gîndesc să vii cîndva la Paris, și, fiindcă îmi îngăduiți, voi bate și la ușa dumneavoastră. Haideți, domnilor, să mergem, n-avem timp de pierdut ; e douăsprezece și jumătate. Să mergem.

Coborîră toți trei. Vizitiul ascultă poruncile stăpînului său și porni pe via del Babuino, în timp ce ei porniră pe jos, prin Piața Spaniei și prin via Frattina, care-i scotea de-a dreptu între palatul Piano și palatul Rospoli.

Franz nu-și mai lua ochii de la ferestrele palatului Rospoli ; nu uitase semnalul convenit în Colisheu între omul cu mantie și transteverin.

— Care sînt ferestrele dumneavoastră ? îl întrebă el cu aerul cel mai firesc din lume, pe conte.

— Ultimele trei, răspunse Monte-Cristo cu o nepăsare care n-avea nimic prefăcut în ea, fiindcă nu putea ghici în ce scop îi fusese pusă întrebarea.

Ochii lui Franz se îndreptară repede către cele trei ferestre. Ferestrele laterale erau acoperite cu dampsac galben, iar cea din mijloc cu damasc alb, avînd o cruce roșie la mijloc.

Omul cu mantia își ținuse cuvîntul dat transteverinului, și fără nici o îndoială că omul cu mantia era contele.

La cele trei ferestre nu se afla încă nimeni.

Altminteri, se făceau pregătiri unde vedeai cu ochii ; se auzeau scaune, se înălțau schele, se împodobeau ferestre. Măștile nu puteau să se arate, trăsurile nu puteau să circule decît după sunetul clopotului ; dar se simțeau măști dinapoia tuturor ferestrelor, trăsuri dinapoia tuturor colțurilor.

Franz, Albert și contele coborîră mai departe pe Corso. Cu cît se apropiau mai mult de Piața del Popolo, mulțimea se îndesea, iar deasupra capetelor acestei mulțimi se vedeau înălțîndu-se două lucruri : obeliscul cu o cruce în vîrf, care arăta centrul pieței, și dinaintea obeliscului, chiar în locul de unde poți îmbrățișa cu privirea cele trei străzi : del Babuino, del Corso și di Ripetta, se vedeau cei doi stîlpi supremi ai eșafodului, între care strălucea tăișul rotunjit al mandaiei.

În colțul străzii îl găsiră pe intendentul contelui, care-și aștepta stăpînul.

Fereastra, închiriată cu prețul acela nemaipomenit pe care contele nu vruse să-l spună oaspeților, se afla la al doilea etaj al marelui palat situat între strada del Babuino și muntele Pincio ; după cum am spus, acolo se afla un fel de cabinet pentru toaletă, răspunzînd într-un dormitor ; închizînd ușa dormitorului, cei din cabinet se puteau simți ca la ei acasă ; pe scaune fuseseră aduse costume de paiată, din mătase albă și albastră, foarte elegante.

— M-ați lăsat pe mine să aleg costumele, și vi le-am pregătît pe acestea, le spuse contele. Mai întîi, fiindcă în anul acesta sînt la modă, și apoi, pentru că ne vom feri de confete, bineînțeles dacă nu se va zvîrli și cu făină.

Franz abia îi putea auzi cuvintele și poate că nu prețui cum trebuie această nouă atenție, pentru că toată atenția îi era atrasă spre priveliștea înfățișată de Piața del Popolo și de cumplita unealtă care în momentul acela îi forma principala podoabă.

Era pentru prima dată cînd Franz vedea o ghilotină ; îi spunem ghilotină, pentru că mandaia romană este croită aproape după același tipar ca și unealta noastră de moarte. Cuțitul, care are forma unei șemilune și taie cu partea convexă, cade ceva mai de jos, și atîta tot.

Doi oameni, stînd pe scîndura mobilă unde e lungit osînditul, luau masa, pînă una-alta, și mîncau, după cîte putu să vadă Franz, pîine și cîrnați ; unul dintre ei ridică scîndura, scoase o sticlă de vin, trase o dușcă și-i trecu celui alt sticla ; oamenii aceștia erau ajutoarele călăului !

Numai văzîndu-le înfățișarea, Franz simț cum îl trec toate sudorile.

Osîndiții, aduși din ajun de la Carceri Nuove în biserița Santa Maria-del-Popolo, își petrecuseră noaptea, asistat fiecare de cîte doi preoți, într-o capelă luminată și zăbrelită, dinaintea căreia se plimbau santinele schimbate din oră în oră.

Un șir dublu de carabinieri, așezați de fiecare parte a ușii bisericii, se întindea pînă la eșafodul în jurul căruia făceau cerc, lăsînd liber un drum larg de aproape patru metri și un spațiu de vreo treizeci de metri în jurul ghilotinei. Tot restul pieței era înțesat de bărbați și de femei. Multe dintre femei își purtau copiii pe umeri. Iar copiii, ridicîndu-se cu un cap deasupra mulțimii, aveau locuri cum nu se poate mai bune.

Muntele Pincio părea un amfiteatru uriaș, cu treptele acoperite în întregime de spectatori ; balcanele celor două biserici care se ridică la colțul străzilor del Babuino și di Ripetta gemeau de curioși privilegiați ; treptele peristilului

păreau un val mișcător și împestrițat pe care un flux continuu îl împingea spre portic : fiecare ieșitură a zidului, unde s-ar fi putut așeza un om, își avea statuia lui vie.

Ceea ce spunea contele era deci adevărat : în viață, cel mai curios lucru este priveliștea morții.

Și totuși, în locul tăcerii pe care solemnitatea spectacolului părea că o cere, mulțimea făcea un zgâmot asurzitor, format din risete, huiduieli și strigăte vesele ; și mai era vădit, după cum spusese contele, că execuția aceasta nu însemna altceva, pentru toată mulțimea aceea, decît începutul carnavalului.

Deodată zgomotul încetă ca prin farmec : se deschisese ușa bisericii.

Mai întâi apărură o confrerie de penitenți, ai cărei membri erau înveșmîntați în cîte un sac cenușiu, găurit numai în dreptul ochilor, și țineau fiecare cîte o luminare aprinsă în mînă. În fruntea convoiului mergea șeful confreriei.

În urma penitenților venea un bărbat înalt. Bărbatul era gol și nu purta decît o ismană de pînză. La șoldul din stînga îi atîrna un cuțit uriaș, vîrît în teacă. Pe umărul drept purta un ciocan greu de fier. Bărbatul acesta era călăul.

Printre altele, el purta și sandale, legate cu sfori de fluierale picioarelor.

După călău veneau, în ordinea în care urmau să fie executați, mai întâi Peppino și apoi Andrea.

Pe fiecare dintre ei îl însoțeau cîte doi preoți.

Nici unul nici celălalt nu avea ochii legați.

Peppino mergea cu un pas destul de sigur ; fără îndoială că aflase ceea ce se pusese la cale în privința lui.

Pe Andrea îl sprijinea cîte un preot de fiecare braț.

Amîndoi sărutau din timp în timp crucifixul prezentat de duhovnic.

Numai la priveliştea aceasta, Franz simţi cum i se taie picioarele. Îl privi pe Albert. Era alb ca varul şi, fără să-şi dea seama, zvîrlise ţigara departe, deşi n-o fumase decît pe jumătate.

Doar contele părea nepăsător. Ba chiar o uşoară roşeaţă părea că străbate pe sub paloarea lividă a obrazilor săi.

Nările îi fremătau ca unei fiare crude care adulmecă singele, iar buzele lui, uşor întredeschise, lăsau să i se vadă dinţii albi, mici şi ascuţiţi, ca ai unui şacal.

Şi totuşi, faţa lui avea o expresie de blindeţe surizătoare, pe care Franz nu i-o văzuse încă pînă atunci : ochii lui negri mai ales, erau plini de blindeţe şi de duioşie.

Cei doi osîndiţi înaintau spre eşafod, şi cu cît se apropiau mai mult, cu atît li se puteau zări mai bine chipurile. Peppino, un flăcău de vreo douăzeci şi patru-douăzeci şi şase de ani, avea obrazul ars de soare, privirea mîndră şi sălbatică. Îşi ţinea capul sus şi părea că adulmecă aerul ca să vadă dincotro îi va veni liberatorul.

Andrea era gras şi îndesat : chipul lui, de o cruzime josnică, nu-i arăta vîrsta ; putea totuşi să aibă aproape treizeci de ani. În închisoare, osînditul lăsase să-i crească barba. Mergea cu capul plecat pe un umăr, abia tîrindu-şi picioarele înconvoiate ; toată fiinţa lui părea supusă unei mişcări maşinale, în care voinţa n-avea nici un amestec.

— Mi se pare că mi-aţi spus că nu va avea loc decît o execuţie ? îi spuse Franz contelui.

— V-am spus adevărul, răspunse acesta, rece.

— Totuşi sînt doi osîndiţi.

— Da ; dar unul dintre aceşti doi osîndiţi va muri îndată, iar celălalt mai are încă ani îndelungaţi de trăit.

— Mi se pare că dacă trebuie să vină graţierea, nu mai e vreme de pierdut.

— Chiar iat-o că vine. Priviți, spuse Monte-Cristo.

Într-adevăr, în clipa când Peppino ajunsese la picioarele mandaiei, un penitent, care părea că venise cu întirziere, străbătu cordonul fără ca soldații să-i împiedice trecerea și, înaintind spre șeful confreriei, îi înmînă o hîrtie împăturită în patru.

Privirea învăpăiată a lui Peppino nu scăpase nici unul din aceste amănunte ; șeful confreriei despături hîrtia, o citi și ridică mîna.

— Domnul fie bunecuvîntat și Sfinția Sa fie lăudată ! strigă el, rostind răspicat cuvintele. I s-a dăruit viața unuia dintre osîndiți.

— Grațiere ! strigă poporul într-un singur glas. S-a făcut o grațiere !

Auzind cuvîntul grațiere, Andrea păru că vrea să facă un salt și își înălță capul.

— Pentru cine ? strigă el.

Peppino rămase nemișcat, mut și cu răsufierea tăiată.

— I s-a iertat pedeapsa cu moartea lui Peppino, zis Rocca Priori, rosti șeful confreriei.

Și îi întinse hîrtia căpitanului comandant al carabinierilor, care, după ce o citi, i-o înapoie.

— Iertare pentru Peppino ! strigă Andrea, ieșit pe deplin din toropeala în care păruse cufundat. De ce pentru el și pentru mine nu ? Trebuia să murim împreună ! Mi se făgăduise că va muri înaintea mea. N-au dreptul să mă lase să mor singur ! Nu vreau să mor singur, nu vreau !

Și se smulse din brațele celor doi preoți, zvîrcolindu-se, urlînd, mugind și făcînd sforțări nebunești ca să rupă funiile ce-i legau mîinile.

Călăul făcu un semn ajutoarelor sale, care săriră jos de pe eșafod și-l înșfăcăară pe condamnat.

— Ce s-a întâmplat ? îl întreabă Franz pe conte.

Toate cuvintele fuseseră spuse în dialectul roman, și din pricina aceasta nu înțelesese prea bine.

— Ce s-a întâmplat ? S-a întâmplat că ființa asta omenească, sortită morții, s-a înfuriat că semenul ei nu moare o dată cu ea. Iar dacă ar fi lăsat în voie și-ar sfîșia semenul cu unghiile și cu dinții, ca să nu-l lase să se bucure de viață, de care el va fi lipsit.

Într-adevăr, Andrea și cele două ajutoare ale călăului se tăvăleau în praf ; osînditul striga întruna : „Trebuie să moară, vreau să moară ! N-au dreptul să mă ucidă numai pe mine !“

— Priviți, priviți, continuă contele, luîndu-i de mîină pe cei doi tineri. Priviți, căci, pe sufletul meu, e interesant ; iată un om care se resemnase cu soarta lui, care mergea spre eșafod, care era pe cale să moară ca un laș, e adevărat, dar, în sfîrșit, era pe cale să moară fără împotrivire și fără să dojenească pe nimeni. Și știți ce-i mai dădea puțină putere ? Știți ce-l consola ? Știți ce îl făcea să-și îndure chinul ? Faptul că un altul îi împărtășea spaima, că un altul avea să moară ca și el, că un altul avea să moară înaintea lui ! Duceți două oi la măcelar, doi boi la abator, și dați-i să înțeleagă unuia dintre ei că perechea sa nu va muri. Oaia va behăi de bucurie, boul va mugi de plăcere. Dar omul, omul făcut de Dumnezeu după chipul său, omul căruia Dumnezeu i-a impus ca primă lege, unică și supremă, dragostea pentru aproape, omul căruia Dumnezeu i-a dat glas ca să-și exprime gîndurile, ce va striga mai întîi, aflînd că tovarășul său e salvat ? Un blestem ! Cinste omului, acestei capodopere a naturii, acestui rege al creației !

Și contele izbucni în rîs, dar într-un rîs cumplit, care vădea că trebuie să fi suferit groaznic ca să poată rîde astfel.

Între timp lupta continua, înfățișînd o priveliște oribilă. Cele două ajutoare ale călăului îl tîrîseră pe Andrea pe eșafod ; întregul popor era împotriva lui și douăzeci de mii de voci strigau într-un glas : „La moarte ! La moarte !“

Franz se trase înapoi ; dar contele îi apucă din nou brațul și îl opri dinaintea ferestrei.

— Ce faceți ? îl întrebă el. Vă e milă ? Pe cîntea mea că e cum nu se poate mai bine plasată mila asta ! Dacă ați auzit strigîndu-se că a scăpat un ciine turbat, v-ați lua pușca, v-ați repezi în stradă și ați ucide fără nici o milă și fără zăbavă bietul animal, care, la urma urmei, n-ar avea altă vină decît că a fost mușcat de un alt ciine și că face și el ceea ce i s-a făcut. Dar iată că vă e milă de un om pe care nu l-a mușcat nici un alt om și care totuși, și-a ucis binefăcătorul, iar acum, nemaiputînd ucide fiindcă are mîinile legate, vrea cu tot dinadinsul să-și vadă murind tovarășul de temniță, părtașul la nefericire ! Zău, priviți, priviți !

Îndemnul nu mai avea însă aproape nici un rost, Franz părea fascinat de groaznicul spectacol. Ajutoarele călăului tîrîseră osînditul pe eșafod, și acolo, cu toate eforturile lui, cu toate mușcăturile și țipetele, îl siliseră să îngenuncheze. În acest timp călăul se așezase deoparte, cu ciocanul pregătît. Apoi, la un semn, cele două ajutoare se traseră în lături. Osînditul voi să se ridice, dar pînă s-o facă, ciocanul i se abătu pe timpla stîngă ; se auzi un zgomot înăbușit și înfundat, osînditul se prăvăli ca un bou, cu fața în jos, apoi, dintr-o zvicnire, se răsturnă pe spate. Atunci călăul dădu drumul ciocanului, își scoase cuțitul de la brîu și, dintr-o singură lovitură, despica gîtul osînditului, urcîndu-i-se îndată pe pîntec și începînd să-l piseze cu picioarele.

La fiecare apăsare, un șuvoi de sînge țîșnea din gîtlejul osînditului.

De data aceasta, Franz nu mai putu să privească ; se trase înapoi și se prăbuși, pe jumătate leșinat, într-un fotoliu.

Albert, rămase acolo cu ochii închiși ținîndu-se strîns de draperiile ferestrei.

Contele stătea neclintit, triumfător, ca un înger al răului.

CUPRINS

Cap. I	Comoara	5
Cap. II	Cea de a treia criză	21
Cap. III	Cimitirul castelului d'If	33
Cap. IV	Insula Tiboulen	40
Cap. V	Contrabandiștii	55
Cap. VI	Insula Monte-Cristo	65
Cap. VII	Uluire	75
Cap. VIII	„Necunoscutul“	87
Cap. IX	Hanul „Pont du Gard“	95
Cap. X	Povestirea	110
Cap. XI	Registrul închisorilor	127
Cap. XII	Casa Morrel	136
Cap. XIII	Cinci septembrie	153
Cap. XIV	Italia, Simbad Marinarul	173
Cap. XV	Trezire	203
Cap. XVI	Bandiți romani	211
Cap. XVII	Apariția	252
Cap. XVIII	Mazzolata	283

Lector : NICOLAE TEICĂ
Tehnoredactor : VASILE CIUCA

*Bun de tipar : 01.07.1955. Coli ed. 14,58.
Coli tipar 9,5.*

Comanda nr. 53 111
Combinatul poligrafic „Casa Scintei”,
Piața Scintei nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

